...SUB MICROSCOP

CULEGERE
DE
SCRIERI
UMORISTICE
PE
TEME
MEDICALE

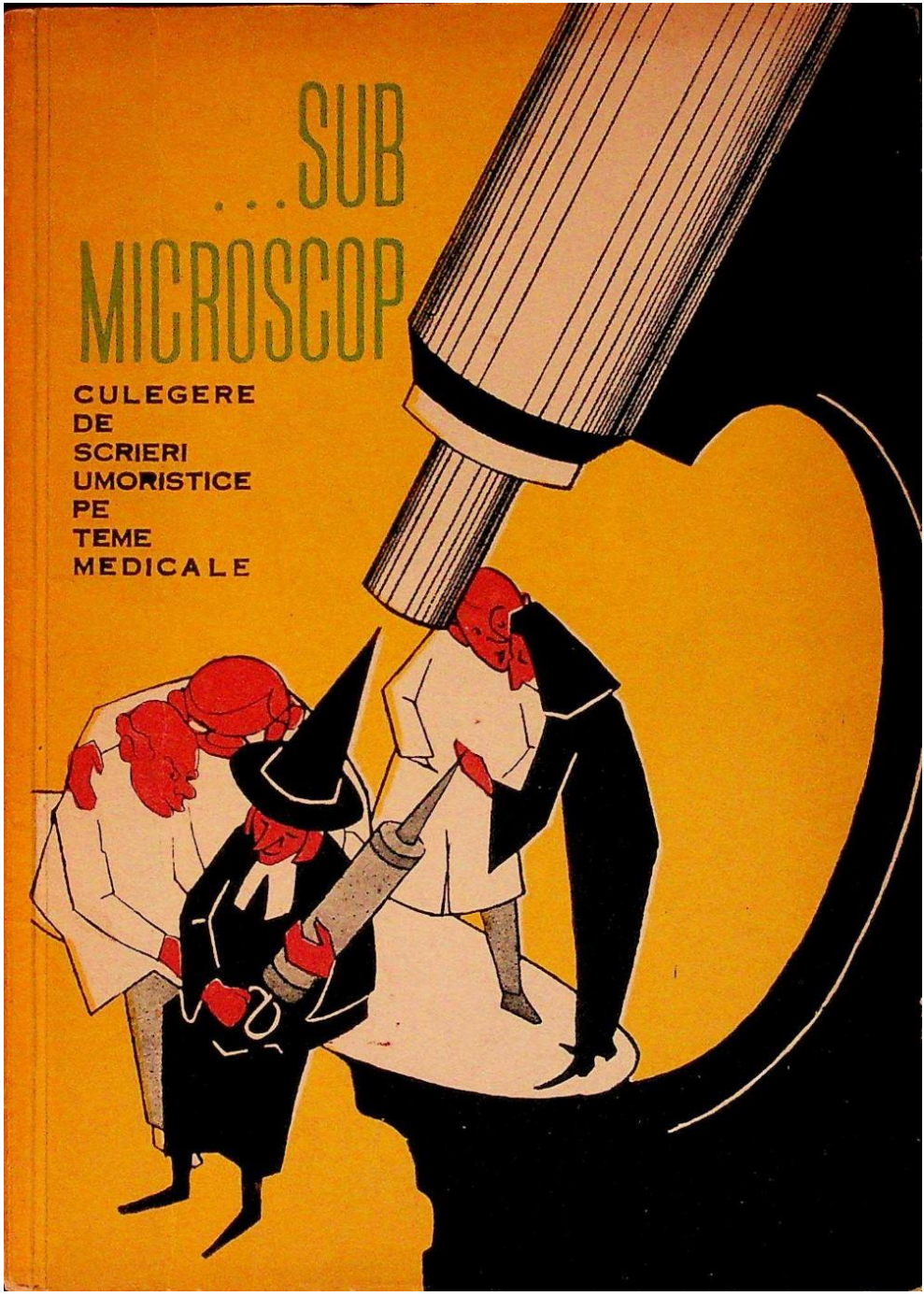

..SUB MICROSCOP

(SCRIERI UMORISTICE PE TEME MEDICALE)

TEXTE CULESE DE
Dr. N. TOFAN
CU O PREFAŢĂ DE AUREL BARANGA

EDITURA MEDICALĂ
București — 1964

Prefaţă

Sunt încredinţat că literatura satirică privind medicina și pe practicienii ei a apărut odată cu prima suferinţă și cu cel dintâi mag, junghiul și zâmbetul logodindu-se într-o unitate dialectică necesară: omul și-a dominat beteșugurile cu imensa lui capacitate de umor…

O incursiune istorică în materie mi se pare superbă. M-aș putea referi la Plaut, de pildă, sau la alţi antici, aș putea lua în sprijinul meu literatura tuturor timpurilor și a tuturor popoarelor citându-l pe Molière pentru francezi sau pe Arghezi pentru români, dar nu văd necesitatea unei asemenea insistenţe erudite.

E un fapt că, de când lumea, oamenii au râs de ignoranţa sau necinstea falșilor medici, ca un act de răzbunare și de sancţiune. În epoca mai apropiată de noi, și în orânduirile unde totul, deci și sănătatea, stă sub semnul banului, comerţul cu viaţa intensificându-se, a luat amploare, cum era și firesc, literatura demascând practicile medicale ignorante sau lipsite de onestitate. Mă gândesc la doctorul Knock și la atâtea alte variante analoge. Sunt tot atâtea acte de acuzare îndrituite, și tot atâtea rechizitorii împotriva acelora care au întinat sacra artă medicală. Izvorul de inspiraţie al acestor satire amare a fost viaţa, cu aspectele ei diverse și controversate.

Sunt numai 30 de ani de când în ţara noastră înflorea o artă medicală strălucită și de prestigiu. Pe stindardid medicinei noastre sunt înscrise nume de glorie: Marinescu, Babeș, Cantacuzino, Obreja, Parhon, Hortolomei și atâtea altele câte au cinstit știinţa și arta umanistă a lecuirii suferinţelor omenești. Dar în același timp, capitalismul a generat și o substiinţă, și o infra-practică medicală, comercială și condamnabilă, pe care cei tineri, oamenii care au îmbrăcat halatul alb acum zece ani, nici nu şi-o pot imagina.

Cabinetul particular, grevat de atâtea servituţii, conducea uneori la o practică medicală degradantă. Am în această direcţie o experienţă personală ce merită a fi comunicată. În vara anului 1934 am primit oferta de a lucra într-un asemenea cabinet medical, unde trebuia să înlocuiesc, la irigator, pe titularul și stăpânul tarabei, căzut bolnav de o afecţiune cardiacă. Cabinetul medical respectiv, cu firmă luminoasă și cruce roșie, plasat într-un cartier comercial frecventat, era ceea ce se cheamă un „vad bun”. Consultaţiile începeau la ora patru și continuau neîntrerupt până la zece seara, la dispoziţia tinerilor funcţionari, tributari îndeobște afecţiunii gonoreice. În prima mea zi de activitate, m-am prezentat, la sfârșitul consultaţiilor, stăpânului de dugheană, ca să-i prezint bilanţul: bolnavi vechi — atâţia, noi consultaţi — atâţia, mai exact, cinci intraţi în tratament și unul care, neavând nimic, a fost liniștit și trimis la treburile lui.

Am asistat atunci la o scenă pe care n-o s-o uit până la moarte. Medicul cardiac a uitat de propria lui suferinţă, a devenit coleric, m-a privit cu niște ochi asasini, și mi-a spus: „cum cretinule, i-ai dat drumul?” — „Dacă n-avea nimic…”„Trebuia să-i faci o spălătură cu nitrat de argint și să-l bagi în tratament”. Cu alte cuvinte, să „îmbolnăvesc” un om sănătos, numai ca să-l jupoi.

Ulterior, după ce am fost dat afară din slujbă, pentru cretinism și vădită incapacitate medicală, am aflat că sistemul era generalizat și practicat unanim în aceste mizerabile cabinete, unde halatul alb era înjosit cotidian. Din când în când, cronica judiciară a gazetelor aducea la cunoștinţă practici cu tremurătoare.

Un așa-zis medic, cu un cabinet asemănător în Obor, avea ceea ce se cheamă „racoleuri", samsari puși să agaţe ţăranii veniţi la București ca să-și caute de sănătate. Pacientul era băgat într-o cameră obscură unde se aprindea când un bec roșu, când unul verde. Omul în suferinţă se credea în faţa razelor X și plătea.

Am cunoscut un cabinet unde se făceau analize sau, mai exact, unde ar fi trebuit să se execute analize medicale de sânge sau de urină. E inutil să adaug ce am aflat după zece ani: nu se făcea niciun fel de analiză și rezultatele erau date după fantezia de moment a doctorului. Te puteai pomeni bolnav de sifilis fără să fii, sau vindecat la fel de nemotivat, după bunul plac și dispoziţia laboratorului criminal.

Mai târziu, intrând în publicistică, am avut prilejul nefericit să asist la o reconstituire de crimă: am văzut atunci — și am avut sentimentul că trăiesc un coșmar — cabinetul unui medic, provocator de avorturi și de nenumărate morţi. Într-un decor de incurie medievală, asistat de o moașe empirică, un soi de vrăjitoare sinistră, cu niște fiare ruginite, asasinul trimitea pe lumea ailaltă feţi și mame pe care le ardea apoi într-un crematoriu personal. Și lista grozăviilor poate fi continuată. De altminteri, în lumea unde totul se cumpără și se vinde pe bani, registrul calamităţilor medicale rămâne deschis, la toate capitolele.

Aflându-mă acum șapte ani la New York, am văzut și nu-mi venea să-mi cred ochilor ce a ajuns psihanaliza și practica freudistă. Există mii de variante ale acestei discipline implicând un umor copios. Am cunoscut un medic care nu se ocupa de altceva decât de „eliberarea" pacienţilor săi de spaima zilei de 13. Doamnele din lumea bună a căror sensibilitate s-a ascuţit, îşi au psihanaliștii lor tocmiţi lunar și meniţi să le aline spleenul, nefericirile conjugale sau extraconjugale și nevrozele provocate de o modă vestimentară excesivă. Am dat mina — și am regretat-o ulterior — cu un medic specializat în explicitarea suferinţelor pacientelor sale plecând de la analizarea parfumului întrebuinţat de „bolnavă". Din nefericire există și o psihanaliză infantilă și am cunoscut părinţi care-și trimiteau odraslele la asemenea taumaturgi penibili.

Uneori, aspectele devin hilariante: în hotelul în care am locuit, vineri seara nu puteai spera la niciun serviciu din partea cuiva, fiindcă personalul se psihanaliza în bloc. Am înţeles atunci că lucrurile sunt mai profunde și mai serioase, că s-a stabilit un soi de complicitate vinovată între doctori — și să fie limpede: mă refer la acest gen de practicieni, și nu la cei serioși care îşi respectă menirea — și pacienţii care se cer minţiţi, care au ajuns să impună ei o practică oneroasă.

Dovada cea mai elocventă e un caz petrecut nu de mult în Franţa. A fost arestat și tradus în faţa justiţiei un vrăjitor care îşi primea bolnavele într-un costum oriental de mătase, cu turban pe cap. Dat în judecată pentru practica ilicită a medicinei, vrăjitorul a produs pe masa tribunalului diploma sa de medic autentic. A rugat însă să nu se divulge faptul că e medic, fiindcă, dacă se afla, a argumentat el, îşi pierde

clientela. Pacienţii îl voiau neapărat vrăjitor şi nu doctor. Cazul e atât de senzaţional că am fost ispitit de ideea unei piese de teatru — un soi de Knock pe dos — dar îndreptată nu împotriva medicilor ci a pacienţilor, care contribuie la avarierea morală a celei mai nobile dintre toate îndeletnicirile omeneşti: medicina.

Avem fericirea să trăim într-o ţară unde arta medicală, eliberată de servituţi, cunoaşte o înflorire ştiinţifică şi etică, altă dată de 'nesperat. Trecutul umilitor a fost îngropat şi în instituţii ştiinţifice sau spitale domneşte spiritul la care a năzuit Babeş, Cantacuzino sau Toma Ionescu. Oamenii în alb şi-au redobândit demnitatea şi sunt înconjuraţi de dragostea, încrederea şi admiraţia la care au dreptul.

Am sentimentul că Editura medicală face o treabă extrem de utilă editând acest florilegiu de literatură în care sâni stigmatizate de condeie ilustre, practici, năravuri, apucături, ignorante sau imposturi atât de dăunătoare şi atât de in contradicţie cu nobila artă medicală.

E bine ca cei tineri veniţi acum la seringă să afle cum a fost pe vremuri.

Vor fi fericiţi că trăiesc astăzi, aici, la noi, un timp al respectului pentru fiinţa omenească, un timp al demnităţii profesiunii lor.

AUREL BARANGA

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul ide faţă cuprinde o culegere de scrieri din literatură, în care se tratează cu umor şi spirit satiric de cele mai multe ori aspecte din practica profesiunii medicale.

Firește că, fiind vorba de umor și satiră în (legătură cu medicina, vor fi aspecte negative, condamnabile, care altă dată se întâlneau la tot pasul atât în ţara noastră, cât și în altă parte.

Profesiunea medicală a dat posibilitatea totdeauna celor necinstiţi, fără suflet și arghirofilii să exploateze neștiinţa în materie a bieţilor bolnavi.

Pretutindeni, cât și la noi au existat medici care lungeau suferinţele bolnavului pentru a-și crește onorariile, care făceau operaţii inutile în același scop, care storceau ultimul ban și de la cel mai sărac bolnav, care practicau toate specialităţile și nu cunoșteau niciuna, la care reclama cât mai deșănţată era regula profesiunii. Și multe, multe altele. Scriitorii au înregistrat însă cu fidelitate, în toate timpurile, aceste tipuri. Și nu este surprinzător că la latitudini și epoci diferite cei încondeiaţi astfel seamănă bine între ei.

Astăzi, în multe locuri, cât și la noi, situaţia este cu totul alta; nu mai întâlnim aici de loc figuri de felul celor descrise în prezentul volum.

Am socotit totuși că, în afară de plăcerea lecturii unor pagini de literatură, dar și pentru comparaţia cu ziua de azi, este util de a readuce fin faţa cititorului acest volum cu întâmplări trecute.

Dr. N. TOFAN

Esopia[1] 570 î. E. N

Baba și dohtorul

O babă să jelui unui dohtor că o dor ochii.

Și să tocmi cu el să-i dea câţiva bani și să o tămăduiască, iară de nu o va tămădui, ea să nu-i dea nimic. Și începu a o lecui. Și în toate zilele, de câte ori venea, tot o ungea la ochi cu unsori iuţi, ca să nu poată vedea. Și tot lua câte ceva din casă, ce găsea la îndemână. Iară baba, văzând că tot scade una și alta din casă, socoti că până o va tămădui nu-i va rămânea nimica în casă.

Apoi, după aceia, începu dohtorul a-și cere plata, după cum s-au tocmit, zicând că a tămăduit-o și vede bine. Iară baba zise:

— Cu adevărat că acum nu văd nimic. Că până mă dureau ochii, vedeam multe lucruri prin casă; iară tu acum îmi zici că văd, dară eu nu văd nimic din câte vedeam mai nainte în casă!

TÂLCUL

Așa sunt și oamenii cei răi, gândesc pentru lucrurile lor cele viclene. Nici știe nimenea când de fac, iar apoi să vădesc singuri presine, de-i știe lumea. Toată și nu se pot ascunde.

Bolnavul și doftorul

Un om bolnav zăcu foarte mult.

Și naputându-se. Însănătoși, chemă un doftor să-l vindece și să-l tămăduiască. Și-l întrebă doftorul, zicând:

— Cum îţi iaste și ce te doare?

El zise:

— Iată, că la toate simţurile mă doare foarte rău.

Doftorul zise:

— Cum ţi-au fost astă-noapte?

Bolnavul zise:

— Am asudat tare.

Doftorul zise că e bine și iar îl mai întrebă, zicând:

— Dar într-alt chip cum îţi iaste boala?

---

[1] Esopia — Biblioteca pentru toți, E.S.P.L.A., București, 1958.

Bolnavul zise că uneori răcește foarte tare.
Și iară îl mai întrebă și a treia, zicând:
— Cum e rândul, fiule?
Bolnavul zise că se umflă.
Doftorul zise:
— Aceasta încă nu e rea.
Într-acea vreme veni un prieten al bolnavului și-i zise: — Prietene, au doară îţi iaste mai bine?
Bolnavul zise:
— Fratele meu, de binele ce-l zice doftorul că-mi iaste să ferească Dumnezeu, că-mi stă lucrul în cumpănă să piei!

TÂLCUL

Pre cel ce te laudă și te îmbunează — și de ar fi și rele faptele tale, dl tot zice că e bine — pre acela pururea să-l urăști și la gura lui să nu te uiţi nicidecum.

Marcus Valerius Martialis

40-104 e.n (poet latin)

EPIGRAME[2]

Medic și cioclu

Diaulus era medic și cioclu s-a făcut.
Aceeași meserie o ia de la-nceput.

Medicul și bolnavul

Când medicul Herodes fu prins că a furat
O amforă cu vinul bolnavului — din pat.
S-a repezit certându-l: — „Te-ai apucat să bei?
Tu nu știi că n-au voie să bea bolnavii mei?”

[2] Marțial — Epigrame, Editura pentru literatură universală. București, 1961.

GIOVANNI BOCCACCIO

1313 – 1375 (scriitor italian)

Decameronul[3]
(fragment)

Povestea a treia

> Maestrul Simone, îndemnat de Bruno, de Buffalmacco și de Nello, îi dă a crede lui Calandrino că a rămas însărcinat, drept care el le dă claponi și bani să-i ieie leacuri și le-a pădă fără să nască.

După ce Elisa îşi isprăvi povestea și doamnele îi mulţumiră lui Dumnezeu că o scăpase cu bine pe tânăra călugăriţă din ghearele tovarășelor ei pizmătăreţe, regina îi porunci lui Filosirato să urmeze, iar ed, fără să aștepte altă poruncă, începu:

— Prea frumoase doamne, judele acela necioplit despre care v-am (povestit deunăzi mi-a luat din gură altă poveste pe care aveam de gând s-o spun și anume una despre Calan drino. Or, cum toate cele ce se spun pe seama lui nu fac decât să ne sporească petrecerea și hazul, deși s-au povestit destule în legătură cu el și cu tovarășii săi, eu totuși am să-mi spun povestea pe care aveam de gând s-o povestesc încă de ieri.

În cele auzite până acum s-a arătat cu limpezime cine sunt Calandrino și ceilalţi despre care voi aminti în povestea mea; de aceea nu mă mai opresc asupra acestor lucruri, ci spun de-a dreptul că într-o zi, murindu-i o mătușă lui Calandrino, îi lăsă drept moștenire două sute de lire în mărunţiș peșin, drept care Calandrino se apucă să spuie în dreapta și în stânga că vrea să-și cumpere o moșie; și ca și cum ar fi avut vreo zece mii de galbeni de cheltuit, nu două sute, se târguia cu câţi samsari se aflau pe atunce la Florenţa, dar târgul se strica de fiecare dată când ajungeau cu vorba la preţul moșioarei. Bruno și Buffalmacco, care știau acestea, îi spuseră în mai multe rânduri c-ar face mult mai bine să-și cheltuiască banii trăgând un chef de pomină cu ei, decât să-i dea pe-o bucăţică de pământ. Dar ţi-ai găsit! Nu izbutiră a-l face nici măcar să le plătească o masă, «necum un chef în lege. De-aceea, într-o zi, în timp ce se plângeau ei în de ei de treaba asta, picând la sfat un prieten de-al lor pe nume Nello, zugrav, și el de meserie, se hotărâră câteșitrei să afle un chip ca să se înfrupte c-o cină împărătească pe cheltuiala lui Calandrino; și fără să mai zăbovească, după ce hotărâră cum să urzească treaba, a doua zi de dimineaţă Nello se așeză la pândă, spre a-l zări pe Calan drino; și abia ieși omul din casă, că el îi și sări înainte și-i zise:

---

[3] G. Boccaccio — Decameronul, E.S.P.L.A., București, 1957.

— Bună dimineaţa.

Calandrino îi ură și el zi bună și an bun, după care Nello. care într-acestea se oprise, se apucă să-l cerceteze la faţă.

Atuncea Calandrino îi întrebă:

— La ce te uiţi?

— Nu ţi-a fost rău azi-noapte? îl întrebă celălalt. Arăţi altfel ca de obicei.

Calandrino intră la bănuieli pe dată și zise:

— Vai de mine, cum? Ce ţi se pare că am?

— Nu d-aia zic, făcu celălalt. Da-mi pari așa schimbat la faţă. O fi o nimica toată.

Și îl lăsă să plece.

Calandrino, muncit de bănuieli și gânduri, dar totuși nesimţind nimic, se duse mai departe. Și iaca Buffalmacco, care se afla prin apropiere, văzându-l că se desparte de Nello, ieși și el în calea lui și după ce-i dădu bineţe îl întrebă ce are. Calan drino îi răspunse:

— Habar n-am. Tocmai adineauri m-am întâlnit cu Nello care zicea că-i par schimbat; oare să am ceva?

La care, Buffalmacco zise:

— Te cred; ești galben ca un mort.

Calandrino începuse să simtă fierbinţeli, când iată se arătă și Bruno și primul lucru ce găsi să-i spună fu:

— Ce-i faţa asta, Calandrino? Ești ca un mort. Zău, ce-i cu tine?

Calandrino, văzând că toţi îi spun la fel, fu încredinţat că e bolnav și plin de îngrijorare zise:

— Ce să mă fac?

— Eu cred, (răspunse Bruno, c-ai face bine să te întorci acasă, să te vâri în pat, să pui să te învelească bine și să-ţi trimiţi udul la doctor, maestrului Simone adică, fiindcă știi bine că mi-e prieten. El o să-ţi spună numaidecât ce-ai de făcut, iar noi o să venim cu tine și dacă o fi nevoie de ceva, om face noi.

Între acestea, Nello se alătură și el tovarășilor săi și se porniră câteșitrei să-l ducă pe bolnav acasă. Acolo Calandrino, cât ce intră în Odaie, sleit și fără pic de vlagă, îi zise nevesti-sii:

— Vino și acoperă-mă bine, că stau să mor de rău ce mi-e.

Și după ce se întinse în pat, îşi trimise udul cu o slujnică maestrului Simone, care ţinea la vremea aceea o spiţerie în Piaţa Veche, cu firma „La bostan”. Bruno făcu atunci spre ceilalţi:

— Voi staţi aici cu el că eu mă duc până la doctor să văd ce zice dumnealui și dacă e nevoie îl și aduc cu mine.

La care Calandrino zise:

— Bine faci, frate, du-te iute și vino să-mi spui ce am, că simt ceva înăuntru, în măruntaie, nu știu ce.

Bruno ajunse la maestru înaintea servitoarei și-i povesti toată întâmplarea. Drept care când veni și dânsa, maestrul, după ce văzu urina, îi zise:

— Du-te acasă și spune-i lui Calandrino să șadă la căldură, că vin și eu

numaidecât să-i spun ce anume are și ce trebuie să facă.

Slujnica îşi împlini solia și la puţină vreme veni și doctorul cu Bruno. Maestrul se așează alături de bolnav și după ce-i pipăi pulsul, grăi, de faţă fiind și nevasta lui Calandrino:

— Uite ce e băiete; ţi-o spun așa ca unui prieten. N-ai altceva nimic decât că ești însărcinat.

Când auzi așa Calandrino prinse a se văicări și-a zice:

— Vai, Tesso, tu mi-ai făcut asta, fiindcă voiai cu dina dânsul să stai tot tu deasupra. Bine ziceam eu ce ziceam.

Nevastă-sa, femeie din cale-afară de cinstită, când auzi ce zice, se înroși până în vârful urechilor și, lăsându-și fruntea în pământ, ieși din odaie fără să zică o vorbă. Dar Calandrino îi da înainte cu văicărelile, zicând:

— Ah, vai de capul meu 1 Ce-am să mă fac? Cum am să nasc? Pe «mde dracu' o să iasă copilul ăsta? Văd eu bine că mi-a venit de hac spurcata asta de nevastă cu poftele ei strâmbe, trăsni-o-ar Dumnezeu, că dac-aș fi întreg m-aș ridica și-așa ţi-aș bate-o de ţi-aș lăsa-o lată, deși la drept vorbind e vina mea că nu trebuia s-o las să stea deasupra. Da' lasă că-i arăt cu ei. Numai să scap cu bine! Din partea mea poate să moară de chef și tot n-o mai las deasupra.

Bruno, Buffalmacco și Nello simţeau c-abia îşi pot ţine râsul la cuvintele lui Calandrino, dar totuși se stăpâniră. În schimb, maestrul Schimmione[4] râdea cu gura până la urechi, de-ai fi putut să-i scoţi toate măselele. Totuși până la urmă, după ce Calandrino se rugă de maestru să-i deie sfat și ajutor, acesta îi zise:

— Calandrino, n-aș vrea să te frământ̂ degeaba. Har Domnului că ne-am dat seama din vreme de povestea asta, aşa încât am să >te scap de sarcină fără dureri în două sau trei zile.

Atâta doar că va. Trebui să cheltuiești niţel.

La care Calandrino zise:

— Maestre dragă, mai e vorbă? Uite am aici două sute de lire cu care aș fi vrut să-mi cumpăr o moșie; dar dacă ai nevoie de toţi, ia-i fără înconjur, numai să scap de naștere, că nu știu ce m-aș face dac-ar trebui să nasc. Știu că femeile se vaită așa cumplit la treaba asta, deși au loc bogăt pe unde să împingă, că dac-ar fi să rabd niște dureri ca alea, cred de bună seamă c-aș muri înainte de-a naște.

Maestrul zise atunci:

— Fii fără grijă, Calandrino. Am să-ţi fac o băutură anume, folositoare foarte și bună și la gust, care în trei zile îşi face treaba și te (tămăduiește tun; dar vezi să fii cuminte apoi și să nu mi te lași din nou târât la d-alde astea. Cât despre băutura aceea, ca să ţi-o fac îmi trebuie vreo trei perechi de claponi grași, iar pentru celelalte dresuri să-i dai cinci lire în bani mărunţi unuia dintre amicii tăi ca să le cumpere pe toate. Pe urmă trimite-mi-le mie la spiţerie și eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, îţi voi trimite mâine în zori băutura cu pricina, din care să începi a bea

---

[4] Joc de cuvinte: în loc de Simone, autorul spune Schimmione = maimuță (n.t.).

câte un pahar zdravăn pe zi.

Calandrino auzind acestea făcu:

— Maestre dragă, mă las în grija dumitale.

Și dându-i cinci lire lui Bruno și bani să cumpere claponii, îl rugă să-și ieie oboseala asta de dragul lui, că-i era prieten.

Maestrul, după ce plecă de la Calandrino, puse să-i facă o băutură liniștitoare și i-o — trimise acasă. Iar Bruno, cumpărând claponii și celelalte bunătăţi trebuincioase ospăţului, le mâncă dimpreună cu maestrul și cu tovarășii săi.

Calandrino bău trei dimineţi la rând licoarea făcută de doctor și-a treia zi maestrul venind cu prietenii să-l vadă, după ce-l pipăi la încheietura mâinii, îi zise:

— Calandrino, ești vindecat fără de alta. Poţi merge fără grijă să-ţi vezi de treburile tale, căci nu mai e nevoie să stai la pat, în casă.

Calandrino se sculă bucuros și îşi văzu de treburi, fără să uite a. Lăuda, de câte ori avea prilejul să stea de vorbă cu vreun om, Jeacul miraculos prin care maestrul Simone îl făcuse să lepede în «trei zile. Iar Bruno, Buffalmacco și Nello fură încântaţi că izbutiseră să-și râdă de el și de zgârcenia lui printr-o atare născocire, deși nevasta, monna Tessa, care îşi dăduse seama de păcăleala lor, îşi bește bărbatul zile de-a rândul pentru asta.

MATEO ALEMAN

1547-1612 (scriitor spaniol)

Viaţa lui Guzman de Aflarăche[5]

(fragmente)

Și mă așternui hotărât la drum, deși nu știam încotro mă îndrept și nici nu mă gândisem la așa ceva. O luai și eu pe drumul care mi se păru mai frumos; ducă unde-o duce! (…) picioarele mă purtau, și eu le urmam, bine sau rău, cum o ieși, fie la munte, fie la oraș. Păţii întocmai ca unul din La Mancha — așa mi se părea — oare se dădea drept medic și care, neștiind carte, pentru că nu învăţase nimic niciodată, purta la el o grămadă de reţete, jumătate din ele purgative și cealaltă jumătate siropuri, și când făcea vizită vreunui bolnav, după cum îi plăteau de bine, vâra mâna în sac și scotea una, spunându-și mai întâi în gând: „Dea domnul să fie bună!”

Și așa, îi dădea reţeta care-a cădea mai întâi sub mână.

……

Și cu asta, oricât de prost călăreţ eram, cavaler, de-al lui Papul, șaua aceea mi

---

[5] Proză picarescă spaniolă. Isprăvile unor vântură-lume, Biblioteca pentru toți, Editura pentru literatură, București, 1961.

se păru dusă pe umeri, ca o lectică, sau mai curând mă socoteam urcat într-o caretă trasă de patru cai înaintași; pentru că ajutorul la vreme de nevoie, cât o fi el de puţin, mult ajută, şi ţin fleac de nimic ţine loc de oricâte. E ca o pietricică aruncată în apă limpede, care face multe cercuri, din ce în ce mai mari, și e cu atât mai de preţ, cu cât vine mai la timp, cu toate că totdeauna vine când trebuie, și nu întârzie dacă vine. Parcă mi se deschisese cerul. Mi se părea că arată la faţă ca medicul mult dorit de către bolnav. Spun *mult dorit* pentru că, așa cum vei fi auzit spunându-se, cititorule, un medic are <trei feţe: de om, când îl vedem și n-avem nevoie de eil; de înger, când ne crapă măseaua după ajutorul lui; și de diavol, când ajung în același timp la capătul puterilor și boala care te-a mistuit, și punga cu care l-ai plătit, iar el, din interes, îi tot dă înainte cu vizitele, așa cum i s-a întâmplat unui cavaler din Madrid, care, chemând un doctor pentru anume boală, îi da câte un scud de fiecare vizită. De la durere îşi putu lua rămas bun, dar de la doctor nu. Văzând cavalerul că se însănătoșise și doctorul nu mai contenea să-l viziteze, se sculă într-o dimineaţă din pat și se duse la biserică, iar când medicul veni și nu-l află acasă, întrebă unde se dusese. Nu lipsi un servitor tâmpit — că din păcate sunt totdeauna mai mulţi decât trebuie, iar când e vorba să-ţi fie de vreun folos nu-i niciunul — care-i spuse unde era bolnavul dus să asculte liturghia. Domnul doctor, îmboldindu-și cât putu. Catâru], ajunse acolo și, umblând să-l caute, îl găsi și-i spuse:

— Cum de-ai făcut dumneata asemenea excese: să ieși din casă fără învoirea mea!?

Cavalerul, care pricepu ce căuta, știind că nu mai avea nevoie de el, vâri mina în pungă și, scoţând un scud, zise:

— Ia-l, domnule doctor, că, pe cinstea mea de cavaler, cu dumneata nu-mi merge să invoc sfinţenia locului acestuia.

Vedeţi până unde merge lăcomia unui medic lipsit de con știinţă și până unde tăria unei Inimi nobile de hidalgo!

VICENTE ESPINEL

1550-1624 scriitor spaniol)

Viaţa scutierului Marco de Obregon[6]

(fragment)

Orgiile de mâncare și de băutură nu pot duce la nimica bun și nu-s — lucruri cuminţi; căci, într-adevăr, cumpătarea te face să afli mai multă plăcere în mâncăruri decât pot procura înseși mâncărurile în sine, iar prin cumpătare se mai domolește și înclinarea tinerilor spre desfrâu; eu însumi m-am repezit, cu atâta nestăpânire la

[6] Proză picarescă spaniolă. Isprăvile unor vântură-lume, Biblioteca pentru toți, Editura pentru literatură, București, 1961.

pâinea și apa din Salamanca, încât de sărbătoarea nașterii mântuitorului m-am pomenit cuprins de niște fierbinţeli înspăimântătoare; l-am chemat pe doctorul Medina, profesor prea învăţat al universităţii noastre, și cel di-ntâi lucru pe care l-a făcut a fost să poruncească a nu mi se mai da apă.

Degeaba i-am spus eu să bage de seamă ce face, că eram din fire om repede la mânie, natură colerică și cu sângele aprins; el îmi răspunse, ca și cum mi-ar fi destăinuit cine știe ce mare ispravă de-a lui:

— Oricine știe că doctorul Medina oprește bolnavii să bea apă!

Fierbinţelile crescură și leacul se dovedi nefolositor. Începu să-mi dea atunci zeamă de orz fiert, care nu fu nici ea de vreun folos, pentru că însănătoșirea colericilor ca mine, atunci când au fierbinţeli, stă doar în apa rece băută la timp, și în două-trei — lăsări de sânge, nu prea îmbelșugate; așa că, depinzând în sănătoșirea mea doar de lipsa oricărei opreliști la băut apă, el nu-mi — lăsară un strop în toată locuinţa. Mă îmbăiară însă, într-o apă vâscoasă de murdărie, și uitară în odaie ciubărașul în care mă-mbăiasem, așa că eu, cum mă vedeam încolţit de sete și muream să beau apă, și cum atât de greu mai puteam îndura ar șiţa, mă ridicai din pat cum putui, ca să caut apă, și negăsind.

nici de leac, pusei mâna pe ciubărul de apă, care se răcise ca gheaţa, și niciuna nici două o dădui pe gât; rămase apoi balia goală pe scaun și pântecele meu umflat ca o pânză de corabie latină[7], cu vântul în pupa; dar nu pentru multă vreme, căci în mai puţin de un sfert de ceas începu stomacul să mi se întoarcă pe dos și azvârli afară atâta amar de înghiţituri nemistuite, că de goală ce-mi rămase burta o. Puteam acum îndoi ca pe căptușeala hainelor, împăturind-o. Veni a doua zi de dimineaţă doctorul și văzu ciubărașul mult mai plin decât îl lăsase, pentru că-mi descărnasem într-însul nourul furtunii din stomac. Mă întrebă cum mă mai simt și-i răspunsei că mor de foame. Îmi luă pulsul și, văzând că nu mai am fierbinţeli, se minună de schimbarea asta, zicând:

— O, miraculoasă baie! Alt leac ca ăsta n-a fost născocit pe lume: nu s-a întâmplat să-l prescriu cuiva fără să-i facă bine și să nu-i ia boala cu mina!

— L-or fi folosit toţi cum l-am folosit și eu, zisei.

— Baia asta — urmă doctorul — împrospătează și alină, în tărind ilăuntrul omului, așa cum îl întărește și pe dinafară.

— Și cum o prescrieţi domnia-voastră celorlalţi? întrebai eu.

— Călduţă — răspunse el — și cuprinzând tot trupul pe dinafară.

— Păi, mai bine daţi-le-o la toţi rece, și pe dinăuntru ca s-o bea — zisei eu — că pe mine în chipul ăsta m-a lecuit, și are să le fie și lor mult mai de folos.

Iar după ce-i povestit totul cum s-a întâmplat, zise:

— *Rectum ab errore*[8]*,* și repetă cuvintele acestea de patru-cinci ori, după care, făcându-și într-una la cruci, plecă și mă lăsă teafăr, sănătos.

---

[7] Corabia cu pânze pătrate, care se umflă mai tare decât cele triunghiulare.

[8] Ieșit bine din greșeală (lat.).

Sunt pe lume medici atât de cruzi, încât pe un biet bolnav coleric ca mine și arzând ca jarul fii lasă să i se aprindă ficaţii și să-i sece oasele, pentru că li se pare lor că, oprindu-i să bea apă, vor ajunge mai curând să isprăvească și cu boala, și cu bolnavul (…).

La Ronda am cunoscut un cărămidar care de patruzeci și patru de ani nu pusese în gură pic de apă, și spunea cu mult har că doar n-avea să bea el licoarea în care se scârnăvesc broaștele.

Dar odată se (întoarse așa de însetat și de ostenit fincât, ca să-i treacă, bău o vadră de apă rece, care în douăzeci și patru de ore îl lăsă întocmai ca pe lutul din care-și frământase toată viaţa olanele. Ăstuia nu i se potrivea leacul cu apă, mai întâi pentru că nu era de fel obișnuit cu ea, și-n al doilea rând pentru că n-avea stomac de om coleric; dar celui căruia îi este necesară apa, apa îi e leacul.

MOLIÈRE

(Jean Baptiste Poquelin)
1622-1673 scriitor francez)

Amorul medic[9]
Comedie balet în 3 acte, în proza
(fragment)

ACTUL II
Scena 1
Zganarel, Lizeta

Lizeta: Ce faci, stăpâne, cu patru medici, că și unul e de ajuns ca să omoare omul !

Zganarel: Tacă-ţi gura! Patru sfaturi preţuiesc mai mult decât unul singur.

Lizeta: Crezi că fata dumitale nu poate muri și fără ajutorul lor?

Zganarel: Dar ce, medicii omoară oamenii?

Lizeta: Mai e vorbă! Am un prieten care pe bună dreptate susţine că nu trebuie să spui niciodată: „Cutare a murit din friguri sau din aprindere de plămâni", ci: „A murit din patru medici și doi spiţeri".

Zganarel: Ssst 1 Nu-ţi dau voie să-i jignești.

Lizeta: Să vezi, stăpâne: pisica noastră a căzut de pe acoperișul casei tocmai jos, pe caldarâm. Trei zile încheiate n-a pus gura pe mâncare și nici din labe nu putea mișca; pe urmă, s-a înzdrăvenit. Norocul ei că nu sunt medici-pisici, praful s-alegea de ea, tot îndopând-o cu purgative și lăsându-i sânge.

---

[9] Molière — Opere, voi. II, E.S.P.L.A., București, 1955.

Zganarel: Ai să taci o dată din gură? Asta e curată neo brăzare! Uite, c-au sosit.
Lizeta: la aminte și ai să te încredinţezi singur: au să-ţi spuie că fata dumitale e bolnavă. pe latinește.

Scena 2
Medicii Tomfes, Desfonandrfes, Macroton, Bahis, Zganarel, Lizeta

Zganarel: Ce spuneţi, domnilor?
Tomes: Am cercetat-o cu de-amănuntul pe fata dumitale și ne-am încredinţat că e plină de necurăţenii.
Zganarel: Cum, fata mea e necurată?
Tomes: Vreau să spui că în trupul ei, pe dinăuntru, sunt fel de fel de necurăţenii și sucuri otrăvite.
Zganarel: Am priceput.
Tomes: Acum „urmează să ne sfătuim câteșipatru.
Zganarel: Lizeta, adu scaune.
Lizeta (către Tomes): Ce, și dumneata erai aici?
Zganarel (Lizetei): De unde-l cunoști pe dumnealui?
Lizeta: L-am văzut ieri la o bună prietenă a nepoatei dumitale.
Tomes: Ce-i mai face vizitiul? S-a întremat?
Lizeta: Cu desăvârșire. A murit.
Tombs: A murit?
Lizeta: Da.
Tomes: Nu se poate.
Lizeta: Nu știu ce se poate și ce nu se poate, dar ce știu, e că a dat ortul popii!
Tomes: încă o dată, nu se poate să fi murit.
Lizeta: Și eu. Tot încă o dată — vă spui că a murit, ba l-au și îngropat.
Tomes: Te înșeli.
Lizeta: L-am văzut cu ochii mei.
Tomes: Peste putinţă! Hippocrat ne învaţă că soiul de boli ca a vizitiului n-ajung la deznodământ decât după paisprezece sau douăzeci și una ide zile, ori bolnavul n-a zăcut decât șase.
Lizeta: Hippocrat spuie ce-o pofti, dar vizitiul a murit.
Zganarel: încetează cu pălăvrăgelile! Hai să ieșim. Vă las să vă sfătuiţi între dumneavoastră temeinic. Și cu toate că nu e obiceiul să plătești înainte „dar pentru că mi-e să nu uit și treaba să meargă pe roate…
(îi plătește. Medicii, primind banii, fac gesturi felurite.)

Scena 3
Medicii Desfonandrès, Tomes, Macroton și Bahis
(iau. Loc pe scaune, încep să tușească)

Desfonandrès: Drept să spun. Parisul e fioros de întins, așa că alergi de-ţi sar ochii, dacă ai cât de cât bolnavi.

Tomes: Am o catârcă minunată și n-o să mă credeţi când v-oi spune cum o gonesc, cât (e ziua de mare.

Desfonandrès: — Eu am un cal năzdrăvan și care nu cunoaşte odihna.

Tomes: Vreţi să vă spun cât drum a bătut catârca mea astăzi? M-am dus întâi da arsenal, de Ha arsenal da celălalt capăt al mahalalei Saint-Germain, din mahalaua Saint-Germain da Marais, în fundul fundului mahalalei, din Marais la poarta Saint-Honoré, de la poarta Saint-Honoré în mahalaua Saint-Jacques, din maha laua Saint-Jacques la poanta Richelieu, de la poarta Richelieu aici și de aici. Trebuie să mai întrec prin Pllace Royale.

Desfonandrès: Calul meu a străbătut azi tot ce-ai înșirat dumneata, ba am ieșit și din Paris, să văd un bolnav la Ruci.

Tonies: Dar, bine că-mi aduci aminte: în cearta dintre cei doi medici, Teofrast și Artemius, de partea cui sunteţi, fiindcă breasla noastră s-a împărţit în două tabere?

Desfonandrès: Eu [ţin cu Artemius.

Tonies: Eu, da fel. Asta nu din pricină că părerea lui n-a amonit pe bolnav, fiindcă nici a lui Teofrast n-a fost mai nimerită, la drept vorbind. Dar Teofrast, în împrejurarea de faţă, nu s-a purtat cum se cuvine, deoarece nu trebuia să fie de altă părere cu Artemius — medic mai în vârstă. Dumneavoastră de ce părere sunteţi?

Desfonandrès: De părerea dumitale, mai încape îndoială?

Trebuie păstrată buna-cuviinţă, orice s-ar întâmpla.

Tonits: în ce mă privește, sunt mai neînduplecat decât dra cul, când bineînţeles nu suntem între prieteni. Mai zilele trecute am fost chemaţi trei dintr-ai noștri la un bolnav, împreună cu un medic străin. De îndată ce și-a îngăduit să aibă păreri cum că lucrurile n-ar merge cum trebuie, n-am mai putut răbda și am încheiat cu vorba. Ai casei făceau și ei ce puteau, fiindcă boala era serioasă. Dar eu am ţinut morţiș la ceea ce credeam, iar bolnavul a murit în vreme ce ne gâlceveam.

Desfonandrès: Foarte bine. Oamenii să înveţe a fi cuviincioși, mai ales când nu-și cunosc cum trebuie meseria.

Tonies: Un om mort e un om mort și asta nu are nicio însemnătate. Dar o purtare nesăbuită pe care o treci cu vederea aduce o grea lovitură întregii noastre bresle doctoricești.

Scena 4
Zganarel, medicii Tomes, Desfonandrès, Macroton și Bahis

Zganarel: Domnilor, fata mea a început să se înăbușe, vă rog să-mi spuneţi repede ce aţi hotărât.

Tonies: Poftim dumneata…

Desfonandrès: Ba poftim și vorbește dumneata…

Tomăs: Vrei poate să glumești…

Desfonandrès: N-o să vorbesc eu întâiul.

Tomes: Domnule…

Desfonandrès: Domnule…

Zganarel: Pentru numele lui Dumnezeu, domnilor, ilăsaţi-vă de pofteli. Gândiţi-vă că vremea trece.

(Vorbesc câteșipatru doctorii în același timp)

Tomes: Boala fiicei dumitale…

Desfonandrès: (Părerea domnilor aici de faţă fără deosebire…

Macroton: După ce am ascultat-o temeinic.

Bahis: Ca să ne facem o părere.

Zganarel: Domnilor, fie-vă milă, vorbiţi fiecare pe rând!

Tomes: Domnule, noi ne-am făcut părerea cu privire la boala fiicei dumneavoastră și, după cele ce am văzut eu, suferă de o mare fierbinţeală a sângelui, așa îndat am ajuns la încheierea că e nevoie să-i luăm din acest sânge.

Desfonandrès: Eu susţin că boala fetei dumitale provine dintr-o putreziciune în măruntaie, pricinuită de prea multă grăsime: prin urmare, închei: să i se dea un emetic[10].

Tomes: Și eu susţin că dacă varsă, moare.

Desfonandrès: Și eu, că dacă i se ia sânge, moare.

Tomes: Tocmai dumnealui face pe isteţul!

Desfonandrès: Tocmai eu! Și dacă vrei să știi, în orice fel de învăţătură, te dau gata!

Tomes: Ai uitat de nenorocitul pe care l-ai făcut să crape acum câteva zile?

Desfonandrès: Dar dumneata de femeia pe care ai. Trimis-o pe lumea cealaltă, nu mai departe decât alaltăieri?

Tomes (către Zganarel): Eu v-am spus părerea mea.

Desfonandrès (tot către Zganarel): Și eu, convingerea mea.

Tomes: Dacă nu-i lași sânge fetei dumitale chiar acum, o poţi socoti moartă. (Iese.)

Desfonandrès: Dacă-i lași sânge, într-un sfert de ceas s-a dus pe copcă. I (Iese.)

---

[10] Doctorie vomitivă foarte la modă în secolul al XVII-lea.

Scena 5
Zganarel, medicii Macroton și Bahis

Zganarel: Pe care să cred din ei și ce hotărâre să iau, când leacurile lor se bat cap în cap? Domnilor, vă rog pe ce aveţi mai scump, ajutaţi-mă să-mi fac și eu o părere și spuneţi-mi fără patimă, ce credeţi că ar fi mai nimerit ca să ușurez suferinţele copilei mele?

Macroton (vorbește lungind vorbele): Domnule, în împrejurări de acestea, trebuie să lucrăm cu băgare de seamă, și să nu facem nimic, după cum se spune, fla re-pe-zeală, cu atât mai vârtos că orice greşeală, după cum ne învaţă meșterul nostru. Hi-ppo-crat, poate avea urmări primej-dioase.

Bahis (vorbește repede bâlbâindu-se): Drept e, că trebuie să bagi bine de seamă la ce faci. Nu suntem copii, ca să ne jucăm, și când ai scrin tit-o, nu e lucru ușor s-o dregi la loc și să cârpești ce-ai stricat. *Experimentam periculosum*[11]. Așa că e nevoie să ne gândim bine înainte, să cântărim cu grijă împrejurările, să ne dăm seama de firea oamenilor, să cercetăm pricina bolii și după aceea să vedem (de ce leacuri e nevoie.

Zganarel (aparte): Unul merge ca melcul, celălalt aleargă în teleguţă.

Macroton: Or, domnu' de ca să venim la fapte, eu socot că fiica du-mhtale are o boală veche, care se poate înrăutăţi, dacă nu i se vine în ajutor. Mai ales că toate semneile bolii arată că e vorba de un soi de a-buri ca ifu-nin-ginea și iuţi care-i înţea-pă pieliţa creierului. Or, acești a-buri, pe care noi îi numim în: greceș-te *at-mos,* sunt pricinuiţi de putre-zi-ciu-ni-le apăsătoare și vâscoase care se găsesc în mă-te.

Bahis: Și oum putreziciunile s-au adunat într-un lung râs timp, s-au încins și — treabă afurisită — fumegă spre creier.

Macroton: Astfel încât, ca să tragi, să desfaci, să desprinzi, să goneşti, să gojeşti de putre-zi-ciuni, trebuie ne-apărat o cură-ţenie strașnică. Dar mai înainte, socot potrivit să se fo-Josească. Lea-curi mai iblân de adică spălături ușoare, care înmoaie și cu-răţă, ușurează, ca și orice leac răcoritor, turnat în ceai.

Bahis: După care, vom recurge la purgări și la luat sânge –
de câte ori va fi nevoie.

Macroton: Asta nu înseamnă că fata dumitale n-are să moară. Dar cel puţin ai făcut și dumneata ceva și dacă moaere, să moară după carte.

Bahis: E mult mai nimerit să mori după carte, decât să te vindeci fără de socoteală.

Macroton: V-am dezvă-Juit deschis părerea noastră.

Bahis: Și v-am vorbit cum am vorbi unui frate.

Zganarel (lungind cuvintele, către Macroton): Vă mulţumesc cu semerenie. (Către Bahis.) îndatoratul dumitale plecat pentru osteneala ce ţi-ai dat-o.

---

[11] Experiența e primejdioasă (în limba latină, în original).

ACTUL III
Scena 1
Medicii Filerin, Tomès, Desfonandrès

Filerin: Bine, domniilor, nu v-a fost rușine să daţi dovadă – la vârsta dumneavoastră — de iașa puţină chibzuinţă și să vă încăieraţi ca niște tinerei zvăpăiaţi? Nu vă daţi seama cât rău ne face, faţă de (semenii noștri, gâlcevi de soiul acesta? Nu e destul! că învăţaţii văd câte nepotriveli și câte hărţuieli dezbină pe autorii de azi și pe maeștrii noștri — mai vreţi ca și oamenii de rând să afle, din discuţiile și certurile noastre, câtă seacă tău dăroșenie este în meșteșugul nostru? în ce mă privește, nu pricep nimic din felul acesta de a se purta al unora din breasla noastră. Și se cuvine să mărturisim că purtări ca cele de Mai sus au început să ine scoată, nu de mult timp, nume rău și, dacă nu luăm aminte, o să ajungem cu toţii pe drumuri! Nu vorbesc în interesul meu, pentru că, slavă Domnului, eu mi-am rostuit cum nu se poate mai bine treburile. De e vreme bună, ori dacă plouă, dacă bate vântul sau grindina, morţii cu morţii; cât despre vii, nu mai am nevoie de ei. Însă oricum, centurile n-aduc niciun folos medicinei. Și pentru că cerul s-a milostivii și că de atâtea veacuri oamenii se dau în vânt după noi, să nu le deschidem ochii cu năzdrăvăniile noastre nechibzuite, ci să ne folosim de prostia lor cât mai îndemânatec cu putinţă. După cum bine știţi, nu suntem singurii care tragem câștiguri din slăbiciunile omenești. Spre asta se îndreaptă silinţa celor mai imulţi și fie care se străduiește să ghicească părţile slabe ale semenului său.

Lingușitorii, de pildă, caută să profite de plăcerea ce o simt unii oameni ca să fie Jăudaţi, tămâindu-i cât le poftește inima, și ăsta e un meșteșug după urma căruia se pot agonisi averi mari!

Alchimiștii încearcă să tragă folos de pe urma. Patimii altora de a se îmbogăţi, făgăduind munţi de aur acelora care-i ascultă;

ghicitorii, prin profeţiile lor înșelătoare, profită de încrederea în ei și de ambiţia atâtor minţi slabe. Dar cea mai de seamă slăbiciune a oamenilor este dragostea lor pentru viaţă, din care noi, ceștialalţi, ne îmbogăţim datorită limbajului nostru încâlcit, dacă ne dăm osteneala să folosim cât mai mult preţuirea pe care frica de moarte îi fac s-o aibă pentru meșteșugul nostru.

Să nu ne coborâm, aşadar, de pe treapta pe care slăbiciunea lor ne-a înălţat şi să ne înţelegem o dată pentru totdeauna între noi, că e de neapărată nevoie ca toate izbânzile când e vorba de boală, să le luăm asupra noastră, azvârlind în seama naturii toate neghiobiile meșteșugului pe care-l facem! Și ca să închei, nu e de loc prevăzător să nimicim prostește fericitele foloase ale unei rătăciri care dă pâine la atâţia.

Tomès: Ai mare dreptate în tot ce spui. Însă câteodată simţi acum ţi se suie sângele la cap și nu te mai poţi stăpâni.

Filerin: Și acum, domnilor, ducă-se dracului necazul și împăcaţi-vă.

Desfonandrès: Bucuros, dar să consimtă dumnealui că emeticul meu este bun pentru bolnava de-aici, iar eu îi. Trec cu vederea orice va pofti, când ne vom întâlni

la alt bolnav.

Filerin: Iată o vorbă bine chibzuită, ceea ce înseamnă că v-a venit mintea la cap.

Desfonandrès: Și cu asta, s-a sfârșit.

Filerin: Să ne. Dăm mâinile. Rămas bun. Și altă dată, domnilor, mai multă judecată.

Scena 2
Medicii Tomes, Desfonandrès, Lizeta

Lizeta: Bine, domnilor, staţi aici și nu vă gândiţi să spălaţi ocara adusă întregii medicine?

Tomès: Ce vrei să spui?

Lizeta: închipuiţi-vă că un neobrăzat a avut îndrăzneala să se amestece în meșteșugul dumneavoastră și, fără nicio reţetă, a trimis pe lumea cealaltă un om, spintecindu-l cu sabia 1

Tomès: Bate-ţi, bate-ţi joc, dar o să ajungi într-o bună zi și pe mâinile noastre.

Lizeta: Vă dau voie să mă omorâţi, când voi recurge la dumneavoastră.

Bolnavul închipuit[12]
(fragment)
ACTUL I
Scena 1

Argan (pe scaun în faţa unei mese socotește notele spiţerului său cu ajutorul unor fișe): Trei și cu doi fac cinci, și cu cinci fac zece îşi cu zece douăzeci; trei și cu doi fac cinci. „Plus, la douăzeci îşi patru, o clismă ușoară, pregătitoare și emolientă, pentru a înmuia, a umezi și a răcori măruntaiele domniei sale".

Ceea ce-mi place da domnul Fleurant, spiţerul meu, este că notele sale sunt (totdeauna foarte politicoase. „Măruntaiele dom mei sale, treizeci de soli[13]". Da, domnule Fleurant, dar nu este totul să fii politicos, (trebuie să fii și rezonabil și să nu-ţi jupoi bolnavii. Treizeci de soli o clismă? Sunt sluga dumitale, ţi-am spus-o, în celelalte conturi nu mi le-ai trecut însă decât cu douăzeci de soli, iar în limbaj de spiţer, douăzeci de soli înseamnă zece soli, poftim zece soli. „Plus, din aceeași zi, o minunată clismă purgativă, cu doză dublă de catholicon[14], revent, miere de trandafiri și altele, după reţetă, pentru a goli, spăla și curaţi foalele domniei sale, treizeci de soli". Cu voia dumitale, zece soli. „Plus, în seara aceleiași zile, un julep[15],

---

[12] Moliere — Opere, voi. IV, E.S.P.L.A., București, 1958.

[13] Un sol (sau sou) era a douăzecea parte dintr-un franc (cinci centime).

[14] Adică remediu universal.

[15] Julepul era numele generic dat poțiunilor calmante.

hepatic, soporific și somnifer, pentru ca domnia sa să poată doimi, treizeci și cinci de soli". De asta nu mă plâng, am dormit bușteаn. Zece, cincisprezece, șaisprezece, șaptesprezece soli și șase centime. „Plus, din ziua de douăzeci și cinci un admirabil purgativ și tonic, din mană proaspătă, siminichie de Levant și altele, după reţeta domnului Purgon, pentru a îndepărta și elimina fierea domniei sale, patru livre". Vai, domnule Fleurant, e o adevărată batjocură, trebuie să-i lași și pe bolnavi să trăiască. Domnul Purgon nu ţi-a prescris să ceri patru franci. Pune, pune trei livre, te rog. Douăzeci și treizeci de soli. „Plus, din aceeași zi, o poţiune calmantă și astringentă, pentru ca domnia-sa să se poată odihni, treizeci de soli". Bine, zece și cincisprezece soli. „Plus ia douăzeci și șase, un clistir carminativ[16], pentru izgonirea gazelor dumisale, treizeci de soli". Zece soli, domnule Fleurant. „Plus clisma domniei sale, repetată seara la fel cu cea de mai sus, (treizeci de soli". Domnule Fleurant, zece soli. „Plus, la douăzeci și șapte, un purgativ de efect pentru grăbirea scaunului și pentru a (da afară materiile stătute din intestinele domniei sale, trei livre". Bine, douăzeci și treizeci de soli. Sunt foarte mulţumit că ești înţelegător. „Plus la douăzeci și opt, o doză de zer limpezit și îndulcit, pentru a liniști, a calma, tempera și împrospăta sângele domniei sale, douăzeci de soli". Bine, zece soli. „Plus o poţiune întăritoare și preventivă, din douăsprezece boabe de bezoard[17], sirop de lămâie, rodie și altele, după reţetă, cinci livre". Ușurel, ușurel, domnule Fleurant, te rog, dacă procedezi așa, nimeni n-o să mai vrea să se îmbolnăvească, mulţumește-te cu patru franci. Douăzeci și patruzeci de soli. Trei și cu doi fac cinci, și cu cinci fac zece, și cu zece douăzeci. Șaizeci și trei de livre, patru soli și șase centime. Așadar, în luna asta am luat unu, două, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt purgative și una, două, trei, patru, cinci, șase, ișapte, opt, nouă, zece, unsprezece, douăsprezece clisme, iar luna trecută au fost douăsprezece purgative și douăzeci de clisme. Iată de ce nu mă mir că duna asta mă simt mai rău ca luna trecută. Îi voi spune domnului Purgon să vadă ce-i cu asta. Hei!

---

[16] Carminativ, care imprăștie, izgonește.

[17] Denumire dată unor calculi ce se formează în aparatul digestiv al unor rumegătoare și care se întrebuinţau drept antidot împotriva: otrăvii. Cuvântul bezoard (antidot) e de origine persană.

JEAN DE LA FONTAINE

1621-1695 (scriitor francez)

Medicii[18]

Un pacient chemase, lovit tde-o boală grea.
Un medic — ipiază-Bună — și altul — Piază-Rea.
Firește, Piază-Bună se lăuda că-l scapă.
Iar Piază-Rea îl și vedea în groapă.
Azi „la un hap!" și mâine „Fără hap!" –
reţetele se cam băteau în cap.
Când pe tipsia vieţii, când în găvanul gropii, a dat, până la urmă, bolnavul, ortul popii.
— „Vezi c-a murit așa cum i-am prezis?"
— „Ar fi — trăit, ide lua Ce i-am prescris!"

[18] Jean de La Fontaine — Fabule, E.S.P.L.A., București, 1958.

CHARLES DUFRESNY

1648 — 1724

Scriitor francez

Facultatea[19]

Teritoriul Facultăţii este situat la trecerea din lumea aceasta în cealaltă. Este o regiune climaterică unde ni se oferă pentru respiraţie un aer răcoros, dușmănos căldurii naturale.

Cei care călătoresc prin aceste meleaguri cheltuiesc mult, dar mor de foame.

Limba este aici foarte savantă, însă cei care o vorbesc sunt foarte ignoranţi. În general, cineva învaţă o limbă pentru a putea exprima clar ceea ce face; se pare că medicii învaţă jargonul lor pentru a încâlci și mai mult ceea ce nu știu.

Cât de mult îl plâng pe bietul bolnav! El trebuie, în același timp, să se lupte cu medicul, cu boala, și să reziste la tratamentul care i se aplică și la starea de inaniţie la care e supus.

Un prieten al meu, căruia toate acestea îi provocaseră o stare de delir, avu o viziune fantastică, care însă i-a salvat viaţa: el a crezut că vede febra sub forma unui monstru arzător urmărind pas cu pas un biet bolnav pe care un oarecare îl luase de mână pentru a-l scoate dintr-un fluviu de sânge. Bietul bolnav nu avu puterea să traverseze fluviul și s-a înecat. Cel care îl ajutase îşi ceru totuși plata, și alergă repede la un alt bolnav, care era împins de un torent de infuzii și poţiuni.

Prietenul meu a profitat de această viziune, îşi dădu afară medicul, ceea ce îi făcu foarte bine, căci nimic nu l-a mai împiedicat acum să se însănătoșească singur.

Lipsa medicului este un remediu suveran pentru cel care nu a recurs încă la un șarlatan. Desigur, sunt și șarlatani de bună credinţă. Acest străin de pildă este foarte sincer, el vinde apă chioară cu 80 de soli[20] sticla; el spune că apa are o calitate ascunsă care vindecă cele mai grave boli; el se jură, și se jură cu adevărat, pentru că această apă l-a vindecat pe el însuși de sărăcie, iar sărăcia este o boală din cele mai grele.

Medicii la Paris se aseamănă cu almanahul: cel mai nou este cel mai solicitat, dar ca și almanahul, domnia lui se termină la sfârșitul anului.

Când un bolnav lasă natura să facă totul, el riscă mult;

când lasă pe medic să facă totul, el riscă de asemenea mult, dar între două

---

[19] C. Dufresny — Entretiens ou amusements serieux et comiques, Paris, Ed. D. Jouaust, 1869.

[20] Un sol, a 20-a parte dintr-un franc.

riscuri, prefer să mă las în voia naturii, căci cel puţin sunt sigur că este de bună credinţă, și că nu are mici un interes ca boala să dureze mult.

O oarecare asemănare există între medici și intendenţi. Intendenţii reușesc să ruineze cele mai solide case, iar medicii reuşesc să îmbolnăvească chiar și pe cel mai — sănătos om. Casele ruinate îmbogăţesc pe intendenţi; oamenii îmbolnăviţi îmbogăţesc pe medici…

Îi înţeleg pe aceia care se dau pe mâna medicilor în ultimele clipe de viaţă, ca și pe aceia care, după ce au sărăcit, se dedică jocurilor de noroc.

ALAIN RENE LESAGE

1688-1747 (scriitor francez)

Gil Blas[21]
(fragment)

CARTEA II. Capitolul III

(Gil Blas intră în slujba doctorului Sangrado și ajunge medic celebru)

M-am dus mai întâi la domnul Arias de Londona să aleg din catastiful lui altă slujbă, dar tocmai când intram în fundacul unde locuia, m-am întâlnit cu doctorul Sangrado, pe care nu-l mai văzusem de când murise stăpânu-meu și mi-am îngăduit să-l salut. M-a cunoscut îndată, deși îmi schimbasem hainele și, arătându-se bucuros că mă vede, mi-a spus:

— A! bine că te-am întâlnit, tocmai la tine mă gândeam. Am nevoie de un băiat bun să-mi slujească și mi-am adus aminte de tine. Cred că ai fi. Potrivit pentru ce-mi trebuie mie, numai dacă ai ști să citești și să scrii.

— Domnule doctor, i-am răspuns, eu cred că-s tocmai potrivit, fiindcă știu și una și alta.

— Atunci e bine, spuse el, ești omul care-mi trebuie. Hai la mine. Are să-ţi placă. Am să mă port bine cu — tine. (Simbrie n-am să-ţi dau, dar n-ai să duci lipsă de nimic. Ai să ai îngrijire bună și am să te învăţ marea artă de a vindeca toate bolile. Cu alte cuvinte, ai să-mi fii mai mult elev decât servitor.

Am primit propunerea doctorului cu speranţa că voi putea, cu un maistru atât de savant, să mă fac vestit în arta medicinei. M-a luat la el și m-a așezat în funcţia pe care mi-o hotărâse, și slujba asta era că scriam numele și locuinţa bolnavilor care trimiteau după dânsul când nu era acasă. Avea pentru aceasta un catastif, unde o servitoare bătrână, singura pe care o avusese până atunci, însemna adresele; dar,

---

[21] Alain Rene Lesage — Istoria lui Gil Blas de Santillana, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1960.

pe lângă că nu știa ortografia, scria așa de rău, că de cele mai multe ori nu se putea înţelege nimic. Am luat eu acuma catastiful acesta, care s-ar fu putut foarte bine numi. Un catastif mortuar, fiindcă cei cărora le scriam în el numele aproape toţi mureau. Înscriam, ca să zic așa, persoanele care voiau să plece pe lumea cealaltă, așa cum un funcţionar, la un birou de poștă, scrie numele acelora care reţin locuri în poștalion. Și aveam ce să scriu, pentru că, pe vremea aceea, nu era da Valladolid medic mai cu vază decât Sangrado. Se făcuse vestit cu felul lui convingător de a vorbi, sprijinit de o înfăţișare impunătoare, precum și de vreo câteva vindecări care îi aduseseră mai multă cinste decât merita.

Avea pacienţi destui și deci și parale destule. Totuși, nu mânca prea bine. În casă la el se lua o masă foarte frugală. Mâncam de obicei numai mazăre, bob, cartofi fierţi și brânză. Zicea că aceste alimente erau cele mai bune pentru stomac, fiindcă erau mai repede măcinate, adică se puteau mistui mai repede.

Totuși, deși credea că se pot digera ușor, spunea că nu. Trebuie să mănânci din ele până te saturi. Și aici, desigur, că avea dreptate. Dacă însă nu ne dădea voie, servitoarei și mie, să mâncăm mult, în schimb ne îngăduia să bem apă cât voiam. Nu numai că nu ne prescria vreo limită în această privinţă, dar chiar ne spunea uneori:

— Beţi, dragii mei; sănătatea consistă în mlădierea și umezirea măruntaielor. Beţi apă din belșug; apa e un dizolvant universal. Apa. Topește toate sărurile. Dacă sângele curge încet, ea îl face să curgă mai repede. Dacă curge prea repede, îl face să curgă mai încet.

Doctorul nostru era așa de convins de asta, încât nici el nu bea altceva decât apă, cu toate că era înaintat în vârstă. Spunea că bătrâneţea este o ftizie naturală, care ne usucă și ne roade.

Și, dând această definiţie, deplora ignoranţa acelora care spun că vinul e laptele bătrânilor. El, dimpotrivă, afirma că vinul îi roade și îi distruge și cu multă elocvenţă zicea că această băutură fu nestă e pentru bătrâni, ca pentru toată lumea, un prieten care înșală și un prieten care amăgește.

Cu toate aceste argumente savante, după ce am stat la el vreo săptămână, m-a apucat pântecăraia și niște dureri grozave în stomac, pe care am avut. Îndrăzneala să le pun pe socoteala dizolvantului universal și a hranei proaste pe care o aveam. M-am plâns stăpânului meu, gândindu-mă că poate are să mă mai stăbească puţin și are să-mi dea un pic de vin la masă; dar el prea era dușmanul acestei băuturi ca să mi-o îngăduie.

— Când te vei obișnui să bei numai apă, mi-a spus el, ai să vezi cât e de bună. De altfel, dacă simţi oarecare dezgust faţă de apa simplă, există mijloace nevinovate cu care poţi să-ţi ajuţi stomacul să înfrunte sârbezimea băuturilor apoase. Salvia, de exemplu, și șopârliţa dau apei un gust plăcut, și dacă vrei s-o faci și mai plăcută, pune garoafe, rozmarin și mac.

Degeaba îmi lăuda el apa și mă învăţa cum să fac cu ea băuturi delectabile, eu o beam cu atâta cumpătare, încât doctorul a băgat de seamă și mi-a spus:

— Apoi nu mă mir de loc, Gil Blas, că nu te simţi bine cu sănătatea. Nu bei

destulă apă, dragul meu. Apa fin cantitate mică slujește numai ca să sporească fierea; și fierea, dimpotrivă, trebuie diluată cât mai — tare. Să nu te temi că belșugul de apă îţi slăbește sau îţi răcește stomacul. Alungă această spaimă cumplită pe care ţi-o inspiră băutura de apă în mare cantitate. Să n-ai nicio grijă în privinţa asta; și dacă nu mă crezi pe mine, atunci află că și Celse[22] este de părerea asta. Acest oracol latin face apei un admirabil elogiu. Și tot el spune răspicat că aceia care, ca să bea vin, dau drept scuză faptul că-s gingași la stomac, învinovăţesc pe nedrept acest organ și vor numai să-și ascundă senzualitatea.

Fiindcă ar fi fost urât din parte-mi să mă arăt neascultător, acuma când intram fin cariera medicinei, m-am făcut că sunt convins și că avea dreptate și mărturisesc chiar că, într-adevăr, credeam ce spunea. Am urmat deci să beau apă cu încredere în spusele lui Celse sau, mai bine-zis, am început să înec fierea, sorbind din belșug din această băutură și, cu toate că din zi în zi mă simţeam mai rău, prejudecata învingea experienţa. Aveam, după cum se poate vedea, o fericită aplecare către medicină.

Totuși, n-am putut să rezist durerilor; acestea sporiră atât de tare, încât m-am hotărât să plec de la doctorul Sangrado. Tocmai atunci finsă mi-a dat o nouă însărcinare și asta m-a făcut să-mi schimb gândul.

— Uite ce, îmi spuse el într-o bună zi, eu nu sunt un stăpân din aceia aspri și ingraţi, care așteaptă mai întâi până ce slujitorii lor îmbătrânesc fin slujbă și după aceea îi răsplătesc. Sunt mulţumit de tine, îmi place cum — te porţi și, fără să aștept să mă slujești mai multă vreme, m-am hotărât să te căpătuiesc de pe-acuma. Îţi voi arăta arta binefăcătoare pe care o mânuiesc de atâta vreme. Ceilalţi medici spun că cunoaşterea ei consistă într-o mulţime de științe grele, iar eu pretind că pot să-ţi scurtez un drum atât de lung și să le scutesc de osteneala de a studia fizica, farmacia, botanica și anatomia. Află, dragul meu, că nu trebuie să faci altceva decât să iei bolnavilor sânge și să le dai să bea apă caldă. Acesta-i secretul cu care vindeci toate bolile din lume. Da, acest secret simplu, /pe care ţi-l dezvălui acuma și ipe care natura, de nepătruns pentru confraţii mei, nu l-a putut ascunde observaţiilor mele, se află în aceste două puncte, luarea de sânge și (băutura de apă în mare cantitate. Altceva nu mai am ce să te învăţ. Acuma știi medicina temeinic și, folosindu-te de roadele îndelungatei mele experienţe, ajungi să fii dintr-odată tot așa ide priceput ca și mine. Și acuma poţi să mă ușurezi și pe mine; dimineaţa ai să ţii catastiful și după-amiaza ai să te duci să vezi o parte din pacienţii mei. Eu am să mă ocup de nobilime și de oier, iar tu. Te vei duce, în numele meu, pe la cei din starea de mijloc, care au nevoie de mine și, după ce ai să lucrezi așa câtva. Timp, mă voi îngriji ca să fii primit în breasla noastră. Tu ești un savant, Gül Blas, înainte de a fi medic, pe când ceilalţi sunt medici multă vreme până să ajungă savanţi, iar cei mai mul ţi sunt toată viaţa lor medici, dar savanţi niciodată.

Am mulţumit doctorului că datorită lui am ajuns atât de repede să fiu în stare

---

[22] Renumit medic latin.

să-i slujesc de înlocuitor; și, ca să-i arăt cât eram de recunoscător față de bunăvoinţa lui, i-am făgăduit că voi urma. Toată viaţa mea părerile lui, chiar dacă ar fi potrivnice acelora ale lui Hippocrat. Făgăduiala asta, totuși, nu era pe de-a-ntregul sinceră. Părerea lui în privinţa apei nuemi plăcea de loc și mă. Gândeam să beau vin în fiecare zi când am să mă duc pe la bolnavi. Am pus iar în cui hainele mele brodate și am luat niște straie de-ale stăpânului meu, ca să-mi dau înfăţișare de medic. După aceea, am început să practic medicina în paguba tuturor celor interesaţi. M-am dus mai întâi la un alguazil, care avea o pleurezie. Am prescris să i se ia sânge fără milă și să i se dea apă din belșug. După aceea m-am dus la un cofetar, care ţipa de durere din cauza gutei. Nu i-am cruţat nici lui sângele și am prescris să bea apă în fiecare clipă. Am «luat doisprezece reali pentru reţete; asta m-a făcut să-mi placă așa de tare meseria, încât aș fi vrut să nu mai fie nimeni sănătos. Când am ieșit de la cofetar, m-am întâlnit cu Fabricio. De când murise

Sedillo, nu-l mai văzusem. S-a uitat lung la mine, cu mirare; apoi a început să râdă în hohote. Avea și de ce: purtam o mantie care se târa pe jos și niște haine de patru ori mai lungi și mai largi decât trebuia. (Puteam, cu drept cuvânt, să fiu socotit drept o figură originală și caraghioasă. L-am lăsat să râdă cât i-a plăcut și grozav aș fi vrut să fac și eu ca el, dar m-am ţinut ca să-mi păstrez seriozitatea de ochii ilumii și să semăn cât mai mult a medic, iar medicul, după cum se știe, nu-i un animal ridicol. Dacă înfăţișarea mea caraghioasă stârnise râsul lui Fabricio, seriozitatea mea l-a făcut să râdă și mai tare. În sfârșit, după ce s-a săturat de râs, mi-a spus:

— Da' nostim mai ești îmbrăcat, Gil Blas! Cine dracu' te-a travestit așa?

— Ia-o încet, ia-o încet, dragul meu, și respectă în mine pe un nou Hippocrat. Află că sunt locţiitorul doctorului Sangrado, care e cel mai vestit medic din Valladolid. Sunt la el de trei săptămâni. Mi-a arătat medicina de-a fir a păr. Nu mai poate dovedi să meargă pe la toţi (pacienţii, așa că pe la unii din ei mă duc eu. El se duceipe la cei de sus, eu pe la cei de jos.

— Foarte bine! zise Fabricio. Lasă în grija ta sângele poporu' lui și el ă a asupră-și sângele nobililor. Săiştii că e mai bine pentru tine; mai bine să ai de-a face cu oamenii de rând decât cu cei din lumea mare. Cel mai bun lucru e să fii doctor de mahala! Greșelile tale nu ies așa de mult la iveală și asasinatele tale nu fac atâta vâlvă. Da, dragul meu, soarta ta mi se pare de invidiat și, ca să vorbesc ca Alexandru Macedon, dacă n-aș fi Fabricio aș vrea să fiu Gil Blas.

Ca să-i arăt feciorului bărbierului Núñez că avea dreptate să aducă laude meseriei pe care o aveam acuma, i-am arătat banii de la alguazil și de la cofetar; am intrat apoi într-o cârciumă să bem o parte din ei. Am găsit aici niște vin destul de bun. Pofta mea de băut m-a făcut să mi se pară și mai bun, i-am tras vreo câteva stacane și, să nu se supere oracolul latin, dar cu cât turnam în stomac, cu atâta simţeam că acest organ nu se supăra de loc de asemenea purtare a mea față de el. Am stat o bună bucată de vreme la cârciumă cu Fabricio și ne-am bătut Joc zdravăn de istăpânii noștri, așa. Cum fac de obicei valeţii. Pe turnă, văzând că era aproape noapte, ne-am despărţit, după ce ne-am promis unul altuia că a doua zi

după-amiază ne vom întâlni tot acolo.

Capitolul IV

(Gil Blas practică mai departe medicina cu tot atâta succes pe câtă pricepere. Întâmplarea cu inelul regăsit.)

Abia am ajuns acasă și doctorul Sangrado a sosit și el. I-am spus pe la ce bolnavi fusesem și i-am dat opt reali care îmi mai rămăseseră din cei doisprezece pe care-i căpătasem pentru consultaţii.

— Opt reali, a zis el după ce i-a numărat, e puţin pentru două vizite; dar. Trebuie să iei ce ţi se dă!

Și chiar a-a și luat aproape toţi. A păstrat șase și mi-a dat mie pe ceilalţi doi, spunându-mi:

— Uite, Gil Blas, asta-i ca să începi să-ţi formezi un capital.

Și chiar am să fac cu tine o convenţie care are să-ţi fie de folos; îţi dau un sfert din tot ce-ai să-mi aduci. Și să știi că repede-repede ai să te vezi cu o mulţime de parale, fiindcă, cu ajutorul lui dumnezeu, anul acesta ausă fie o sumedenie de boli.

Eram mulţumit cu partea mea, pentru că, având de gând să păstrez un sfent din ceea ce căpătăm zilnic în oraș și mai luând și un sfert din ce rămânea, asta însemna, dacă aritmetica e o știinţă exactă, că partea mea era aproape jumătate din câştigul total. Asta mi-a insuflat o dragoste și mai mare faţă de medicină. A doua zi, îndată după prânz, mi-am pus iar hainele de doctor și am pornit la treabă. M-am dus la vreo câţiva bolnavi pe care-i aveam înscriși și i-am tratat pe toţi în același chip.

deși aveau fiecare altă boală. Până acuma, lucrurile se Petre cuseră fără tulburare și, din fericire, nimeni nu se răzvrătise încă împotriva prescripţiilor mele; un medic însă, oricât ar fi de bun, tot nu duce lipsă de critici și de invidioși. M-am dus la un băcan, al cărui fiu era bolnav de hidropică. Am dat de un doctoraș negricios pe care-l chema Cuchililo și pe care o rudă de-a stăpânului casei tocmai 51 adusese ca să vadă pe bolnav…

M-am închinat adânc în faţa tuturor a și mai cu seamă în faţa ipochimenului pe care d chemaseră să-și dea părerea asupra bolii.

Acesta m-a salutat cu un aer grav și, după ce s-a uitat câteva clipe la mine cu multă atenţie, mi-a spus:

— Domnule doctor, vă rog să-mi iertaţi curiozitatea; credeam că cunosc pe toţi medicii din Valladolid, confraţii mei, și totuși, trebuie să vă mărturisesc că figura dumneavoastră n-o cunosc.

Probabil că aţi venit aici de curând.

I-am răspuns că abia îmi începusem meseria și că lucram deocamdată sub privegherea doctorului Sangrado.

— Te felicit, îmi spuse el politicos, că ai îmbrăţișat metoda unui om de seamă ca el. Nici nu mă îndoiesc că Trebuie să fii de pe-acum foarte priceput, deși pari să fii foarte tânăr.

A spus asta cu un aer atât de firesc, încât nu știam dacă vorbise serios sau îşi bătuse joc de mine. Tocmai mă gândeam ce. Trebuie să-i răspund, când băcanul, folosindu-se de această tăcere ca să vorbească și el, ne spuse:

— Domnitor, sunt convins că ştiţi și unul și altul la perfecţie arta modicinei. Vedeţi, vă rog, ce are fecioru-meu și prescrieţi tot ce credeţi de cuviinţă că trebuie ca să se vindece.

Doctorașul a început să-l cerceteze pe bolnav și, după ce îmi descrise toate simptomele care arătau ce boală era, m-a întrebat cum credeam eu că trebuie tratată.

— Eu sunt de părere, i-am răspuns, că trebuie să se ia bolnavului sânge în fiecare zi și să i se dea să bea apă caldă din belșug.

— Și dumneata crezi că aceste leacuri au să-l scape de la moarte?

— Fără nicio îndoială, am strigat eu cu hotărâre, are să se facă bine văzând cu ochii. Leacurile acestea trebuie să izbutească fiindcă sunt specifice pentru orice fel de boli. Întrebaţi-l pe doctorul Sangrado.

— Dacă-i așa, a replicat el, atunci Celse greșește cu totul când spune că, pentru a vindeca mai repede pe un hidropic, e bine să-l faci să rabde de sete și de foame.

— O! Celse, am răspuns eu, nu-i oracolul meu. Greșea și el ca oricare altul și câteodată îmi place să lucrez împotriva părerilor lui, și fac foarte bine.

— Văd din vorbele dumitale, îmi spuse Cuchillo, felul de a lucra, sigur și mulţumitor, pe care doctorul Sangrado îl arată învăţăceilor lui. Luarea de isânge și apa caldă sunt fleacurile lui universale. Nu mă mir că atâţia oameni îşi dau sufletul în mâinile lui.

— Să n-ajungem la invective, i-am Tăiat eu vorba destul de repede. Un om de meseria dumneavoastră n-ar trebui să facă asemenea reproșuri. Ce să mai vorbim degeaba, domnule doctor, chiar și fără luare de sânge și fără apă caldă se pot trimite oameni pe lumea cealaltă; și dumneavoastră poate că aţi trimis până acum mai mulţi chiar decât au trimis alţii. Dacă aveţi pică pe doctorul Sangrado, scrieţi împotriva lui; el are să vă răspundă și atunci om vedea noi cine are dreptate.

— Dumneata nu știi cine e doctorul Cuchillo, îmi tăie el la rândul. Lui vorba, mânios. Află că am cu ce să mă apăr și nu mi-e frică de loc de domnul Sangrado care, cu toată îngâmfarea și cu toată vanitatea lui, nu-i decât un om ciudat și atâta.

Mutra doctorașului m-a supărat și i-am răspuns cu asprime.

El mi-a dat replica în același ton și n-a trecut mult și ne-am ouat la bătaie. Până să ne despartă băcanul și cu ruda lui, am avut vreme să ne dăm câţiva pumni și să ne smulgem unul altuia câte un smoc de păr. După ce ne-au despărţit, mi-au plătit vizita, iar pe adversarul meu il-au mai ţinut, fiindcă se vede că li se părea mai dibaci decât mine.

După păţania asta, cât pe ce era să mi se mai întâmple una la fel. M-am dus la un dascăl burduhos care suferea de friguri.

Când m-a auzit vorbind de apă caldă, s-a răzvrătit cumplit împotriva acestui specific și a început să înjure. M-a copleșit de ocări și m-a amenințat chiar că mă azvârle pe geam dacă nu plec imediat. N-am aşteptat să-mi mai spuie o dată și am

plecat repede. N-aveam poftă deocamdată să mai văd niciun bolnav și m-am dus la birtul unde (îmi dădusem întâlnire cu Fabricio.

L-am găsit acolo. Cum aveam amândoi o poftă grozavă de băut, i-am tras un chef până seara și ne-am întors la stăpânii noștri într-un hal strașnic, adică afumaţi bine. Sangrado n-a băgat de seamă că eram beat, pentru că i-am povestit cu atâta însufleţire cearta mea cu doctorul cel mititel, încât a luat vioiciunea mea drept un efect al emoţiei pe icare o mai simţeam și acum de pe urma luptei; asta mai cu seamă că era vorba și de el în povestirea mea. Simţindu-se atins de vorbele lui Cuchillo, îmi spuse:

— Bine ai făcut, Gil Blas, că ai luat apărarea leacurilor noastre împotriva acestei stârpituri a facultăţii. Care va să zică, dumnealui pretinde că hidropicilor nu trebuie să li se prescrie băuturi apoase! Ce ignorant! Eu susţin că trebuie să le dai apă.

Da, apa poate să vindece orice soi de hidropică, tot așa cum vindecă îşi reumatismul și anemia; e bună, de asemenea, la bolile acelea în care simţi și fierbinţeală și frig și e minunată la bolile care se trag din humori reci, seroase, flegmoase și mucilaginoase. Doctorii tineri, ca de-alde Cuchillo, n-au decât să spuie că părerea asta e ciudată; dar ea se poate foarte (bine susţine; asta-i adevărata medicină și dacă domnii aceștia ar judeca în chip logic, în doc să mă ponegrească pe mine, ar admira metoda mea și m-ar sprijini.

Așa era de mânios, încât nici prin cap nu i-a trecut că băusem; mai cu seamă că eu, ca să-i întărit și mai tare, băgasem în povestea mea și câteva lucruri de la mine. Totuși, deși era cu gândul numai la ce-i spusesem, a observat că beau apă mai multă decât de obicei. Așa și era, pentru că vinul îmi dăduse o sete cumplită. Oricare altul în locul lui Sangrado ar fi intrat da bănuieli, văzându-mă cuprins de o sete atât de cumplită și înghiţind apă cu nemiluita. El însă îşi închipuia că am prins gust de băuturi apoase.

— După cum văd, Gil Blas, îmi spuse el zâmbind, a început să-ţi placă apa. Văd că o bei parcă ar fi nectar. Nu mă mir de loc, dragul meu; (știam eu că ai să te obișnuiești cu această licoare.

— Fiecare lucru la timpul său, i-am răspuns eu. În clipa asta aș da un butoi de vin pe o cană de apă.

Răspunsul acesta plăcu grozav doctorului. Nu pierdu nici acum prilejul de a scoate din nou la iveală minunatele însușiri ale apei „îi făcu din nou elogiul, dar nu ca un orator rece, ci ca un entuziast:

— De o mie de ori mai vrednice de stimă și mai nevinovate de cât cârciumile zilelor noastre erau acele termopole din trecute vremuri, fin care oamenii nu se duceau în chip rușinos să-și irosească banii și viaţa trăgând la măsea, ci se duceau să petreacă cu cuviinţă și fără nicio primejdie, bând apă caldă. Nu poţi decât să admiri cuminţea prevedere a vechilor stăpânitori ai vieţii cetăţenești, care înființaseră locuri publice unde orișicine putea să capete apă de băut și care închideau vinul în prăvăliile spiţerilor și nu (îngăduiau să fie folosit decât numai cu reţetă de la doctor. Ce măsuri înţelepte! Fără îndoială, adăugă el, că datorită unei fericite rămășiţe din această cumpătare a epocii de aur se mai găsesc astăzi

oameni, care ca tine și ca mine, beau numai apă și se păzesc sau se vindecă de toate bolile bând apă caldă, dar care n-a fiert, fiindcă am observat că apa fiartă cade greu și nu-i așa de bună pentru stomac.

În timp ce ţinea această cuvântare elocventă, eu, de câteva ori, era cât pe ce să izbucnesc în râs. M-am ţinut însă să nu rid.

Ba (chiar mai mult, am început și eu să-i bat în strună, am osândit vinul și am plâns pe cei care au nenorocul să le placă această băutură atât de primejdioasă. După aceea, cum încă nu-mi stinsesem bine setea, am umplut cu apă o cupă imare, am dai-o de dușcă și am spus:

— Da, domnule doctor, să sorbim cu nesaţ această licoare binefăcătoare. Să înviem în casa domniei-voasire acele vechi termopole, după care vă pare atât Ide rău.

Încuviinţă cele spuse de mine și mai vorbi după aceea încă vreun ceas, tot sfătuindu-mă să beau totdeauna numai apă. Ca să mă obișnuiesc, i-am făgăduit că am să beau zdravăn apă în fiecare seară; și ca să-mi ţin mai ușor făgăduiala, m-am culcat cu hotărârea de a mă duce în fiecare zi la cârciumă.

Neplăcerea pe care o avusesem da băcan nu m-a oprit să-mi exercit mai departe meseria și să prescriu chiar de a doua zi luare de sânge și apă caldă.

ANTON PANN

1790-1854 (scriitor român)

Hotărâtul de moarte[23]

Mai demult în alte veacuri.
Doftorii, deși da leacuri.
Dar n-avea c-acum știinţă
Pentru orice neputinţă.
Atuncea dar oarecare
Doftor cu diplomă mare
Pe un itânăr bolnav foarte
L-a (fost hotărât de moarte
Și, părăsindu-l îndată.
Nu is-a mai dus altă dată.
Dar (tânărul d-acea boală însănătoșat să scoată
Șîn ti>rg, mergând voinicește.
Doftorul îl întâlnește.
Să uită da dânsul bine

[23] A. Pann — Fabule și istorioare, Biblioteca pentru toți, E.S.P.L.A. București, 1961.

Și să-i întrebe nu-i vine
Zise intru sine: „Oare.
Să scoată omul când moare?
C-acest prea seamănă foarte
Cu cel hotărât de moarte”.
Și prins fiind de mirare.
Zicând îi făcu-ntrebare:
— „E! domnule, ce mai veste?
P-ailaltă lume ce este?”
Iar el: — „O, domnule! zise.
Sunt lucruri mari, iar nu vise.
La iad văzui niște rele.
Vai de păcatele mele!
Că să certa dracul mare
Cu moartea și striga tare
Zicând: dă ce nu grăbește?
Ce face de zăbovește
Și nu omoară, să care.
Să umple iadul mai tare?”
Iar moartea-ncepu să zică:
„Eu nu stric, doftorii strică.
Că omul cum cade în boală
Ei merg ș-indată îl scoală”.
Aceasta auzind dracul
Mult s-a necăjit săracul.
Și începu să se gândească
În ce chip să-și izbândească.
Alt drac ce-i sta înainte.
Zicând, i-a adus aminte
Cum că întâi să omoare
Pe toţi doftorii sub soare.
Atunci, din necăutare.
Lesne moare fiecare.
Așa dracul se împacă
Și poruncește să facă
Catagrafie[24] anume
De câţi doftori sunt în lume.
Ș-apucând cu d-amăruntui
Însemna pe toţi ou puntul.
Când unul, când altul zise.

---

[24] Listă.

Logofătul mereu scrise.
Dar când am auzit bine
Că a pomenit de tine.
Strigai vorbele aceste:
„Nu, nu, el doftor nu este.
Eu dau pentru el dovadă.
Cu martori buni o grămadă”.
Apoi dând iscălitură
Te-a lăsat, nu te trecură.

PETRE ISPIRESCU

1830-1887 (scriitor român)

Astronomul, doctorul și ţăranul[25]

Doi prieteni din copilărie mersese pe la școli în străinătate și învăţase cartea până da b. Râu, adică se făcuse burduf de carte.

După ce isprăviră ide învăţat, se întorcea acasă cu gândul ca să procopsească pe toată lumea. Unul era cetitor de stele și altul doctor. Dar fiindcă erau cam jerpăliţi, sfat făcură ei și se hotărâră să nu meargă d-a dreptul în mijlocul cetăţii, ci să capete câte ceva cu care să se mai înţolească și ei. Așa hotărâră, așa și făcură.

Trase la casa. Unui mărginaș. Acolo găsiră numai pe femeia casei. Bărbatul era la câmp să adune niște coceni de porumb pentru nutreţul vitelor. Ei cerură să-i găzduiască, între aceste, cum era și cam în deseară, iată că sosește și omul femeii de la câmp. Îi spuse șiretenia. Omul primi să-i găzduiască; și fiindcă auzise că sunt niște procopsiţi, le așternu în casă tot ce avea mai bun pentru culcare; iară el se culcă pe prispă afară, înfăşurat în gheba și fin cojocul lui.

Până a nu se culca, femeia casei găti. Procopsit Hor niște jumări din câteva ouă, la dete niţel lapte îşi niţel untișor, iar pentru bărbatu-său făcu o mămăligă d-alea înfricoșatele, și i-o puse dinainte cu un ceanac Ide fasole, fiindcă era în postul Cră ciunului. Mâncă omul cu poftă, fiindcă era flămând și trase o donicioară de apă de-i trosneau urechile.

În vremea aceasta, procopsiţii ieșiră pe afară. Astronomul, uitându-se pe cer, zise:

— Ce frumoasă vreme a să avem mâine.

Doctorul fii asculta ou ochii bleojdiţi; apoi zise și el:

— Vezi pe omul ăsta, până mâine nu va mai fi între cei vii.

Are să crape. Văzutu-l-ai tu ce a mâncat și cum a mâncat?

---

[25] P. Ispirescu — Basme, legende, snoave, Biblioteca pentru toți, E.S.P.L.A., București, 1960

Apoi intrară în casă ca să se culce.

Până a nu dormi ei, intră și ţăranul și zise:

— Nevastă, ia ai să adunăm ale trăncănăi de t pe afară, să le dăm pe lângă casă, că mie mi se pare că ila noapte ia să ningă.

Procopsiţii, când auziră, se înfundară de râs, însă tăcură.

Se culcară cu toţii și adormiră. Peste noapte, cam pe când încep a cânta cocoșii de ziuă, ţăranul intră în casă și scoală pe nevastă, să facă focul la sobă.

Doctorul zise tovarășului său:

— Acestea sunt semne că nu-i este bine. Aiurează deștept.

Mai așteaptă niţel și vei vedea că are să crape.

În vremea aceasta, ţăranul ieși afară și se întoarse cu o crosnă[26] bună de lemne. Până să încarce braţul de lemne „până să vină în casă, ninsoarea îl albise, căci ningea ca în mijlocul iernii.

Când îl văzură procopsiţii plin de ninsoare, o milciră.

Ţăranul făcu focul și se puse să se încălzească; femeia se sculase și luase furca. Ea lucra și el îi spunea la snoave pe lângă foc. Nici că avea gând să crape.

După ce se lumină de ziuă și văzură că afară neaua este mare și ţăranul cu voie bună, procopsiţii îl întrebară:

— Cum se poate — îi zise doctorul — de n-ai nici pe dracu', după ce aseară ai mâncat un ceanac ide fasole, o mămăligă întreagă și ai băut o doniţă de apă?

— Iaca bine — răspunse ţăranul — muncesc toată ziua, și seara când vin flămând totdeauna mănânc așa. M-am obicinuit cu felul ăsta de mâncare și mi-e bine, sunt sănătos, mulţumesc lui Dumnezeu.

— Asta bine, îi zise astronomul; dar de unde ai știut tu că a să ningă astă-noapte?

— Iacă, când mă întorceam de da câmp, am văzut o scroafă care aduna paie și le ducea la culcușul ei. Acesta este cel mai nemincinos semn de ninsoare.

— Aide mă, încolo — zise astronomul către doctor și atingându-l cu cotul — aici nu e treabă, că nu plătim nicio ceapă degerată unde și porcii sunt astronomi.

---

[26] Sarcină.

ANTON BACALBAȘA

1865-1899 (scriitor român)

Vizita medicală[27]

— Ce ai tu, băiete?
— Eu, trăiţi. Don doftur…
— Nu se zice „don doftur!" Așa ai învăţat la teorie? – Don medic de — righiment glasa l-a…
— Așa te-nvaţă, deșcă! Acuma spune ce ai.
— Mă ia cu frig „pin spete, pân toate alea, mă doare capu'…
— Aha? Te-am înţeles… Vrei scuteală… Sergent! Dă4 o chi nină să-i mai treacă de infirmerie…
Sergentul:
— Fă-ncoa la chilină, băiete! Credeai că-i pleașcă de prostit meliţia!
Doctorul:
— Tu ăla de colo, ce ţi-e? Te doare capu' și pe tine?…
— Ba nu, don doftur…
— Nu se zice „don Doftur", ţărane !
— Don-medic de righiment glasa l-a…
— Așa mai vii de-acasă… Ce ţi-e?
— Îmi curge…
— Aha! Curge!… Curge tare?…
— Da, ochiu' drept… și s-a roșit…
— Aha, ochiu' ! Te-ai frecat, ca să mă prostești… Nu vrei scutire? Sergent! Să-i toarne două zile la pluton de pedeapsă!…
Când o sta din curs, să-mi spui. (Către al întreilea soldat.) Peste tine ce-a dat?
Un căprar:
— Ăștia sunt tred fânși (loviţi da câte un picior… De da instrucţie…
— Ei, — și ce sunt eu? Dumnezeu? Să le pui picioare noi?
Să-i scutească — trei zile de instrucţie… Mai e vreunul?
— Nu mai e nimeni.
— Bine că nu mai e! Sergent, fă raportu: consultaţi șase, vindecaţi șase, evacuaţi șase, scutiţi — trei… Cu mortu' ce s-a făcut?
— E bine.
— Ai făcut ratport? Să-l îngroape azi.
— Înţeleg, don doftur.
— Și tu, boule? Să zice…
— Don medic de righiment glasa l-a…

---

[27] A. Bacalbașa — Moș Teacă, Editura Tineretului, București, 1961.

Un căprar:

— Mă, ăia întrei şchiopi… Treceţi încoa! Azi aveţi corvoadă…

— Da' ne-a scutit de fermilie.

— Nu vorbi! Capra pogribanii mănăstirii din cer! V-a scutit de instrucţie, nu de corvoadă! Azi se mută don căpitan; avem de cărat… Aia instrucţie e?

— Ba nu, don căprar…

— Apăi?!… înainte-marș!!

Cei trei şchiopi pleacă în marș forţat.

Căprarul:

— Mergi frumos, leat! Talpa la pământ !

Medic de regiment

(fragment)

Cu coatele pe masă, descheiat la tunică, medicul regimentului stătea în „cancelaria infirmeriei". O odaie mică, fără lu' mină, în care nu era decât un scaun, o masă și vreo Idouă dulăpioare, prin geamurile cărora se arătau sticluţe și borcane.

Isprăvise de curând Facultatea şi fișI făcea stagiul la regiment.

El făcea parte dintr-o generaţie de entuziaști, pentru care medicina nu era o meserie și nicio știinţă seacă; o privea ca pe un mijloc superior de a face bine. Alături cu formulele banale, alături cu terapia rece, el vedea în medicină cel mai înalt umani ţarism. Student, nu se mărginise să-nveţe pe de rost o sumedenie de formule, nici să urmeze clinica așa cum un meseriaș ar urma o lecţie de strungărie; adâncise știinţa medicală, citise tot ce se atingea de viaţa omenească, fișI umpluse sufletul de toate du rerile și de toate patimile câte clocotesc în oameni. Cele mai deseori, o înd tăia un cadavru pe masa de autopsie, lucra ca o mașină, numai cu mina, pe când gândurile lui cereau să disece sufletul care îngheţase o dată ou sângele. Un craniu, ce poate să spuie un craniu?

— Ce poate să spuie o cutie de oase, care nu mai e bună de nimic? Sălbaticii făceau din cranii cupe — noi nu mai facem nici atâta. Și totuși, pe tigva lui Jorik, Hamlet dădea drumul celor mai triste cugetări… Fără îndoială, există în medicină o parte. Superioară, o parte mai înaltă, care nu se-nvaţă la clinici, prin spitale, dar care se simte numai de «naturile alese, așa de rare!

Când a venit vremea să-și facă stagiul de medic-militar, a fost bucuros. Pentru întâia oară avea prilej să-și puie-n practică visul lui de a face binele. Ca student putea să ajute pe «bolnavi, dar niciodată nu era iniţiativa lui aceea care dicta. (El era un simplu mecanic, icare pune-n. Lucrare porunci streine, gândurile altuia, bune sau rele. Acuma, însă, el putea să ia toate măsurile pe care le-ar crede de nevoie. Auzise de viaţa militară, cu greutăţile și cu grozăviile ei, dar niciodată natura «lui blândă, visătoare și tristă nu putuse concepe. Oroarea și neomenia. I se părea că totdeauna oamenii exagerează relele pe care de Văd, sau le aud, sau le simt. Și apoi, nu văzuse el chiar în spitalele civile destule brutalităţi? Nu văzuse îngrijitori

bruscând «bolnavii, economi furând din pâine și îndoind (laptele cu apă, interni scoţând ban dajele cu o repezeală nepăsătoare de ţipetele nenorociţi lor, medici chiar tratând pe ceti bolnav ca pe o sarcină dezgustătoare?

Nu văzuse pe profesioniști întunecând spiritul larg, blajin și omenesc al umanitarului? Așa e viaţa, așa suntem noi toţi, unii mai mult, alţii mai puţin.

Și a venit da regiment călăuzit de o iluzie măreaţă, aceea de a nu numai vindeca o stare de boală, dar a preveni răul, a face din oamenii ceia oropsiţi niște fiinţe mângâiate de o mină prietenoasă.

Din primele zile, măsuri radicale. A găsit o cazarmă murdară, o bucătărie mai îngrozitoare decât o ladă de gunoi, o mâncare vămuită de artelnic, bolnavi de ochi neîngrijiţi, ofticoși alergând toată ziua prin ger, oameni îmbrăcaţi în zdrenţe pe când hainele bune se economiseau prin magazii; a aflat de căprari care bat pe soldaţi, de sergenţi care bat pe soldaţi și pe căprari, de ofiţeri care bat pe sergenţi, căprari și soldaţi; a auzit de toată robia militară, cu întregul ei alai de neomenii, de făr' de legi, de crime. Și s-a hotărât să curme răul.

Însă raportul lui către colonel a stârnit mai întâi un hohot de râs, apoi o-ncruntare de sprâncene și-n cele din urmă colonelul i-a făcut observaţii aspre și i-a pus în vedere că „înainte de a fi doctor, să nu uite că e militar".

Unde sunt visurile de student, entuziast? începea acuma să-nţeleagă de ce mai toţi colegii lui erau niște blazaţi, sceptici fără vreme, de ce toţi medicii tineri pe care îi cunoștea nu făceau nimic pentru soldaţii bolnavi și chinuiţi.

Ordonanţele lui? Dar cine punea temei pe ele? în ziua când el acorda cinci scutiri de serviciu, afla că „scutiţii" n-au fost scoși da instrucţie, într-adevăr, dar au cărat toată ziua cu roaba molozul din curtea căpitanului.

Altă dată, venind la infirmerie, s-a dus da patul unui bolnav de „o anemie profundă". Patul era gol, iar sergentul infirmier i-a spus:

— A venit don maior în inspecţie și i-a dat ordin bolnavului să iasă la instrucţie că n-are nimic.

Într-altă zi a aflat că toţi bolnavii Ide epilepsie sunt bătuţi, arși cu ihârtii unse-n untdelemn și băgaţi tla închisoare, pe motiv că „simulează". Așa susţinea colonelul.

A mai auzit că bolnavilor de ochi li se face dimineaţa pensulaţie cu acid boric, iar la amiază, dacă au greșit ceva la instrucţie, căpitanul îi pune să stea cu ochii în soare „pân-o vedea pă dracu'".

Într-o lună de zile, știa tot. Toate iluziile Hui dispăreau, iar „Vizita" pe care o făcea dimineaţa ajunsese pentru el o pedeapsă. La ce bun să prescrii orice, din moment ce se găsesc alţii care să-mpiedice executarea ordonanţelor? Fatal, trebuia să facă și el cum făceau ceilalţi doctori:

— Ce ai, băiete?

— Mă doare capu'!

— Moft! Dă-i o chinină! Dar tu ce ai?

— Mă dor picioarele…

— Moft! Dă-i o chinină! Și tu?

— Un junghiu…

— Moft! Simulant! Două zile-nchisoare.

*

Anii de entuziasm sincer nu mai trăiau. În docul lor rămăsese doar o adâncă părere de rău, o melancolie ca-n faţa unor ruine care le-ai cunoscut odată altfel, pline de strălucire și de viaţă.

Ajunsese el oare ca toţi ceilalţi? Socotea oare și el medicina ca un meșteșug bun numai de câștigat bani? Nu! Dar de ce se afunda mai adânc în studierea împrejurărilor, de ce descoperea că umanitarismul lui e neputincios. Între știinţă și conștiinţă, el vedea o (legătură puternică, i se părea încă și acum că nu poate trăi cea dintâi fără cea de-a doua, observa lămurit că tot ce învăţase și «tot ce știa nu trebuie să aibă de scop numai să se achite în chip banal de o datorie impusă; însă în faţa vieţii excepţionale, în faţa situaţiei luă de medic supus sabiei, se resemna.

Vizita? O formă mai mult! Un moment în care bolnavul îţi apare după ce a expus căprarului boala de care suferă, un moment în care bolnavul n-are voie să spuie ce-l doare, un moment fără niciun interes pentru practician, nici pentru omul de inimă.

O aștepta, pentru că trebuia s-o aștepte. Dar se gânfdea de parte, ila o. Lume pe care o visase-n tinereţe, o lume-n care știinţa, dezrobită din (lanţurile în care zace acu, va fi pentru toţi un mijloc de fericire.

…Auzi pașii soldaţilor bolnavi care soseau. Își încheie haina și aștepă.

Alături de el, infirmierul pregătea păhăruţe cu soluţii de chinină, medicamentul universal al cazărmilor.

— Dă-mi și mie un pahar, zise medicul.

— Aveţi friguri?

— Da, da; febra vizitei…

ANTON PAVLOVICI CEHOV

1860-1904 (scriitor rus)

Chirurgia[28]

Un spital al zemstvei. În lipsa doctorului, plecat săse cu nune, bolnavii sunt primiţi de felcerul Kuriatin, un grăsun de vreo patruzeci de ani, cu un veston de mătase ponosit și pantaloni de flanelă jerpeliţi. Are înfăţișarea omului mulţumit, pătruns de simţul datoriei. Între degetul arătător și cel mijlociu al mâinii stângi ţine o ţigară Ide foi, care răspândește un miros urât.

În sala de așteptare intră dascălul Vonmiglasov, un bătrân înalt, voinic cu o rasă cafenie, încins cu un brâu lat de piele.

La ochiul drept are albeaţă și îl ţine pe jumătate închis, iar pe nas are un neg,

---

[28] A. P. Cehov — Opere, voi. II, Editura Cartea rusă, București,

care de departe pare o muscă mare. Câteva clipe dascălul caută cu. Privirea o icoană, dar, negăsind-o, îşi face semnul crucii în faţa unei sticle cu fenol, după care scoate dintr-o batistă roșie o prescură, pe care o pune cu o plecăciune înaintea felcerului.

— A-a-a… dumneata eşti… respectele mele! – spune acesta căscând.

— Cu ce ocazie pe la noi?

— În primul rând îţi urez o duminică plăcută, Serghei Kuzmici… Chiar la dumneata veneam… Drept și adevărat zice psal tirea: „Băutura mea am amestecat-o cu lacrimi". Iartă-mă că-ţi bat capul cu ale mele. Aseară m-am așezat cu muierea mea la ceai și — ce să-ţi mai spun? – nici jeluirile, nici picăturile, nici prafurile, nu mi-au fost de niciun folos; îmi venea să mă întind jos și să mor, nu alta… Cum luam în gură o înghiţitură de ceai, simţeam că mă apucă leșinul! Și să nu crezi că numai măseaua mă durea: tot obrazul! Îmi zvâcnea înfiorător! De ureche, nici nu mai vorbesc; parcă mi se înfipsese în ea, doamne, iartă-mă, un cui, sau cine știe ce drăcie: și mă-mpungea, mă-mpungea! Se vede că am căzut la păcat, că am făptuit vreo nelegiuire… „încărcatu-mi-am sufletul cu păcate rușinoase și în trândăvie trăilumi-am traiul"… M-a pedepsit dumnezeu pentru că sunt un păcătos. Serghei Kuzmici! După liturghie, părintele iercu m-a mustrat:

„Te-ai făcut fonf și sâsâiit, Efime. Nu se înţelege nimic din ceea ce cânţi". Dar judecă și dimineaţa, Serghei Kuzmici: mai poate fi vorba de cântat, când nici nu pot să deschid gura de umflată ce mi-e, iartă-mă că-ţi spun, și când n-am închis ochii toată noaptea…

— M-da… Ia loc, te rog… Deschide gura!

Vonmiglasov se așează și deschise gura.

Kuriatin se încruntă, se uită în gura pacientului și printre dinţii îngălbeniţi de vreme și de tutun zărește o măsea blagoslovită cu o gaură cât toate zilele.

— Părintele diacon m-a învăţat să-i pun mereu votcă cu hrean, da' tot degeaba. Glikeria Anisimovna, dumnezeu să-i dea sănătate, mi-a dat o aţă de la muntele Athos, ca s-o port la deget, și mi-a spus să-mi clătesc gura cu lapte cald; așa mi-am pus-o; cât despre lapte, mărturisesc că m-am îndrăznit: sunt om cu frica lui dumnezeu, și acum suntem în post…

— Astea-s superstiţii… (pauză). Efim Miheici, măseaua trebuie scoasă!

— Apăi, cum zici dumneata c-o fi mai bine, Serghei Kuzmici.

Că de aceea ai învăţat, ca să te pricepi la treaba asta, ca să știi ce trebuie scos și ce nu, ce poate fi lecuit cu picături, sau cu altceva… De aceea sunteţi puși aici, binefăcătorilor; dumnezeu să vă dea sănătate; o să ne rugăm pentru voi zi și noapte ca pentru niște părinţi buni… până la sfârșitul vieţii…

— E o nimica toată… – face felcerul pe modestul, apropiindu-se de dulăpior și scotocind printre instrumente — Chirurgia e un fleac… îţi trebuie numai obișnuinţă și mână sigură… Cât ai scuipa în palmă, și gata… Mai zilele trecut a venit aici, ca și dumneata, moșierul Alexandr Ivanîci Eghipetski… Tot pentru o măsea… E om cult, mă întreba de toate, voia să știe despre toate, cum și ce. Mi-a dat mina, mi-a vorbit frumos… A stat șapte ani la Petensburg, pe toţi profesorii i-a cunoscut… Mult

am mai discutat. Mă ruga în numele Hui dumnezeu: scoate-mi-o, Serghei Kuzmici! De ce să n-o scot dacă se poate scoate? Numai că vezi dumneata, la treaba asta trebuie să de pricepi, altfel nu merge… Sunt dinţi și dinţi: unul îl scoţi cu cleștele, altul cu pârghia, altul cu cheia… Fiecare e cu socoteala lui.

Felcerul ia în mină pârghia, se uită câteva clipe la ea cu un aer întrebător, apoi o pune la loc și ia cleștele.

— Acum (deschide gura cât poţi de mare… – spune el, apropiindu-se de dascăl.

— Las' că îi venim de hac… Cât ai scuipa în palmă… Crestăm. Puţin gingia… exercităm o tracţiune pe direcţia axului vertical… și gata… (face o incizie în gingie) și gata…

— Sunteţi binefăcătorii noștri… Noi, proștii, nu înţelegem nimic, dar pe voi v-a luminat dumnezeu…

— Nu mai vorbi cu gura deschisă… Măseaua asta e ușor de tras; câteodată se întâmplă să fie numai bucăţi de rădăcină… La asta, cât ai scuipa în palmă… (prinde măseaua cu cleștele). Stai, nu te mișca… Stai liniștit… Într-o clipită… (începe să tragă). Principalul este s-o apuci cât mai de jos (continuă să tragă)… ca să nu i se rupă coroana…

— Doamne, dumnezeule!… Maică precistă… A-a-a…

— Nu… nu… Nu-mi ţine mâna! Lasă mâinile jos! (trage din nou). Nu mai e mult… Acuși, acuși… Să nu crezi că-i treabă ușoară…

— Dumnezeule… sfinte… mare… (ţipă) Heruvimilor! Văle-e-u… Smucește-o, smucește-o odată! Cât ai să tragi de ea?

— Asta-i… chirurgie… Nu se poate dintr-odată… Așa, așa…

Vonmiglasov, cu ochii cât cepele, ridică genunchii până la piept, își închircește într-una (degetele și gâfâie… Pe faţa lui sta cojie se ivesc broboane de sudoare, ochii i se umplu de lacrimi. Kuriatin, aplecat peste gura dascălului, suflă zgomotos, se mută mereu de pe un picior pe celălalt, și trage, trage… Trece o jumătate de minut chinuitoare și… Cleștele alunecă de pe măsea. Dascălul sare în picioare, bagă degetele în gură, pipăie și descoperă măseaua tot Ha docul ei.

— Ai scos-o, ai? – spune el cu glas plângăreţ și în același timp batjocoritor.

— Scoate-te-ar dracii pe lumea cealaltă! Apăi mulţumesc! Dacă nu te pricepi să scoţi un dinte, nu te apuca!

Nici nu mai văd cu ochii.

— De ce nu-ţi ţii mâinile la un loc? – se supără felcerul.

— Eu trăgeam și itu mă (tot (împingeai și spuneai fel de fel de prostii… Tâmpitule!

— Tu ești tâmpit, nu eu!

— Ce crezi, bădărane, că așa se scoate o măsea? Cât ai bate din palme? Poftim, încearcă tu! Asta-i altceva decât să te urci în clopotniţă și să tragi clopotele de mântuială! auzi dumneata: „Nu. Te pricepi, nu te pricepi!" S-a găsit cine să mă înveţe! I-am scos măseaua domnului Alexandr Ivanîci Eghipetski și n-a spus nici pâs… E un om mai ceva ca Tine, da' și-a ţinut mâinile la un loc… S tai jos! Stai jos când îţi spun!

— Nu văd cu ochii!… Lasă-mă să-mi vin în fire… Of! (se așază pe scaun). Numai să nu tragi de ea cu încetul: smucește-o odată și gata. Auzi, să nu tragi, să smucești… Dintr-odată!

— Nu te mai apuca să înveţi pe un învăţat! Doamne, ce lume incultă! Dacă stai mai mult timp cu oameni ca ăștia, poţi să înnebunești! Deschide gura… (apucă măseaua cu cleștele). Chirurgia nu-i un fleac, măi frate… E altceva decât să spui rugăciuni în strană… (începe să tragă). Nu te mișca… (Măseaua e bătrână, se vede că are rădăcini adânci… (trage). Nu te mișca… Așa… așa… Stai liniștit… Ei, ei… (se aude un pârâit). Știam eu!

Timp de un minut, Venmiglasov șade nemișcat, de parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului. E ameţit… Privește îndobitocit fin gol, și sudoarea îi șiruie pe faţa albă ca varul.

— Trebuia să iau pârghia… mormăie felcerul.

— Ei drăcia dracului!

Venindu-și în fire, dascălul bagă degetdle în gură și, în locul măselei, găsește doi colţi ascuţiţi.

— Afurisitule!… geme el.

— V-aţi aciuat aici spre nenorocirea noastră, irozilor!

— Bine-ţi mai stă să înjuri… – mormăie felcerul, punând cleștele la loc în dulăpior.

— Necioplitule… Pesemne că nu te-au bătut îndeajuns cât ai fost seminarist… Domnul Alexandr Ivanovici Eghipetski a stat șapte ani la Petersburg… Asta zic și eu cultură… numai hainele de pe el fac o sută de (ruble… și uite că n-a înjurat… Pe când tu… Te stropșești ca un curcan! Lasă, nu-i nimic, n-ai să crăpi!

Dascălul îşi ia prescura de pe masă și pleacă acasă, ţinându-și mâna la falcă.

Intrigi[29]

a) Alegerea președintelui Asociaţiei.
b) Discutarea incidentului din 2 octombrie.
c) Referatul doctorului M.N. von Bron, membru activ.
d) Chestiunile curente ale Asociaţiei.

Doctorul Selestov, autorul incidentului din 2 octombrie, se pregătește să plece la această ședinţă; stă de mult în faţa oglinzii și încearcă să-și compună o expresie languroasă. Dacă s-ar prezenta la ședinţă cu o faţă tulburată, încruntată, prea aprinsă sau prea palidă, dușmanii lui și-ar putea închipui că dă o importanţă exagerată intrigilor dumnealor; dar dacă o să le arate o faţă rece, indiferentă sau adormită, adică o faţă de om care stă deasupra mulţimii și e obosit de viaţă, atunci,

[29] A. P. Cehov — Opere, voi. VI, Editura Cartea rusă, București, 1957.

văzwndu-l, toţi dușmanii vor fi pătrunși într-ascuns de respect şi-şi vor zice:

Cutezătoarea-i frunte s-a înălţat mai sus

De stâlpul lui Napoleon!

Ca om. pe care nu — interesează dușmanii și bârfelile lor, va sosi la ședinţă în urmă. Tuturor celorlalţi. Va intra în sală fără să facă zgomot, ași va trece languros mâna prin păr și, privind drept înainte, i se va așeza la un colţ de masă. Luându-și un aer de auditor care se plictisește, o să caște discret, o să ia un ziar și o să înceapă să citească… Toţi or să vorbească, or să discute, or să se aprindă, or să se cheme unul pe altul la ondine, numai el o să tacă, cu ochii pe ziar. Dar când, în cele din urmă, numele lui o să zise repete mai des, iar problema cea arzătoare o să răscolească patimile în cel mai înalt grad, el o să-și ridice spre confraţi ochii plictisiţi și obosiţi și o să le spună, ca din treacăt:

— Mă siliţi să vorbesc… Iertaţi-mă, domnilor, dar eu nu m-am pregătit, și de aceea icuvântarea mea n-o să fie chiar atât de închegată… O să încep *ab ovo*[30]… în ședinţa trecută, unii din st i maţ îi mei confraţi au declarat că atitudinea mea la consulturi nu e pe placul dumnealor și mi-au cerut să mă explic. Socotind explicaţiile inutile, iar acuzaţiile de rea-credinţă, am cerut să fiu exclus din Asociaţie și am părăsit ședinţa. Dar cum astăzi mi se aduc alte acuzaţii, spre marea mea părere de rău, văd că n-o să scap de explicaţii, dată, o să mă explic !

În continuare, jucându-se nepăsător cu creionul sau cu lănţi șorul de la ceas, va spune că într-adevăr uneori, tla câte un consult, ridică glasul şi-şi întrerupe confraţii, fără să se sfiască de prezenţa persoanelor străine; și iarăși e adevărat că o dată, la un consult, a fintrebat pe bolnav faţă de medici și de rude: „Cine-i dobitocul care ţi-a prescris opium?" Rareori se întâmplă ca un consult să treacă fără incidente… Și de ce? Foarte simplu. Totdeauna, când e vorba de câte un consult, el, Sedestov, rămâne surprins de nivelul scăzut al cunoștinţelor medicale ale confraţilor săi. În oraș sunt treizeci și doi de doctori, și majoritatea lor au mai puţine cunoștinţe decât oricare student din anul întâi. Nu e nevoie să ne ducem prea departe pentru exemple. Evident, *nomina sunt odiosa*[31]. Însă aici, în ședinţă, suntem între noi, așa că, spre a nu lăsa să planeze atici un dubiu, pot să citez și nume. De pildă, toate lumea știe că von Bron, stimatul nostru confrate, a perforat cu o sondă esofagul funcţionarei Seriojkina…

În clipa aceea, von Bron o să sară în picioare și, plesnindu-și palmele una de alta, o să înceapă a urla:

— Dumneata l-ai perforat, colega, și nicidecum eu! Dum neata! Și o să-ţi demonstrez!

Selestov n-o să-i dea mici o atenţie și o să urmeze:

— De asemenea, toată lumea știe că Jila, stimatul nostru confrate, a luat drept abces rinichiul deplasat al actriţei Semiramidiria și i-a făcut o puncţie de încercare,

---

[30] De la începutul începuturilor (în limba latină) (n.t.).

[31] E odios să citezi nume (în limba latină) (n.t.).

din care pricină a urmat curând *exitus letalis*[32]. Stimatul confrate Besstrunko, în loc să scoată o unghie a degetului mare de la piciorul stâng, a scos unghia sănătoasă de la piciorul drept. De asemenea, nu pot să nu amintesc cazul stimatului nostru confrate Terharâanţ, care a cauterizat cu atâta zel trompa lui Eustaţiu soldatului Ivanov, încât bietului băiat i-au plesnit amândouă timpanele! Ţin să mai adaug că același confrate, în timp ce extrăgea unui client o măsea, i-a mutat maxilarul inferior și nu i l-a pus la loc, până când nu i-a plătit omul cinci ruble. Stimatul confrate Kuriţin e însurat cu nepoata farmacistului Grummer și lucrează mână în mână cu el. E îndeobște cunoscut Că — tânărul nostru confrate Skoropalitelnîi, secretarul Asociaţiei noastre, trăiește cu soţia mult stimatului și onoratului nostru președinte, Gustav Gustavovici Rrehtefl… Dar. Văd că de la nivelul (scăzut al cunoștinţelor, am alunecat pe nesimţite la alte păcate, de natură etică. Cu atât mai bine. Etica e punctul nostru nevralgic domnilor, și ca să nu se pare că vorbesc fără temei, o să citez cazul stimatului nostru confrate Puzârkov, care, aflându-se în casa colonelesei Treșcinskaia, cu prilejul zilei ei onomastice, a afirmat cum că eu, și nu Skoro palitelnîi, trăiesc cu soţia președintelui nostru ! Și lucrul acesta îndrăznește să-l spună același domn Puzârkov, pe care l-am sur prins anul trecut cu soţia stimatului nostru confrate Znobiș! Și fiindcă veni vorba de doctorul Znobiș… Cine se bucură de reputaţia de medic cu care nu e tocmai prudent să se caute doamnele? Znobiș… Cine s-a însurat cu fiica unui negustor pentru zestrea ei? Znobiș! în ce privește pe mult stimatul nostru preşedinte „trebuie să spun că se ocupă într-ascuns cu homeopatia și, în același timp, primește bani de la prusaci pentru spionaj. Spion prusac, asta e *ultima ratio*![33]

Când vor să pară inteligenţi și plini de elocinţă, doctorii întrebuinţează două expresii latinești: *nomina sunt odiosa* și *ultima ratio.* Selestov n-o să vorbească numai latinește, ci și franţuzește și nemţește — cum poftiţi ! O să-i dea de gol pe toţi, o să smulgă măștile de pe obrazul intriganţilor! Preşedintele o să obosească sunând clopoţelul, stimaţii confraţi or să sară de la locurile lor, începând să urle și să gesticuleze. Iar cei de religie mozaică or să se seringă ciotcă și or să se pornească, pe limba lor:

— Ha l-ha!

— Hal-hal-ha!…

Dar Selestov, fără să ţină «seama de nimeni și ide nimic, o să-i dea înainte:

— În ce privește Asociaţia noastră, așa cum este ea în clipa ide faţă, cu rânduielile și componenţa ei, e cert că se va duce de râpă. Totul e clădit numai pe intrigi. Intrigi, intrigi și iarăși intrigi! Eu, ca una din victimele acestor nesfârșite și diabolice intrigi, socotesc de datoria mea să vă expun cele ce urmează…

Și, în timp ce-și va continua expozeul, partizanii lui vor aplauda şi-şi vor freca mâinile încântaţi. În sfârșit, în mijlocul unei agitaţii și al unui vacarm inimaginabil,

---

[32] Sfârșit mortal (în limba latină) (n.t.).

[33] Ultimul argument (în limba latină) (n.t.).

se va proceda la alegerea președintelui. Von Bron et C-le sunt cu toată inima pentru Prehtel, însă publicul îşi confraţii cu scaun la cap îi huiduiesc și strigă din răsputeri:

— Jos Prehtel! îl vrem pe Selestov! Pe Selestov!

Selestov primește, tdar cu o condiţie: Prehtel și von Bron să-i ceară scuze pentru incidentul de la 2 octombrie. Și iarăși se stârnește un scandal (nemaipomenit, și iarăși mult stimaţii confraţi de religie mozaică se strâng cap da cap și se pornesc: „Hal-hal-ha!…" Indignaţi, Prehtel și von Bron sfârșesc prin a cere să nu mai fie consideraţi ca membri ai Asociaţiei. Cu atât mai bine!

Iată-l președinte. Selestov o să înceapă prin a face cu răţenie în grajdurile lui Augias: Znobiș — afară ! Terharianţ – afară! Cu ajutorul partizanilor săi, până în ianuarie n-o să mai rămână în Asociaţie niciun intrigant. La clinica Societăţii, înainte de toate o să dea ordin să se vopsească pereţii dispensa rului și să se pună un afiș: „Fumatul strict interzis"; după aceea, o să concedieze pe felcer și pe felceriţă, medicamentele o să le cumpere de la Hreașceambjitki și nu de da Grummer, o să invite pe medici să nu mai facă nicio operaţie fără supra vegherea lui, și așa mai departe. Dar, lucrul cel mai principal, cărţile dui de vizită vor suna: „Președinte al Asociaţiei medicilor din N".

Așa visează Selestov stând acasă, în faţa oglinzii. Dar iată că pendula bate ora șapte, amintindu-i că e timpul să plece la ședinţă. Se trezește din dulcea lui visare și se grăbește să-și ia o expresie languroasă. Însă… vai! Ar vrea el să-și dea un aer languros și interesant, dar faţa nu-l ascultă și i se face acră și tâmpă, ca a unei javre de căţeii înfrigurat; ar vrea el să arate grav, dar faţa i se lungește a nedumerire, de i se pare acum că nu mai seamănă a căţel, ci a gânsac. Selestov îşi coboară pleoapele, închide ochii pe jumătate, îşi umflă obrajii și îşi încreţește fruntea. Degeaba! Iese cu totul altceva, decât ceea ce dorește el. Pesemne că așa sunt din născare trăsăturile feţei lui și n-are ce să le mai facă. Fruntea îngustă, ochii mici alergând neasitâmpăraţi ca ai unei precupeţe viclene, maxilarul inferior ieșit înainte într-un chip idiot și absurd, iar obrajii și părul arată ca și cum cu câteva clipe înainte „stimatul confrate" ar fi fost dat afară din odaia de biliard…

Selestov se uită la faţa lui, se înfurie și începe să creadă că și ea face intrigi împotrivă-i. Trece în vestibul, se îmbracă, și i se pare că și șuba, și galoșii, și căciula fac intrigi…

— Birjar, «la clinică, strigă el.

Ar vrea să-i dea birjarului douăzeci de copeici, însă birjarii, intriganţi, cer douăzeci și cinci… în sfârșit se urcă, «trăsura porneşte, dar vântul rece îi biciuiește obrazul, zăpada udă îl orbeşte, iar căluţul abia îşi «târăște picioarele. Da, s-au înţeles cu toţii să facă intrigi împotriva lui… Intrigi, intrigi și iarăși intrigi!

Măsuri de rigoare[34]

Micul orășel de provincie pe care, după expresia directorului închisorii locale, nu-l descoperi pe hartă nici cu telescopul, e luminat de soarele amiezii. Peste tot, liniște și pace. Comisia sanitară, alcătuită din medicul orașului, inspectorul de poliţie, doi delegaţi ai primăriei și un delegat al negustonimii, se în dreapta alene dinspre primărie către prăvăliile din hală. În urmă merg respectuos câţiva sergenţi de stradă. – … Drumul comisiei e pavat cu intenţii bune, ca și (drumul iadului. Sanitarii păşesc și discută, gesticulând, despre murdărie, duhoare, măsuri de rigoare șilalţi factori holerici. Discuţiile sunt atât de profunde incit inspectorul de poliţie, care merge în frunte, se simte deodată cuprins de entuziasm și declară, întorcând capul spre ceilalţi:

— Ar «trebui să ne adunăm mai des în felul ăsta, domn lor, să mai stăm și noi de vorbă. E și plăcut, te simţi ca în societate… Că noi nu știm altceva decât să ne sfădim! Zău așa !

— Cu cine începem? – se întoarse reprezentantul negustorimii către medicul orașului cu «tonul unui călău care-și alege victima.

— N-ar fi oare (bine să începem cu băcănia lui Oșeinikov? Ce zici, Anikita Nikolaici? în primul rând e coţcar, iar în al doilea rând… ar fi timpul să-i tăiem pofta de matra pazlâcuri. IMai (deunăzi mi-a trimis niște hrișcă și ce credeţi?

Era plină cu murdărie de guzgani, iertaţi-mă… Nevasta mea nici n-a vrut să guste din mâncare!

— Ei, ce facem? Dacă-i vorba de Oșcinikov, atunci hai la Oșeinikov, răspunde medicul cu nepăsare.

Sanitarii intră în „Magazinul de ceai, zahăr, cafea și alte articole coloniale. Proprietar A.M. Oșeinikov”, și, fără nicio introducere, încep inspecţia.

— M-da… – spune medicul măsurând din ochi piramidele de săpun de Kazan frumos clădite.

— Ce de-a turnuri Babei ţi-ai mai înălţat aici! Ia. Te uită, cită ingeniozitate ! E… he… hei !

Dar asta ce-i? Ia priviţi, domnilor! Demian Gavrilici găsește cu cale să taie săpunul și pâinea cu același cuţit 1

— Din asta n-are cum să iasă holeră, Anikita Nikolaici! observă proprietarul băcăniei, și pe bună dreptate.

— Nu spun că nu-i așa, dar e scârbos! Doar cumpăr și eu pâine de la tine.

— Pentru lolienţii mai subţiri avem noi un cuţit anume.

Să n-aveţi nicio teamă… Se poate?…

Inspectorul Ide poliţie îşi închide pe jumătate ochii miopi pentru a cerceta mai bine o șuncă mare; o râcâie bine cu unghia, o miroase zgomotos, îi dă un bobârnac și întreabă:

---

[34] A. P. Cehov — Opere, voi. II, Editura Cartea rusă, București, 1955.

— Nu cumva e cu stricnină?

— Cum puteţi crede una ca asta?… Vai de mine!… Se poate?

Inspectorul se rușinează, (lasă șunca și se apucă să citească foarte atent lista de preţuri a lui Asmolov și Comp.

Delegatul negustorimii îşi vâră mâna un butoiașul cu hrișcă și simte ceva moale, catifelat… Se uită înăuntru și pe chipul lui se revarsă o expresie de duioșie.

— Pis, pis, pis!… Drăguţii de ei! – șoptește el.

— Uite cum stau în hrișcă și îşi întind botișoarele… Se răsfaţă… Ar trebui să-mi trimiţi și mie un pisoi, Demian Gavrilici!

— Cum să nu, se poate?… Astea sunt apetitivele, domnilor, dacă doriţi să le inspectaţi… (Poftim, scrumbii, brânză, batog, după cum vedeţi și dumneavoastră. Batogul l-am primit joi, e foarte bun… Ia dă-mi un cuţit, Mișka !

Sanitarii îşi taie fiecare ci te o felie de batog, îl miros și după aceea îl gustă.

— Lla să iau și eu o gustare, dacă-i vorba pe așa… – spune ca pentru sine Demian Gavrilici, proprietarul băcăniei. Aveam eu parcă pe undeva o sticluţă. Merge cu batog… Parcă-i dă alt gust… Mișka, ia dă-ncoa sticluţa.

Umflându-și obrajii și holbând ochii, Mișka desfundă o sticlă și o pune pe tejghea.

— Să bem pe stomacul gol… șovăie — inspectorul de poliţie, scărpinându-se — la ceafă. La urma urmei, dacă nu luăm decât un ipăhăiruţ merge… Dar mișcă-te și tu mai repede, Demian Gavrilici, că nu prea avem timp de votca ta!

După un sfert de oră, sanitarii, ștergându-și buzele și scobindu-se în dinţi cu niște chibrituri, se îndreaptă spre prăvălia lui Goloribenko. Aici, ca un făcut, n-au pe unde trece… Cinci vlăjgani, cu feţe stacojii și asudate, rostogolesc din prăvălie un butoi cu untdelemn.

— Mai la dreapta!… Trage-l de fund… trage! împinge ! Bagă un drug sub el… ei, drăcia dracului! Daţi-vă la o pante, Înălţimea Voastră, să nu vă strivim picioarele!

Butoiul s-a înţepenit în ușă și nu-i chip să-l mai urnești.

Vlăjganii se opintesc și împing cu — toată puterea, suflând din greu. Și înjurând de-i auzi până-n celălalt capăt al pieţii. După multă cazną, când atmosfera și-a schimbat în chip simţitor puritatea de pe urma nesfârșitelor gâfâieli, butoiul se rostogolește în sfârșit afară, dar, în aceeași clipă și cu totul împotriva legilor fizicii, se întoarce — înapoi și se înţepenește iar în ușă. Icne tele reîncep.

— Ptiu! scuipă inspectorul de poliţie. Hai la Sibukin. Dia volii ăștia sunt în stare s-o ţină așa până mâine dimineaţă.

Sanitarii găsesc însă prăvălia lui Sibukin închisă.

— Și doar adineauri era deschisă! se miră dumnealor uitându-se unul la altul. Când intram la Oșeinikov, Sibukin stătea în prag și clătea un ceainic de aramă. Unde-i? se adresează ei unui cerșetor, rezemat de peretele prăvăliei.

— Faceţi-vă milă și pomană, îngână cu glas răgușit cerșetorul; ajutaţi un biet schilod cu cât vă lasă inima, — milostivi boieri… Dumnezeu să vă dea sănătate.

Sanitarii fac semne plictisite cu mâna și pornesc mai de parte, afară de delegatul primăriei, — Pliunin. Acesta îi întinde cerșetorului o copeică, apoi, ca și cum s-ar fi

speriat de ceva, îşi face repede semnul crucii și aleargă, — să-și ajungă din urmă colegii.

Peste vreo două ore, comisia se întoarce. Membrii ei par obosiţi, sleiţi. Dar truda nu — le-a fost zadarnică: un sergent de stradă păşeşte solemn, ducând o lădiţă plină cu mere putrede.

— Acuşi, după atâta muncă, n-ar strica să dăm pe gât o dușcă, spune inspectorul de poliţie, trăgând cu coada ochiului la firma „Pivniţă de vinuri și rachiuri" — Să mai căpătăm și noi puteri.

— M-da, nu strică. Hai să intrăm!

Sanitarii coboară în pivniţă și se aşază în jurul unei mese rotunde cu picioare strâmbe. Inspectorul îi face cârciumarului un semn cu capul și pe masă apare o sticlă.

— Păcat că n-avem și o gustare, spune delegatul negustorimii, bând și încruntându-se.— Să ne dea măcar un castravete murat… Altfel…

Delegatul se întoarce /spre sergentul de stradă cu lădiţa, îşi alege mărul cel mai bine păstrat și mușcă din el.

— Ei, dar văd că sunt și unele care nu-s chiar așa stricate!, se miră parcă inspectorul. — Ia dă să-mi caut și eu unul ! Pune dada aici… Hai să alegem care-s mai bune şi să de curăţim; *pe* celelalte poţi sa de arunci. Mai toarnă un păhăruţ, Anikita Nikolaici! Ar trebui să ne adunăm mai des așa, să mai stăm și noi de vorbă. Altceva ce poţi face prin coclaurile astea unde nu-i niciun fel de cultură, nici club, nici societate? Mai rău ca-n Australia! Turnaţi, domnilor! Poftim niște mere, doctore ! Le-am curăţit special pentru dumneata !

— Ce ordonaţi să fac cu lada, Înălţimea Voastră? întreabă sergentul de stradă pe /inspector, care iese cu toată suita din pivniţă.

— Lada? Care ladă? Aha, da, lada ! Azvârle-o odată cu me rele… e infectată!

— Merele aţi binevoit să le mâncaţi!

— Daa… îmi pare (bine! Ascultă… du-te până la mine acasă și spune-i Mariei Vdasievna să nu se supere… dar mă duc numai pentru un ceas da Pliunin, să dorm… înţelegi? Să dorm… în braţele lui Morfeu… *sprehen zi deici*[35], Ivan Andreici?

Și, ridicând ochii spre cer, inspectorul de poliţie clatină cu amărăciune din cap, îşi desface braţele cu un aer deznădăjduit și spune:

— Asta-i toată viaţa noastră!

---

[35] Expresie stâlcită din limba germană; corect: sprechen Sie deutsch ? = Vorbiți nemțește? (n. red. rom.)

Esculapi rurali[36]

Un spital al zemstvei. E dimineaţă.

În Lipsa doctorului, plecat da vânătoare cu șeful poliţiei de plasă, bolnavii sunt examinaţi de felcerii Cuzma Egorov și Gleb Glebâci. Pacienţii sunt cam vreo treizeci da număr. Așteptând să se isprăvească înscrierea bolnavilor în registru, Cuzma Egorov șade în sala de consultaţii și bea cafea de cicoare. Gleb Glebici, care nu s-a spălat și nu s-a pieptănat de când l-a făcut mama, șade cu registrul în faţă, cu pieptul și cu burta lăţite pe masă, și înscrie, morocănos, bolnavii. Înscrierea se face pentru sta tistică. Se notează numele de botez, numele tatălui, numele de familie, profesiunea, domiciliul, dacă bolnavul știe carte sau nu, vârsta, apoi, după examinare, boala și doctoria prescrisă.

— Afurisite peniţe, drac' să le ia! – se burzuluiește Gleb Glebâci, trăgând în registrul uriaș și pe niște foi volante litere monstruoase, de o şchioapă.

— Și ce fel de cerneală e asta?

Asta nu-i cerneală, e catran! Mă mir de zemstvă! Ne dă ordin să înscriem bolnavii și trece-n buget două copeici pe an pentru cerneală 1 Hai, faceţi-vă-ncoa! – le strigă el bolnavilor.

Se apropie doi inși: un ţăran cu capul îmbrobodit și „basul" Mihailo.

— Cum te cheamă?

— Ivan Miculov.

— Ai? Cum? Vorbește rusește!

— Ivan Miculov.

— Ivan Miculov! Nu pe tine — te întreb! Dă-te la o parte ! Tu, ălălalt! Numele !

Mihailo zâmbește.

— Ce, nu știi? – întreabă el.

— De ce rânjești? Lua-v-ar dracu'! Noi nu mai dovedim cu timpul, și lor le arde de glume! Te întreb cum te cheamă!

— Parcă nu știi ! Ori ești ţicnit la cap?

— Știu, dar trebuie să te întreb, că așa-i forma… Și de ce, mă rog, să fiu ţicnit la cap?… Nu-s beţiv, ca milostivirea ta. Nu beau de sting… Numele și pronumele?

— De ce să ţi le (spun, dacă le știi și tu? De cinci ani le știi… Sau, poate, le-ai uitat acum, în al șaselea?

— N-am uitat nimic, dar așa cere forma ! înţelegi? Sau nu știi rusește? Forma!

— Ei, dacă așa-i forma, atunci fie, dracu' să te ia ! Scrie ! Mihailov Feodotâci Izmucenco…

— Nu Izmucenco, ci Izmucencov.

— Fie și Izmucencov… Scrie cum vrei, numai să mă lecuiești… Poţi să scrii și Ivan Pehlivan… Tot una-i…

— Meseria?

---

[36] A. P. Cehov — Opere, voi. I, Editura Cartea rusă, București,

— Bas.
— Vârsta?
— De unde vrei să știu? N-am fost la botez.
— Patruzeci?
— Poate să fie, poate să nu fie. Pune cum vrei.

Gleb Glebâci zise uită Uung la Mihailo, stă pe gânduri și scrie 37. Apoi, după ce se mai gândește, șterge 37 și scrie 41.

— Știi carte?
— Ai mai văzut cântăreţ de biserică să nu știe carte? Mă, da' deștept mai ești!
— De faţă cu lumea s-ar cădea să-mi spui „dumneata" și să nu zbieri fin Ihaiul ăsta. Următorul! Cine ești? Cum te cheamă?
— Nichifor Pugolov din Haplova.
— Pe ăi din Haplova nu-i îngrijim noi. Următorul!
— Fiţi atât de milostiv… Înălţimea Voastră! Am făcut mai bine de douăzeci de verste pe jos…
— Nu-i îngrijim pe ăi din Haplova! Următorul! Dă-te la o parte! Și nu fuma aici!
— Nu fumez, Gleb Glebâci!
— Atunci ce-ai în mână?
— Mi-e degetul oblojit, Gleb Glebâci!
— Vezi să nu fie ţigară! Pe ăi din Haplova nu-i îngrijim noi ! Următorul!…

Gleb Glebâci a sfârșit cu înscrierea, Cuzma Egorov și-a băut cafeaua și consultaţia începe. Cel dintâi ia asupra sa partea farmaceutică și trece da farmacie, iar celălalt — partea terapeutică — și îşi pune un șorţ de mușama.

— Mania Zaplaxina! – strigă, după registru, Cuzma Egorov.
— Aici sunt, taică!

În camera de Consultaţie intră o băbuţă măruntă, cu faţa boţită și pe care parcă a turtit-o soarta vitregă. Se închină, apoi trage o plecăciune adâncă celui ce face pe Esculap.

— Hm… închide ușa!… Ce te doare?
— Capul, taică.
— Așa… Tot capul sau numai jumătate?
— Tot, taică… tot, zău așa…
— De ce te înfofolești așa?… Scoate cârpa asta! Capul trebuie să stea la răcoare, picioarele la căldură, iar trupul la o climă temperată… Suferi de stomac?
— Sufăr, taică…
— Așa… la trage-ţi pleoapa de jos! Bine, ajunge. Ai a ne mie… Am să-ţi dau niște picături… Câte zece picături dimineaţa, la prânz și seara.

Cuzma Egorov se așază pe scaun și scrie reţeta.

„Rp. Liquor ferri 3 gr., din ăl de-i pe prichiciul ferestrei, că la ăl de pe raft nu ne dă voie Ivan Iacovlici să umblăm în lipsa lui, câte zece picături, de trei ori pe zi, Mariei Zaplaxina".

Băbușca întreabă ou ce să ia picăturile, face o plecăciune și dese. Cuzma Egorov aruncă reţeta la farmacie, prin ferestruica tăiată în perete, și cheamă pe

bolnavul următor:

— Timofei Stucotei !

— Prezent!

În camera de consultaţii intră Stucotei, subţirel și înalt, cu capul mare, aducând aidoma, de departe, cu un baston cu măciulie.

— Ce de doare?

— Mă doare la inimă, Cuzma Egorîci.

— În ce loc?

Stucotei arată sub lingurică.

— Așa… De mult?

— Încă din săptămâna mare… Deunăzi, am mers pe picioare și a trebuit, de vreo zece ori, să stau jos… (Mă ia cu frig, Cuzma Egorîci… Apoi mă apucă fierbinţelile.

— Hm… Și unde. Te mai doare?

— Ca să spun drept, toate mă dor, Cuzma Egorîci, dar dumneavoastră căutaţi-mă numai da inimă; de celelalte, nu vă îngrijiţi… Pe alelalte, să le mai caute și babele…

Daţi-mi niscaiva spirt, să nu mi se mai aplece mereu la inimă. Parcă mi se tot urcă ceva pe dinăuntru spre gât, se tot urcă și, când mă apucă, uite aici, în locul ăsta… când mă apucă, apoi… îmi zic că s-a isprăvit cu mine… Mă împunge și în spinare… Capul mi-e ca un pietroi… Mai și tușesc…

— Poftă de mâncare ai?

— Ferească dumnezeu…

Cuzma Egorov se apropie de Stucotei, îl apleacă și îl apasă cu pumnul sub lingurică.

— Te doare?

— Văleu… văleu… vvv… Doare!

— Dar acum, te doare?

— Vvv… Mor, nu altceva!!!

Cuzma îi mai pune câteva întrebări, cade pe gânduri și îl cheamă în ajutor și pe Gleb Glebâci. Începe consultul.

— Scoate limba ! — poruncește Gleb Glebâoi bolnavului.

Bolnavul (deschide o gură cât toate zilele și scoate limba.

— Scoate-o mai mult!

— Mai mult, nu pot, Gleb Glebâci!

— Totul se poate pe lumea asta!

Gleb Glebâci se uită un timp da bolnav, se gândește, chinuit, la ceva, dă din umeri și dese din camera de consultaţie, fără să scoată o vorbă.

— Cred că-i catar! – strigă el apoi din farmacie.

— Dă-i „olei ricini” și „ammonii caustici”! – strigă Cuzma

Egorov. Să se frece pe burtă dimineaţa și seara! Următorul!

Bolnavul iese Idin sala de consultaţii și se îndreaptă spre ferestruica ce dă din farmacie pe coridor. Gleb Glebici umple o treime de pahar cu ulei de ricin și îl

întinde Lui Stucotei.

Acesta îl bea pe îndelete, își linge buzele, închide ochii și face un semn glumeţ, că ar vrea și de mâncare, ca după băutură.

— Și ăsta-i spirtul! – strigă Gleb Glebici, întinzându-i o sticluţă de amoniac.

— Freacă-te pe burtă, cu o cârpă de lână, dimineaţa și seara… Sticluţa s-o aduci înapoi! Nu te rezema de fereastră! Dă-te la o parte!

De ferestruică se apropie Pelaghia, bucătăreasa părintelui Grigori, zâmbind până la urechi și acoperindu-și gura cu broboada.

— Ce doriţi? – o întreabă curtenitor Gleb Glebâci.

— Lizaveta Grigorievna vă trimite salutări, Gleb Glebâci și vă roagă să-i daţi niște pastile de mentă.

— Cu plăceere! Sunt gata să fac orice pentru persoane frumoase de sex feminin!

Gleb Glebici ia de pe raft borcanul cu pastilele de mentă și toarnă o jumătate de borcan în broboada Pelaghiei.

— Spune-i — adaugă el — că Gleb Glebâci zâmbea cu mult sentiment, în timp ce-ţi dădea pastilele. A primit scrisoarea mea?

— A primit-o și a rupt-o. Lizaveta Grigorievna nu se ocupă cu dragostea.

— Ce cochetă e! Spune-i că e o cochetă!

— Mihailo Izmucencov! – strigă Cuzma Egorov.

În camera de consultaţii intră „basul" Mihailo.

— Salut, Mihail Feodotâci! Plecăciune! Ce te doare?

— Gâtul, Cuzma Egorîci ! La Idrept vorbind, am venit ia dumneata mai mult… ca să binevoiești să-mi dai un sfat pentru sănătatea mea… Nu că mă doare tare, dar îmi pricinuiește pagubă… Din cauza bolii, nu pot să cânt și dirijorul corului îmi scade patruzeci de copeici de liturghie. Pentru priveghiul de ieri mi-a scăzut douăzeci și cinci de copeici. Astăzi a fost pa rastas la boieri, au dat trei ruble pentru cor, dar din cauza bolii, mie nu mi-a venit mai nimic. Cu voia dumitale, pot să-ţi declarez, în privinţa gâtiejului meu, că hârâie tare și mă râcâie rău. Să juri că am în gât un motan, care mă tot zgârie cu ghea rele… Hâr, hâr…

— Asta, va să zică, deja băuturile alcoolice ţi se trage…

— Nu pot să-ţi spun, propriu-zis, de unde mi se trage boala, dar, cu voia dumitale, pot să-ţi exprim că băuturile alcoolice n-au efect decât la tenori; la bași, n-au de loc. De pe urma băuturii, basul se face mai plin, Cuzma Egorîci, mai impunător…La bași, are mai mult efect răceala.

La ferestruică se ivește capul lui Gleb Glebâci.

— Ce să dau babei? – întreabă el.

— Fierul de pe fereastră s-a isprăvit. Am să deschid pe cel de pe raft.

— Nu, nu! Ivan Dacovilici mu ne dă voie. O să se facă foc!

— Atunci ce să-i dau?

— Aia!

În limbajul lui Gleb Glebâci, „aia" înseamnă „bicarbonat".

— N-ar trebui să bei băuturi alcoolice!

— N-am mai băut de trei zile… La mine, totul se trage din răceală… E drept că votca. Produce și bașilor răgușeală, dar, după cum știi, Cuzma Egorîci, octava se face mai bună de pe urma răgușelii. Noi nu putem fără votcă… Ce fel de cântăreţ ar fi ăla, care n-ar bea votcă? N-ar fi cântăreţ, ci, iartă-mi expresia, o curată ironie!… De n-aș avea îndeletnicirea asta nici n-aș lua-o în gură, blestemata de ea! Votca este sângele satanei…

— Uite ce e… Am să-ţi dau un praf… Dizolvă-l într-o sticlă cu apă și clătește-ţi gâtul dimineaţa și seara.

— Pot să și înghit?

— Poţi.

— Foarte bine… Te apucă ciuda, când nu e voie să înghiţi ceva. Îţi clătești gura, ţi-o tot clătești, și apoi scuipi… Păcat!

Acum, uite: ce vreau eu, propriu-zis, să te întreb… Dat fiind că sunt cam slab de maţe și că, din pricina asta, mi se ia sânge în fiecare lună și beau niște ierburi, aș vrea să știu, cu voia dumitale, dacă pot să mă însor?

Cuzma Egorov se gândește un timp, apoi spune:

— Nu, nu te sfătuiesc !

— Îţi mulţumesc din toată inima… Strașnic (tămăduitor mai ești, Cuzma Egorîci! mai bun ca orice doctor! Zău așa ! Câtă lume nu se roagă lui dumnezeu pentru dumneata! I-ha-a!…Multă de tot!

Cuzma Egorov pleacă modest ochii săi mici și prescrie, sigur de el, „natri bicarbonici", adică bicarbonat de sodiu.

EUGÉNE MOUTON

1823-1902 (scriitor francez)

Povestea invalidului cu cap de lemn[37]

Din capul sergentului Dubois lovit de o ghiulea nu mai rămăsese decât un ochi şi un dinte din faţă. A fost chemat chirurgul, care i-a turnat imediat pe gâtlej o picătură de rachiu: Dubois deschise un ochi îndată și făcu: hm! hm!

— Nu-i nimic, spuse chirurgul, câteva zile de regim și de repaus și. Totul se aranjează. Numai că trebuie amputat.

— Amputat? Ce trebuie amputat? au întrebat soldaţii.

— Trebuie amputat capul! firește, răspunse chirurgul. Nu am instrumentele necesare, dar nu face nimic; să-mi face-ţi rost de un ciocan solid și o foarfecă bine ascuţită.

Tii! Ce operaţie frumoasă! Nimeni nu văzuse niciodată ceva asemănător, niciun

---

[37] Anthologie des humoristes franțais contemporains, par Pierre Miile, Paris, Librairie Delagrave, 1923.

chirurg atât de priceput. La fiecare lovitură săreau bucăţi de os groase cât degetul și chiar bucăţi de creier, pentru că Dubois avea capul tare; și trebuiau scobite anumite găuri.

— Dacă nu-i mai lăsaţi nimic idin cap, cum o să-și mai aducă aminte comenzile? întrebau unii.

— E! spunea doctorul, va avea întotdeauna destul creier pentru a putea crăpa capul altuia. Se va ţine și el după ceilalţi.

În sfârșit, operaţia a fost terminată cu un rezultat strălucit.

Chirurgul a operat atât ide bine încât din capul lui Dubois nu mai rămăsese decât un ochi încadrat de un cerc de os sprijinit pe arcada zigomatică care, la rândul ei se prindea de occiput. Cât despre creier nici cât păr în palmă; mai rămăsese doar o mică fărâmă din creierul mic. Chirurgul acoperi totul cu un clopot de sticlă pentru a împiedica evaporarea ideilor și Interzise bolnavului să se ocupe de știinţele abstracte și mai ales de trigonometria curbilinie. Se pare că nu-i nimic mai primejdios decât trigonometria curbilinie pentru cineva care a avut capul amputat de câteva zile; în schimb îi dădu voie să fumeze.

— Îi vom face un cap de lemn atât de bun și de solid, încât toată lumea va dori să-și spargă capul pentru a-și face unul la fel.

— Adevărat! spuneau recruţii.

— Eh ! Vom vedea, mârâiau veteranii.

— Căutaţi cel mai bătrân brad din Pădurea Neagră, tăiaţi-l și aduceţi o bucată din apropierea rădăcinii, destul de groasă pentru a se putea face din ea un cap de mărime mijlocie. Aveţi grijă să nu-i scoateţi coaja.

Au adus într-adevăr o bucată frumoasă de brad. Chirurgul trimise atunci după Dubois, îi luă măsura capului, trase apoi câteva linii cu un creion roșu pe capul de lemn și dădu ordin să se taie pe fiecare linie cu fierăstrăul de sus în jos. S-a obţinut astfel un cub alungit cu coajă numai pe o singură parte.

Chirurgul făcu apoi o bilă mare din lut și începu s-o muleze pe restul capului lui Dubois. Nu era de loc frumos cu un singur ochi în mijlocul unei bile de lut. Soldaţii râdeau fireşte.

— Râdeţi, râdeţi, spuse chirurgul, o să vedeţi voi.

Scoase (bila de lut: aceasta avea acum amprenta restului capului lui Dubois.

— Să vină strungarii! Luaţi bucata de lemn și faceţi în ea toate scobiturile care sunt pe bilă.

Au făcut cum li s-a ordonat și iată că acum cubul alungit se potrivește exact pe restul capului dui Dubois. Il așezară în așa fel, încât partea cu coajă să vină în dreptul figurii. Ochiul făcea un efect destul de caraghios în mijlocul acestei figuri; totuși era ceva mai bine ca înainte; în orice caz, oricine și-ar fi dat seama că este vorba de un cap.

— Destul pentru astăzi. Nu trebuie să fi obosim pe Dubois, și afară de asta trebuie ca lemnul să se usuce prin efectul căldurii animale. Și mai ales, împiedicaţi-l să-și smulgă coaja de pe obraz, pentru că atunci lemnul s-ar crăpa și s-ar aduna tot praful în crăpături.

Chirurgul îl vizita zilnic pe Dubois, îi ciocănea capul ca să vadă dacă era destul de uscat. În acest timp, armata înainta mereu atât de repede încât au ocupat Nürnbergul în Germania, oraș unde, lemnul se lucrează la perfecţie. După 3 zile, chirurgul trimise din nou după Dubois.

— Dubois! dragul meu! mă auzi?

Dubois face semn că nu.

— Dubois ! prietene! mă vezi?

Dubois clipește din ochi și face semn că da.

— Astăzi te facem frumos. Capul de demn s-a uscat, am găsit şi un sculptor care îţi va face un obraz pe cinste. Vei avea 2 găuri în loc de urechi și un mecanism pentru vorbit, cu falcă înșurubată pentru mestecat.

Timp de 15 zile meșterul a sculptat capul lui Dubois, care avea după cum vă închipuiţi, o migrenă a dracului. În a 15-a zi, capul era gata şi Dubois, mort de nerăbdare, văzu că în sfârșit capul lui are o formă acceptabilă. I s-au făcut 2 găuri în dreptul urechilor în așa fel încât începu să audă perfect.

Veni apod mecanicul care îi făcu 2 tăieturi cu fierăstrăul începând de la colţurile gurii și detașă falca inferioară pe care o luă cu el, spre disperarea lui Dubois, care nu-și găsi liniștea până nu văzu că revine. El adaptase fălcii o limbă din piele de căprioară și dedesubt un șurub care se prindea de cerul gurii; era destul să pui o alună sau altceva între șurub și cerul gurii și apoi să răsucești șurubul și poc! aluna se spărgea; nu mai rămânea de cât s-o înghiţi.

— Acum trebuie să încercăm limba. Fă așa ca și cum ai vrea să sufli foarte tare.

Dubois îşi umflă plămânii și ţinându-și pântecele cu amândouă mâinile suflă și scoase un sunet cam așa: sssss!

— Mai suflă o dată!

— Ssss!

— Limba este cam uscată, trebuie pusă o picătură de ulei de măduvă de bou și va merge și mai bine. Într-adevăr, după o picătură de ulei de măduvă de bou pe limbă, Dubois începe să vorbească…

S-au dus la cantină. Dubois a băut mai mult decât un pahar, s-a îmbătat și a fost adus înapoi beat mort.

A doua zi i s-a pictat faţa, i s-a pus o perucă și și-a reluat serviciul.

O. HENRY

1862-1910 9scriitor american)

Băutură fermecata[38]

Farmacia „Globul de Argint" se află ia capătul orașului, între Bowery și Strada întâia, acolo unde cele două străzi se întâlnesc. „Globul de Argint" nu socotește farmacia ca o negustorie universală de parfumuri și de dulciuri. Dacă ceri un purgativ, îţi servește articolul adevărat, adică sulfat de sodiu și nicidecum îngheţată de zmeură, așa cum ţi se dă în celelalte farmacii; și tot e ceva, cu toate că rezultatul e același.

„Globul de Argint" dispreţuiește metodele moderne și industriale ale artei farmaceutice. Prepară singură *quassia-amara,* și filtrează personal elixirul său împotriva diareii. Și astăzi, pilulele se prepară chiar în dosul tejghelei, unde se primesc reţetele; îl vezi pe laborant rotunjindu-le, sub ochii tăi, între arătător și degetul mare, frământându-le cu o spatulă, tăvălindu-le prin magnezie calcinată și punându-le în cutiuţa rotundă de carton.

Prăvălia este situată într-un cartier unde o liotă de ștrengari zdrenţăroși și voioși se joacă, pe orice vreme, pe trotuar, și alcătuiesc un batalion de clienţi siguri pentru pastilele și siropurile de tuse care îi așteaptă înăuntru.

Ikey Sohbnstein era laborantul de noapte al farmaciei „Globul de Argint" și prietenul clienţilor săi. Asta se întâmplă adesea în East Side, unde Inima farmacistului nu e de piatră.

Acolo, după o tradiţie sănătoasă, farmacistul e un sfătuitor căruia i te spovedești, un misionar vrednic și binevoitor, un îndrumător a cărui știinţă e respectată, a cărui înţelepciune ocultă e venerată, și ale cărui leacuri sunt date adesea pe gârlă. Astfel, nasul coroiat, înarmat cu ochelarii profesionali, și faţa slabă și doctorală a lui Ikey, erau binecunoscute în vecinătatea „Globului de Argint" și sfaturile lui erau foarte căutate, iar reţetele lui, urmate cu sfinţenie.

Ikey locuia în apropiere la doamna Riddle, unde îşi lua și ceaiul. Doamna Riddle avea o fată pe care o chema Rosine.

Dar ocolul acesta e zadarnic, căci aţi și înţeles că Ikey o adora pe Rosine. Era cu gândul numai la ea; că era tinctura ideală, hapul suprem, extrasul rafinat a tot ce putea fi mai pur și mai oficina! din punct de vedere chimic. Laboratorul nu conţinea nimic care să se fi putut asemăna cu ea. Dar Ikey era sfios și nădejdile lui rămâneau insolubile în fundul flaconului său de nehotărâre și sfială. În dosul tejghelei, Ikey era un om superior, foarte conștient de cunoștinţele și destoinicia lui teh nică. De îndată ce se îndepărta însă de acolo, ajungea un biet câine bătut, miop și nesigur, cu înfăţișarea vrednică de milă, cu hainele ponosite, pătate de produsele

---

[38] O. Henry — O afacere internațională, Editura de stat, București, 1949.

chimice și mirosind a salicilat de metil și a valerianat de amoniac. Dar trandafirul fatal al lui Ikey Schönstein avea un spin care se numea Chunk Mac-Gowan.

Domnul Mac-Gowan se silea și el să prindă zâmbetele strălucitoare pe care Rosine le răspândea din belșug în jurul ei. Dar nu era ca Ikey, un vânător fricos care nu îndrăznea să se folosească măcar de plasa lui de prins fluturi: îi prindea cu mâna și nu scăpa niciunul. De altfel, era și prietenul și clientul lui Ikey și venea adesea la farmacia „Globul de Argint", ca să i se pună o compresă cu apă de plumb pe un cucui, sau să i se lipească pielea julită în urma unei serate vesele și însufleţite, petrecută în Bowery.

Într-o după amiază, Mac-Gowan se strecură cu pasul lui elastic și sigur în prăvălie și se așeză pe un scăunel. Avea un chip plăcut, plin de blândeţe și de asprime, și un aer tot atât de binevoitor pe cât de neîmblânzit.

— Ikey, începu el, când prietenul, care ședea în faţa lui, începu să sfarme într-un mojar, un amestec de bicarbonat de sodiu, cifrat de magnezie și zahăr cristalizat, Ikey, destupă-ţi urechile: astăzi îmi trebuie o doctorie, dacă există Cumva în dugheana ta.

Ikey cercetă cu atenţie fizionomia domnului Mac-Gowan, ca să descopere urmele chefurilor și ale încăierărilor obișnuite; dar nu găsi nimic.

— Scoate-ţi haina, îi porunci. Sunt sigur că ai primit o lovi tură de cuţit în coastă. Ţi-am spus de nenumărate ori că bandiţii ăștia au să-ţi vină de hac.

Domnul Mac-Gowan zâmbi.

— Nu, spuse el, nu e vorba de bandiţi. Dar ai pus degetul pe rană — chiar sub haina mea s-a întâmplat, sub coaste. Ikey, dragă, Rosine și cu mine o ștergem și ne căsătorim la noapte.

Ikey tresări din tot trupul și în zăpăceala lui se lovi cu pisălogul peste degetul mare, de la mâna stângă cu care ţinea mojarul; dar aproape că nu băgă de seamă. În vremea asta, zâmbetul domnului Mac-Gowan se pierdea într-un fel de neagră ne dumerire.

— Adică, vezi bine, dacă până atunci nu-și schimbă părerea.

De cincisprezece zile tot facem planuri pentru fuguliţa asta. Într-o zi vrea, în aceeași seară nu mai vrea. În sfârșit, ne-am înţeles pentru astă-seară, și de data asta, Rosine nu s-a mai răzgândit de două zile. Dar până în momentul psihologic mai sunt cinci ore, și mi-e teamă să nu se răzgândească în ultima clipă.

— Spuneai că vrei medicamente?

Figura domnului Mac-Gowan luă o expresie de încurcătură și de jenă, ceea ce nu se potrivea cu felul lui obișnuit de a fi.

Cu o atenţie care părea cu totul de prisos, începu să învârtească în jurul arătătorului o reclamă în care meritele polimorfe ale ceaiului Crackers erau din belșug diluate în literatură.

— N-aș vrea, pentru nimic în lume, să începem prost afacerea din seara asta. Am și închiriat o căscioară în Harlem, cu flori pe masă, și cu oala de supă gata să fiarbă. Am și pus șaua pe un cal pentru un preot, ca să ne cunune acasă la el, de la ora zece înainte. Numai să se facă! Numai să nu se răzgândească iar Rosine!…

Domnul Mac-Gowan ros de îndoială, tăcu.

— Nu văd cam ce legătură au toate astea cu medicamentele și nici ce-aș avea de-a face eu cu toate astea.

— Tata Riddle nu prea mă înghite, urmă îndrăgostitul zăpăcit, care părea că ţine să-și urmărească argumentaţia. De opt zile n-a mai lăsat-o pe Rosine să iasă cu mine la plimbare. Dacă prin asta n-ar pierde un chiriaș, m-ar fi dat afară de mult, dar câştig douăzeci de dolari pe săptămână și sigur că fetiţei n-o să-i pară rău c-a plecat cu Chunk Mac-Gowan.

— Te rog să mă ierţi, Chunk, spuse Ikey, trebuie să prepar o reţetă după care vine îndată cineva.

— Ia. Spune, Ikey, zise Mac-Gowan deodată, ridicând capul, oare n-o fi vreo doctorie… vreun praf care să te facă iubit… pe care ar putea să-l ia o fată pentru ca… pentru ca să te iubească și mai mult?

Pe faţa lui Ikey, de dedesubtul nasului, se ivi un zâmbet de mare, foarte mare superioritate tehnică. Dar chiar înainte de a fi putut răspunde, MacGowan reluă:

— Tim Lacy mi-a spus că a cumpărat așa ceva, într-o zi, deja un vânzător ambulant, pe bulevard, și că l-a dat fetiţei pe care o iubea. Spune că după prima doză îi era capul numai la el, și că toţi ceilalţi bărbaţi nu mai erau buni decât de dat la câini. Peste cincisprezece zile erau căsătoriţi.

Chunc Mac-Gowan era simplu și puternic. Dacă Ikey ar fi fost mai bun psiholog, ar fi înţeles că dedesubtul elixirului grosolan al prietenului lui se ascund arcuri gingașe și de cea mai bună calitate. Întocmai. Ca un bun general care se pregătește să năvălească pe teritoriul dușmanului, acesta încerca să apere toate punctele vulnerabile ale strategiei și tacticii sale.

— M-am gândit, reluă Chunk cu nădejde, că dacă aș putea să-i dau diseară, la masă, oleacă din praful ăsta Rosinei, asta ar întări-o, ar împiedica-o să se răzgândească în clipa când o fi să plecăm. Nu pentru că socotesc că ar fi nevoie s-o scot cu boii pe Rosine din casă, dar cu femeile nu știi niciodată sigur că te vei plimba cu trăsura, câtă vreme nu s-au urcat în ea. Dacă doctoria ar putea să-și facă efectul timp de două ore, cred că ar ajunge.

— Şi când ar fi să fie răpirea asta? întrebă Ikey cu răceală.

— La nouă ijumătate, răspunse domnul Mac-Gowan. La ei acasă se mănâncă la șapte, la opt Rosine spune c-o doare capul și se duce la culcare. La nouă și un sfert, bătrânul Parvenzano, care locuiește alături, mă lasă să trec prin curtea lui și intru în curtea lui Riddle, peste pârleazul care nu e înalt. Mă caţăr pe scara exterioară de incendiu, și-i ajut Rosinei să iasă pe fereastră.

Trebuie să ne grăbim fiindcă ne așteaptă preotul. E tot ce poate fi mai ușor, dacă Rosine nu se răzgândește când voi da semnalul de plecare. Poţi să-mi dai un praf d-ăsta, Ikey?

Ikey Schonstein îşi frecă încet nasul.

— Chunk, zise el, o doctorie ca asta nu poate fi dată de farmaciști decât cu cea mai mare prevedere. Tu ești singurul căruia i-aș da un astfel de praf. Dar, în sfârșit, o să-ţi fac, și ai să vezi ce sentiment o să trezească doctoria mea, în Rosine, pentru

tine.

Ikey se duse în spatele tejghelei, pisă două comprimate solubile dintr-un somnifer puternic, adăugă câteva grame de zahăr praf, ca să-i întindă, înveli cu grijă amestecul într-o hârtie albă.

O asemenea doză ajungea ca să cufunde în somnul cel mai adânc, pentru câteva ore, pe cel care ar fi luat-o și, asta, fără nicio primejdie. Ikey îi întinse pachetul lui Chunk Mac-Gowan, sfătuindu-l să i-l dea, dacă poate, într-un lichid, și primi cu un aer nepăsător mulţumirile călduroase ale mahalagiului îndrăgostit.

Iată unde se vede subtila făţărnicie a lui Ikey Schönstein taciturnul. De cum a plecat Chunk, i-a trimis d-lui Riddle un bilet ca să-i destăinuiască planul lui Mac-Gowan de a o răpi pe Rosine. Domnul Riddle era un om gras, cu pielea roșie, cărămizie, însufleţit de un spirit deosebit de hotărât.

— Îţi mulţumesc că m-ai prevenit, îi răspunse el numaidecât lui Ikey. Derbedeul ăsta de irlandez ! Camera mea e deasupra odăii Rosinei. Numaidecât după masă o să mă pun ia pândă, cu pușca încărcată. Dacă intră în curtea mea, o să iasă într-o ambulanţă în loc de caleașcă de nuntă.

Cu Rosine, cufundată pentru mult timp în braţele lui Morfeu, și cu sângerosul *pater familias* la pândă cu pușca în mână, răpirea, îşi spuse Ikey, nu se putea sfârși decât printr-o totală nereușită.

Aşteptă cu înfrigurare noutăţi despre intragedie la farmacia „Globul de Argint”, unde era de serviciu; dar nu află nimic.

A doua zi dimineaţă, la opt, veni laborantul de zi și Ikey se repezi la doamna Riddle, ca să afle deznodământul afacerii. Dar, vai! chiar în clipa în care ieșea din prăvălie, pe cine vede sărind din mers, dintr-un autobuz, da, pe cine, dacă nu pe însuși Chunk Mac-Gowan, cu figura luminată de un zâmbet de triumf și stacojiu de fericire!…

— S-a făcut, strigă Chunk, strângându-i cu putere mâna lui Ikey. Am scos-o pe Rosine pe scara de incendiu, la nouă și șaptesprezece minute și treizeci și cinci de secunde. La ora nouă și treizeci și nouă eram la preot, la nouă — și patruzeci eram legaţi amândoi. E sus în cuib; azi dimineaţă a și făcut ouă cu șuncă, într-un kimono albastru. Ah! dragă Ikey, cât sunt de fericit.

Trebuie să vii într-o seară să mănânci cu noi. Haide! O șterg!

Am treabă prin apropiere, pe lângă pod. La revedere, dragă. Pe curând.

— Dar… dar… praful? bâlbâi Ikey, apucându-l de mânecă.

— Eh ! Doctoria aia care mi-ai dat-o? spuse Chunk, zâmbind până la urechi. Ei bine, iată, ieri seară, pe când eram cu toţii la masă da Riddle, m-am uitat da Rosine și mi-am zis: „Chunk, dacă o vrei, încearcă s-o dobândești cinstit. Nicio șmecherie cu un pur sânge ca ăsta!” și ţin pachetul în buzunar. Apoi, îmi cad ochii pe bătrân și-mi spun: „Tu babacule, desigur că n-ai prea multă dragoste pentru viitorul tău ginere. Mai curând tu ai nevoie de un îndemn !” Atunci, profit de o clipă de neatenţie, și pac ! arunc toată doza în cafeaua lui moș Riddle!… A? Ce-i?…

MARK TWAIN

1835-1910 (scriitor american)

La cura de apetit[39]
(fragment)

Stabilimentul se numește Hochberghaus. Se află în Boemia, cale de o zi ide Viena și, fiind situat în — Imperiul Austro-ungar, este — bineînţeles — staţiune balneară. Imperiul e alcătuit din — staţiuni balneare și distribuie sănătate — întregii — lumi. Toate apele sale sunt medicinale. Sunt puse în sticle și — trimise în toate colţurile lumii; numai local-nioii beau bere. Asta seamănă a sacrificiu, în aparenţă, însă străinii care au băut vreodată bere vieneză sunt de — altă părere. Mai ales berea de — Pilsen, pe care o obţii într-o mică pivniţă, aflată într-o fundătură obscură din circumscripţia întâi — numele îmi scapă, însă locul e ușor de găsit. Întrebaţi de biserica grecească și, o dată ajunși acolo, treceţi frumușel pe lângă ea, și casa vecină e berăria. E departe de orice. Circulaţie și orice zarvă. Acolo e — totdeauna duminică.

Sunt două odăiţe cu — tavane joase, sprijinite de arcade masive; arcadele și bolţile sunt văruite, altminteri odăile ar trece drept niște celule din temniţa vreunei fortăreţe. Mobilierul e de rând și ieftin, nu vezi niciun — fel de podoabă; totuși e un rai pentru oamenii care se sacrifică, fiindcă berea de-aci n-are pereche; n-are seamăn nicăieri pe lume. În prima odaie afli zece – cincisprezece doamne și domni, civili; în cealaltă o duzină de generali și ambasadori. Ai putea trăi multe luni de zile în Viena, fără să auzi de localul acesta, însă o dată ce-ai auzit de el și i-ai încercat, îi vei da mereu târcoale.

Cele spuse de mine. Sunt însă întâmplătoare — un simplu semn de recunoștinţă, — scris în fugă, pentru binecuvântarea primită — și nu au nimic de-a face ou subiectul meu. Subiectul meu sunt staţiunile climaterice. Toţi oamenii cu sănătatea șubredă ar trebui să locuiască la Viena, folosind acest oraș ca bază, de unde, din când în când, să dea câte o raită. Prin stabilimentele din împrejurimi, după nevoi. O raită până la Marienbad, ca să scape de grăsime; o raită până da Karlsbad, ca să scape de reumatism;

O raită până la Kaltenleutgeben, ca să facă o cură de ape minerale și să scape ide restul bolilor. Toate sunt da îndemână. Poţi să stai la Viena și să arunci un biscuit în Kaltenleutgeben cu o pușcă de doisprezece ţoli. Poţi da o fugă până acolo la orice ceas al zilei; mergi cu trenuri fenomenal de încete și totuși, până într-un ceas, ai schimbat peisajul și viitoarea orașului, căpătând în schimb priveliștea colinelor împădurite, cu umbrite poteci de codru, cu adieri răcoroase și suave, cu muzica păsărelelor, cu odihna și pacea paradisului.

---

[39] Mark Twain — Opere, vol. III, E.S.P.LA., București, 1956.

Și mai sunt o sumedenie de alte staţiuni balneare la dispoziţia dumitale, unde poţi ajunge în mod lesnicios de da Viena; locuri fermecătoare, toate. Viena este așezată în centrul unei minunate lumi de munţi, învăluită de codri și punctată cu lacuri; la drept vorbind, niciun alt oraș nu se bucură de-o așezare atât de fericită.

Se găsesc staţiuni balneare berechet, cum am mai spus. Printre ele este și localitatea aceasta, Hochberghaus. Stă singuratică în vârful unui munte acoperit cu păduri dese. Există acolo o clădire de mari proporţii numită *Apetit Anstalt,* fiindcă oamenii care și-au pierdut pofta de mâncare, aici vin ca să şi-o recapete.

Când am sosit, am fost luat în primire de către profesorul Haimberger, în cabinetul lui de consultaţii, și interogat.

— E ora șase după-amiază. Când ai mâncat ultima dată?

— La prânz.

— Ce ai mâncat?

— Mai nimic.

— Ce-aţi avut la masă?

— Lucruri obișnuite.

— Cotlete, pui, legume și așa mai departe?

— Da, dar nu-mi pomeni de ele, nu pot să le sufăr.

— Ești sătul de ele?

— O, până peste cap. Aș vrea să nu mai aud de ele.

— Simpla vedere a mâncării te (supără, nu-i așa?

— Mai mult, mă revoltă.

Doctorul chibzui o bucată de vreme, apoi scoase la iveală un lung meniu și-l străbătu încetișor cu privirea.

— Cred că ai nevoie să te nutrești… – zise el — dar, poftim, alege-ţi dumneata singur.

Am aruncat o ochire asupra listei și stomacul îmi tresări.

Din toate barbarele liste de mâncare care-au fost născocite vreo dată, aceasta era cea mai scârboasă. Începea cu „burtă tare, nefriptă, veche, garnisită cu usturoi”; pe la jumătatea listei era scris: „motan tânăr; motan bătrân; tocană de pisică”, iar în josul ei era menţionat: „cizme de marinar, muiate cu seu – servite crude”. Restul listei era înţesat cu fel de fel de mâncăruri în stare să astupe și gura unui canibal. Am sărit ca ars:

— Doctore, nu-i frumos să faci glume ipe scama unui caz atât de serios ca al meu. Am venit aici ca să-mi recapăt pofta de mâncare, nu să pierd și puţina care mi-a mai rămas.

El îmi întoarse vorba cu gravitate:

— Nu glumesc! De ce aș glumi?

— Dar nu pot mânca grozăviile astea.

— De ce nu?

O spuse cu o admirabilă naivitate, indiferent că era sân ceră sau prefăcută.

— De ce nu? Fiindcă — păi bine, doctore, de luni de zile rareori am fost în stare să suport ceva mai substanţial ca om fetele sau laptele de pasăre. Mâncărurile

astea nemaiauzite ale dumitale…

— A, să vezi cum au să-ţi placă. Sunt foarte bune. Și trebuie neapărat să le mănânci. Este o regulă a stabilimentului, care este aplicată cu stricteţe.

I-am spus zâmbind:

— Bine doctore, dacă-i așa, vei fi nevoit să îngădui ca pacientul dumitale să plece de aici. Meim dus.

Păru jignit și zise pe un ton, care schimbă înfăţișarea lucrurilor:

— Sunt sigur că nu-mi vei face această nedreptate. Te-am primit cu bună-credinţă și sunt convins că nu-mi vei înșela în crederea. Această cură de apetit înseamnă toată pâinea mea.

Dacă pleci de aici, cu soiul Ide apetit pe care-l ai acum, lucrul s-ar putea afla și, înţelegi și dumneata, lumea ar spune că am dat greș cu tratamentul meu în cazul dumitale și deci aș putea da greș și în alte cazuri. N-ai să pleci, n-ai să-mi aduci această jignire.

Mii-am Cerut scuze și i-am făgăduit că voi rămâne.

— Foarte bine. Eram sigur că nu vei pleca; ar fi însemnat să-mi iei pâinea de ia gură.

— Și. Te-ar supăra atâta lucru? Nu cumva ai dumitale mă nâncă lucrurile acestea infame?

— Cine? Familia mea? întrebă el, având ochii plini de o blândă uimire. Firește că nu.

— Aha, nu le mănâncă! Dar dumneata?

— Desigur că nu.

— Pricep. Încă un caz în care un doctor nu-și folosește propriul lui leac.

— Eu nu am. Nevoie. Au trecut șase ore de când ai luat prânzul. Vrei să cinezi acum — sau mai târziu?

— Nu, nu mi-e foame, însă ori acum, ori mai târziu, totuna e. Aș vrea să isprăvesc odată cu corvoada asta și să-mi iau o greutate de pe suflet. De altfel e ora mea obișnuită și regularitatea este recomandată de toate autorităţile. Da, voi încerca să gust ceva — bine ar fi dacă, în loc de mâncare, mi s-ar da o bătaie strașnică…

Profesorul îmi înmână meniul acela odios:

— Alege, sau vrei să mănânci mai târziu?

— Ah, vai de mine, condu-mă în odaia mea; am uitat de regula dumitale draconică.

— Așteaptă doar o clipă, înainte de a te hotărî definitiv.

Mai este încă o regulă. Dacă alegi acum, comanda va fi executată numaidecât; dacă aștepţi, însă, va trebui să te lași în voia bunului meu plac. Nu vei căpăta niciun fel de mâncare, din toată lista, până nu-mi dau eu consimţământul.

— Foarte bine. Du-mă în odaia mea și. Trimite-ţi bucătarul la culcare; nu-i nicio grabă.

Profesorul mă petrecu până în capul unui șir de scări și mă conduse într-un apartament cât se poate de îmbietor și confortabil, alcătuit dintr-un salon, un

dormitor și o cameră de baie.

Ferestrele din faţă dădeau spre o întindere care se pierdea în depărtare — dumbrăvi, văi verzi și coline unduitoare, înveșmântate cu codri — o singurătate nobilă, netulburată de lumea cea gălăgioasă. În salon se aflau multe rafturi cu cărţi. Profesorul îmi zise că mă va lăsa singur și adăugă:

— Fumează și citește cât îţi place; bea cită apă poftești.

Când îţi s-o face foame, sună și dă comanda, iar eu voi hotărî dacă va fi sau nu îndeplinită. Cazul dumitale este grav și rebel și cred că primele paisprezece feluri de pe listă sunt — fiecare în parte și toate Ca un loc — prea delicate pentru necesităţile dumitale. Îţi cer o favoare: să «te stăpânești și să nu le comanzi.

— Să-mi înfrâng poftele, care va să zică? Las pe mine în privinţa asta. Cu mine ai să faci economie. Ideea de a stârni apetitul unui om bolnav cu ajutorul acestei hrane de ere te e curată nebunie.

I-am spus-o cu amărăciune, (fiindcă mă simţeam jignit de cuvintele (lui calme și reci. Ce mijloc necruţător de a asasina oamenii! Medicul păru mihalţ, dar nu jignit. Puse lista de bu cate pe comodă la căpătâiul meu, ca să-mi fie mai la îndemână și zise:

— Cazul dumitale nu e, în orice eventualitate, cel mai dez nădăjduit din câte am întâlnit; (totuși, e un caz grav și cere un Tratament energic. De aceea îţi voi fi recunoscător dacă îţi vei înfrânge poftele și vei sări de-a dreptul la numărul cincisprezece începând cu peest fel de mâncare.

Pe urmă m-a lăsat singur și am început sa. mă dezbrac, fiindcă eram trudit ca un câine și foarte somnoros. Am dormit cincisprezece (ceasuri în șir și m-am trezit foarte înviorat pe la orele zece, în dimineaţa următoare. Cafea vieneză! întâi și întâi la ea m-am giândit — la această desfătare fără seamăn — la gustoasa cafea de cafenea, an comparaţie cu care toate celelalte cafele europene și toate cafelele din hotelurile americane sunt o simplă poșircă. Am sunat și am comandat o cafea; plus comuti vieneze, invenţia aceasta delicioasă. Chelnerul mi-a vorbit prin portiţa de la ușă, spunând — dar știţi bine ce mi-a spus. A pomenit de lista de bucate. I-am îngăduit să plece, nu mai aveam ce face cu el.

După baie, m-am îmbrăcat și am pornit la plimbare, ajungând chiar până la ușă. Era încuiată pe dinafară. Am sunat și a venit servitorul, care mi-a explicat că asta era altă regulă.

Izolarea pacientului era necesară, până după primul prânz. Nu ţinusem în mod deosebit să des din odaie; însă acum era cu totul altceva. Faptul de a fi încuiat într-o odaie te face dornic să ieși din ea. Curând, începu să mă apese încetineala cu care se scurgea timpul. La ora două, se împliniseră douăzeci și șase de ceasuri (de când nu mai pusesem nimic în gură. De câteva ceasuri începuse să-mi fie foame. Mi-am dat seama că eram nu numai înfometat, ci chiar înfometat cu un adjectiv puternic înainte. Totuși, nu eram de ajuns de hămesit ca să accept lista de bucate.

Trebuia încă să-mi trec vremea, într-un fel sau altul. Aveam voie să citesc și să fumez. Am făcut și una și alta, ceas de ceas. Cărţile erau toate de-un singur soi —

naufragii, oameni pierduţi în pustiu, oameni închiși în fundul unor mine, oameni murind de foame în orașe asediate. Am citit despre toate mâncărurile revoltătoare leu care oamenii lihniţi îşi potoliseră vreodată foamea. În timpul primelor ceasuri, lucrurile acestea m-au scârbit; au urmat apoi ceasuri în care nu m-au mai impresionat atât de rău; au urmat și alte ceasuri în care m-am trezit că-mi ling buzele cu gândul da vreo câteva ghivece destul de infecte. După ce s-au împlinit patruzeci și cinci de ore ide când nu mai căpătasem niciun fel de hrană, am alergat nerăbdător să trag clopotul și am comandat al doilea fel de pe listă — un soi de găluște, conţinând o umplutură preparată din icre negre și smoală.

Mi-a fost refuzat. În cursul următoarelor cincisprezece ore, am vizitat din când în când clopotul, comandând câte un fel care era trecut tot mai jos pe listă. Am întâmpinat numai refuzuri. Învingeam însă treptat prejudecată după prejudecată; făceam progrese sigure; mă — târâm spre numărul cincisprezece, cu o certitudine necruţătoare și inima-mi bătea tot mai tare, în vreme ce speranţa mea creștea tot mai puternică.

În cele din urmă, când buzele mele nu mai atinseseră hrană de șaizeci de ore, victoria a fost a mea și am comandat nu mărul cincisprezece.

„Pui de primăvară fierţi ușor — în ouăle lor; șase duzini, fierbinţi și îmbălsămate!".

Peste un sfert de oră, puiul se afla pe tavă și doctorul sosi îndată cu el, frecându-și mâinile de bucurie. Zise grozav de înfierbântat:

— E o cură încununată de succes; ăsta zic și eu că-i un succes. Știam că sunt în stare să realizez așa ceva. Dragă domnule, măreţul meu sistem nu dă greș niciodată! Ţi-ai recăpătat apetitul — știi bine că ţi l-ai recăpătat — recunoaşte și fă-mă fericit.

— Adu-ţi toate stârvurile — sunt în stare să mănânc orice-i trecut pe lista dumitale!

— A, iată un lucru nobil. Splendid ! — știam că voi izbuti așa ceva! Sistemul nu dă greș niciodată. Cum ţi se par păsările?

— N-am mâncat în viaţa mea ceva mai delicios și totuși de obicei nu mă dau în vânt după vânat. Dar nu mă întrerupe, te rog, nu mă întrerupe, nu-mi pot pierde timpul cu vorbele, zău că nu pot.

Auzindu-mă, doctorul exclamă:

— Cura e perfectă. Nu mai există nicio îndoială sau primejdie. Lasă orătăniile în pace; acum pot să-ţi acord încrederea mea și să-ţi ofer un biftec.

Biftecul sosi — un biftec mare cât o coșniţă — garnisit cu cartofii și însoţit de cornuri vieneze și cafea; și am mâncat un prânz care merită toată osteneala și cheltuiala făcută pentru el.

Și tot timpul am vărsat lacrimi de recunoștinţă în sosul biftecului — recunoștinţă faţă de doctor pentru că îmi vârâse în cap puţinul și elementarul bun-simţ, de care dusesem lipsă atâţia ani.

DIMITRIE TELEOR

1858-1920 (scriitor român)

Primul meu bolnav[40]

După: ce Spuse fiecare din cei câţi ne aflam la masă câte o poveste mai mult sau mai puţin interesantă, venă și rândul amicului meu, doctorul în medicină (Mileanu, care începu astfel:

Nimic nu mi-a rămas mai întipărit în memorie decât cele ce mi s-au întâmplat cu primul meu bolnav, adică cu prima mea bolnavă, căci era o fată de 16 ani, a cărei frumuseţe încă și acum nu-mi fuge din minte.

Dar să încep mai de la cap.

După ce susţinui teza de doctorat în medicină și după ce onor decan îmi dete voie liberă ca să practic medicina în ţară, îmi comandai o tablă mare de (tinichea, pe care se afla scris numele meu cu litere foarte mari.

Tot pe această tablă se vedeau scrise ramurile în care eram eu special, și erau așa de numeroase aceste ramuri încât ori cine ar fi putut vedea că eram universal, că știam să vindec de orice boală.

Am bătut cu multă ceremonie această tablă în poarta casei și pe urmă m-am pus pe așteptare de bolnavi.

Așteaptă o zi, așteaptă două; nu veni nimeni. Așteaptă o săptămână, așteaptă două; nimic!

Mă miram și-mi ziceam adesea: de, oamenii de prin partea asta nu se mai (îmbolnăvesc? Or nu știu să citească, de trec așa de nepăsători pe lângă tabla mea de la poartă?

Am conchis că vina este tot a mea, din pricină că locuiam într-un cartier sănătos, în care oamenii nu sufereau nici măcar de guturai. Nu mă gândeam de loc >la aceea că fiind tânăr și novice, nimeni n-avea curajul să-și dea capul pe mina mea. Mă gândeam ore întregi la epocile ide (bănoasă memorie în care alţi medici, — tot în vârstă fragedă și tot ca începători, erau chemaţi în toate părţile, și (banii le curgeau pe ușă. Mă gândeam la trăsurile lor luxoase, la servitorii lor galonaţi cu fir, la viaţa de prinţi ce duceau. Mă gândeam la munca asiduă și păgânească, la silinţa mea de a învăţa și a dobândi o diplomă cu care să-mi pot scoate plinea de toate zilele și deziluziile cele mai amare păreau că vor să înceapă un război crâncen cu speranţele mele mari ce se încuibaseră în capu-mi.

Așa a trecut aproape o lună, fără ca imână de om sau de femeie să miște, barim în glumă, sârma clopoţelului de la ușa mea.

Cea mai adâncă tăcere domnea prin prejurul și înăuntrul casei unde locuiam. Doar în vis noaptea vedeam câte o dată lumea îmbulzindu-se la poanta mea și

---

[40] D. Teleor — Scene și portrete, Tipo-Litografia E. Wiegand, București, 1886.

cerându-mi cu glas tare:

— Ajutor doctore! Ajutor!

Ţipetele acestea îmi gâdilau urechea cum nu vă puteţi în chipul și sufletu-mi înota în fericiri cerești. Îmi vedeam un fine munca și osteneala mea de student răsplătite, vedeam că nop ţi le de veghere și de studiu obositor nu le trecusem degeaba.

Și uruitul trăsurilor care veneau și plecau din curtea mea mă făcea să înnebunesc de plăcere. Vai! însă, toate acestea se pe treceau numai noaptea în Vis, iar când mă deșteptam ziua, nu mai auzeam nimic: nici strigătele bolnavilor, nici zgomotul trăsurilor. Atunci închideam iar ochii, plăcându-mi mai bine să trăiesc în o lume de iluzii decât într-o lume reală, dar întristă.

Proprietarul caselor unde locuiam îmi da deseori vizite și mă întreba adesea:

— Ei, doctore, cum îţi merge clientela? Ai bolnavi, ai?

Și să mă credeţi că nu știam ce să-i răspund. Lăsam numai figura să-mi vorbească, figură care mi se roșea ca o cireașă de rușine.

Proprietarul însă nu putea să observe toate astea. Și cel puţin el să fi fost bolnav de ceva, tot aș fi avut mângâiere căutându-l pe el gratis; dar nici el nu avea nimic, nimic; era așa de sănătos și voinic încât nici nu îndrăzneam măcar să-l întreb de fii doare vreun dinte.

L-am întrebat într-o zi:

— Domnule Bursucescu, familia dumitale este sănătoasă, bine?

— Da domnule, îmi răspunse el, dar de ce mă întrebi?

— Voiesc să-ţi ofer serviciile mele gratuite, pentru ori ce caz de boală.

Ei bine, știţi că d-a supărat așa de tare pe d. Bursucescu propunerea mea, încât mi-a tăiat nasul fără multe ocolituri. Mi-a zis cu cea mai deplină convicţiune:

— D-le doctor, ţineţi leacurile pe seama dumitale. Pe noi ne-a ferit până acum Dumnezeu de boli și ne va feri și de aici înainte. Noi suntem sănătoși d-le, îţi mulţumim de bunătate…

Și nu știu ce a mai bombănit apoi scoborând scara.

De atunci n-a mai conversat cu mine de cât în chestiuni de alt fel de natură, ca de exemplu: cereri de bani pentru plata chiriei și alte bagateluri. Era om ciudat d. Bursucescu, numele îl arătau fizicul și moralul său. Afară de asta era și superstiţios peste măsură, lucru care d-a făcut să ia propunerea mea drept lui augur rău pentru sănătatea familiei sale.

Mă convinsesem pe deplin că locuiam printre niște oameni de fier, pe care nici capul nu i-a durut în viaţa lor, și tocmai pe când reflectam cam în ce parte a capitalei să mă mut, clopoţelul mă deșteptă din dungile-mi reverii. O mână furioasă, nervoasă, trăgea cât putea de clopot, încât era cât p-aci să-l rupă. Bucuria-mi era unită cu spaima.

— Ce tră fie? îmi zisei eu îmbrăcându-mi jacheta și pornind către ușa de la intrare.

D-abia deschisei, și un lacheu mai galant decât mine mă întrebă repede:

— Aici este d. Doctor?

— Aici, îi răspunsei eu foarte domol; eu sunt doctorul, ce poftești?

— D-le, doctor, zise el apoi și mai pripit, ca și cum l-ar fi urmărit cineva de la spate, dile doctor, i-aţi instrumentele și poftim repede că moare coconiţa. Poftim repede.

N-aș putea să vă descriu bucuria ce am simţit în momentele acelea, bucurie însă care după ce trecui pragul (iatacului meu, ca să merg la bolnavă, se schimbă, vai! într-o temere nespusă.

Mă gândeam eu: ăsta e primul meu bolnav! prima mea vizită; să n-o feștelesc de la început că mi-am strivit toată cariera !

Toţi profesorii facultăţii de medicină îmi apăreau în imaginaţia mea, cu capetele (înconjurate de aureole. Mă gândeam la sângele lor rece și la dibăcia lor mare faţă cu orice boală. Mă gândeam cât de ușor era la spital, când puneam o diagnosă bolnavului fără a duce multă grijă că e adevărată sau nu, deoarece aveam la spate mai totdeauna, un bătrân învăţat care venea după mine și ștergea eroarea comisă sau îmi aproba ceea ce nimeream bine.

Acum însă pe cine puteam să mă reazim decât pe mine și numai pe mine! Groasele volume ce mi se păreau neterminabile atunci când mă trudeam cu studiul, mi se păreau acum cu totul nesuficiente, în faţa unui bolnav. Invidiam toate meșteșugurile din lume, crezându-le mai ușoare și cu o răspundere mult mai mică ca meșteșugul ce învăţasem.

De astfel de gânduri cuprins am călcat pragul casei unde mă chemase.

Suind treptele scării care ducea la etajul de sus al casei am simţit cârcei și un fel de ghimpi păreau că mă înţeapă în tălpi. O sudoare rece îmi curgea pe frunte și la faţă cred că trebuie să fi fost foarte palid. Aruncam în gândul meu o privire repede asupra tuturor paginilor ce citisem, mă gândeam la toate formularele magistrale și da toate cazurile de boală ce văzusem prin spitale ca student.

În pragul camerei unde se afla pacienta, am găsit pe o damă bătrână care era muma fetei. Această damă făcuse niște ochi mari ca de om speriat și când mă zări, întinse amândouă braţele spre mine întocmai ca un om înecat ce cere ajutor.

Am intrat într-o cameră parfumată și foarte. Luxos mobilată. Aici, o copilă de șasesprezece ani sta întinsă pe o cană prea de atlas alb. M-am apropiat de ea și punându-i mâna da puls, am constatat după câteva secunde, că copila n-are nimic, dar absolut nimic. Cu toate că ţinea ochii închiși și se silea a respira într-un mod nenatural, cu mâna mea tremurătoare atingându-i inima și pulsul, care băteau foarte regulat, am putut să mă asigur că fata se preface că i-a venit rău, pentru a putea smulge vreo promisiune sau vreo favoare de la părinţii săi.

Mi-am recâștigat repede sângele meu rece de care dădusem probe în atâtea rânduri ca student și mi-am continuat cercetările mai mult de formă și mai mult ca să privesc frumoasele mâini albe ca zăpada ale copilei. Nu mă puteam sătura admirând trăsăturile regulate ale feţei sale, descoperind pe obrajii ei trandafirii câteva. Lacrimi neuscate încă.

Pe când voiam s-o întreb ceva, ea m-a strâns de mină cu mâna-d moale și catifelată și am simţit că un curent electric mi-a străbătut tot corpul. Am înţeles ce

voia. Voia să mă facă complicele ei în îndeplinirea vreunui capriciu oarecare. Am tăcut, și ea înţelegându-mi bunătatea inimii, drept mulţumire deschise ochii ca să mi-i arate cât sunt de frumoși.

Cât de fericit mă simţii în momentele acelea, n-aș putea să vă spui.

Mii de orizonturi mi se arătau, mii de iluzii îşi luau naștere în mintea mea.

Familia cu multă grabă mă întrebă dacă e ceva grav. Răpunsei printr-un moţăit din cap care însemna:

— Este ceva!…

Toate astea nu m-au împiedicat d-a rupe prima foaie de la carnetul meu pentru reţete, d-a face safteaua cum s-ar zice, și d-a scrie pe ea (următorul rând foarte inocent, mai inocent ca un ignorant:

Rp/ Limonadă simplă
300 grame

Nu putea fi ceva mai banal decât medicamentul ce ordonasem. Ar fi râs și spiţerul cu mare profită dacă ar fi știut circumstanţele în care eu ticluisem minunata mea reţetă. Am îngrijit însă ca să nu afle de la cine emana această ordonanţă, iscălindu-mă chinezește dedesubtul ei.

Pe când scriam reţeta, fata a început să se mişte din ce în ce mai mult, prefăcându-se că se dezmeticește.

Mi-a aruncat o privire așa de dulce, că semăna cu cel mai dulce zâmbet. În ochii ei Citeam întrucâtva motivele care o sileau să se prefacă bolnavă, dar nu puteam citi tot ce voiam.

În orice caz eram complicele unei fiinţe frumoase, unei fiinţe care începuse să mă intereseze în cel mai înalt grad.

Muma ei începu să o sărute și să o mângâie cu atâta dragoste sinceră încât îmi fu peste putinţă să nu mă înduioșez. O cucoană bătrână din vecinătate, fiind faţă la această scenă — poate din prefăcătorie, poate din alt interes — începu să plângă.

— Scoală-te în sus, dragă Fifi, nu mai făcea scene de acestea, nu mai ne mâhni peste măsură cu capriţiile tale, zicea muma fetei cu un accent plin de iubire maternă.

Apoi începu să o sărute pe obraji, pe ochi, pe mini, pe păr, cu atâta foc, încât orice inimă ar fi cedat rugăciunilor bătrânei mame.

Numai copila sta nepăsătoare și rugăciunilor și sărutărilor mamei sale.

Se gândea poate, în momentul acela la alte săruturi, da sărutările vreunui tânăr care îi fermecase simţurile.

În orice caz era o fată foarte rece.

Tenminându-mi grozava reţetă, ea fu trimisă cu mult alai și tevatură, cu multă grabă, la spiţărie. Iar eu, nemaiavând cuvânt să mai prelungesc vizita, m-am retras.

Ochii copilei răsfăţate și neascultătoare m-au privit până ce am ieșit din cameră și chiar pe când închideam ușa, ea avea ochii tot fixaţi spre mine. Părea că-mi

spune ceva privirea ei fermecătoare, sau părea că vrea să mă subjuge?

Nu știu ! Știu numai atât că eu mă îmbolnăvisem de o boală foarte crudă, de amor.

Ieşind în stradă, m-am lovit în piept cu mai mulţi înși, călcâi pe picioare câteva dame și apucai cu totul pe alt drum decât acela care ducea da locuinţa mea. Eram așa de zăpăcit, distrat, mai știu și eu cum, în cât d-abia după vreo oră de umblet prin târg, m-am gândit că trebuie să mă duc acasă.

Ajuns acasă, simţii îndată trebuinţă d-a ieși iar afară. Mi se părea locuinţa mea un fel de închisoare, o peșteră singuratică în care nu bâzâia nici măcar o muscă.

Mi se tot părea că văd ușa crăpându-se și apărând în deschizătura ei frumosul cap al bolnavei mele. Orice fâşiit auzeam prin sală, mă făcea să tresar și să-l iau drept fâșâitul rochiei d-șoarei Fifi. Eram cum se cade fermecat. Căci să vă spun drept, pentru prima oară văzusem o femeie așa de frumoasă, lăsându-și inima în mâiniile mele, și dându-mi toată libertatea ca să-i mângâi mâinile-i albe ca sideful. Pentru prima oară, bătăile inimii unei femei îmi vorbeau într-un limbagiu misterios, spunându-mi cuvinte magice și fermecătoare. Afară de asta, nu putea să-mi fugă din minte privirea ei dulce, leneșe, zâmbitoare, promiţătoare, în momentul când ieșeam pe ușă.

Mă întrebam singur: Nu cumva am visat? Nu cumva sunt încă în așteptarea primului meu bolnav și tot ce făcui până acum s-a petrecut numai în închipuirea mea? Lucrurile prea se petrecuseră repede, boala ce fusesem chemat a combate fusese numai o prefăcătorie, iar copila prefăcută, așa de frumoasă. Ce însemnau toate acestea? Eram eu eroul vreunui roman ce se ţesea în juru-mi fără ca eu să știu ceva? Eram eu cauza leșinului prefăcut al fetei și fusesem chemat ca s-o vindec numai cu prezenţa mea? Era fata înamorată de altcineva? Atunci pentru ce mi-a strâns cu atâta foc mâna? Pentru ce, la ieșirea mea mi-a zâmbit ca celui mai vechi și mai bun prieten?

Îmi venea în minte fel de fel de idei care se băteau în capete. Știu numai atât că, ca răspuns la toate aceste diferite întrebări, n-am dat decât unul singur, unul pe care l-a șoptit în taină sufletul meu:

— O iubesc !

Pe când șopteam acest cuvânt sacru, îmi aruncai ochii pe o patologie ce sta pe masă deschisă tocmai la boala *amor.*

Nu citisem nicio dată ca student această pagină, deoarece nu se cerea da niciun examen și nici nu avusesem ocazie a trata vreun bolnav sau bolnavă de amor. Acum. Fiind eu bolnav, am citit cu sete între altele și următoarele rânduri:

„*Amorul,* pasiune care începe prin emoţiuni puternice și termină prin plictiseală însoţită de căscături".

Această glumă a autorului numitei patologii nu m-a făcut nici chiar să zâmbesc. Simţeam că mă înăbușesc în casă și urâtul mă strângea de gât.

Trecând pe la poarta casei d-șoarei Fifi, am văzut ieșind din curte două trăsuri în care se aflau câte un doctor bătrân. Am încremenit. Ce or fi zis bătrânii Esculapi văzându-mi reţeta mea.

Dar mă gândeam iar: ce ar fi putut da oricare alt medic în locul meu, pentru o boală ca aceea de care suferea d-șoara Fifi? Mă consolam cu ideea că doctorii chemaţi în urma mea, trebuie să-mi fi confirmat opiniunea și să-mi fi lăudat șiretlicul. Mă felicitam iar de ideea ce avusesem d-a iscăli reţeta chinezește.

Am fugit repede pe află stradă, ferindu-mă d-a nu fi bănuit de confraţii mei că aș fi stând prin apropiere și că eu sunt autorul celebrei reţete. Asta mi-a servit ca o duș de apă rece în fierbinţeala amoroasă de care eram cuprins.

Seara m-am întâlnit din întâmplare cu unul din acei doi medici bătrâni și fără să-l întreb îmi spuse că a fost chemat împreună cu doctorul Stranguleanu ca să-și dea ou părerea în privinţa bolii d-șoarei Fifi. Îmi spuse apoi râzând că înaintea lor fusese un alt medic foarte tânăr, un novice, care a prescris o limonadă simplă.

Auzind cuvintele din urmă, îngălbenii și m-așteptam să-mi spuie și numele. Nu știa însă numele medicului novice.

În orice caz, eu credeam că se preface că nu știe cine a dat vizită bolnavei înaintea lor și-mi închipuiam că din complezenţă face toate acestea. Nu i-am răspuns nimic. El însă continuă a-mi spune că novicele medic a lăsat o bună impresiune familiei d-șoarei Fifi, prin manierile sale alese, prin aerul său îngrijat faţă de bolnavă și prin alte multe calităţi pe care mi le-a mai înșirat, dar pe care nu le mai ţiu minte. Dar, mi-a adăugat el, familia neîncrezătoare într-un medic prea tânăr a trimis după alţi doi medici mai bătrâni.

Am înţeles atunci tot. Nu puteam însă înţelege de ce tot râdea bătrânul esculap și râdea cu atâta poftă ori de câte ori pronunţa cuvântul limonadă? Bănuia că am fost eu sau voia să batjocorească pe toţi medicii tineri? Nu știu.

Mi-a zis în urmă, că bine a făcut medicul novice d-a prescris limonadă, că prin asta a arătat mult ceapcânlâc, multă diplomaţie. Că un asemenea medic are să ajungă foarte departe, are să se facă milionar în cel mai scurt timp.

Apoi l-am întrebat cu un oarecare aer de indiferenţă silită:

— Cam ce aţi fi dat dumneavoastră, d-le doctor, într-un caz analog?

— Dragul meu Milene, eu aș fi dat o ilimonadă roșie la prima vizită, albastră la a doua vizită, galbenă la a treia. Și dacă m-ar fi chemat la un astfel de bolnav de șapte ori, aș fi dat aceeași limonada colorată însă în fiecare zi câte o culoare din cele șapte ale curcubeului.

Bolnavul ar fi fost — sunt sigur — convins că ia șapte medicamente deosebite. De aceea, îţi repet — continuă el – că bine a procedat medicul novice și poate că de aceea numita familie a rămas extaziată de calităţile lui multiple.

Cuvintele acestea îmi gâdilau urechea și-mi renăşteau speranţe.

Înainte d-a mă despărţi de bătrânul medic, acesta mă invită la masă la el a doua zi.

— Vino, îmi zise dânsul, mâine am invitaţi da masă mai mulţi confraţi între care și câţiva tineri, vino, vom râde de afacerea limonadei.

Vedeam bine că sunt ursit să nu mai scap de afurisita aceea de limonadă al căreia spectru îmi sta mereu în faţă. Vedeam bine că sunt condamnat să tot auz satire care mă priveau, dar care se spuneau la adresa unui medic necunoscut.

Aveam eu oarecare presimţiri că primul meu bolnav are să mă dea de boroboaţă și iată că presimţirile-mi începeau să se realizeze. Nu comisesem vreo crimă, dar s-auzi pe toţi confraţii râzând de prima ta reţetă, spuneţi-mi cum vi s-ar părea?

Mai târziu am observat eu că prea eram timid și prea mă impresionam de toate alea, că prea dam lucrurilor neînsemnate o proporţie colosală.

Peste o săptămână, m-am decis să dau o vizită familiei d-șoarei Fifi. Voiam să învechesc relaţiunile cu această familie, să mă fac, cum se zice, amic d-al casei.

Ochii d-șoarei Fifi nu-mi fugeau din minte nici ziua, nici noaptea. Eram nerăbdător să știu dacă copila aceasta nutrește pentru mine oarecare iubire sau numai am fost înșelat ca de un miragiu.

De aceea credeam neapărat trebuincios să mai dau o vizită, ca cunoscut nu ca medic.

Puteam să-mi motivez vizita pe grija ce aveam despre starea sănătăţii d-șoarei. Pretextul era foarte bun ca să pot trece pragul casei frumoasei mele complice. Afară de asta eram foarte curios să aflu ce motive o siliseră să se prefacă bolnavă și să citesc ceva și din romanul în care luasem și eu parte.

Pentru acest scop dar, în ziua hotărâtă ca să dau vizită, după ce m-am gătit cu hainele cu care fusesem îmbrăcat când am susţinut teza, și cu care speram să mă și cunun, după ce am băut ceva băuturi care să-mi mai mărească curagiul, am pornit către locuinţa d-șoarei Fifi.

Am ajuns la poarta curţii, dar n-am îndrăznit s-o deschiz.

Parcă cineva îmi spunea să mai întârziez că nu e momentul tocmai bine ales ca să intru. Mă duceam câtva înainte și mă întorceam apoi iar îndărăt. Puneam mâna pe clanţă și o trăgeam înapoi fără să deschid ușa.

În fine, după ce m-am gândit aproape un ceas ce trebuie să fac, după ce am umblat în sus și în jos îndeajuns, m-am hotărât să intru în curte și am și intrat.

Am tras clopoţelul de la scară și mi-a ieșit înainte o servitoare bătrână, care mă întrebă:

— Ce. Poftiţi dumneavoastră?

— Acasă este d-na?…

— Nu este acasă d-le, toată familia a plecat ieri la moșia Strejeni.

— Și când se întoarce?

— De, d-Je, mâine se cunună cuconiţa acolo cu d-nu Niobeanu și crez că peste trei, mult patru zile, trebuie să se înapoieze.

— Se cunună cuconiţa? Care cuconiţă? întrebai eu repede.

— Cuconiţa Fifi, răspunse servitoarea. Părinţii dumneaei nu voiau cu niciun chip s-o dea după d. Niobeanu, dar fata îi scosese din răbdări, leșina mai fin fiecare zi, sta tot tristă, tot supărată, nu mânca, nu bea, și în cele din urmă făgăduise că are să se otrăvească cu chibrituri dacă n-o da-o după tânărul ce iubea. Auzind părinţii una ca asta n-au mai zis nici care și au dat-o cu ochii închiși… Face, după cum îţi spusei, nunta la ţară. Să le dea Dumnezeu noroc!

După ce termină servitoarea, porni către casă zicând în gândul meu:

— „Am un bolnav mai mult și o iluzie mai puţin!”

Dr. URECHIA ALEXANDRU

1860-1941 (medic și scriitor român)

Sănătos ori nebun?[41]
(fragment)

Bucureștiul posedă un tip desăvârșit de megaloman, acesta este Doctorul X. Voi avea onoarea să aduc după alienistul Linas[42] descripţiunea megalomanului și paralel cu aceasta, observaţiunea doctorului X, ca astfel să vedeţi până unde merge asemănarea. Linas ne spune că „megalomanii sunt cu totul absorbiţi de vanitatea dor. Ei sunt mândri, îngâmfaţi, aroganţi, inaccesibili". Cui mai bine decât D-rului nostru se potrivește descripţia aceasta? Încă de la Paris, vanitatea lui s-a arătat; cine l-a cunoscut simplu student, poate spune cât era deja de mândru, cât era de arogant.

Megalomanii, zice Linas, „crezându-se superiorii celorlalţi oameni prin naștere, merit, avere, îşi dispreţuiesc neamul, se leapădă de prieteni și n-au afecţiune, stimă și consideraţiune decât pentru ei înșiși. Atitudinea lor este mărinimoasă, tonul supărat, aerul insolent și ridiculmente solemn".

Tot așa, pe baza unui strămoș iubit românilor, D-rul X se crede superior celorlalţi muritori prin naștere. Intern al spitalelor, cine n-a putut remarca atitudinea-i mărinimoasă, aerul lui cel insolent?! Când profesorul vorbea, să-l fi văzut pe megalomanul nostru ce aere lua, cu ce dispreţ și compasiune-l asculta! Parcă vrea să spună tuturor: Nu băgaţi în seamă divagaţiile unui biet bătrân ! E, dacă aș vorbi eu…

De și-a risipit patrimoniul, azvârlind banii, este ca astfel să arate că nu numai prin naștere și menit este superior celorlalţi, ci și prin avere. Ajunge astfel tot atât de nesuferit camarazilor săi francezi pe cât era de nesuferit compatrioţilor, din cauza dispreţului adânc ce arata pentru români și pentru România, patria sa. Dispreţ, cu atât mai urât, cu cât patria ce batjocorea îi servea, de ani, o pensiune bunicică. Aceasta nu l-a împiedicat să caute a se naturaliza francez!

„Se cred înzestraţi de toate calităţile, de toate talentele, de toate perfecţiunile". Ai zice că D-rul nostru a servit de model descripţiunii megalomanului! Franţa-l crezuse destul de bun pentru provincia sa, era deci excelent pentru exportaţiune, și iată-l cu alai primit în ţara românească, unde i se crează situaţiunea cea mai înaltă prin legi speciale, căci, bineînţeles, D-rul nostru nu ar fi fost megaloman dacă ca un simplu muritor s-ar fi supus legilor existente. În aceste condiţiuni îmbătătoare, cum vreţi ca acest savant de orient să se oprească în calea megalomaniei?

---

[41] Al. Urechia — Ateneul Romîn. Sănătos ori nebun? Conferința ținută la 7 aprilie 1888, de Doctorul Urechia, Tip. Romînul, București, 1888.

[42] Diction. encyclop. Sciences medicales, 2 serie, T. IX

Vanitatea lui nu mai are margini, toate perfecţiunile s-au încuibat în el: Cine-i mai frumos ca dânsul? Cine ca el danţează? Cine are caii lui? Cine-i floare de High-life?

„Au cea mai mare idee de valoarea și de importanţa lor, îşi atribuiesc o ştiinţă, o erudiţiiune și o mie de alte calităţi ce nu posed", zice Linas de megalomani. Dar întrebaţi, domnilor, pe D-rul X dacă este cineva care să se apropie de valoarea sa! Venit profesor pentru o anume ramură a medicinii, în care se distinsese, «D-rul X se leapădă de ea, și exige creaţiunea unei catedre „la care studiiile sale nu-i dădeau niciun drept. Ce vreţi? D-rul e universal.

Gloria medicală nu-i ajunge, laurii politici îi lipsesc, și D-rul X, care se lepădase de ţară, anunţă acum prin gazete că-și pune candidatura la deputăţie. Era și este o societate medicală în Bucureşti; credeţi că megalomanul nostru se va mulţumi cu ea? Aș, bună pentru ceilalţi; el va funda societatea lui, numai a lui, unde el să fie totul. Există gazete medicale în ţară, dar nu-s bune pentru el, îi trebuie gazeta lui, pe a cărui copertă Europa, ce zic, universul, să poată citi, scris cu litere de afiș, numele lui. El va introduce arta medicală în ţară, el are monopolul ştiinţei, el e mesia medioinei, el și iară el !

„Ei caută prin toate mijloacele să înșele publicul și să surprindă credulitatea celor ce-i servesc sau îi înconjoară", zice Linas de megalomani, ce va spune de D-rul X care nu poate deschide un abces, fără a anunţa lumii această neauzită operaţiune! Cine umple gazetele politice cu lista operaţiunilor ce a făcut în natură, sau în gând? Iar dacă vreun bolnav a murit a fost numai din rea voinţă, căci operaţiunea reușită pe deplin o afirmă chiar gazeta !

„Se laudă că sunt admiși în societatea oamenilor de stat și a persoanelor eminente", dar oare, nu e D-rul X acela care a trâmbiţat mai mult relaţiunile sale cu oamenii (politici? Cine a răspândit zvonul despre viitoare înrudiri cu personagii politice însemnate?!

„Nu pot răbda nicio contradicţiune, și răspund prin violenţe și injurii celor care se îndoiesc de afirmaţiunile lor, ori le contestă", scrie Linas de megalomani. De curând, într-o expertiză medico-legală, D-rul X fu singur de părerea sa, murdărind ştiinţa cu tendinţe politice. În van ceilalţi îi arătară argumente de valoare, în van, „el nu suferă contradicţie"; ceilalţi greșesc, el singur are dreptate — D-rul X o spune chiar în gazete!

„Plictisesc ministerele și canţelariele cu reclamaţiuni, pentru ca să li se dea ori să îi se recunoască drepturi cu totul himerice". D-rul X reclamă creaţiunea unor instituţii la care n-are niciun drept, amenințând că-și dă demisia neacordându-i-se cererea.

Este o categorie de indivizi, care de câte ori vor să capete ceva amenință că-și dau demisiunea; obicei comun oamenilor de stat și bucătăreselor, D-rul X și el amenință cu demisiunea, o și dă — de formă — căci îndată tot el pune aghiotanţi de ai săi să umble să adune iscălituri da o petiţiune prin care se cere neprimirea demisiunii. Era dat acestui Boulanger medical să introducă plebiscitul în ştiinţă.

„Prin prea marea lor credinţă în ei, monomanii orgolioși devin insociabili",

adaugă Linas. Ce adevăr! în puţin timp prin îngâmfarea, prin orgoliul său excesiv, D-rul X a reușit să-și alieneze numeroasele simpatii care-l așteptau la sosirea lui. Ca toţi megalomanii, D-rul X, victimă a orgoliului său nemaipomenit, vede acum risipindu-se visurile sale de mărire, el începe acum a doua fază a megalomanului: delirul persecutării. Buna opiniune ce au de ei, împiedică pe acești dndivizi să vadă că ei sunt cauza decepţiunilor lor; nu, ei se cred persecutaţi și nu văd în ceilalţi decât inamici, de cât oameni geloși care caută să-i împiedice în mersul lor către glorie, către măriri.

Linas ne spune că unii megalomani ajung de se cred împăraţi ori dumnezei; cine ne poate asigura că D-rul nostru nu se va crede mitropolit ori mare sultan!

Șarlatanismul în medicină
(fragment)

În trecutul ca și în prezentul medicinei, în epoca oracolelor ca și în aceea a lui Geraudel sau a săpunului de Congo, șarlatanismul a jucat un rol din cele mai însemnate. Apariţia lui a coincis desigur cu aceea a bolilor pe Pământ, căci este neîndoios că odată cu primul bolnav a trebuit să se nască și cel dintâi șarlatan deoarece, în nicio altă circumstanţă, omul nu e mai ușor ide înșelat, decât atunci când suferă, când este bolnav.

Credulitatea amantului, deși proverbială, nu e totuși nimic pe lângă aceea a bolnavului, a oricărui bolnav, a celui incult, ca și a celui cu o cultură superioară. Geaba spuse Montesquieu că „le charlatanisme n'attrape que l'ignorance et la sottise", căci pe câţi oameni citiţi nu am văzut cu câte o sticluţă de picături magnetice ori de hapuri electrice, ale electro-magneto-șarlatano-Conte Matei, și câţi oameni inteligenţi nu au sporit veniturile lui Geraudel ori pe cele ale „Universului" înghiţind hapuri cu catramină!

……

…Doresc însă să dezvălui aci unele procedeuri ale șarlatanismului știinţific, ale șarlatanismului oamenilor cu diplomă, șarlatanism cultivat, cu atât succes, de înșeși celebrităţile medicale; șarlatanism mai discret, mai ascuns, mai în raport cu gradul de cultură a clientelei la care se adresează. Lăţirea filoxerei nu e nimic pe lângă întinderea ce ia zilnic acest soi de șarlatanism, de aceia am crezut util să divulg câteva din modurile sale de a proceda, poate astfel să-i mai întârziem mersul, să-i mai atenuăm relele. Să nu căutaţi a pune un nume pe exemplele, pe procedeuriile ce voi arăta, căci eu nu mă voi referi la cele personale cutărui, ori cutărui „iubit coleg" (e de remarcat că cu cât doi medici se urăsc mai mult, cu atât ei sunt mai „iubiţi colegi") nu voi avea în vedere zic procedeuri particulare, ci numai procedeuri generale, tradiţionale, aș putea adăuga universale, căci nu e ţară unde să nu se cultive, cu succes, șarlatanismul medical.

Și dacă, ca buni patrioţi, putem să ne mândrim cu șarlatanii noștri, trebuie totuși să ne închinăm cu respect înaintea acelor popoare care au produs un Geraudel

VOĬ CARI
TUŞIŢĬ
FUMAŢĬ NUMAĬ
HÂRTIA
CREANGĂ

ŞARLATANIZMUL
ÎN
MEDICINA
DE
DOCTORUL URECHIA

1 LEŬ

PICĂTURILE D-RULUĬ ZED
[illegible]
CONTRA
CĂDEREĬ PĂRULUĬ ŞI DURERILOR DE DINŢĬ
[illegible]
! STIRPIREA MOLIELOR !

* COPIĬ ! *
NU SUGE-ŢĬ ŢIŢA DOICELOR VOASTRE
FĂRĂ SĂ O FI SPĂLAT
CU
ANTIMICROBUL BELEXANDRIU
Nu ! Nu ! Nu !

! UNIC !
PASTILELE
GERAUDEL
UNICE
CONTRA
TUSEĬ, VIERMELUĬ
SOLITAR
ŞI
ACCIDENTELOR DE DRUM
DE
FIER
[illegible]

SALVADINIUL
PIELEĬ
REMEDIŬ SIGUR
CONTRA
SOACRELOR
REUMATIZMELOR
ŞI
BOALELOR DE INIMA
NEÎNTRECUT
[illegible]
CIZMELE IMPERMEABILE.

D-RUL RECLAMINSKY
[illegible]
ORĬ-CE OPERAŢIUNE
[illegible]
PE 3, 6, ORĬ 9 ANĬ
[illegible]
MULŢUMIRE PUBLICĂ
DE 10 ANĬ PIERDUSEM
[illegible]
D-RUL POPESCU
PRIN
[illegible]
MI-A RUDAT
ŞI PE UNA ŞI PE ALTA

CONTRA
MELANCOLIEĬ
CĂTĬ
ANATOMIA
ŞI
FIZIOLOGIA
UNEĬ
CONFERINŢE
DE
D-RUL URECHIA

MÎNCAŢĬ
GHIVECĬ IULIAN
SINGURUL
APERITIF,
DIGESTIF,
TONIC,
LAXATIF,
CONSTIPANT.

CEL MAI BUN
PURGATIV
ESTE
CIOCOLATA
ROMÎNA
(Aprob. de Cons. Sanitar)
[illegible]

[illegible] Comp. — [illegible]

sau un Conte Matei; viitorul însă ne surâde…

Unul din procedurile cele mai adesea întrebuinţate este acel al sinonimelor și al termenilor latinești. Câţi bolnavi nu au crezut că au înghiţit duhul sfânt când „eminentul nostru doctor" le-a prescris „Alcaioid cortex peruv". Neștiind că acest faimos alcaioid cortex peruv, nu este altceva decât de toţi cunoscutul sulfat de chinină.

De câte ori nu am văzut pe „celebrul nostru doctor" în faţa petecului de hârtie care o să redea sănătatea bolnavului, stând cu fruntea încreţită ca într-o sforţare de gândire. Tăcerea e profundă în cameră, mama cu mâna ușurel gonește o muscă care pare că ar fi avut îndrăzneala să se așeze pe capul meditator al savantului doctor! Toţi așteaptă, cu anxietate, rezultatul acestei adânci gândiiri, când deodată celebritatea, ca și cuprinsă de o înaltă inspiraţie, repede condeiul pe hârtie și scrie:

Alcaloid febrifug 2 gr.

Cu aer misterios și demn, celebritatea iese. Familia se repede la reţetă, tatăl o smulge din mâinile femeii, lui i se cuvine, el e șeful, și cu evlavie citește *Alcaloid febrifug 2 gr!* Alcaloid febrifug repetă. Neamurile cuprinse de respect către o așa doctorie, alcaloid febrifug șoptește cu speranţă bolnavul, el pare că și vede cum la auzul acestui grozav nume, microbii înspăimântaţi fug care mai de care. Alcaloid febrifug!!! Numai de n-ar fi prea tare adaugă cu sfială mama, convinsă că un medicament care poartă un asemenea nume nu poate fi decât tare, foarte tare !

Aș vrea să le văd mutrele când or afla că faimosul alcaloid febrifug este unul și același cu vechiul și de toţi cunoscutul sulfat de chinină!

Procedeul, șarlatanismul, cu sinonimele chininei, este specialmente exploatat de doctorii „mari", și aceasta mai mult din vina bolnavilor. Din vina bolnavilor, care dacă primesc ca un doctor de cinci lei să le prescrie chinină, nu admit ca un doctor „mare", un doctor de o hârtie, să nu le dea alt decât tot sulfat de chinină.

Mai sunt o mulţime de alte medicamente care având sinonime permit asemenea șarlatanii. Iodurele de potasă, prea cunoscut, prea întrebuinţat sub acest nume, devine kaliu iodat, precum prietenul nostru bromurele de potasă își dă aere de grozav sub numele de kaliu bromat. Până când și blajinul clorat de potasă se face că nu ne cunoaşte sub deghizamentul de „Sarea lui Bertholet"!

Șarlatania cu sinonimele este des întrebuinţată cu prilejul antipirinei. Azi, un doctor care se respectă nu mai scrie antipirină, ci analgezină, medicamentul pare astfel o noutate și, lucru frumos, cunosc o farmacie care de face să plătești mult mai scump analgezina ca antipirina, deși ele sunt unul și același produs ! Să nu ne mirăm dacă vreun „iubit coleg" și mai… Conte Matei va pune într-o zi pe reţetă numirea chimică a antipirinei:

Dimetilfenilpirazolonă, 2 gr.

Dimetilfenilpirazolonă! să mai poftească vreun microb să dea din coadă când îi

vom trage cu Dimetilfenilpirazolonă !

Cine nu a putut constata că pentru mulţi iubiţi colegi, ştiinţa se rezumă în întrebuinţarea câtorva termeni pretenţioşi, adesea latineşti, meniţi să sperie pe bietul bolnav. Sunt doctori care niciodată nu ar consimţi să zică inimii, inimă, şi guturaiului, guturai. Ei, care suspină încă după cravata albă şi mustaţa rasă de altă dată, nu pot zice inimii altfel de cât: „Cord", iar guturaiului „Coryza", sau cel puţin „Catar nazal". Şi ştiu pedanţii noştri ce fac, nimic nu impresionează mai mult pe gogoman ca un termen latinesc pe care nu-l înţelege. Spuneţi unui creştin oarecare că e bolnav de mătreaţă şi veţi vedea cât de puţin se va sinchisi de aceasta, dar spuneţi-i mătreaţă pe latineşte, spuneţi-i că suferă de *„Pityriasis simplex capillitii"* şi veţi vedea atunci ce fior o să îl apuce. *Pityriasis simplex capillitii!!*

Într-o zi, răposatul Lasegue, unul din cei mai mari doctori, deşi din oamenii cei mai de spirit, după ce examinase pe toate feţele pe un individ atunci intrat în spital şi constatase că el nu avea nimic, că singura boală de care suferea era lenea. Lasegue, spuse aceasta pe latineşte: iată D-lor, zise el glumind, un caz grav de *Pigritia acută.* Unul din elevi scrise, ca diagnostic, pe tabela pe care se nota boala fiecăruia, *Pigritia acută.*

A doua zi ce să vedem?! Lenešul nostru mutat în odaia rezervată cazurilor grave, beneficiind de suplimentele ce se acordă numai celor greu bolnavi, lapte, o sticluţă de vin mai bun, ba avea chiar şi o portocală, semn de boală gravă în spitalele pariziene. Ce se întâmplase? Se întâmplase că biata călugăriţă care îngrijea de bolnavi citind pe tăbliţa noului primit, *Pigritia acuta* fusese impresionată de acest termen latinesc ce nu înţelegea, se speriase de această boală ce nu mai întâlnise, şi convinsă că *Pigritia acuta e o* boală gravă, foarte gravă, dădu lenešului nostru toate îngrijirile, toate suplimentele ce se acordă numai celor greu bolnavi.

Iată puterea termenilor latineşti.

Dacă cadrul ce mi-am impus mi-ar permite, aş istorisi urmarea acestei întâmplări şi s-ar vedea cum «Doctorul Lasegue continuând gluma, pseudobolnavul, impresionat şi el de acel diagnostic necunoscut, ajunse încetul cu încetul să se creadă cu adevărat bolnav!

E mare, e foarte mare efectul ce-l poate face un termen sforăitor, o numire latinească; pe această impresiune speculă pedanţii noştri — şarlatanii noştri — care nu zic niciodată boală de inimă ci „afecţiune de cord", când nu spun „Vitium cordi", precum nu scriu sirop de coji de portocale, ci „Syrupus cortec aurautiorum". Câţi bolnavi nu şi-au pus toată speranţa, toată credinţa în „Syrupus rubi-idaei" neştiind că acest faimos nume nu ascunde alt, de cât siropul de zmeură!

Procedeurile de care doresc să mai vorbesc ar putea forma *Manualul aspirantului „Doctor mare".*

Diferenţa între „doctorul mare" şi cel obişnuit, şi doctorul mic este că pe când acesta da cinci lei ca să examineze bolnavul, „Doctorul mare" are dreptul la 20 de lei, dar nu şi obligaţiunea de a cerceta suferinţa. Doctorul mare nici nu are nevoie să facă această cercetare, căci îndată ce el a văzut pe cineva culcat în pat, va putea spune cu siguranţă: acesta este bolnav! Doctorul mare numai şi-aruncă

privirea-i ageră și va putea afirma: „Bolnavul acesta… dacă nu moare, eu îl voi face sănătos”!

Reputaţia doctorului mare beneficiază de orice ameliorare a bolii, pe când aceea a doctorului mic suferă de orice agravare a acesteia. Și de moare bolnavul, e cert că doctorul mic „l-a omorât”. Căci despre doctorul mare, mahalaua întreagă vă va spune că „nici chiar el nu a putut să-l scape”.

Candidatul cu aptitudini de a deveni doctor mare se cunoaşte de la început, înainte de a se întoarce în ţară; bineînţeles, un doctor ca să devină „mare” trebuie neapărat să se fi întors din străinătate. Publicul român se poartă cu doctorii ca și cu primadonele sale, pe unii ca și pe altele el nu-i plătește scump decât atunci când s-au plimbat prin străinătate. Înainte de a se întoarce în patrie, aspirantul doctor mare întreţine lumea cu succesele sale: „Aflăm cu plăcere că — tânărul Lipitorescu s-a înscris cu succes între studenţii facultăţii de medicină de la Paris. Nu ne îndoim că în curând vom avea de înregistrat și alte succese ale sale”, scrie „Vocea Patriei”; într-adevăr, nu trece mult și vom putea citi: „Aflăm cu mare plăcere (plăcerea a început să crească) că compatriotul nostru a trecut cu un succes deosebit primul examen de doctorat în medicină”. Această informaţie revine regulat în fiecare an; singura diferenţă e că succesul tânărului compatriot creşte mereu, al doilea examen e trecut cu mare succes, la al treilea succesul este strălucit, el este extraordinar la al patrulea; și tot așa până ce într-o bună dimineaţă vom putea citi: „Aflăm cu cea mai mare plăcere că distinsul nostru compatriot și-a trecut teza cu un imens succes. Juriul emoţionat până la lacrimi i-a adus cele mai mari laude pentru lucrarea sa. Felicităm și noi pe distinsul nostru compatriot” și dacă distinsul nostru compatriot nu s-a uitat la câţiva lei, „Vocea Patriei” se va grăbi să adauge: „Ţara nu poate să fie de cât mândră de asemenea fii, onoare lor, onoare lui Lipitorescu”!

Îndată sosit, aspirantul la „mare doctor” pune în joc procedeul cupeului. Aspirantul nostru se grăbește să-și angajeze o caretă; trăsura deschisă, fie chiar a unui muscal, nu are același efect; și astfel în Cupeu face în fiecare zi, de cinci, șase ori, Podul Mogoșoaiei pe vremea când — trotuarele sunt mai bine garnisite de lume. Observaţi-l, el stă (pururea pe marginea scaunul lui, nicio dată rezemat în fund — nu ar fi văzut. Într-o mână ţine un carnet și în cealaltă un creion cu care șterge și însemnează imaginare vizite. Bineînţeles, el este totdeauna singur (să se ştie bine că al lui e cupeul), afară numai când a avut norocul să întâlnească pe un coleg ajuns „doctor mare”, care să se fi întâmplat pe jos. O! atunci cu mare grabă el îl roagă să vină în cupeul său, căci speră că văzându-i lumea împreună ea va crede că se duc la vreun consult. Norocul de a întâlni un coleg ajuns „mare” pe jos rareori se întâmplă însă, căci doctorul ajuns mare nu uită niciodată că el n-are dreptul să meargă pe jos – clienţii îl așteaptă — sau dacă, lucru extraordinar, e nevoit să facă câţiva paşi, el va merge iute — clienţii se impacientează – și în niciun caz el nu se va opri să schimbe o vorbă cu cineva; doctorul mare n-are vreme — clienţii se prăpădesc!

Dacă locuiţi spre șosea, ori spre strada Carol, să nu vă bucuraţi că aspirantul

mare doctor se oprește foarte des să vă zică bună ziua, căci nu e pentru dumneavoastră, ci numai pentru a-și odihni caii.

În afară de procedeul cupeului, mai sunt numeroase altele; așa unii, la orele de consultaţie îşi înșiră în salon toate rubedeniile, bărbaţii cu paltoanele pe ei, damele cu pălăriile pe cap simulând astfel clienţii absenţi; și să auzi concert de laude de se rătăcește vreun bolnav adevărat printre ei!

În alte procedeuri, șarlatanismul e și mai aparent; totuși mai sunt naivi care se lasă să fie înșelaţi de doctorul care se anunţă „specialist în boalele de ochi, de nas și de gură. Tratează îndeosebi boalele nervoase și cele de stomac, iar pe cele de cap, picioare și inimă le vindecă printr-o artă specială. Recomandă în același timp metoda sa sigură contra afecţiunilor laringelui, plămânilor și a rinichilor". Acest bizar specialist în toate bolile face încă victime !

A ce miroase anunţul cestuilalt care „face orice operaţiune cu succes garantat"?! Pe câţi ani iubite coleg? Probabil că numărul anilor de garanţie depinde de acela al francilor. De mult s-a spus că omul este și el un ceasornic…

Cine nu-și aduce aminte de un anunţ care în litere mari spunea „Atenţiune, atenţiune!! adevăratul elixir de sănătate, singurul extract de viaţă nu se află decât la subsemnatul doctor".

Ce mai spui Geraudel, ce mai zici săpun de Congo, ce te faci ghiveci Iulian?! te-a întrecut facultatea!

Cine nu a citit cum Domnul Popescu mulţumește doctorului Zed pentru miraculoasa sa vindecare; „zăceam de 10 ani bolnav de stomac și de picioare, zilnic vărsăm câte trei oca de sânge. Corpul mi-era acoperit de răni, iar vederea și auzul de pierdusem cu totul. În zadar întrebuinţasem medicamentele cele mai renumite, căci nici hapurile magnetice, nici electricitatea tricoloră a lui Matei, nici hârtia Creangă, nici pastilele Geraudel, nici chiar, da, nici chiar ciocolata lui Alexandriu, nu! nu !! nu!!!, n-a reușit să-mi redea sănătatea când norocirea mă făcu să mă adresez celebrului dr. Zed. După trei zile de cură nu numai că am fost vindecat radical de crudele mele suferinţe, nu numai că mi-am recâştigat auzul și vederea, picioarele și stomacul, dar chiar și soţia mea a scăpat de o panglică ce hrănea de 15 ani! Mă simt dator, faţă cu această vindecare miraculoasă… etc. Etc".

Asemenea mulţămiri costă tot cât martorii de prin jurul primăriilor ori a tribunalelor.

În ce ţară nu se află câte un, "celebru doctor" care să nu simtă nevoie să înștiinţeze lumea zilnic de toate faptele sale?! „Aflăm că distinsul dr. X suferă de un distins guturaii" sau „ni se spune că eminentul doctor X va merge la vară în străinătate", pentru ca a doua zi să poată anunţa „E neexactă știrea dată cum că eminentul nostru doctor va pleca în străinătate…", căci scopul e ca să-și vadă numele cât mai des în gazetă. Și nu mai pomenesc de acela care de două ori pe an se mută ca să aibă prilejul să anunţe „clientelei sale că s-a mutat".

Mai regulat ca un «bilet la scadenţă revine în gazete informaţiunea „Suntem veseli să înștiinţăm pe lectorii noștri că savantul nostru doctor are de gând să scrie un important studiu asupra rolului cleiului de pește în lipirea oaselor. Felicităm pe

savantul nostru doctor de eminenta sa “lucrare”. Și cine poate spune că ea nu e eminentă, deoarece faimoasa lucrare nu apare niciodată! Câţi nu s-au ridicat pe operele ce erau să le scrie!

Dacă acest soi de șarlatanism este în definitiv inofensiv și nu face rău decât celui ce-l provoacă, nu este tot așa cu reclama ce se face pe socoteala unui om cu vază îndată ce a avut nenorocirea să cadă bolnav. Atunci să vezi goană între iubiţii colegi ca să pună mâna pe un asemenea bolnav simandicos, pe pielea căruia vor ști ei să bată toba reclamei. Gazetele vor fi pline de informaţii în care, sub cuvânt de a ne da știri despre sănătatea ilustrului bolnav, nu se vorbește de cât de „eminentul nostru doctor, de celebrul, de ilustrul nostru profesor”. Într-o zi, jurnalul ne spune că „domnu’ cutare, despre a cărui boală am anunţat pe cititorii noștri, a chemat în consultaţiune pe celebrul nostru doctor, care în prezenţa d-lor doctori X, Y, Z… (toţi sateliţii marelui soare), a procedat la operaţiune. Felicităm pe ilustrul doctor pentru această operaţiune extraordinară — prima care s-a făcut în România — și care a reușit pe deplin”. A doua zi, gazetele repetă în cor că „în urma operaţiunii făcută de celebrul nostru doctor, domnul cutare, merge foarte bine” și lucru ciudat, a treia zi citești că sus-numitul domn, care mergea „foarte bine” și „din ce în ce mai bine”, a murit; de astădată însă, gazeta nu pomenește nimic de celebra operaţiune, a celebrului operator! Nu este odios, a te urca chiar pe cadavre numai ca să pari mai mare?!

Am arătat câteva din procedurile cele mai comune, desigur nu pe toate, căci ar trebui volume ca să dezvălui numeroasele manopere prin care unii din „eminenţii noştri doctori”, atentează la punga și sănătatea omenirii suferinde.

Nu mai vorbesc de aceia care aplică bandaje pe fracturi care nu există, de aceia care întreţin voluntar răni ca să le poată căuta mai lungă vreme, nici de aceia care, fără milă, fără rușine, bagă spaima și tristeţea în familii exagerând gravitatea bolii, ca astfel meritul și plata să le fie mai mari! Dar nu pot încheia fără a striga: feriţi-vă de acele asociaţiuni al căror scop este exploatarea bolnavului. Rolurile sunt bine distribuite, fiecare își are specialitatea sa, dar îndată ce un bolnav a intrat pe mâna unui membru al asociaţiunii, el poate fi sigur că punga lui va face cunoștinţă intimă cu toţi ceilalţi; căci deviza acestei societăţi este: „Toţi după unul, și toţi pe unu”.

Medicul chemat va face iute să creadă pe bolnav că avizul unui chirurg — chirurgul asociaţiunii — nu ar fi de prisos; și de-abia introdus, acesta îi va demonstra că un oculist — oculistul asociaţiunii — este indispensabil pentru lămurirea cazului; firește, cine poate să te facă să vezi mai bine ca un oculist? Și cu câtă ușurinţă oculistul îl va convinge pe bolnav — ce vreţi, acesta e de fire credul — cu câtă ușurinţă oculistul fii va convinge că nu e de prisos să se examineze laringele, și iată și laringologul societăţii pus în pâine, și tot așa, unul după altul, până ce toţi vor fi intrat în funcţiune, până ce se va îndeplini deviza: „Toţi după unul, toţi pe unu” și să vedeţi atunci exploataţie! cu abur…

Această asociaţiune este ca o caracatiţă cu multe braţe și multe guri, și multă sănătate și mulţi bani trebuie bolnavului ca să reziste la strânsoarea acestui monstruos animal. Feriţi-vă de șarlatani, feriţi-vă de asociaţiunile medicale.

În zilele noastre, goana după piesa de cinci lei este mare, banul e rotund și se rostogolește repede, aşa încât cei ce vor să-l prindă nu au totdeauna vreme să se uite pe ce drumuri calcă, astfel că se văd celebrităţi medicale, prea grăbite, apucând calea șarlatanismului. De aceia cred că e necesar să fim pătrunși că nu e destul să ne ferim de boli, ci mai trebuie să ne păzim și de doctori.

JAROSLAV HAŠEK

1883-1923 (scriitor ceh)

Peripeţiile bravului soldat Švejk în războiul mondial[43]
(fragment)

Comisia de medici degiști care avea să hotărască dacă ori zontul spiritual al lui Švejk este sau nu pe măsura crimelor de care era acuzat era alcătuită din trei domni foarte serioși. Pă rerile lor erau diametral opuse.

Se înfruntau trei școli științifice și trei concepţii psihiatrice diferite.

Dacă în cazul lui Švejk s-a ajuns totuși la o perfectă înţelegere între aceste tabere științifice opuse, lucrul se poate ex plica numai — prin impresia de-a — dreptul uluitoare pe care Švejk a făcut-o asupra întregii comisii, când, intrând în camera unde urma să i se examineze starea psihică și zărind pe perete por tretul monarhului austriac, a strigat: „Domnilor, trăiască împăratul Franz Josef!”

Afacerea era — limpede ca lumina zilei. Prin manifestarea spontană a lui Švejk cădea o serie întreagă de întrebări, rămânând în picioare numai câteva din cele mai importante. Din răspunsuri urma să fie confirmată prima impresie despre Švejk, pe baza sistemului doctorului în psihiatrie Kellerson, a doctorului Neveroch și a englezului Weiking.

— Radiul e mai greu ca plumbul?

— Eu nu l-am cântărit, mă rog, răspunse Švejk cu zâmbetul lui binevoitor.

— Dumneata crezi în sfârșitul lumii?

— Mai întâi ar trebui să-l apuc, dar asta n-o cred.

— Ai putea socoti diametrul pământului?

— Nu, vă rog, n-aș fi în stare, răspunse Švejk. Dar v-aș spune și eu, domnilor, o ghicitoare: Fie, o casă cu trei caturi; în casa aceasta da fiecare etaj sunt cele opt ferestre. Pe acoperiș sunt două creste și două coșuri. În fiecare cât sunt doi chiriași. Și acum spuneţi-mi, domnilor în ce an a murit bunica portarului?

Medicii legiști se priviră semnificativ. Cu toate acestea, unul din ei mai puse o

---

[43] J. Hasek — Peripețiile bravului soldat Svejk în războiul mondial, E.S.P.L.A., București, 1956

întrebare:

— Nu cumva știi care e adâncimea cea mai mare în Oceanul Pacific?

— Nu, nu știu, mă rog, sună răspunsul; dar socot că trebuie să fie mai mare decât aceea de sub stânca Vyšehrad, în Vltava.

Președintele comisiei întrebă scurt: — Ajunge? dar unul din membri mai puse următoarea întrebare:

— Cât face 12.897 înmulţit cu.13.863?

— 729, răspunse Švejk fără să clipească.

— Cred că ajunge, zise președintele comisiei. Puteţi duce acuzatul la locul lui.

— Vă mulţumesc, domnilor — zise Švejk respectuos — și mie mi-e de ajuns.

După plecarea lui, consiliul celor trei se opri la concluzia că Švejk este un tâmpit și un idiot învederat, după toate legile naturii descoperite de savanţii psihiatrii.

Referatul transmis judecătorului de instrucţie cuprindea printre altele:

„Subsemnaţi! medici legiști au ajuns la concluzia că individul Iosef Švejk, trimis spre cercetare în faţa sus-numitei comisii, suferă de tâmpenie totală și cretinism congenital, exprimându-se cu cuvinte ca: „Trăiască împăratul Prânz Josef!", manifestare care ajunge cu prisosinţă pentru a lămuri că Iosef Švejk este un idiot manifest. De aceea, subsemnata comisiune propune:

I. Stingerea acţiunii împotriva lui Iosef Švejk.

II. Transportarea și internarea lui Iosef Švejk, spre supraveghere, într-o clinică de psihiatrie, pentru a se constata nu ce măsură starea lui mintală este primejdioasă pentru cei din jurul său".

În Timp ce se redacta acest referat, Švejk le povestea colegilor săi de arest:

— L-au dat uitării pe Ferdinand și s-au distrat cu mine, spunând tâmpenii și mai mari. În cele din urmă ne-am zis că ne ajunge câte ne-am povestit și ne-am despărţit.

— Eu nu mai am încredere în nimeni, zise pipernicitul, în a cărui livadă fusese dezgropat din întâmplare un schelet. Toţi sunt pungași.

Și pungașii ăștia îşi au rostul lor, observă Švejk, întinzându-se pe salteaua de paie. Dacă toţi oamenii ar voi numai binele celorlalţi, curând ar ajunge să se omoare între ei.

……

În aceste zile înălţătoare, medicii militari îşi dădeau toată osteneala să alunge demonul înșelăciunii din sufletul simulanţilor, pentru a-i readuce în sânul oștirii.

Fură introduse câteva noi mijloace de torturare a simulanţilor și a celor bănuiţi că simulează ca, de pildă, ofticoșii, reumaticii, bolnavii de hernie, rinichi, tifos, diabet, congestie pulmonară și de alte maladii.

Tortura la care erau supuși simulanţii era sistematizată, iar gradele de torturare erau următoarele:

1. Dietă absolută: dimineaţa și seara câte o ceașcă de ceai, timp de trei zile, administrindu-li-se totodată, tuturor a, Indiferent de boala de care se plângeau, o doză de aspirină pentru sudaţie.

2. Pentru a nu-și închipui că în armată se linge miere, li se aplică așa-numitul tratament: „linsul chininei”, care constă dintr-o serioasă doză de chinină în prafuri.

3. Spălături stomacale de două ori pe zi, cu un litru de apă caldă.

4. Clistir cu apă săpunită și glicerină.

5. Împachetat în cearşafuri muiate în apă rece.

S-au găsit oameni curajoși, care au suportat cele cinci grade de tortură, după care au fost transportaţi într-un simplu coșciug, la cimitirul militar. Au fost însă și de cei slabi, care ajunși la clistir declarară că se simt bine și că nu doreau altceva decât să plece în tranșee, cu cel dintâi batalion de marș.

Pe Švejk îl vârâră la arestul diviziei, în baraca bolnavilor, printre simulanţii slabi de înger.

— Nu mai pot răbda, îi spuse vecinul de pat, pe care îl aduseseră de la infirmerie, unde îi făcuseră a doua spălătură stomacală.

Omul simula miopia.

— Mâine mă duc la regiment, hotărî al doilea vecin, din stânga, căruia tocmai i se făcuse clistirul. Acesta simula că e surd ca un butuc.

În patul de lângă ușă, zăcea în agonie un ofticos, înfășurat într-un cearşaf muiat în apă rece.

— Asta e al treilea în săptămâna asta, îi atrase atenţia vecinul din dreapta. Dar ţie ce-ţi lipsește?

— Eu am reumatism, răspunse Švejk, stârnind un sincer hohot de râs în toată asistenţa. Râdea până și muribundul, care simula tuberculoză.

— Cu reumatismul nu te băga între noi, îi atrase cu seriozitate atenţia un bărbat gras. Reumatismul nu-i socotit aici mai mult decât o bătătură; eu sunt anemic, îmi lipsește jumătate de stomac și cinci coaste și nimeni nu mă crede.

A fost aici și un surdo-mut; paisprezece zile în șir, la fiecare jumătate de ceas, l-au împachetat într-un cearșaf muiat în apă rece și în fiecare zi i-au făcut clistir și i-au pompat stomacul.

Sanitarii erau gata să creadă că a izbutit și că va pleca acasă, când uite că doctorul îi prescrie un vomitiv. Să-și verse maţele pe gură, nu altceva, și deodată și-a pierdut tăria. „Nu mai pot s-o fac pe surdo-mutul, ne zice el, mi-a revenit graiul și auzul”.

Bolnavii l-au îmbărbătat cu toţii, încercând să-l convingă să nu se prostească, dar el o ţinea morţiș că aude și vorbește la fel cu toată lumea. Și așa a și declarat a doua zi la vizită.

— S-a ţinut el bine, destul timp, îşi dădu părerea un om, care susţinea că are un picior mai scurt cu un decimetru întreg. Nu ca ăla care s-a prefăcut că l-a lovit damblaua și după trei chinine, un clistir și o zi de post, s-a lăsat păgubaș. A mărturisit tot și până să ajungă să-i pompeze stomacul n-a mai rămas nici pomeneală de dambla. Cel mai bine s-a ţinut unul mușcat de un câine turbat. A mușcat și el, a lătrat și, ce-i drept, se pricepea s-o facă de minune, numai spume la gură nu putea face. L-am ajutat și noi, cât am putut. De câte ori nu l-am gâdilat

ceasuri întregi înainte de vizită, de-l apucau cârceii și se făcea vânăt, dar zadarnic, spumă la gură tot nu-i venea. Era îngrozitor. Ne-a părut rău, tare rău de el când într-o bună zi, la vizită, s-a dat bătut. S-a sculat deodată în faţa patului, drept ca o luminare, a salutat și a zis: „Raportez supus, domnule doctor-șef, că probabil câinele care m-a mușcat n-a fost turbat". Medicul-șef l-a privit atât de ciudat, încât săracul a început să tremure din tot corpul și a continuat: „Raportez supus, domnule doctor-șef, că nu m-a mușcat niciun cline, eu singur m-am mușcat de mână". După această mărturisire, l-au judecat pentru automutilare, fiindcă și-a mușcat mâna ca să nu plece pe front.

— Bolile astea la care e nevoie de spumă la gură — interveni simulantul gras — e greu să le imiţi. Așa, de pildă, boala copiilor. A fost și pe aici unul cu boala copiilor, care ne spunea că la el nu are importanţă o criză în plus, așa că făcea uneori și câte zece pe zi. Se zvârcolea în spasme, strângea pumnii, holba ochii de-i ieșeau ca cepele, se lovea, scotea limba, ce să vă mai spun, epilepsie prima, calitatea întâia! Dar uite că într-o bună zi se trezește cu niște buboaie, două pe gât și două pe spate, și s-a isprăvit cu spasmele și zvârcolirile pe dușumea, că nu mai putea să miște capul, nici să șază, nici să stea culcat. A făcut febră și la vizită, în delir, a dat totul în vileag. Ce-am mai pătimit și noi cu buboaiele lui, fiindcă a trebuit din pricina lor să mai zacă aici trei zile și i-au dat dieta a doua; dimineaţa cafea cu chifle, la prânz supă și găluște cu sos, seara „puree" sau supă, în timp ce noi eram siliţi să privim flămânzi, cu stomacurile pompate și cu dietă. Totală, cum dumnealui înfuleca, plescăia și râgâia de sătul ce era. Trei inși s-au înmuiat din pricina lui și s-au dat de gol. Ăștia zăceau de o boală de inimă.

— Cel mai ușor se poate simula nebunia, fu de părere unul din simulanţi. În odaia de alături sunt doi din corpul nostru didactic. Unul din ei ţipă întruna, zi și noapte: „Rugul lui Giordano Bruno fumegă încă, reluaţi procesul lui Galileu!" iar al doilea latră, întâi de trei ori, rar: ham… ham… ham… apoi repede de cinci ori în șir, ham, ham, ham, ham, ham, apoi iarăși rar și așa o ţine mereu. Rezistă așa, de mai bine de trei săptămâni.

De fapt și eu am vrut, la început, să fac pe nebunul, pe fanaticul religios și să predic infailibilitatea papei, dar până la urmă mi-am făcut rost de un cancer la stomac de la un frizer din Mala Strana, pentru cincisprezece coroane.

— Eu cunosc un coșar de la Brimov — intră în vorbă un alt pacient — care pentru zece coroane îţi aranjează o temperatură de-ţi vine să sari pe fereastră.

— Asta nu-i nimic — spuse altul — la Vrsovice e o moașă care pentru douăzeci de coroane îţi scrântește așa de binișor piciorul, că rămâi schilod pe toată viaţa.

— Eu am piciorul scrântit numai pe cinci coroane, se auzi un glas din rândul de paturi de lângă fereastră. Pe cinci coroane și trei halbe de bere.

— Pe mine, boala asta a mea mă costă până acum peste doi sutari, zise vecinul său, uscat ca un băţ. Nu-i otravă pe lume pe care să n-o fi folosit. Sunt un depozit ambulant de otrăvuri. Am băut sublimat, am aspirat aburi de argint viu, am mestecat arsenic, am fumat opiu, am băut tinctură de opiu, mi-am presărat morfină pe pâine, am înghiţit stricnină, am băut soluţie de fosfor dizolvat în acid sulfuric și acid picric.

Mi-am distrus ficatul, plămânii, rinichii, fierea, creierii, inima, maţele. Și nimeni nu știe ce boală am.

— Cel mai bine — susţinea unul de lângă ușă — e să-ţi faci injecţii subcutanate cu gaz. Vărul meu a avut norocul să-i taie braţul până la cot și azi nici nu-i pasă de război.

— Toate astea — zise Švejk — trebuie să le îndurăm pentru împăratul nostru. Și pompatul stomacului și clistirul. Cu ani în urmă, pe vremea, când slujeam, la regimentul meu era și mai rău. Pe atunci bolnavii erau legaţi cobză și aruncaţi la zdup să se tămăduiască. De paturi, ca aici, ori de scuipători, nici pomeneală. Bolnavii zăceau pe scânduri goale. O dată, unul avea un tifos adevărat, iar altul, alături de el, vărsat negru. Amândoi au fost legaţi cobză, în Timp ce medicul regimentului îi bușea cu piciorul în burtă, zicând că-s simulanţi. După ce au murit amândoi, chestia a ajuns în parlament și a apărut și în gazete. Pe noi ne-au oprit să citim gazetele și ne-au făcut și control prin lăzi, să vadă cine are. Și cum sunt eu ghinionist, din tot regimentul, numai la mine s-au găsit ziare. M-au scos la raport și colonelul nostru, un bou, dumnezeu să-l ierte, a început să zbiere la mine, să stau drept și să spun cine a. Scris povestea aia la gazetă, că dacă nu, îmi întinde gura până da urechi și mă ţine la închisoare până mi-or putrezi ciolanele. Pe urmă a venit medicul regimentului, mi-a tot vânturat pumnul pe sub nas, și a răcnit: „Sie verfluchter Hund, sie schäbiges Wesen, sie unglucklíches Mistvich[44], haimana socialistă!”. Eu mă uit ţintă în ochii lor, nu clipesc, și tac chitic cu mâna dreaptă la chipiu și cu stânga pe vipușca pantalonilor. Dumnealor mi-au. dat mereu târcoale, au tot hămăit da mine ca clinii, dar eu… nimic. Tac și dau onorul, și mâna stângă pe vipușca pantalonilor. După ce au turbat așa, cam vreo jumătate de ceas, colonelul se repede da mine și răcnește: „Ești tâmpit, ori nu ești?”. „Cu tot respectul, raportez supus, domnule colonel, că sunt timpit”. “Douăzeci și una de zile carceră pentru tâmpenie, două zile de post pe săptămână, o lună închisoare, patruzeci și opt de ore în fiare. Închideţi-l, puneţi-l la post negru și legaţil, ca să înveţe minte că statul n-are nevoie de tâmpiţi. Îţi scoatem noi din cap gazetele, nătărăule!”. Așa a hotărât domnul colonel după atâta zbucium. În timp ce zăceam la închisoare, la cazarmă s-au întâmplat minuni. Colonelul nostru a interzis cu desăvârșire cititul. Până și gazeta *Prazke Vredni Noviny* era interzisă; la cantină n-aveau voie să împacheteze în ziare nici cârnaţi, nici brânză. De atunci, soldaţii au început să citească și regimentul nostru a devenit cel mai cărturar. Citeam toate gazetele și în fiecare companie se scriau poezioare și cântecele împotriva domnului colonel. Și când se întâmpla câte ceva la regiment, se găsea întotdeauna în trupă câte un binevoitor care să scrie la gazetă, sub titlul *Teroare în armată.* Dar nu se mulţumeau numai cu atât. Au scris deputaţilor la Viena, să le ia apărarea, și domnii s-au pus pe interpelări, una după alta, spunând că domnul colonel al nostru este o bestie și

---

[44] Câine blestemat, făptură scârboasă, vită nefericită (în original, în limba germană — n.r.).

așa mai departe. Nu știu care ministru a trimis o comisie să facă cercetări și unu, Franta Henclu, din Hluboka, a căpătat doi ani de închisoare, fiindcă el a fost acela care trimisese jalbă deputaţilor la Viena, pentru palma care i-a ars-o domnul colonel pe câmpul de exerciţii. După plecarea comisiei, domnul colonel a ordonat să se alinieze tot regimentul și ne-a spus că soldatul e soldat, că trebuie să-și ţie fleanca și să-și facă datoria și că dacă nu-i place ceva, asta înseamnă nesupunere. „Care va să zică, tâlharijor, aţi crezut că comisia o să vă dea dreptate, hai? zicea domnul colonel. V-a dat un rahat. Și acum, fiecare companie să defileze în faţa mea și să repete tare ce am spus eu!”. Și așa am defilat, companie după companie, „pentru onor la dreapta”, unde sta domnul colonel, cu mâna pe cureaua flintei și am răcnit la el: „Așa ne-am închipuit noi, tâlharii, că comisia o să ne dea dreptate, un rahat ne-a dat!”. Domnul colonel a râs ţinându-se de burtă, până ce a început să defileze compania a unsprezecea. Aceasta mărșăluiește, bate talpa, și când ajunge în dreptul domnului colonel, nimic, tăcere, nici pâs. Colonelul s-a făcut roșu ca un rac, a trimis compania înapoi, să mai repete o dată. Și iar defilează, și iar tace și fiecare șir se uită obraznic în ochii domnului colonel. „Stăi! zice domnul colonel, pe loc repaus !” Și începe să se plimbe de colo până colo, prin curtea regimentului, îşi plesnește cizma cu cravașa, scuipă, apoi deodată se oprește și zbiară: „Abtreten!”[45], îşi încalecă gloaba și pe-aci ţi-e drumul. Am așteptat să vedem ce o să se întâmple cu compania a unsprezecea, și când colo, nimic. Așteptăm o zi, așteptăm două, o săptămână încheiată, și tot nimic. Domnul colonel nici nu s-a mai arătat pe la cazarmă; trupa, gradaţii și ofiţerii nu mai puteau de bucurie. Pe urmă ne-a venit alt colonel, iar despre cel vechi se spunea că era undeva într-un sanatoriu, pentru că scrisese cu mâna lui împăratului că compania a unsprezecea s-a răzvrătit.

Se apropia vremea vizitei de după-amiază. Medicul militar, Grünstein, trecea de la pat la pat; în urma lui un subofiţer sanitar, cu condica de procese-verbale.

— Macuna?

— Prezent!

— Clistir și aspirină ! Pokorny?

— Prezent!

— Spălătură stomacală și chinină! Kovarik?

— Prezent!

— Clistir și aspirină! Kotatko!??

— Prezent!

— Spălătură stomacală și chinină !

Și așa trecea, de la unul la altul, fără milă, mașinal, tăios.

— Švejk?!

— Prezent!

Doctorul Grünstein se uită la noul pacient.

---

[45] Rupeți rândurile (în original, în limba germană — n.r.).

— Ce te doare?

— Am onoarea să vă raportez că am reumatism!

În cursul carierei sale de practician, doctorul Grünstein se obișnuise să vorbească cu o ironie fină, care avea un efect cu mult mai mare decât zbieretele.

— Aha, reumatism, îi zise el lui Švejk. Grea boală, foarte grea. Ce întâmplare, să te apuce reumatismul tocmai în toiul războiului, când omul trebuie să plece la luptă. Nu mă îndoiesc că ești foarte mâhnit din pricina asta.

— Am onoarea să raportez că sunt foarte mâhnit.

— Închipuiţi-vă, e mâhnit! Frumos din partea dumitale că reumatismul te-a făcut să-ţi amintești de noi. În timp de pace, nevolnicii umblă lela în haimanalâc, dar cum izbucnește războiul, îi și apucă reumatismul, și gata, nu-i mai ţin picioarele. Nu te dor cumva genunchii?

— Mă dor, să trăiţi!

— Și nopţi întregi nu poţi dormi, nu-i așa? Reumatismul e o boală foarte primejdioasă, dureroasă și grea. Avem noi leac pentru reumatism. Mai întâi dietă absolută. Celelalte metode de tratament au dat rezultate excelente. Aici ai să te vindeci mai repede decât la Pistiany și ai să mărșăluiești spre front, de au să-ţi sfârâie călcâiele.

Întorcându-se către subofiţerul sanitar, zise:

— Scrie: Švejk, dietă absolută, de două ori pe zi spălături stomacale, o dată pe zi clistir și pentru rest, vom vedea. Duceţi-l deocamdată la infirmerie, faceţi-i spălătura stomacală și până și-o veni în fire, trageţi-i și o clismă, da una zdravănă, până ce o chema toţi sfinţii să-i sperie reumatismul și s-o ia la sănătoasa.

Adresându-se apoi tuturor celor ce zăceau în paturi, le ţinu un discurs plin de frumoase și înţelepte sentinţe:

— Să nu vă închipuiţi că aveţi în faţa voastră un bou care se lasă dus de nas. Pe mine, purtarea voastră nu mă scoate de loc din sărite. Știu că sunteţi simulanţi și că vreţi să scăpaţi de armată. De aceea vă tratez ca atare. Ostași ca voi mi-au trecut pe dinainte cu sutele. În paturile astea au zăcut mulţi, mulţi oameni, cărora nu le lipsea nimic, în afară de spiritul militar. Credeau dumnealor că în timp ce camarazii lor luptă pe câmpul de bătălie, ei au să stea tolăniţi în paturi, au să capete mâncare ca bolnavii și c-o să le meargă așa până la sfârșitul războiului. S-au înșelat amarnic însă, așa cum vă înșelaţi și voi. Și peste douăzeci de ani o să ţipaţi și-n somn, când veţi visa cum v-aţi lecuit aici.

— Am onoarea să raportez, domnule *oberartzt* — se auzi o voce slabă — de la patul de lângă fereastră, că m-am făcut bine. Am băgat de seamă în noaptea asta că nu mă mai sufoc.

— Cum te cheamă?

— Kovarik, să trăiţi; spuneaţi adineauri să mi se facă clistir.

— Foarte bine, clistirul o să ţi-l mai facă o dată înainte de plecare — hotărî doctorul Grünstein — ca să nu le plângi cumva că n-ai fost îngrijit cum trebuie. Așa! Și acum toţi bolnavii pe care i-am citit să ia loc în urma subofiţerului, pentru ca fiecare să primească ce i se cuvine.

Și fiecare îşi căpătă porţia cinstită, așa cum îi fusese prescris. Dar pe când unii se străduiau să influenţeze executorii ordinelor medicale, fie prin rugăminţi, fie amenințându-i că vor ajunge și dânșii să fie trecuţi la serviciul sanitar și că s-ar putea să le pice și ei o dată în mână, Švejk avu o ţinută bărbătească.

— Nu mă cruţa, îl îndemna el pe călăul care îi administra clistirul. Gândește-te la jurământul tău. Chiar dacă în locu-mi ar fi taică-tu sau fratele tău bun, tu trebuie să-i aplici clistirul fără șovăială. Gândește-te că de clistirurile astea depinde soarta Austriei și că izbânda e a noastră!

A doua zi, la vizită, doctorul Grünstein îl întrebă pe Švejk cum îi place la spitalul militar.

Švejk răspunse că este o instituţie dreaptă care urmărește o ţintă înălţătoare. Drept răsplată primi același tratament, completat cu o aspirină și trei prafuri de chinină, pe care i le-au dizolvat într-un pahar cu apă ca să le ia numaidecât.

Nici Socrate nu și-a sorbit cupa cu otravă cu atâta seninătate cum și-a băut chinina bravul soldat Švejk, asupra căruia doctorul Grünstein încercase toate gradele de tortură.

Când în prezenţa doctorului, Švejk fu împachetat într-un cearșaf ud, la întrebarea cum i se pare, el răspunse:

— Cu regret vă raportez supus, domnule *oberartzt,* că mă simt ca într-un bazin de înot ori ca la băile de mare.

— Tot mai ai reumatism?

— Cu regret vă raportez supus, domnule *oberartzt,* că nu vrea de loc să mă lase!

Švejk fu supus la o nouă tortură.

……

Doctorul Grünstein s-a ţinut de cuvânt. Dimineaţa sosiră câţiva medici militari din faimoasa comisie. Trecură gravi printre șirurile de paturi, oprindu-se la fiecare și poruncind (invariabil: „Arată limba!”

Švejk scoase așa de tare ilimba, încât faţa i se schimonosi într-o strâmbătură tâmpită și ochii i se închiseră.

— Cu respect vă raportez, domnule *stabartzt,* că limbă mai lungă nu am.

Urmă apoi o convorbire interesantă între Švejk și comisie. Švejk susţinea că raportase aceasta de teamă ca nu cumva dumnealor să creadă că el îşi ascunde limba de ei.

Din această pricină, aprecierile membrilor comisiei cu privire la Švejk erau foarte împărţite.

Jumătate susţinea că Švejk este „Ein blöder Kerl”![46], în vreme ce cealaltă jumătate afirma că e un potlogar care vrea să-și bată joc de armată.

— Doar dracul să-și bage coada — răcni la Švejk preşedintele comisiei — ca să nu te dibuim noi!

---

[46] Un bleg (în original, în limba germană — n.r.).

Švejk privi întreaga comisie cu candoarea divină a unui copil nevinovat. Medicul militar șef se apropie de el:

— Aș vrea să știu, porc de câine, ce gândești tu acum?

— Raportez supus că eu nu gândesc de fel.

— Himmeldonnerwetter![47], urlă unul din membrii comisiei zornăind din sabie. Auziţi, dumnealui nu gândește de fel. De ce, elefant siamez, de ce nu gândești?

— Cu respect raportez că eu nu gândesc pentru că în armată soldatului îi este interzis să gândească. Când, cu ani în urmă eram la regimentul 91, domnul căpitan ne zicea întotdeauna: „Soldatul n-are voie să gândească singur. Pentru el gândesc superiorii. Cum începe soldatul să gândească, nu mai e soldat, ci un nespălat de civil. Gândirea nu duce la…”

— Vorba! îl întrerupse mânios președintele comisiei, despre dumneata mai avem noi informaţii. Der Kerl meint: man wird glauben, ei sei ein wirklicher Idiot[48]… Dumneata nu ești de loc idiot, Švejk, ești deștept, ești șmecher, un *lump,* ești o haimana, pricepi…?

— Raportez supus că pricep.

— Ţi-am mai spus să-ţi ţii fleanca, n-ai auzit?

— Raportez supus că am auzit, să-mi ţiu fleanca.

— Himmelherrgott[49], tacă-ţi gura; când ţi-am poruncit să taci, taci!

— Raportez supus că știu că trebuie să tac.

Domnii ofiţeri se uitară unii la alţii, apoi chemară sergentul major:

— Pe omul ăsta — zise medicul-șef al comisiei, arătând spre Švejk — duceţi-l la cancelarie și așteptaţi acolo raportul nostru. O să-l lecuiască ea, garnizoana, de pălăvrăgeala asta. E sănătos tun, se preface mizerabilul și pe deasupra mai și trăncănește, bătându-și joc de superiorii săi. Își închipuie că am venit aici pentru distracţia lui și că războiul e o glumă, o aiureală. Ţine minte, Svejkule, că la garnizoană o să-ţi arate ei că armata nu-i o jucărie cum crezi.

Švejk plecă la cancelarie cu sergentul-major. Pe drum, în curte, fredonă:

„C-un ordin de chemare
Nu-și pierde nimeni firea.
Când crede că oștirea
E-o glumă oarecare”.

Și în timp ce în cancelarie ofiţerul de serviciu zbiera la Švejk, căutând să demonstreze că oamenii de teapa lui trebuie împușcaţi, sus, în sălile spitalului, comisia dădea iama prin simulanţi. Din șaptezeci de pacienţi n-au scăpat decât doi.

---

[47] Ei, drăcie ! (fig.) (în original, în limba germană — n.r.).

[48] Nespălatul își închipuie că o să-l luăm drept idiot sadea... (în original, în limba germană — n.r.).

[49] Cerescule doamne! (în original, în limba germană — n.r.).

Unul cu un picior sfârtecat de grenadă și al doilea cu o carie a oaselor.

Au fost singurii care n-au auzit cuvântul: tauglich[50]; toţi ceilalţi, inclusiv cei trei muribunzi tuberculoși, au fost declaraţi apţi pentru front, cu care ocazie medicul-șef nu lăsă să-i scape prilejul de a rosti o cuvântare.

Cuvântarea lui a fost pigmentată cu cele mai variate înjurături și foarte succintă în ceea ce privește conţinutul: „Toţi sunt niște vite și lepădături și numai dacă vor lupta vitejește pentru maiestatea sa împăratul, vor putea reveni în rândul oamenilor, iar după război li se va ierta. Păcatul că au voit să scape de militărie prin simulare". După care, el personal îşi exprimă convingerea că acest lucru nu se va întâmpla și că pe toţi îi așteaptă ștreangul.

Un tânăr medic militar, un suflet bun și neprihănit încă, îl rugă pe medicul-șef să-i îngăduie să vorbească și el. Cuvântarea lui, rostită în limba germană, se deosebi de aceea a superiorului său prin optimism și naivitate.

Vorbi multă vreme, arătând că fiecare din cei care părăsesc spitalul, pentru a se întoarce la regimentele lor, pe front trebuie să fie un cavaler și un învingător. El era convins că vor mânui cu îndemânare armele, pe câmpul de bătaie, și că vor avea o comportare onorabilă în orice situaţie, fie militară, fie particulară. Că vor fi războinici invincibili, care vor aminti de gloria lui Radecky și a prinţului Eugeniu de Savoia. Că vor face să rodească cu sângele lor câmpiile întinse și glorioase ale imperiului și că se vor achita în mod victorios de menirea pe care le-a hărăzit-o istoria. Neînfricoșaţi, dispreţuindu-și viaţa, să se avânte tot înainte sub steagurile ciuruite ale regimentelor lor, spre noi lauri, spre noi izbânzi.

Mai târziu, pe coridor, medicul militar șef îi spuse naivului tânăr:

— Domnule coleg, crede-mă că toate astea sunt de prisos. Din pușlamalele astea, nici Radecky, nici prinţul dumitale Eugeniu de Savoia n-ar fi scos soldaţi de ispravă. Poţi să le vorbești și dumnezeiește și drăcește, că pentru ei totuna e. Asta-i o bandă de derbedei!

ANATOL FRANCE

1844-1924 (scriitor francez)

Doamna Clara[51]

Profesorul Giacomo Tedeschi, din Neapole, e un doctor cu faimă în acest oraș. Casa lui, mirosind tare a doftorii, aşezată prin preajma bisericii încoronata, e vizitată de tot soiul de persoane și mai cu seamă de frumoasele fete care vând în piaţa Santa Lucia vietăţile mării. Profesorul face dever mare cu leacuri pentru toate beteșugurile, nu te lasă să pleci când e să-ţi scoată o măsea găunoasă, se pricepe

---

[50] Apt — (în original, în limba germană — n.r.).

[51] A. France — Povestiri, Editura pentru literatură universală. București, 1963.

ca nimeni altul să coasă la loc, a doua zi după sărbători, pielea spintecată a vitejilor și știe să se folosească de graiul celor de pe coastă, aducând-o și pe latinește, pentru a dobândi încrederea clientelor culcate în cel mai încăpător, mai şchiop, mai scârţâitor și mai jegos scaun doftoricesc din câte se pot vedea în oricare alt oraș maritim de pe faţa pământului. E un bărbat foarte scund, cu obrazul plin, cu niște ochi mici, verzi și un nas lung, aplecat peste gura strâmbă, iar umerii rotunzi, pântecul ţuguiat și picioarele ca niște beţe îl fac să semene cu caraghioșii din străvechile comedii atellane[52].

Giacomo se însurase târziu de tot cu tânăra Clara Mammi, fata unui bătrân ocnaș foarte preţuit la Neapole și care, după ce se făcuse brutar în mahalaua Borgo di Santo, muri plâns de întreg orașul. Coaptă la soarele care aurește strugurii de la Torre și portocalele de la Sorrente, frumuseţea doamnei Clara dobândi strălucire înfloritoare.

Profesorul Giacomo Tedeschi crede, așa cum se cuvine, că nevastă-sa e tot atât de virtuoasă pe cât e de frumoasă. El știe, de altminteri, ce puternic e sentimentul cinstei feminine în familiile bandiţilor. Dar e medic și nu uită tulburările și slăbiciunile legate de însăși firea femeilor. Încerca oarecare nelinişte de când Ascanio Ranieri, de fel din Milano, croitor pentru cucoane în piaţa Martirilor, luase obiceiul de-a veni în casa lui.

Ascanio era tânăr, frumos și întotdeauna zâmbăreţ. Firește, fata viteazului Mammi, brutarul patriot, era prea bună napolitană ca să-și înșele bărbatul cu un milanez. Totuși, Ascanio se abătea pe la casa de lângă biserica încoronata mai ales în lipsa doctorului și doamna îl primea cu dragă inimă fără martori.

Într-una din zile, când profesorul se întoarse acasă mai de vreme de cum era așteptat, îl surprinse pe Ascanio la picioarele Olarei. În vreme ce doamna se depărta cu pasul acela liniștit care trădează o zeiţă, Ascanio se ridică de jos. Giacomo Tedeschi se apropie de el, arătând cea mai vie bunăvoinţă.

— Prietene, văd că ești bolnav. Bine ai făcut venind la mine. Sunt medic și menirea mea e să aduc alinare necazurilor omenești. Ești suferind, nu te mai ascunde. Ești suferind, foarte suferind. Îţi ard obrajii… Te doare capul, fără îndoială că ai o grozavă durere de cap. Ce bine ai făcut venind să mă vezi! Mă așteptai cu nerăbdare, sunt sigur. Se vede că ai o cumplită durere de cap.

Și tot vorbind așa, moșneagul, vânjos ca un taur, îl împinse pe Ascanio în cabinetul său de consultaţii și îl sili să se așeze în vestitul scaun, prin care trecuseră patruzeci de ani de boli napolitane.

Apoi, ţinându-l strâns acolo, îi zise:

— Știu ce ai, te doare o măsea. Asta e! Grozav te mai doare măseaua!

Scoase din trusă un uriaș clește de dentist, deschise cu putere gura lui Ascanio și cât ai zice pâs îi smulse o măsea.

---

[52] Farse populare cu caracter satiric care își trag numele de la orașul roman Atalla, din Campania.

Ascanio o luă la fugă, scuipându-și tot sângele din falcă, iar profesorul Giacomo Tedeschi răcnea cu o bucurie sălbatică:

— Frumoasă măsea! Frumoasă, foarte frumoasă măsea!…

GEORGE RANETTI

1875-1928 (scriitor român)

O „razzia" a doctorului Botescu[53]

Netăgăduit că unii din vânzătorii de alimente au devenit, din punctul de vedere al preţului ce ne pretind și al mărfii ce ne oferă-n schimb, prea botoși. De aceea îmi părea bine când împotriva botoșilor pornise răposatul Dr. Botescu acea înverșunată raită (pe italienește *razzia;* se pronunţă *raţia*).

Știţi din ce constă această „razie". Dacă nu știţi, vă voi povesti una, care seamănă cu toate celelalte.

Activul ajutor de primar al Capitalei, întovărășit de medici veterinari și de poliţiști, calcă așa pe negândite un birt care cu ifos se intitulează „Grand Restaurant", și vede în lista de bucate bunăoară, „iepure à la grec".

— Chelner, adu-mi și mie o porţie de iepure a la grec! comandă doctorul Botescu.

Chelnerul îi aduce mâncarea poruncită, ajutorul de primar gustă din ea, se strâmbă, scuipă jos, apoi cheamă pe birtaș:

— Iepure e ăsta, domnule, sau altă dihanie?

Onorabilul „grand restaurateur", surprins și uluit de acest brusc și sever interogatoriu al autorităţii municipale, schimbă imediat feţe-feţe (ah, dacă ar schimba tot așa de des și feţele…de masă!), și bâlbâiește:

— Apoi… pe onoarea mea… eu am trimis azi la piaţă pe bucătari să-mi cumpere iepure; decă ei mi-au… mi-au cumpărat altceva, eu nu sunt de vină… zău nu sunt de vină dacă ei mi-au… mi-au… mi-au…

— Destul! Nu mai miorlăi atâta! Aceste „miau-miau-miau" ale d-tale m-au luminat pe deplin: dumneata ai tăiat azi o pisică și ai vândut-o clienţilor drept „iepure à la grec"!

— Dar, domnule Botescu, vă jur, era o pisică de toată frumuseţea, m-a costat mult, plus alţi lei măslinile, caperele și celelalte ingrediente cu care am preparat-o, și n-am scos de pe urma ei decât 120 de lei! Gândiţi-vă, domnule Botescu, n-am câștigat decât 120 lei cheltuind opt lei ! (Unde mai puneţi dumneavoastră chiria localului „luminatul, lemnele, lefurile personalului de serviciu… toate s-au scumpitără grozav! Dumnezeu știe câte sudori ne trec pe noi, bieţii birtași, ca să

---

[53] George Ranetti — Madam Strakinidy, Editura Cartea Romînească, București, 1928.

câştigăm o bucăţică de pâine.

— Bine, bine ! răspunse implacabil doctorul Botescu. Hai să-ţi vizităm acum bucătăria.

…În pragul bucătăriei, reprezentantul Primăriei și însoţitorii săi se opresc trăsniţi, asfixiaţi de un parfum îngrozitor, care face pe doctorul Botescu să exclame:

— De ce-ai scris „Cuisine française" pe ușa odăii acesteia, domnule „grand restaurateur"?

— Pentru că aici e bucătăria…

— Da? Eu cred că ar fi mai nimerit să scrii pe ușă de două ori ţifra zero !

…Priveliștea ce înfăţișează această „Cuisine française" a acestui „grand restaurant" este de altminteri foarte pitorească.

Într-un colţ al sălii, un căţeluș drăguţ linge cu o vădită voluptate mai multe farfurii, pe când ajutorul bucătarului îl mângâie cu dragoste și recunoștinţă spunându-i:

— Hai Bubi, hai mai repede, isprăvește cu spălatul farfuriilor, că așteaptă clienţii sa le duc mâncarea!

În vremea asta, bucătarul șef vântură cu un linguroi mare, pe mașina de gătit bucate, o oală plină cu „potage printaniere à la royale".

Înfierbântat de dogoarea focului și de-a sticlei de rachiu din care soarbe din când în când câte-o dușcă „pentru ca să se mai răcorească", broboane de nădușeală cât o băncuţă se scurg mereu de pe fruntea harnicului bucătar și cad d-a dreptul în tingirea în care clocotește delicioasa supă.

D-abia atunci a înţeles dr. Botescu ce voise să spuie birtașul când i s-a jeluit că-și câștigă modesta lui existenţă de milionar „cu sudoarea frunţii". Dar doctorul Botescu, suflet de piatră, nu s-a-nduioșat de loc în faţa acestor broboane de sudoare, care — ca niște lacrimi sfinte ale unei nobile trude – picurau în oala cu "potage" a 1 leu porţia… pe vremea aceea.

Implacabil și brutal (oh, doctorii ăștia, și oamenii de știinţă, în general, sunt incapabili să aibă un avânt sentimental!), primul ajutor de primar și-a continuat „raţia" lui; abe-raţia lui, cugeta probabil în sineși onorabilul birtaș. S-a mai descoperit aici următoarele doctorul Botescu:

1. 200 ouă de raţă (ouă de „razzie"!) pe care le-a confiscat trimiţându-le cadou Institutului de chimie, spre a extrage din ele hidrogen sulfurat.

2. 135 de kilograme (pește stricat cu care s-ar fi putut sinucide în staţia B.M. (care azi e la modă, B.M. se poartă mai strașnic de cât pălăriile „cloche") cel puţin un regiment de roșiorii și un pension de domnișoare.

3. Nefericitul cotoi văduv — în urma decesului soţiei sale, care fusese decapitată în acea zi și metempsichozată de bucătar în "iepure à la grec" — a fost internat de dr. Botescu în orfelinatul special al „S.P.A".

4. S-au mai confiscat două tone de dopuri de plută uzate, din care — tăindu-le bucăţele — bucătarul gătea: ciulama de ciuperci, „champignons à la jemanfiș", și alte savuroase mâncări care au contribuit ca acest „grand restaurant" să se bucure azi de numeroasa și distinsa clientelă ce posedă.

5. S-a distrus cu dinamită un milion de muște și 856 342 de gândaci de diverse mărimi și culori ce s-au găsit prin cratiţe, castroane și alte vase culinare). Pare-se că numitul „grand restaurateur" era în același timp și un mare și pasionat colecţionator de insecte. Păcat pentru știinţa entomologică naţională că un barbar ca doctorul Botescu a nimicit o atât de bogată și interesantă colecţie!

6. În sfârșit, doctorul Botescu a mai confiscat o putină de 10 vedre plină de praf de tibișir dizolvat în apă și acrit cu lămâie… Toţi mușterii de la „Grand restaurant" sunt neconsolabili: unde vor mai găsi dânșii acel gustos lapte bătut din care „Grand restaurant" își făcuse o adevărată glorie?

L-am întâlnit pe d-rul Botescu.

— Bravo doctore! Dă-le mereu la cap falsificatorilor de alimente! Opinia publică va fi recunoscătoare…

— Lasă-mă în pace, dragă, sunt foarte plictisit, mi-am aprins paie-n cap cu „razzia" asta.

— Cum așa?

— Apoi, sunt sigur că n-o să mai m-aleg în viaţa mea în consiliul comunal. Toţi spoliatorii și otrăvitorii publicului consumator pe care i-am prins cu mâţa-n sac („iepure a la grec") și ou musca pe căciulă (cu musca în supă) toţi, mi-au râs în nas și mi-au arătat câte o carte de alegător.

— Lasă doctore, nu-ţi mai face sânge rău degeaba, lasă că o să te mai alegi şi altă dată ! O să te alegem noi, mușterii români… bineînţeles când vom ajunge la putere. Și-atunci, drept mulţumire aceluia care-a venit de hac falsificatorilor de alimente suntem în stare, la rândul nostru, să falsificăm chiar și votul numai să te alegem!

GEORGES COURTELINE

1858-1929 (scriitor francez)

O durere de gât[54]

I

Era o dimineaţă atât de rece, încât Laperine simţi cum îi îngheaţă vârful nasului, numai scoţându-l de sub plapumă. Rămase aşadar o clipă nemișcat, cu ochii deschiși, chircit, cu bărbia atingând aproape genunchii. În întuneric, camarazii săi se îmbrăcau tăcuţi. Sacii cu periile de ţesălat, desprinși din cuie sub greutatea trupurilor lor, cădeau pe podele, picioarele de fier ale paturilor răsunau sub izbiturile galenţilor cu vârfuri întoarse fin sus.

Sculat cel dintâi, căprarul îşi începu micul turneu de fie care dimineaţă, grăbindu-și oamenii, — trecând de la un pat la celălalt, părând, așa cum era îmbrăcat într-o cămașă albă și lungă, o pată palidă de lumină ieșită la plimbare în

[54] Georges Courteline — O durere de gât, Editura Tineretului, București, 1956.

noapte.

Când ajunse la patul lui Laperine, se opri, întinse mâna, pipăi pătura și strigă deodată, scuturându-l cu putere:

— Măi, ăla care ești aici, spune-mi de-a dreptul, nu te ruşina, azi n-ai de gând să faci ochi?

Și cum omul — nu mișca de ifel:

— Haide odată, în picioare ! La corvoadă! Ce, o faci pe surdul?

Laperine, într-adevăr, părea că nu aude — nimic. Cumpănea între. Teama de a dormi la noapte la carceră și plăcerea de a rămâne „ţintuit în pat" pe un asemenea ger. În fine, slăbiciunea învinse. Era laș în faţa frigului, cum e o pisică în faţa unei găleţi cu apă.

Se întoarse pe partea cealaltă.

— Hai, lasă-mă în pace ! Nu mă scol, 's bolnav !

— Care bolnav! protestă căprarul. Ce ţi se năzare la ora asta?

Laperine dădu din umeri sub pătură:

— Nu mă bate la cap, mi s-a strâmtat pielea și mă strânge.

Căprarul tăcu, contemplă o clipă masa inertă a lui Laperine, apoi plecă cu pasul său liniștit:

— Ce puturos !

Încetul cu încetul, camera se goli, oamenii plecau unul după altul la grajd, cu raniţele strânse sub braţ, numai în cămăși sau în tricouri, cu tot frigul groaznic de dimineaţă, care acum pătrundea prin ușa deschisă, îngheţând apa murdară din lighean și fundul umed al gamelelor lăsate pe masă, în ajun. Într-o clipă nu mai fu nimeni. Se lăsă o liniște adâncă. Dar ușa se izbi din nou, un val de ger pătrunse în cameră, și vocea subofiţerului de serviciu răsună sfâșiind tăcerea:

— Niciun bolnav?

Laperine se ridică ușor și spuse cu o. Voce pe care se silea să o facă cât mai slabă:

— Laperine, cavalerist, compania a 2-a.

Subofiţerul îl înscrise și dispăru alergând. Laperine auzi prin peretele subţire cum îşi strigă mai departe formula „Niciun bolnav?". Avea acum liniște două ore. Își trase pătura peste urechi și adormi din nou în somnul dulce al celor drepţi.

Nu se trezi decât destul de târziu.

Deschise ochii, privi, văzu podeaua camerei măturată și mulţimea de paturi făcute. Corvoada de dimineaţă se terminase și oamenii erau la instrucţie. Un singur trompet, scutit de serviciu, îşi lustruia cu o piele de căprioară garda sabiei. Laperine simţi o ușoară teamă. Se ridică:

— A trecut vizita?

— Nu — făcu camaradul — Nu încă.

— Cât e ceasul?

— Opt și jumătate.

— Bine, nu mai întârzie ea mult… O să trebuie să mă scol, a dracului belea !

Trompetul nu răspunse. Își examina sabia îndeaproape, trecându-și degetul

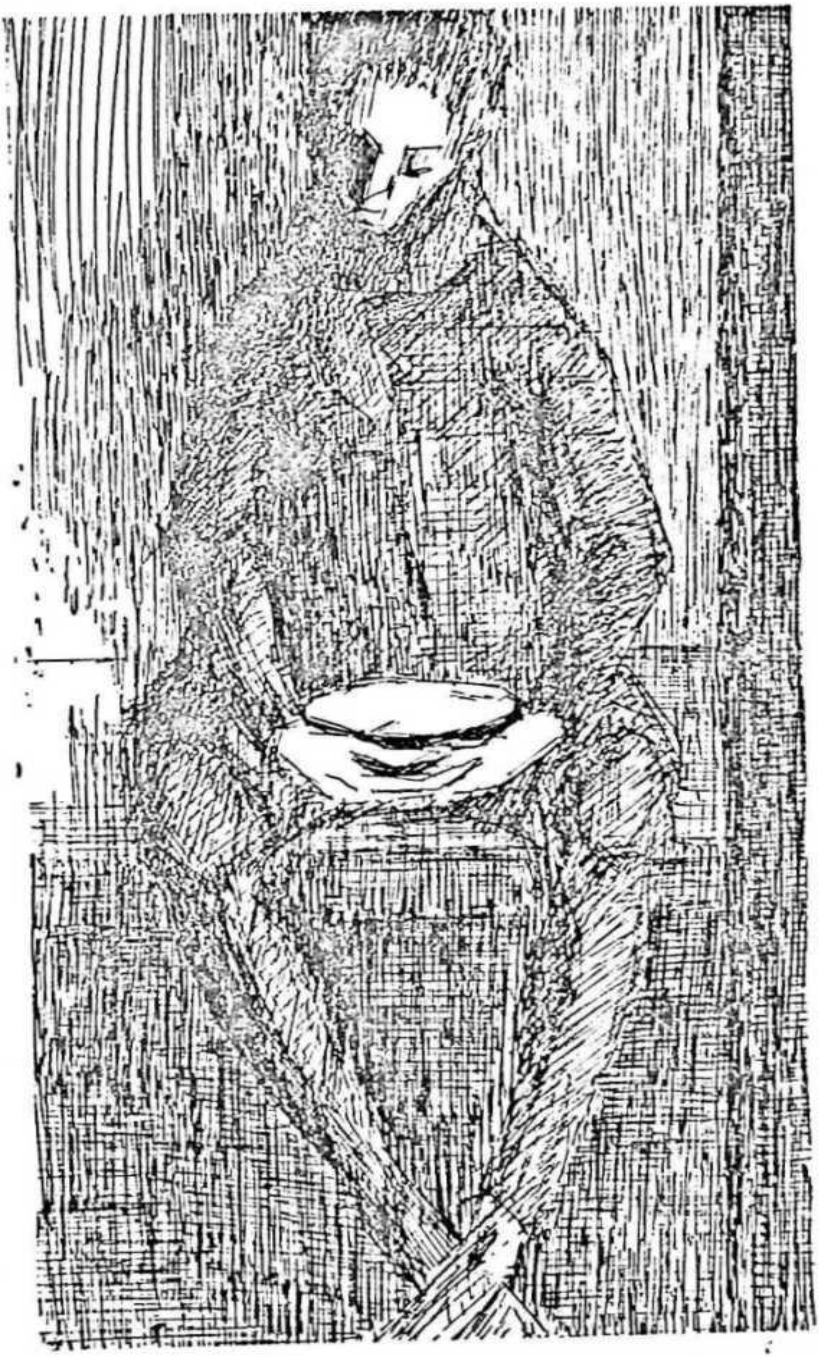

roșu de Tripoli printre împletiturile minerului.

Liniștit, îl întrebă:

— Ești bolnav? Ce ai?

— Am că n-oi scăpa de fel de ălea patru zile de arest.

În fond îl Tulburau neliniști. Perspectiva unui redutabil:

„Nu e bolnav", urmat imediat de cele patru zile de arest tradiţionale, începea să-l facă visător și să-i strice puţintel bucuria de a fi chiulit de la corvoada așternutului de paie, a ţesălatului și a instrucţiei. Nopţile petrecute pe scândura goală a carcerei numai în pantaloni de pânză de sac și bluză, pe un frig de 25° nu aveau de fapt nimic prea seducător în ele. Se gândi o clipă — tăcut, instalat în patul său, cu genunchii aduși la gură.

Rosti apoi cu voce tare, ca și când și-ar fi urmat ideea:

— Și, colac peste pupăză, sunt friguros ca o sobă de copt castane.

Dar deodată nepăsarea învinse.

„Ah! La urma urmei, amin! O să-i spun doctorului că mă doare gâtul. Dacă se prinde, foarte bine; dacă nu se prinde, cu atât mai rău. Doar trebuie să mă eliberez curând, ce dracu'!

De altfel, durerea de gât nici nu se poate vedea, nu-i aşa?"

II

Laperine ajunse ultimul la infirmeria regimentului. Vizita începuse. Împinse canatul uşii și, fără zgomot, se alinie și el în șirul bolnavilor a căror lungă coadă ascundea peretele gol al odăiţei. Își potrivise un chip ca după împrejurare: faţa galbenă, nerasă, înfundată în gulerul ridicat al mantalei; părul ciufulit și cam lung, răvășit; șapca (capela) înfundată până peste ochi ca o bonetă de noapte; aspectul său febril, sleit, cu umerii apăsaţi de oboseala insomniilor neîntrerupte, îi dădeau o fizionomie de bolnav de o verosimilitate uimitoare. Intrarea lui făcu senzaţie.

Așezat într-o rină pe scaun, în faţa mesei de lemn alb pătată de cerneluri, cu carnetul de infirmerie deschis, medicul consulta. Lângă el, un individ, uscat ca o prăjină, explica cu voce plângăreaţă, vorbind de jupuieli pe coapse, de carne vie, de dureri pătrunzătoare.

Medicul îl întrerupse:

— Am înţeles, destulă vorbărie ! Lasă-ţi pantalonii !

Omul ascultă, îşi scoase izmenele, îşi ridică cămaşa şi-şi arătă fesele goale. Se lăsă un minut de tăcere, medicul examina.

Deodată își luă tocul între dinţi, apropie faţa și atinse ușor una dintre răni cu vârful degetului:

— Te doare când te ating?

Cavaleristul, stând mereu aplecat, răspunse:

— Da, domnule doctor, mă arde ca un foc.

— Mai las-o! spuse celălalt. Nu-i chiar așa ide grav, ce naiba!…

Îşi reluă locul.

— Îmbracă-te!

Omul se îndreptă, cu obrazul stacojiu. Aplecat pe caiet, medicul scria.

— Scutit de călărie două zile. O baie de șezut cu apă să rată și pudră de amidon.

Apoi strigă:

— Chantavoine!

Unul dintre bolnavi se desprinse din coadă și se apropie, şchiopătând, de masă.

— Ce ţi s-a întâmplat? întrebă doctorul.

— Domnule doctor, mă doare (piciorul; de două zile nu mai pot…

— Scoate-ţi ciorapul!

Chantavoine lăsă să-i cadă galentul, își puse piciorul pe un scaun și desfăcu legăturile care-i fixau fluierul piciorului și glezna. Din nou, doctorul examină aplecându-se.

— Ei bine — făcu el — eu unul nu văd nimic!

— O, ba da, domnule doctor ! încercă Chantavoine să spună.

Acest cuvânt îl aduse pe doctor într-o stare de mânie zgomotoasă.

— Ce „ba da, domnule doctor”? Ce „ba da, domnule doctor”? Ce vrei să-mi dovedești cu „ba da, domnule doctor”? Ce, crezi că sunt orb? Crezi cumva că am nevoie de părerea ta?

— Domnule…

— Destul, fir-ai să fii! N-ai nici pe dracu’! Hai șterge-o !

Era palid de furie. Își zvârli tocul în cerneală și pe caietul de infirmerie, în dreptul numelui Chantavoine, sorise grăbit, cu un scris furios și mare: „Nu e bolnav, patru zile de arest”.

Omul cu durerea de gât se gândi: „Am sfeclit-o !”.

Cinci sau șase infirmi mai defilară încă. În fine, îi veni și lui rândul. Auzindu-și numele, se apropie, descompus frânt în două. De când intrase se lovea cu cotul de perete, pentru ca să i se urce pulsul.

Spuse:

— Domnule doctor, mă doare tare rău gâtul. Nu mai pot să mănânc; mă doare și când înghit scuipatul!

— Vino mai încoace! spuse doctorul.

Omul se apropie.

— Am febră — încercă el să mai adauge cu glasul slab – sunt două nopţi de când nu mai dorm.

Doctorul îi apucă încheietura mâinii, căută artera, păru că se reculege un minut.

Deodată puse mâna pe o paletă de fildeș, pe care o avea la îndemână.

— Deschide gura!

Laperine căscă gura cât putu mai mult, oferindu-și gâtul spre examinare.

— Ei, da! conchise în fine medicul — e o mică inflamaţie.

Laperine, cu limba încă apăsată de greutatea paletei, crezu că se înăbușă de uimire. Știu, totuși să se stăpânească, și așteptă cu răbdare sfârșitul consultaţiei.

Medicul reluă:

— O să-l facem să vomite. Adu-mi emoticul, Gilbert!

Infirmierul alergă spre dulapul cu medicamente și, timp de un minut ce păru fără sfârșit, dispăru cu pinteni cu tot între cele două canaturi ale imobilei. Se auzi cum scotocește zgomotos, răsturnând o armată întreagă de sticle. Un miros dulceag, greţos, se răspândi, ieșind din fundul dulapului, unde fiolele destupate se amestecau cu mormane de flori de tei. În cele din urmă, Gilbert reapăru, ţinând într-o mână un flacon plin cu un fel de praf albicios și în cealaltă o crăticioară de plumb. Doctorul luă fiola, aruncă în crăticioară puţină pudră, măsurată de el însuși cu o grijă minuţioasă, turnă apă, amestecă o clipă și întinse totul bolnavului:

— Înghite !

Laperine se execută.

— N-o să păţești nimic — spuse doctorul. Te scutesc de serviciu două zile și vino poimâine din nou, dacă nu-ţi merge mai bine.

III

A treia zi, Laperine, care constatase că e minunat să chiulești timp de două zile și să scapi de toate plictiselile meseriei, să rămâi în pat dimineaţa și să-ţi petreci după-amiaza în faţa sobei prăjind biscuiţi, se prezentă la vizită.

— Ei? făcu medicul militar.

— Sfinte Doamne, domnule doctor! răspunse Laperine. N-aș putea spune că mă doare, totuși nu-mi merge prea grozav. Dacă aţi vrea să-mi mai daţi o dată un vomitiv…

— E în ordine. Întinde-ţi botul!

Comedia de acum trei zile reîncepu. Laperine deschise din nou o gură de crap; din nou medicul militar recunoscu o înflamaţie în gâtul lui Laperine și, din nou, Laperine făcu sforţări să nu leșine de râs în nasul medicului militar. Doctorul îi badijonă cerul gurii cu praf de alaun — o amărăciune care lui Laperine i zise păru dulce, având în vedere cele două zile de scutire de serviciu în care era învelită, precum și invitaţia doctorului de a se prezenta din nou, dacă acest remediu energic ar rămâne și el fără efect.

Deci, alte două zile omul cu durerea de gât putu să guste dulceaţa vieţii de proprietar.

Ducea o existenţă încântătoare. Se scula când voia, se spăla cu apă călduţă, își ceruia cizmele sau îşi peria dolmanul, urlând cântece patriotice învechite cu voce falsă și cu conștiinţa liniștită. Făcea glume pe socoteala băieţilor, îi privea rânjind tăcut cum se pregătesc pentru trecerea în revistă de sâmbăta viitoare și răspundea sunetelor trompetei: „Da, da, băiatule, sună, sună, nu te lăsa! O sa de minunezi tu cât de repede o să alerg!” Restul timpului, fluiera, aţâţa focul, bătea toba pe geamuri, se ghiftuia pașnic cu tartine prăjite în prealabil pe vârful cuţitului la gura sobei. De altfel, împins de un sentiment natural de pudoare, îşi pusese un șal în jurul gâtului.

Încă de trei ori Laperine se prezentă la vizită și de fiecare dată fu recunoscut bolnav. Astfel, succesiv, i se badijonă gâtlejul cu nitrat de argint, apoi i se pictă gâtul

cu tinctură de iod.

Deveni respingător și ridicol la vedere, astfel încât camarazii, dezgustaţi, îl poftiră să nu mai șadă la masa comună și să mănânce din gamelă pe patul său. Plăcerea de a nu se mai scula la sunetul trompetei îl făcu să accepte fără prea multă supărare această mică umilinţă, tot așa cum îl făcuse mai înainte să îndure ocările fără sfârșit ale subofiţerului de planton.

Se întâmplă totuși un lucru natural și anume că într-o bună zi Laperine, din pricina introducerii a tot felul de porcării în gât, căpătă chiar o durere adevărată: se trezi cu o extincţie a vocii și cu un fel de senzaţie de sugrumare.

Simţea în gitilej un fel de îngroşare neplăcută ce împiedica trecerea salivei. Își spuse: „la te uită, asta vine tocmai la timp!”. Și se duse la vizită. Din nefericire, în dimineaţa aceea doctorul nu era în toate apele sale și, recunoscându-l pe Lapetine, începu să spumege de furie.

— Cum, iar tu? Nu cumva îţi baţi joc de mine? O durere de gât care ţine 15 zile! Cine a mai auzit așa ceva ! Pe legea mea că înţeleg ce cauţi: ai vrea să te abonezi la stat degeaba; îţi închipui că o să-i dai mereu așa înainte și că o să-ţi faci toată armata numai în cameră sau la cantină! Așteaptă numai, nătărăule, îţi dau eu ţie abonament!

Laperine protestă:

— Dar, domnule doctor…

— Ţine-ţi gura, f-ir-ai să fii, vrei sau nu vrei să-ţi ţii gura? Spune-mi, te rog, dacă ești bun!

Laperine nu insistă.

— Apropie-te, reluă medicul… mai mare… mai mare, deschide odată gura cum trebuie, pentru numele lui dumnezeu!

Și, înșfăcându-i bărbia, îi desfăcu fălcile. O simplă aruncătură de ochi îi fu destul.

— E chiar așa cum am bănuit, nu mai are absolut nimic. Ei bine, băiatule, e perfect. O să speli putina de îndată la ţesălat și, altă dată, ah, găinarule ! Chiulangiule! Am să-ţi arăt eu cu cine ai de-a face!

Nenorocitul de Laperine încercă, dar, vai! zadarnic, să mai spună un ultim cuvânt. O aruncătură de ochi a medicului îl făcu să intre în neant și părăsi infirmeria cu capul plecat.

Seara dormi la carceră și, cum noaptea se lasă un frig îndrăcit, ieși de acolo cu o anghină purulentă, care necesită transportul de urgenţă la spitalul militar.

IV

Laperine, fiind vecinul meu de cameră, am socotit de datoria mea să-i fac în prima duminică o vizită. Mă dusei deci la spital, situat la Celălalt capăt al orașului.

Era un monument sinistru, cu pietre înnegrite de vreme, cu cupolă grea, care îi dădea înfăţișare de biserică. Dincolo de ferestrele înalte și înguste apăreau cearșafurile albe ale paturilor, înverzite puţin de sticla geamlâcului, plafonul afumat

al sălilor și bonetele de bumbac ale bolnavilor convalescenţi. Intrai sub boltă și-l întrebai pe portar:

— Laperine, cavalerist la 51 Vânători?

Omul întoarse capul:

— A murit chiar azi.

Am rămas trăsnit.

— Cum, a murit?

Omul răspunse:

— Doamne, Iisuse Cristoase, da, bietul om n-a avut noroc! A fost dus în salonul contagioşilor și a luat o febră tifoidă. L-a curăţat în trei zile.

CONSTANTIN BACALBAȘA

1856-1935 (scriitor român)

Doctorul Drasch[55]

În anul 1836 a venit în România un croat, anume Ludovic Drasch.

De cum a venit a început să exercite medicina. Era ori nu era medic, avea ori nu avea diplomă, învăţase ori nu învăţase medicina? iată ceea ce nu s-a putut ști niciodată. Ceea ce e cert e că la moartea sa nu s-a găsit nicio diplomă și niciun certificat care să fi dovedit contactul său cu vreo școală de medicină.

Cazul d-rului Drasch este caracteristic, este documentar, este lustraţia stării de incultură în care se găsea societatea romanească acum aproape un secol.

Doctorul Drasch a venit în România așa întocmai după cum un explorator coboară într-un continent sălbatic. După cum călătorii aduc sălbaticilor oglinzi și tot felul de tinichele poleite pe care le preschimbă împotriva dinţilor de elefant și altor lucruri de preţ, tot la fel și d-rul Drasch și-a putut impune lipsa lui de cunoștinţe medicale, trecând-o drept o minunată medicaţie.

Oameni de știinţă care mai trăiesc încă și care au fost în contact foarte apropiat cu răposatul Drasch, spun că, în materie de medicină, el nu avea alt bagaj decât zece formule. Aceste zece formule le aplica invariabil la toate bolile, iar dozele le dădea fără niciun discernământ și fără nicio gradaţie.

Este bine înţeles că de medicamentele noi nici nu auzise măcar. El întrebuinţa: saburul, oxidul de fier, oxidul de zinc și încă vreo două medicamente. Apoi făcea o foarte deasă întrebuinţare de panglică.

Panglica lui Drasch era foarte cunoscută. Această panglică o aplica tuturor istericilor și nervoșilor fără excepţie. Această aplicaţie o făcea astfel: cu un instrument special găurea pielea cefei, apoi trecea repede în mod violent o bucată de panglică.

---

[55] C. Bacalbașa — Bucureștii de altădată, voi. I, Editura Universul, București, 1927

Acţiunea momentană era revulsivă și producea o ușurare vremelnică, mai mult sugestivă. Drasch a spus unui intim că, în lunga lui carieră medicală, a tras în București 32 mii de panglici.

Acest empiric și-a câştigat repede o mare popularitate… Atât de puternică este sugestiunea și atât de întinsă era incultura încât, la cele mai multe consulturi, când cazurile erau disperate, doctorul Drasch trebuia să fie chemat ca un salvator.

De cum a venit în București a tras la Hotelul Avram de sub Dealul Mitropoliei; aci a locuit foarte multă vreme până ce a îmbătrânit, și aci primea, într-o cameră modestă. Mai târziu, către sfârșitul carierei, s-a mutat la farmacistul Ninscher din calea Moșilor, colţ cu strada Armenească, farmacia cu firma „La Sfinţi".

La Ninscher avea locuinţă și masă pentru care nu plătea nimic. Avea, însă, obligaţia să dea consultaţiile în localul farmaciei și să impună clientelei ca să-și procure medicamentele de aci. Farmacistul făcea de pe urma doctorului Drasch afaceri destul de bune.

Popularitatea și-a datorit-o doctorul Drasch la doi factori, mai întâi dezinteresarea, fiindcă nu primea de vizită mai mult de 2 lei; celor săraci le dădea consultaţii gratuite. Apoi își datora popularitatea, originalităţii. De câte ori se afla în faţa unui caz pe care nu-l înţelegea — și de acestea erau aproape toate — proceda cu lovituri de palme, cu strigăte și cu medicaţii eroice, precum: panglica, apa rece etc.

Acest original avea o mare aversiune de doctori, pe care îi acuza că nu știu nimic. Cineva l-a întrebat o dată cum face în consulturi și în cealaltă clientelă de ordonă medicamentele fiindcă el nu prea știe medicina.

Fără a se Tulbura a răspuns:

Eu recomand întotdeauna contrariul de ce recomandă doctorii ceilalţi și sunt sigur că o să nimeresc.

Pe doctorul Marcovici, care era un mare practician, mai ales un mare diagnostician, îl ura de preferinţă. Aceasta din cauză că Marcovici îl lua în zeflemea de câte ori se întâlnea cu el într-un consult. O dată, ieșind de la consultaţie, Marcovici i-a băgat bastonul între picioare și l-a făcut să-și piardă echilibrul.

Din ziua aceea, Drasch i-a jurat o ură eternă.

Cazul cu hapurile de ghicit au trecut la legendă.

Într-o zi, câţiva medici au voit să-i joace o festă: i-au trimis pe un cineva ca să-l consulte pentru boala de a spune minciuni.

Întrebat de doctor asupra manifestărilor bolii, acest pseudo bolnav a răspuns:

— Uite așa, domnule doctor, spun minciuni tot mereu. Îmi dau seama că mint, dar nu mă pot abţine. Am consultat pe toţi doctorii din București, dar niciunul nu mi-a găsit leacul. Acum toată speranţa mi-e la dumneata.

Drasch era ignorant, dar era foarte pătrunzător; a înţeles că i se întinde o cursă. Și atunci a răspuns clientului.

— Eu cunosc boala dumitale, e o boală foarte rară, dar se întâmplă. Doftorie pentru această boală nu se găsește la nicio farmacie, de aceea trebuie să ţi-o pregătesc eu. Vino mâine, tot la ceasul ăsta, și vei găsi medicamentul preparat.

Doctorii, cărora pseudobolnavul le-a raportat rezultatul consultaţiei, au jubilat.

A doua zi, mincinosul s-a prezentat la doctorul Drasch, care îi dădu o cutiuţă cu trei hapuri, spunându-i:

— Uite, domnule, aci ai trei hapuri: unul să-l iei acum, înaintea mea, altul mâine tot pe vremea asta și pe cel de-al treilea poimâine.

Clientul îi ceru un pahar cu apă, însă Drasch îi zise că hapul nu trebuie înghiţit, ci mestecat. Ceea ce clientul făcu pe loc.

Dar pe când amesteca hapul omul începu să se strâmbe și spuse:

— Bine, domnule doctor, dar ăsta e curat… (nereproduotibil!)

— Adevărat, așa este „îi răspunse Drasch. Vezi dumneata, numai un hap ai luat și ai și început să spui adevărul. Dacă le-ai lua pe toate n-ai să mai minţi cât vei trăi.

Istoria a fost cunoscută. Și din ziua aceea a luat naștere vorba cu „Hapurile de ghicit".

În lumea incultă, care a făcut popularitatea d-rului Drasch, făceau mare efect medicamentele acestuia. În special impresiona un purgativ cu materii colorante care colora în negru materiile evacuate. Oamenii simpli, care vedeau dejecţiile negre, rămâneau entuziasmaţi și spuneau:

— Asta doftor, iată ce fel de doctorii îţi dă, că-ţi scoate toată răutatea din trup. Negreala asta e numai boală.

Cu timpul, clientela a început să nu mai primească cu atâta favoare medicamentele lui Drasch, mai ales saburul nu mai plăcea. Atunci Drasch a întâlnit pe farmacistul B. Welles căruia i-a cerut să-i prepare un purgativ dulce, după cum cer clienţii. Iar Welles i-a scris purgativul „citrat de magnesiu" cu sirop de lămâie. Când farmaciști au văzut că d-rul Drasch a început să scrie citrat de magneziu s-au minunat.

Tot atâta surprindere au pricinuit și reţetele care cuprindeau medicamente cu vaselină. Drasch nu întrebuinţase până atunci decât untură; numai după povaţa ilui Welles s-a hotărât să renunţe la această grăsime.

Într-o zi, stând pe gânduri, a spus acestuia:

— Dacă te cunoșteam mai de mult, bună treabă am fi făcut împreună.

Cu cât incultura lui Drasch apărea mai evidentă, cu atât și popularitatea d-lui creștea mai mult…

Manierele ca și înfăţișarea doctorului impresionau adânc aceste naturi primitive care nu vedeau decât aparenţele. Drasch era (înalt, avea o figură energică, purta întotdeauna pălărie cu marginile foarte largi, avea un picior colosal de mare, ce era proverbial. Călca apăsat și impunător, vorbea răstit și cu glas de bas profund „la consultaţii era brusc, avea. Ton autoritar, nu avea niciodată îndoieli și lăsa tuturor a impresia că este grozav de învăţat și că nu se înșală niciodată.

Deși personal era dezinteresat și cinstit, totuși alţii au făcut avere exploatându-i popularitatea; aceștia erau unii farmaciști – cei de la Sfinţi — a căror farmacie trecea că este „farmacia doctorului Drasch". Dar un fapt este într-adevăr extraordinar: deși la consultaţiile date la domiciliul său nu lua mai mult de 2 lei de

persoană, totuși, de pe urma carierei sale medicale din România a putut cumpăra în Croaţia o moșie ce era pe atunci evaluată la 2 milioane lei.

De unde banii aceștia?

Mai întâi Drasch era foarte modest în cheltuieli, iar în cele din urmă, n-a mai avut nici grija locuinţei și a mâncării. Prin urmare, este cent că, dacă de la cei săraci nu lua decât un foarte modest onorar, în schimb de la cealaltă clientelă de oameni cu dare de mână lua din belșug.

Doctorul Drasch avea și o mare pasiune: mânca mult.

În contra tuturor prescripţiilor ştiinţei mânca enorm și tot lucruri indigeste și vătămătoare. De aceea a murit de un ulcer al stomacului.

Ignorant cum era și încăpăţânat ca toţi ignoranţii, deși inteligent, nu a voit niciodată să ţină seamă de prescripţiile și recomandările doctorilor. Și nu ţinea seama, pe de o parte, fiindcă era lacom și-i plăcea să mănânce mult și de toate, iar, pe de altă parte fiindcă, neavând destulă cultură medicală, nu era convins că dieta impusă de confraţii săi, care știau mai mult decât el, este în adevăr necesară.

De pe urma sa a rămas un medicament care poartă și astăzi numele de „hapurile doctorului Drasch”. Aceste hapuri sunt purgative amare făcute din sabur. Precum am spus, toată medicaţia lui se reducea la câteva formule și la câteva medicamente, avea un fel de medicaţie zisă „băbească” cu oarecare aparenţă de știinţă medicală.

Nu-i așa că este foarte interesant cazul doctorului Drasch?

Acest om îndrăzneţ a debarcat într-o bună dimineaţă în Bucureşti, a tras la un hotel, a vestit că este doftor și a început să profeseze medicina.

Nimeni nu l-a întrebat ce este, de unde vine, dacă este ori nu este, în adevăr, doctor, dacă are diplomă. Și în Scurtă vreme și-a făcut un nume.

Niciodată un alt doctor nu i-a egalat reputaţia. La casa Lui Drasch era bâlci.

Toţi bolnavii care pierdeau nădejdea să fie vindecaţi de ceilalţi doctori veneau, ca la cea din urmă resursă, la marele învăţat de la Hotelul Avram. Și cu toate că nu s-a cunoscut nicio vindecare miraculoasă la activul său, totuși popularitatea nu i-a slăbit nici un singur moment.

De altfel, legenda l-a mărit considerabil în mahalalele Bucureştilor. Toate minunăţiile se vorbeau pe seama lui. Bineînţeles că d-abia zece la sută din ceea ce i se atribuia era adevărat.

Cu toate acestea să nu se creadă că terapeutica lui Ludovic Drasch nu se întemeia pe un oarecare adevăr. Drasch credea mult în influenţa sugestiunii, dar credea mai mult decât se cuvenea. Aproape întreaga lui terapeutică era închinată sugestiunii. El credea mai mult în acest agent de ordin moral decât în medicamentele înghiţite.

Bineînţeles că medicaţia lui putea fi potrivită faţă de unele afecţiuni nervoase; dar ce putere puteau să aibă sugestiunea, panglicele, palmele, ţipetele, răstelile, saburul sau siminichia în tuberculoză, cancer, febră, tifoidă, bolile de ficat, de rinichi etc., etc.?

Cât de superficială sau cât de nulă idee avea despre știinţa medicală

învederează următorul fapt: cu câtva timp înainte de a muri, simţindu-se cam șovăind, a spus unui prieten intim:

— Trebuie să mă gândesc ca să-mi las un urmaș.

— La cine te-ai gândit? l-a întrebat prietenul.

— La fratele meu!

— Unde profesează acum medicina?

— Ah ! nu e medic, este inginer de mine.

Acest răspuns arată, mai mult decât toate celelalte exemple, câtă stimă avea Drasch pentru medicină. El era convins că un inginer de mine putea foarte ușor să devină doctor fără nicio pregătire.

Dar acest răspuns mai dovedește că el însuși nu era medic, fiindcă, precum am spus, niciodată nimeni nu i-a văzut fie diploma, fie un simplu certificat de frecvenţă la vreo școală de medicină de undeva.

Când a murit, mai multe mii de oameni i-au urmat coșciugul până la cimitir.

KAREL ČAPEK

1890-1938 (scriitor ceh)

Povestea cea mare cu doctori[56]

(fragment)

De mult, de mult de tot, pe muntele Hejsovina, îşi făcea mendrele vrăjitorul Maghiaș. După cum ştiţi, există vrăjitori cumsecade, adică meșteri în farmece care priesc oamenilor, și vrăjitori haini, adică aducători de nenorociri. Despre Maghiaș putem spune că era așa și așa: uneori era cuminte și nu făcea niciun fel de vrăji; alteori le făcea cu toptanul, zvârlind tunete și fulgere prin „tot ţinutul. Din când în când, îi trăsnea prin cap să schimbe în piatră ploaia care cădea pe pământ, iar odată s-a înfuriat așa de tare, că a pus la cale o ploaie de puișori de broască. Mă rog, orice s-ar spune, nu-i chiar așa de plăcut să ai drept vecin un vrăjitor ca ăsta. Și, deși toată lumea jura că nu crede în vrăji, oamenii făceau ce făceau și ocoleau muntele

Hejsovina. Iar când afirma cineva că nu urcă pe Hejsovina numai fiindcă urcușul e prea greu, însemna doar că nu voia să recunoască ce frică-i era de Maghiaș.

Într-o bună zi, Maghiaș ăsta ședea fin pragul bârlogului său și înfuleca prune, niște prune mari, negre-vinete, acoperite cu o brumă argintie, în timp ce ajutorul lui, Vincek cel pistruiat, pe care-l chema de fapt Vincek Niklicek din Zlivcek, amesteca pe pirostrie o fiertură necurată, în care pusese smoală, pucioasă, valeriană, mandragoră, iarba-șarpelui, fierea-pământului, ghimpi și rădăcina dracului, catran

---

[56] Karel Čapek — Povestiri, Editura pentru literatură universală, București, 1963.

și piatra iadului, iarba-fiarelor, balegă de capră, ace de viespi, mustăţi de șobolani, picioruşe de fluturi de noapte, sămânţă de Zanzibar și tot soiul de alte rădăcini, adaosuri, buruieni și alte lucruri spurcate. Maghiaș mânca prune și se mulţumea să controleze cum lucrează Vincek. Dar fie că bietul Vincek nu frecase bine amestecul, fie că se întâmplase altă bazaconie, fapt e că fiertura se prinse de fundul cazanului, se arse, clocoti peste măsură și se prăji. O duhoare groaznică se răspândi din cazan.

— Prostănacule, gogomanule! dădu să-l certe Maghiaș.

Dar, în grabă, fie că înghiţi greșit, fie că i se rătăci pruna prin gură, sigur e că o înghiţi cu sâmbure cu tot și că sâmburele, înţepenindu-i-se în gât, nu mai putu nici să iasă, nici să-și urmeze drumul firesc. Maghiaș apucă doar să icnească:

„Proslă…", dar vorba îi rămase în gură și glasul i se stinse. Nu se mai auzeau decât niște horcăituri și niște șuierături, asemenea zgomotului pe care-l face aburul în oală. Vrăjitorul se învineţi la faţă și începu să dea din mâini, dar sâmburele, înfipt adânc în pereţii gâtlejului, nu se urni de fel.

Văzând ce se întâmplă, Vincek se temu ca nu cumva moș Maghiaș să-și dea duhul și zise cu hotărâre:

— Stai puţintel, jupâne! Mă reped îndată la Hronov după un doctor.

Zicând acestea, o luă la goană în jos, pe Hejsovina. Păcat că nu era nimeni prin apropiere să-i măsoare viteza, că, fără îndoială, ar fi fost spectatorul unui record mondial la alergare de fond.

Când ajunse la doctorul din Hronov, Vincek gâfâia de-i plesneau plămânii. A așteptat până s-a liniștit oleacă, pe urmă s-a repezit să vorbească, de parcă ar fi răsturnat un sac cu mazăre:

— Don doftor, haide, repede, mai repede, să mergem la don vrăjitor Maghiaș, să nu se înece ! Am alergat de parcă m-ar fi fugărit Necuratul.

— La Maghiaș pe Hejsovina? bolborosi doctorul. Drept să-ţi spun, n-am niciun chef. Dar dacă trebuie, trebuie, n-am încotro.

Și s-a dus. Înţelegeţi cum vine treaba: un doctor nu poate să-și refuze ajutorul nimănui, fie că-i vorba de tâlharul Lotrando, fie (doamne, iartă-mă!) de Lucifer în persoană. Ce să-i faci? Asta-i meseria.

Și, cum să vă spun, doctorul din Hronov îşi luă geanta cu bisturie, clești pentru scos măsele, oblojeli, prafuri, alifii, scândurele pentru fracturi și alte instrumente doftoricești și urcă după Vincek pe Hejsovina.

— Dă, doamne, să nu fie prea târziu! se tot ruga Vincek cel pistruiat.

Au pornit, un-doi, un-doi, peste dealuri, colnice și văgăuni, un-doi, un-doi, peste bălţi și peste mlaștini, un-doi, peste râpe, până ce, în cele din urmă, Vincek a anunţat:

— Am ajuns, don doftor.

— Am onoarea, domnule Maghiaș! zise doctorul din Hronov. Ia spune-mi, unde te doare?

Drept răspuns, auzi niște horcăieli și niște șuierături, în timp ce vrăjitorul Maghiaș arăta cu degetul spre locul unde i se înfipsese sâmburele.

— Aha, în gâtlej ! zise doctorul din Hronov. Ia să vedem care-i necazul ! Deschide gura mare, domnule Maghiaș și spune aaa!

Maghiaș vrăjitorul îşi dădu în lături firele de barbă neagră și căscă gura până la urechi, dar nu fu în stare să zică aaa, fiindcă-l (pierise glasul.

— Haide, aaa ! îl îmbie doctorul, încercând să-i vină în ajutor. De ce taci, domnule? Ehei! urmă doctorul nostru care era trecut și prin ciur și prin sită, uns cu toate alifiile, șmecher fără pereche, hoţoman cum nu se mai află. Vai, vai, domnule maghiaș, dacă nici aaa nu mai ești în stare să zici, e de rău ! Ce să mă fac cu dumneata?

Se apucă să-l examineze, îl ciocăni cu degetele, îi luă pulsul, îl puse să scoată (limba, îi întoarse pleoapele pe dos, îi lumină cu oglinda nările și urechile, bolborosind mereu pe nas tot felul de vorbe latinești.

După ce-și isprăvi examenul, doctorul făcu o mutră gravă și zise:

— Situaţia e foante serioasă, domnule Maghiaș, și operaţia nu suferă amânare. Dar singur nu pot să te operez și nici n-am voie s-o fac. Îmi trebuie niște asistenţi. Dacă ești de acord cu operaţia, trebuie să trimit după colegul meu din Upice, după cel din Kostelec și după doctorul din Horicky. După ce sosesc și ei, ne sfătuim între noi, facem un consult, și pe urmă chibzuim bine și procedăm la intervenţia chirurgicală sau *operatio operandi,* cum i se mai zice. Gândește-te, domnule Maghiaș, și dacă primești, trimite un sol iute de picior să-i poftească pe mult stimaţii și învăţaţii mei colegi.

Ce era să spună Maghiaș? făcu un semn lui Vincek cel pistruiat, care ţopăi de trei ori din picioare, ca să și le dezmorţească, și dus a fost. Coborî povârnișul Hejsovinei și o luă la fugă spre Horicky, pe urmă spre Upice și spre Kostelec.

……

Abia apucă doctorul din Hronov să-și isprăvească o povestire că sosi și Vincek cel pistruiat, aducându-i pe doctorul din Horicky, pe doctorul din Upice și pe doctorul din Kostelec.

— I-am adus! strigă el încă de departe. Doamne, dumnezeule, cât am mai alergat !

— Fiţi bineveniţi, stimaţi colegi! rosti doctorul din Hronov. Iată-l și pe pacientul nostru, domnul Maghiaș, vrăjitor, care declară că a înghiţit un sâmbure de prună sau de corcodușă. După umila mea părere, pacientul suferă de corcodușită acută.

— Hm, hm. Eu înclin să cred mai degrabă că e vorba de prunită asfixiantă, fu de părere doctorul din Horicky.

— Îmi pare rău că nu pot fi de acord cu stimaţii mei colegi. În ce mă privește aș zice că ne găsim în faţa unui caz de sâmburită laringeală, fu opinia doctorului din Kostelec.

— Domnilor, se făcu auzit doctorul din Upice, ce-ar fi să cădem de acord cu toţii că domnul Maghiaș suferă de sâmburoprunită-corcodușo-laringeală acută?

— Domnule Maghiaș, te felicit! Boala dumitale e foarte rară și extrem de gravă, spuse doctorul din Horicky.

— Un caz interesant, consimţi doctorul din Upice.

— Am avut cazuri mult mai curioase și mai interesante, se amestecă în vorbă doctorul din Kostelec.

……

Doamne, ne-am luat cu vorba și am uitat cu totul de vrăjitorul! Maghiaș. Nici nu e de mirare. Bătrânul nu-i în stare să scoată o șoaptă, nici. Măcar să miște buzele nu poate. Sâmburele de prună îi mai stă și acum în gât. Și pe el îl trec sudorile de frică, holbează ochii și se întreabă: „Când au de gând doctorii ăștia patru să mă ușureze și pe mine?”

— Ei, domnule Maghiaș, rosti, în sfârșit, doctorul din Kostelec, să începem operaţia! mai întâi, însă, trebuie să ne spălăm pe mâini, fiindcă pentru un chirurg lucrul cel mai de seamă e curăţenia.

Și au început toţi patru să se spele pe mâini. Întâi cu apă caldă, pe urmă cu spirt curat, apoi cu benzină și, la sfârșit, cu carbol. După aceea și-au pus halate albe, curate… Vai, dragii mei, acum începe și operaţia ! Cui îi e frică să închidă ochii!

— Vincek, porunci doctorul din Horicky, ţine mâinile pacientului, să nu se zbată!

— Gata, domnule Maghiaș? întrebă cu gravitate doctorul din Upice.

Maghiaș dădu din cap în semn că e gata, deși, la drept vorbind, era pe jumătate mort de frică, și genunchii îi tremurau.

— Să începem ! hotărî doctorul din Hronov.

În clipa aceea, doctorul din Kostelec îşi făcu vânt și-i dădu vrăjitorului un ghiont în spate, de se auzi un bubuit ca de tunet.

La Nachod, da Starhoc și chiar la Smirice oamenii îşi ridicară capetele spre cer, să vadă dacă nu cumva se dezlănţuie furtuna.

Pământul se cutremură atât de tare, că la Svatonovice se prăbuși o galerie într-o mină părăsită, iar turla bisericii din Nachod se clătină. Porumbeii din tot ţinutul, până la Trutnov, Police, ba chiar și mai departe, se speriară, câinii, înspăimântaţi, se ascunseră în cuștile lor, și toate pisicile săriră de pe cuptoare.

Sâmburele de prună ţâșni din gâtlejui lui Maghiaș cu atâta putere și cu o viteză atât de mare, că ajunse până dincolo de Pardubice și căzu lângă Prelouc, omorând o pereche de boi pe câmp, înfigându-se în pământ la o adâncime de trei stânjeni, doi coţi, o şchioapă și jumătate, șapte ţoli și un sfert de linie.

Sâmburele de prună sări primul din gâtlejui lui Maghiaș, dar după el urmară cuvintele „… nacule și gogomanule!”. Era jumătatea înghiţită din fraza pe care voise să i-o strige lui Vincek cel pistruiat, adică: „Prostănacule și gogomanule!”. Cuvintele acestea nu zburară chiar atât de departe ca sâmburele, ci căzură pe aproape, adică dincolo de Jozefov, doborând un păr bătrân.

După aceea, bătrânul Maghiaș îşi mângâie mustăţile, zicând:

— Vă mulţumesc din suflet.

— N-ai pentru ce, răspunseră cei patru doctori într-un glas. Operaţia a reușit de minune.

— Numai bagă de seamă, domnule Maghiaș, dacă vrei să te vindeci de tot de această boală, trebuie sa de odihnești un veac, două. Îţi recomand cu stăruinţă, să schimbi aerul și clima.

— Sunt de acord cu colegul meu, zise doctorul din Hronov.

Ai nevoie de mult soare și de mult aer. Având în vedere toate acestea, te-aș sfătui să te stabilești în deșertul Saharei.

— Și eu împărtășesc acest punct de vedere, adăugă doctorul din Kostelec. Sahara are să-ţi priască foarte bine, domnule Maghiaș, fie și pentru faptul că acolo nu se găsesc prune, care ar putea constitui o primejdie serioasă pentru sănătatea dumitale.

— Mă alătur opiniei stimaţilor mei colegi, interveni doctorul din Horicky. Dat fiind că dumneata ești un mare specialist în farmece, domnule Maghiaș, în pustiu ai să te poţi gândi cum să aduci apă și belșug peste pământul acela pârjolit, în așa fel ca oamenii să poată trăi și munci și acolo. Asta ar fi o poveste minunată.

Ce era să facă vrăjitorul Maghiaș? A mulţumit cu plecăciune celor patru doctori, și-a strâns farmecele în geamantan și s-a mutat de pe Hejșovina în deșertul Sahara. De atunci nu mai există la noi nici vrăjitori, nici făcători de farmece, și asta e foarte bine.

Dr. GEORGE ULIERU

1884-1943 (medic și scriitor român)

Din carnetul unui medic de plasă[57]
(fragmente)

Am avut inspecţia unui inspector general sanitar îmbrăcat în redingotă, pălărie tare și cravată albă; obrajii îi avea rași numai pe jumătate. S-a prezentat: inspectorul general sanitar doctor Barbete. Mi-a cercetat registrele și i-a cerut agentului sanitar care mă însoţea să-i facă rost „la iuţeală" de 50 kilograme pește sărat, căci are treabă la vie și îi trebuie peștele pentru lucrători.

Ni se transmite telefonic ordinul Ministerului Sănătăţii nr… prin care ni se pare ca în termen de 24 de ore să trimitem „Tabloul de surdo-muţi" din plasă, pe anii 1910 — 1915 și 1920…

……

Deoarece nu am ţinut seamă de scrisoarea deputatului guvernamental N.V., din S… de a nu izola la spital doi copii bolnavi de scarlatină ai unui partizan de-al lui, am fost reclamat Ministerului că nu-mi fac datoria și că pelagra a luat proporţii în plasă din cauza mea. Ministerul a trimis în anchetă pe inspectorul general sanitar dr. Barbete. Aflând cum stau lucrurile, m-a dojenit și mi-a dat un sfat, pe care să nu-l uit toată viaţa.

— Să nu scuipi niciodată contra vântului, mi-a spus el.

— Dacă îmi fac datoria cu conștiinţă nu am nicio teamă, i-am răspuns.

---

[57] Dr. George Ulieru — Din carnetul unui medic de plasă, E.S.P.L.A., București, 1958.

— Dar ai să suferi consecinţele și o să-ţi pierzi locul.

— Cum o să-l pierd, dacă nu mă fac vinovat cu nimic?

— Poţi să fii alb ca zăpada și te vom scoate negru ca tăciunele și poţi fi negru ca tăciunele și te vom scoate alb ca zăpada, a încheiat inspectorul în ton autoritar.

Mi se trimite ordinul telefonic nr… și mi se cere să arăt dacă surdo-muţii ceruţi cu ordinul nr… au fost sau nu căsătoriţi.

*

Nu am primit salariul de trei luni, brutarul și lăptăreasa nu vor să-mi mai dea pe datorie.

Agentul sanitar Ţăpoi, bătrân cu multă experienţă și care a învăţat pe mulţi medici, înaintea mea, cum să scoată bani din piatră seacă, îmi dă lecţii:

— Să mergem, domnule doftor, în inspecţie în satul P… de pildă, și să luăm la rând pe toţi cârciumarii. Nu se poate să nu găsești la fiecare câte ceva de zis… Dumneata faci gură mare și-l ameninţi pe cârciumar cu darea în judecată, pentru că nu respectă regulile de igienă. Arăţi că legea sanitară cu privire la starea de igienă a localurilor e limpede și amenzile sunt mari. Te faci că te duci până afară. Eu rămân cu el… și el îţi pune în trăsură ceva brânză, slănină, păstramă și altele. Orice ţi-ar da să fii mulţumit. La plecare dă-i mâna, că așa e frumos, și omul, dacă se simte, îţi va lăsa și în mână ceva. E! Un dar acolea, nu strică nici ăla! Așa se face, domnule medic, așa au făcut toţi înaintea dumitale și au ajuns departe. Așa să faci și dumneata, că altfel ai să mori sărac.

Am să te învăţ într-o zi cum trebuie să faci și cu probele de băuturi. Acolo ies bani din gros, nu glumă, îmi spuse el, convingător.

……

Ni se trimite ordinul nr… și ni se cere ca tablourile de surdo-muţi, cerute cu ordinul nr… să se trimeată în triplu exemplar.

Schimbare de guvern. La „Sănătate” a venit ca ministru un popă.

Ziarele spun că fostul ministru al Sănătăţii și Ocrotirilor Sociale a încasat șperţuri de milioane de la comenzile de seringi ce le-a făcut la o casă din străinătate.

Din „Marele Sacerdot”, cum i se spunea, l-au botezat: „Popa Seringă”, cuvinte care vor simboliza, pentru totdeauna legătura dintre medicină și preoţie.

……

Citesc în zare:

„La banchetul ce s-a dat în sala I… din Capitală, în cinstea noului ministru al Sănătăţii, au fost 350 de tacâmuri. Ministrul a fost subiectul ovaţiunilor generale. S-a închinat pentru marile virtuţi și pentru vastele lui cunoștinţe. A fost numit „Marele Sacerdot”. A domnit tot timpul o atmosferă din cele mai însufleţite. S-a remarcat că inspectorul general sanitar dr. Barbete, cu cravata albă și obrajii rași pe jumătate, așezat la masă în faţa ministrului, l-a servit pe acesta cu un măr curăţat. S-a hotărât ca o stradă din T… să poarte numele sărbătoritului. El a încheiat seria cuvântărilor, vorbind de legătura strânsă ce există între medicină și preoţie.

A făgăduit solemn că va modifica radical legea sanitară, plină de lipsuri, și se

va interesa în special de starea sanitară a satelor, arătând că a intrat în tratative cu o casă renumită din străinătate pentru o comandă mare de instrumente. Trimite salutul său medicilor de plasă, pe care îi compară cu sfinţii Damian, Chir și Ivan, Pantelimon și Talaleu”.

……

Se apropie alegerile.

Prefectul, împreună cu șeful organizaţiei politice judeţene de la putere, m-au chemat la prefectură și mi-au pus în vedere să iau contact cu șefii de post și să închid, în plasa mea, localurile tuturor negustorilor din opoziţie care nu votează cu guvernul.

La lămurirea ce le-am cerut, dacă trebuie să închid și localurile care îndeplinesc condiţiunile de igienă, ei mi-au răspuns autoritar:

„Tuturor, în mod automat!”

……

Mâine încep alegerile.

Inspectorul general sanitar, dr. Barbete, cu pălărie tare, redingotă și cu obrajii roșii numai pe jumătate și-a făcut din nou apariţia.

E foarte preocupat.

A chemat agenţii sanitari din toată plasa și le-a vorbit. La dispensarul din S., doi agenţi sanitari din cei mai destoinici lucrează la ştampilarea buletinelor de vot.

Ion, gardistul, așteaptă lângă mine să voteze.

— Cu cine ai să votezi, Ioane? îl întreb.

— Cu conu Nae!

— Dar cămașa de ce nu ţi-o speli?

— N-am săpun!

— Spuneai că ai banii la primar, de ce nu-i ceri ca să-ţi cumperi săpun?

— Îi păstrez ca să-i fac mamii pomană de șapte ani. Să mănânce și ea.

Mi se transmite ordinul ministerului nr… ca să comunic cu prima poștă tabloul nominal și pe alfabet al guşaţilor din plasa mea, pe zece ani în urmă.

……

Mi se cere de urgenţă să răspund la ordinul ministerului nr… câţi dintre guşaţi, ceruţi cu ordinul nr… au moștenit guşa și câţi nu”.

„Dacă din cei care au moștenit guşa se trage vreunul din părinţi sterili”…

……

Am stat de vorbă cu dr. S.V., fiul marelui arendaș V… din cătunul F… care venise pe acasă să-și vadă părinţii. Doctorul și-a făcut studiile medicale la Universitatea din Viena și le-a terminat de trei ani. După ce și-a luat libera practică în ţară, a fost numit medic al orașul lui. El îmi destăinuiește că, spre a ajunge în postul ce-l ocupă astăzi, a fost nevoit să umble cu doi deputaţi guvernamentali, pe care i-a plătit „din gros” și să împingă la „ţărăncuţe” și la icre negre și de Manciuria pe la toţi.

L-am întrebat pe doctor dacă primește salariul regulat și mi-a răspuns că salariul vine întotdeauna la timp, dar pentru el nu contează salariul, căci pe lângă leafă îi

vine „Vlașca și Teleormanul”.

— Dumneata n-ai nicio rudă la Ierusalim. N-ai vreo bucăţică de pământ ca s-o vinzi și să te muţi într-un loc mai bun, să pui mâna pe un loc de medic de oraș mare, un post unde sunt atâtea avantaje, sau un loc de medic de judeţ, ori de inspector, și să pleci din coclaurile astea? mă întrebă el, binevoitor.

— Mai întâi trebuie să-mi fac stagiul la ţară — îi răspund – și, bineînţeles că, dacă îmi îndeplinesc serviciul în mod conștiincios, dacă voi ieși bine la inspecţii și voi avea note bune în cazier, nici vorbă că voi fi preferat înaintea multora și avansat de drept într-un loc mal de seamă.

— Ce vorbești? îmi răspunse doctorul S. V… ești în urmă de tot cu politica. Îl cunoști pe Gigei, inspector general și director de cabinet? Când ministrul vrea să scape mai repede de vreun medic-funcţionar indezirabil, sau ţine să-i facă mizerii, pe el îl trimite în anchetă.

— Și cum a ajuns el inspector, așa, dintr-odată? întreb eu.

— Ca să fie inspector, pe lângă celelalte, a mai avut și sprijinul unei fuste.

Un fost ministru, șef de partid și om în vârstă, avea o prietenă din tinereţe… bogătașa G. S… încă de pe când îşi făcea studiile, Gigel face cunoștinţa acestei cucoane și spre norocul lui, căci numai datorită banilor și protecţiei ei și-a putut termina aceste studii. Când și-a luat diploma, se găsea ca ministru al Sănătăţii tocmai prietenul protectoarei. Gigei fu numit medic-inspector la Căile Ferate.

Instalaţia aceasta este proprietatea iubitului nostru inspector general sanitar Dr. Barbete. Ea este situată în com. F… la cinci km, de gara R.

Știţi cât de mult se interesează domnia-sa de soarta dumneavoastră. Aveţi fiecare câte o nevoie: unii ar trebui să fiţi definitivaţi, alţii mutaţi în locuri mai bune; alţii să vi se îngăduie de a vă mai ocupa și cu altceva în afară de serviciu.

Aveţi atâţia depozitari de ţuică, atâţia cârciumari în cercurile dumneavoastră: arătaţi-le că toată ţuica deja ceilalţi producători nu poate fi decât de rea calitate și că voi lua măsuri severe contra celor care pun în consumaţie astfel de ţuică.

Recomandaţi, deci, fără nicio grijă, împăcaţi în conștiinţa dumneavoastră, că faceţi o faptă de interes obștesc, tuturor cârciumarilor și depozitarilor de ţuică din comuna dumneavoastră, să şi-o procure de la sursa cea mai curată, cea mai igienică, din alambicurile recunoscute de minister ale instalaţiilor iubitului nostru inspector general sanitar Dr. Barbete.

Da, d-lor, trebuie să activaţi și dacă totuși veţi vedea că nici cu mijloacele arătate nu veţi reuși ca starea sanitară a săteanului să se îndrepte, atunci, d-lor, veţi recurge da cel mai puternic și cel mai sigur mijloc de luptă: comitetele. Înființaţi în fiecare comună câte un comitet. Fiecare comitet să-și aibă un președinte, un vicepreşedinte, un secretar, un casier și membri. Iar dumneavoastră aveţi suprema datorie să intraţi în comitet. Și aceste comitete să lucreze, să nu stea, să se întrunească de două, de trei, de patru ori pe Junã. Să se întrunească mereu. Cu cât se vor întruni mai des, cu atât mai bine. Și să încheiaţi procese-verbale după fiecare întrunire.

Procesele-verbale să fie făcute toate în triplu exemplar, din care două să le

înaintaţi imediat, după fiecare ședinţă, serviciului nostru. Nu se admite nicio întârziere și fiecare membru din comitet să ia parte activă, să vorbească, să nu tacă; iar dumneavoastră, de asemenea, să activaţi, adică să vorbiţi și să comunicaţi după fiecare ședinţă, marilor gazete, că v-aţi întrunit și că aţi discutat ca să știe lumea și ministerul că în județul meu se lucrează. Și după fiecare întrunire, acolo unde există fotograf, chemaţi fotograful și băgaţi bine de seamă ca de câte ori vă fotografiaţi să nu vă lipsească niciodată geanta și chipiul de sanitar, iar moașele să fie îmbrăcate îmbulze albe.

În felul acesta veţi da dovada că sunteţi pătrunși de rolul cel mare pe care-l îndepliniţi. Fac un apel către moașe, un apel disperat. În județul meu, natalitatea este foarte slabă, fiindcă moașele nu-și fac de loc datoria. Majoritatea copiilor se nasc debili, fără nicio vitalitate. Ce au făcut până acum moașele în această privinţă? Nimic, absolut nimic! Dumneavoastră, moașelor, v-o spun: Să vă faceţi din plin datoria! Să activaţi! Pentru stăvilirea răului, întocmiţi statistici, tablouri nominale și cu cifre, pe coloane, în dublu exemplar, în triplu, în patru exemplare chiar, cu cât vor fi mai multe cu atât mai bine, de gravide, de lehuze, de copii, vii și morţi, pe sexe, pe luni până la un an, până la doi, până la trei, până la patru, chiar din doi în doi ani, din cinci în cinci și din zece în zece ani, cu începere din anul 1890, ca să înceteze odată răul!

Să munciţi, că de aceea vă plătește statul! Și să le întocmiţi repede și cât mai e timp, iar de aici înainte, să mi le trimiteţi lunar și fără întârziere și să nu mai daţi ocazie să fiu nevoit ca să le ticluesc eu și cu secretarul meu aceste statistici, în biroul nostru, ca până acum, ca atâtea statistici care mi s-au cerut telegrafic de minister; căci atunci voi fi nevoit ca să prezint inspectorului și ministerului situaţia cerută ca fiind extrem de gravă și de care am să vă fac direct răspunzători!

Am să vă dau niște formulare model… şi model… pe care să le completaţi și să mi le înaintaţi cu prima poștă, fiindu-ne cerute cât se poate de urgent de serviciul statistic.

Sunt informat că mulţi dintre dumneavoastră trimit bolnavii din Comunele județului meu la oraș pe la medicii particulari; asta este o obrăznicie nedelicată din partea dumneavoastră. Asta înseamnă că treceţi peste mine, șeful dumneavoastră. Știu precis câţi bolnavi vin zilnic la oraș, din fiecare comună și pe la ce medici se duc. Carnetul meu e plin cu astfel de însemnări. Asta înseamnă că abuzaţi de bunătatea mea, fiindcă v-am tolerat atâta vreme, fără să munciţi. N-am să mai îngădui de astăzi înainte nicio abatere de la datorie. Să munciţi. Cine nu muncește să nu mai pretindă leafă. Fiţi conștienţi! Munciţi din zori și până-n noapte şi veţi bine merita de la patrie !

Și acum, ca să termin: veţi primi fiecare câte un carnet cu bilete la balul ce se va da în comuna I., locul meu de naștere, pentru ridicarea unui bust, deci vi se reţine la fiecare câte 300 lei din salariu pentru acest carnet.

Biletele nevândute înapoi nu se primesc.

Se mai reţin agenţilor sanitari câte 400 lei, iar moașelor câte 700 lei, pentru genţile sanitare ce le-am procurat eu personal și pe care le-aţi și primit.

Sunt informat că unii dintre dumneavoastră se arată nemulţumiţi de materialul din care s-au fabricat și de felul cum sunt lucrate. Asta este o mare nedelicateţă faţă de mine. Îi cunosc pe toţi aceștia și le-o spun că voi pedepsi cu cea mai mare asprime orice act de indisciplină. Le cer să muncească și să-mi raporteze zilnic, minut cu minut, activitatea lor. Iar eu fii voi controla pe teren cu cea mai mare severitate, dacă nu le place, să-și dea demisia.

Veţi mai da fiecare câte 50 lei d-lui secretar al serviciului nostru ca să poată restitui unui medic de plasă salariul său pe una din luni îşi pentru care secretarul meu a fost denunţat Parchetului; e o chestiune de colegialitate și de solidaritate.

Trebuie să mai dăm o telegramă de mulţumire domnului secretar general din minister, pentru bunăvoinţa și stăruinţele depuse de domnia sa ca să se ordonanţeze salariul ce-l primiţi astăzi, după atâtea luni neprimit. De la fiecare din dumneavoastră se va opri în acest scop câte 30 de lei.

Vi se dă da fiecare câte o broșură scrisă de mine, inspirată din cel mai înalt patriotism și pe care vă rog să o păstraţi ca o carte de căpătâi. Costul unei broșuri este de 50 de lei…"

Medicul de judeţ a procedat apoi la distribuirea carnetelor de bal și a broșurilor și în urmă la împărţirea salariilor.

După ce a înmânat fiecărui sanitar și moașă ce a mai avut de primit din salariu în urma reţinerilor făcute, în scopurile pomenite, șeful s-a depărtat, Iar personalul plouat și tăcut s-a îndreptat spre ușă; dar un nepot al șefului, agent sanitar și el, s-a fixat fin prag și cu voce dare face un ultim apel către întreg personalul: „să dea fiecare câte 20 lei pentru cumpărarea unui dar domnului medic primar de judeţ, graţie căruia personalul sanitar auxiliar al judeţului X… a putut încasa salariul pe ultima lună din anul în curs".

TRISTAN BERNARD

1866-1947 (scriitor francez)

Medici specialiști[58]

Gluma nu va dezarma niciodată în faţa medicinei… Și totuși putem spune că niciodată medicii n-au fost mai serioși și mai pricepuţi ca astăzi. Numai că bolnavul nu urmează tratamentul prescris. Medicul este considerat la început ca un salvator; apoi, dacă nu s-a vindecat în 8 zile, bolnavul încetează să mai urmeze tratamentul. Și spune: cutare doctor nu mi-a făcut nimic… Bineînţeles, pentru că nu l-a ascultat. Dacă i-ar fi urmat tratamentul s-ar fi vindecat cu siguranţă. Tratamentul prescris de medic trebuie urmat 4 luni, 8 luni, adică timpul necesar.

---

[58] Anthologie des humoristes français, contemporains, par Pierre Mille, Paris, Librairie Delagrave, 1923.

Îl cunoaşteţi pe Simeon… Băiatul acela gras și bărbos cu redingotă. E cunoscut de toată lumea. Simeon a venit să mă vadă acum 4 ani. Știa că am fost întotdeauna în relaţii bune cu somităţile medicale din Paris. Simeon cântărea atunci 270 de livre și bineînţeles voia să slăbească. I-am indicat adresa doctorului Belarthur, strada Lafayette… S-a dus… Belarthur l-a examinat și l-a supus unui tratament care îi dăduse rezultate excelente în alte cazuri, și anume: plimbări lungi pe jos, două ore dimineaţa, două ore seara. După 6 săptămâni, Simeon slăbise cu 25 de livre. A constatat însă că are gleznele cam firave pentru greutatea lui. Nu mai putea să meargă de loc pentru că picioarele i se umflaseră foarte tare. Atunci a venit iar să mă vadă. L-am trimis imediat la doctorul Schitzmer, un doctor de origine austriacă, care vindecă afecţiunile de acest fel prin băi de nomol la picioare. Simeon a urmat tratamentul: timp de 3 luni; și după 3 luni avea picioarele complet vindecate.

— „Cât îţi sunt de recunoscător ! îmi spuse el. Ce ușurare simt de când nu mai am dureri în glezne. Și aș fi de-a dreptul fericit dacă nu m-ar supăra atât gâtul".

Trebui să vă spun că fiind nevoit să ţină picioarele în nămol, a contractat o afecţiune a laringelui care îl supăra foarte mult…

Dar pentru asta nimic mai simplu. M-am grăbit să-l trimit la doctorul Cholamel. Cholamel a observat că multe din suferinţele gâtului sunt datorite unei proaste circulaţii a sângelui. El redă vitalitatea acestui organ printr-un tratament electric. Simeon a urmat acest tratament și numai în câteva luni durerea din gât a dispărut complet. (Din nenorocire însă Simeon aparţine unei familii de nervoși; suferă de o nervozitate specială care este prost influenţată de electricitate. A fost apucat de crize foarte grave.

Avea în fiecare zi 3 sau 4 crize. I-am spus: „Dragul meu, nu trebuie să te laşi așa. Du-te, din partea mea, să vezi pe doctorul Langelevent și expune-i cazul. Pentru el e un fleac să le vindece".

Langelvent i-a prescris bromură. Bromura este suverană în bolile de nervi, dacă este luată în conformitate cu prescripţiile medicale: nici prea mult, dar nici prea puţin. Simeon s-a con format scrupulos prescripţiilor doctorului. Și în mai puţin de 6 luni, accesele nervoase au dispărut. Amicul meu și-a reluat viaţa normală.

Avea însă o dispoziţie foarte proastă, ca toate persoanele care suferă de stomac. Bromura, naturali, nu este cel mai indicat lucru pentru stomac. Îl obosește, îl lenevește, îi provoacă digestii grele. Când cineva suferă de stomac nu trebuie să mai zăbovească; trebuie să meargă imediat la prof. Biridoff, care numai în câteva luni îl poate vindeca. L-am trimis pe Simeon la Biridoff care l-a examinat și i-a prescris un regim de făinoase. Foarte puţină carne, puţin vin, apă, pireu de fasole, pireu de cartofi și de mazăre. Simeon s-a vindecat, într-adevăr, foarte repede. Și era foarte fericit. L-am întâlnit pe scară venind la mine să-mi mulţumească. E adevărat urca cam greu… pentru că era foarte gras. De! să mănânci numai făinoase! Nu cântărea mai puţin de 322 livre. Era, într-adevăr, cam prea mult.

— Trebuie să ai grijă, de asta, i-am spus, — și să oprești…

— Ca să reîncep să slăbesc, îmi răspunse el, am să fiu pus să fac marșuri prelungite, mi se vor umfla din nou gleznele, etc. etc…

— Nu e vorba de marșuri. (Mai sunt și alte mijloace pentru a slăbi. Am să merg cu tine la unul din prietenii mei, doctorul Lerenchery.

Lerenchery preconizează pentru slăbire mai ales călăria, dar nu făcută la întâmplare. Nu ajunge să iei o mârţoagă oarecare și să faci o mică plimbare în pădure. Lerenchery i-a prescris tratamentul pe 12 pagini, ridicând orele de ieșire, numărul și durata orelor de mers la trap, de mers la galop. Simeon și-a ales un cal puternic, foarte viguros și începu exerciţiile. Ei bine! n-au trecut nici trei zile de când a început și greutatea lui a scăzut cu 36 kg. Într-adevăr un rezultat extraordinar.

Trebuie să vă spun însă: chiar din prima zi a căzut de pe cal și a fost nevoie să i se amputeze piciorul stâng, care cântărea exact 36 kg.

Iată aşadar un bolnav care a urmat întotdeauna cu sfinţenie prescripţiile medicale și care a obţinut de la medicină tot ceea ce a dorit.

AXEL MUNTHE

1857-1949 (medic ș scriitor suedez)

Cartea de la San Michele[59]
(fragmente)

Fui foarte surprins într-o bună zi de vizita doctorului Pilkington, care avea motive cu totul speciale să mă urască. Îmi spuse că medicii așteptară zadarnic să le fac o vizită, așa cum cereau legile nescrise ale politeţii. Dar cum muntele nu venise la Mohamed, iată că venea Mohamed la munte. De altfel n-avea nicio asemănare cu Mohamed; în afară de barba lungă, albă, venerabilă, avea mai curând înfăţișarea unui profet mincinos.)

Îmi mai spuse că-n calitate de decan aii mediciilor străini din Roma, venea să mă roage să fac parte din noua lor societate de ajutor reciproc, al cărei scop era să pună capăt prea îndelungatelor dușmănii dintre ei. Toţi colegii se înscriseseră, în afară de un bădăran, doctorul Cambell, cu care. Niciunul din ei nu mai vorbea. Greaua problemă a onorariilor fusese rezolvată, spre satisfacţia tuturor. Ajunseseră la înţelegere ca suma cea mai mică să fie de douăzeci de franci, iar cea mai mare, după împrejurări și chibzuinţă fiecăruia. Orice îmbălsămare de bărbat, femeie sau copul nu o va face nimeni sub cinci mii de franci. Îi părea rău că trebuia să-mi comunice că fusesem de nenumărate ori acuzat, la societate, că eram foarte nepăsător cu privire la încasarea drepturilor mele și multe drepturi nici nu încasasem.

Nu mat departe decât ieri, signor Cornacchia, dricarul, îi destăinuise aproape cu lacrimi în ochi că îmbălsămasem pe soţia preotului suedez numai cu o sută de lire, jignire regretabilă adusă colegilor mei solidari. Era sigur că voi recunoaşte

---

[59] Axei Munthe — Cartea de la San Michele, Editura Națională - Ciornei, București.

marile avantaje pe care mi le oferea societatea de sprijin reciproc. Și s-ar bucura în chip deosebit dacă ar putea să mă salute a doua zi la adunarea membrilor societăţii.

Îi răspunsei că regret foarte mult că nu pot descoperi avantajele de a face parte din societate, nici pentru mine, nici pentru ceilalţi colegi societari, în orice caz aș fi dispus că discut fixarea maximului de onorar, dar nu fixarea minimului. În ce privește injecţiile cu sublimat, pe care ei le numesc îmbălsămare, cheltuielile nu depășesc cincizeci de franci; dacă se mai adaugă alţi cincizeci pentru timpul pierdut, suma pe care o cerusem pentru îmbălsămarea soţiei preotului era corectă. Ţineam, de altfel, să trăiesc de pe urma viilor nu a morţilor. Mă socoteam medic, nu hienă.

La cuvântul hienă, doctorul sări de pe scaun și mă rugă să nu mă ostenesc să-l chem vreodată la un consult, că n-avea să vie.

Îi răspunsei că atât eu, cât și bolnavii mei primeau o lovitură dureroasă, dar că va trebui să încercăm să ne resemnăm.

Îmi păru rău că fusesem violent, ceea ce-i mărturisii la întâlnirea următoare, care avu loc în locuinţa lui din Via Quattro Fontane. Bietul doctor Pilkington în ziua întrevederii noastre suferise un atac ușor și mă rugă să-i tratez eu. Îmi istorisi că societatea de ajutor reciproc se dizolvase; doctorii se dușmăneau iar și el se simţea mai bine în mâinile mele decât în ale lor. Din fericire, starea lui nu era gravă; dimpotrivă, după atac mi se păru că era mai vioi ca înainte. Încercai să-l înveselesc și îi spusei că n-avea niciun prilej de îngrijorare și că bănuisem totdeauna că mai suferise de atacuri ușoare. Nu mult după aceia se lecui și se ridică din pat, mai încântat ca oricând. La plecarea mea din Roma, îl lăsai în deplină sănătate.

……

Într-o zi mă pomenii în sala de așteptare cu o doamnă în mare doliu, cu o scrisoare de recomandaţie din partea preotului englez. Era destuii de matură, foarte. Trupeșă și îmbrăcată în văluri moi, de o eleganţă ciudată. Luă loc pe divan cu multă atenţie și spuse că nu era din Roma. Rămăsese singură și fără ocrotire pe această lume, de când murise venerabilul domn Jonathan, mult regretatul ei soţ. Venerabilul Jonathan fusese totul pentru ea, soţ, tată, amant și prieten…

Îi privii chipul rotund și gol, cu părere de rău și zisei către ochii ei proști, că o compătimeam.

Reverendul Jonathan ar fi…

Spusei că eram foarte grăbit, că mă așteptau bolnavii și întrebai cu ce-o puteam servi?

Îmi răspunse că venea să se încredinţeze mâinilor mele, căci aștepta un copil. Știa că venerabilul Jonathan veghea din înălţimile cerești asupra ei, dar era totuși foarte îngrijată, deoarece năștea pentru întâia oară. Auzise vorbindu-se mult de mine și acum când mă vedea era mai liniștită, fiind încredinţată că-n mâinile mele va fi tot atât de sigură ca în ale reverendului Jonathan. Iubise dintotdeauna Suedia și fusese chiar logodită odată cu un Preot suedez — iubire fulgerătoare, dar care trecuse prea repede. Se minună de înfăţișarea mea tinerească — exact aceiași

vârstă ca a preotului suedez, ba semănăm întrucâtva cu el și ciudat! – avea simţământul că parcă ne mai întâlnisem și ne-nţelegeam și fără cuvinte. Spunând acestea îmi făcu odată cu ochiul, ceea ce ar fi căzut cam greu venerabilului defunct, dacă ar fi vegheat în clipa aceia asupra ei.

Mă grăbii s-o încredinţez că nu eram mamoș, că oricare din colegii mei îi va ajuta să nască ușor. Că erau toţi, pe cât știam, specialiști în materie. Ilustrul! meu coleg, bunăoară, doctorul Pilkington…

Nu, mă voia pe mine și pe nimeni altul. Și oare eram atât de crud s-o las singură și neocrotită între străini, singură cu orfanul ei copil? De-altfel vreme de pierdut nu era, copilul trebuia să vie pe lume de la o zi la alta, de la un ceas la altul. Mă ridicai repede și-i cerui voie să trimit după o trăsură care s-o ducă numaidecât la Hotel de Russie, unde locuia.

Cât ar fi dat reverendul Ionathan să aibă parte de a-și vedea copilul, el care iubise pe mamă cu atâta pasiune! Căci fusese o căsătorie din dragoste, o căsătorie atât de rară, o contopire a doua inimi aprinse, a doua suflete predestinate! Femeia izbucni într-un hohot de plâns, care degeneră în sughiţ şi trupul ei se cutremură. Deodată îngălbeni, stătu liniștită şi-şi împreună mâinile, ocrotitor, peste pântece. Frica mea se preschimbă în spaimă. Giovanina și Rosina plecaseră cu câinii la Vila Borghese; plecase și Ana; nu era în toată casa o singură femeie și camera de așteptare plină de bolnavi. Sării de pe scaun și mă uitai cu luare-aminte la ea. Zării deodată pe chipul ei cunoscutele semne, și pricepui tot; nu-n zadar trăisem cincisprezece ani din viaţa mea între isterice de toate vârstele, din toate ţările. Îi poruncii aspru să-și zvânte lacrimile, să se reculeagă și să asculte fără să mă întrerupă. Îi pusei câteva întrebări speciale; răspunsurile vagi îmi deșteptară curiozitatea pentru venerabilul domn Jonathan și moartea-i prematură. Prematură desigur, căci reieșea limpede că decesul mult regretatului soţ avusese loc într-o zi a anului trecut, din punct de vedere medical, foarte ciudat. Declarai în sfârșit, cât putui mai delicat, că nu va naște niciun copil. Femeia sări de pe canapea și se repezi mânioasă la ușă, strigând tare că insultasem memoria reverendului lonarthan.

Peste câteva zile mă-ntâlnii pe piazza cu preotul englez și-i mulţumii că mă recomandase doamnei Jonathan. Îmi răspunse, depărtându-se, că o îngrijea doctorul Jones, și că va naște de la un ceas la altul.

În mai puţin de douăzeci și patru de ore, vestea se răspândi pretutindeni. Toţi o știau —medicii străini jubilau! — știau bolnavii lor și cei doi spiţeri, știa brutarul englez din Via Babuine, se știa la Cook, precum și în toate pensiunile de pe Via Sistina. Numai de acest lucru se vorbea în toate ceainăriile engleze. Toţi membrii coloniei engleze din Roma știau că mă purtasem fioros și pe deasupra jignisem memoria reverendului Jonathan. Toată lumea știa că doctorul Jones stă acum la Hotel de Russie și că pe la miezul nopţii fu chemată și moașa. Zilele următoare, colonia engleză din Roma se împărţi în două tabere dușmane: va naște sau nu va naște? Toţi medicii englezi și bolnavii lor, preoţii și credincioșii lor, spiţerul englez din Via Condoitti, toţi erau încredinţaţi că va naște. Bolnavii mei, celălalt spiţer de

pe Piazza Mignanelli, florarii de pe Piazza di Spagna, toate modelele de pe treptele de la Trinita del Monti de sub ferestrele mele, toţi negustorii de „roba antica", toţi scalpellini[60] de pe Via Margutta se împotriveau cu hotărâre și spuneau că nu va naște. Brutarul englez rămase nehotărât. Prietenul meu, consulul englez, din motive patriotice se vedea silit, spre marea lui părere de rău, să ia poziţie împotriva mea. Situaţia lui signor Comacchia, dricarul, era cu deosebire penibilă și avea nevoie de mare îndemânare spre a ieși din încurcătură. De o parte se afla credinţa-i nestrămutată în priceperea mea și în mine, ca unul din colaboratorii lui principali. De cealaltă parte, perspectivele afacerii lui se vădeau mult mai prielnice, în cazul când n-aveam dreptate, decât în cazul când aveam. În curând se răspândi zvonul că bătrânul doctor Pilkington fusese chemat fin consult și descoperise că doamna Ionathan va naște nu unul, ci doi copii. Signor Comacchia înţelese că cea mai bună politică era să aștepte. Când se află că preotul englez fusese vestit, din pricina acestei întârzieri a nașterii, să fie gata la orice oră din zi și noapte pentru un botez forţat în articula morţii, orice îndoială dispăru. Signor Comacchia, cu steagurile desfășurate, — trecu fin tabăra vrăjmașă, și mă lăsă în voia sorţii. Din punctul de vedere al lui signor Comacchia, ca specialist în înmormântări, un nou-născut era același lucru ca un om matur. Și de ce nu doi copii? De ce nu chiar…

Când sosi la Hotel de Russie o doică în costumul pitoresc al sabinelor, aliaţii mei începură să-și facă semne vădite de descurăjare. Când sosi căruciorul din Anglia care fu expus în holul hotelului, situaţia mea deveni absolut critică. Toate străinele din hotel se uitau cu drăgălășie spre cărucior, când treceau prin hol. Toţi chelnerii făceau pariuri că vor fi gemeni. Pariurile pe „Nu va naște" încetaseră de tot. Unele persoane mă evitară la un garden party al legaţiei britanice, unde doctorul Pilkington și doctorul Jones, care reluaseră relaţiile, se aflau în mijlocul unor grupuri agitate, doritoare să afle vești de la Hotel de Russie. Ambasadorul suedez mă luă deoparte și-mi spuse cu glas supărat că nu voia să mai aibă de-a face cu mine, că se săturase până-n gât de furiile mele, ca să nu întrebuinţeze o expresie mai tare. Aflase că săptămânile trecute numisem pe un doctor englez respectabil și în vârstă hienă. Ieri, soţia preotului englez spusese soţiei lui că jignisem memoria unui preot scoţian. Dacă aveam de gând să mă port tot așa, să plec mai bine înapoi la Anacapri, mai înainte ca toată colonia străină din Roma să-mi întoarcă spatele.

După așteptare încordată de încă o săptămână, se observă o oarecare bătaie în retragere. Pariurile chelnerilor se cam egalaseră și câţiva inși mai prevăzători voiau să parieze pe cinci lire, că „nu va naște". Când se zvoni că cei doi medici se dezbinaseră și că doctorul Pilkington plecase cu al doilea nou născut sub fraou-i lung, toate pariurile pe gemeni se retraseră.

Numărul dezertorilor creștea mereu. Preotul englez și credincioșii lui stăteau încă viteji în jurul leagănului. Dr. Jones, moașa și doica dormeau încă la hotel, dar

---

[60] Pietrarii.

signor Cornacchia prevestit de mirosu-i ascuţit, părăsise corabia care se scufunda.

Prăbușirea se produse odată cu ivirea unui scoţian bătrân și încercat, în camera mea de așteptare. El luă loc pe aceeași canapea pe care șezuse sora lui. Mă înștiinţă că avea nefericirea de a fi fratele doamnei Ionathan. Sosise în ajun de-a dreptul din Dundee și nu pierduse vremea. Plătise tot ce se cuvenea doctorului Pilkington, adică o treime din cât ceruse.

Cu doctorul Jones dăduse de-azvârlita și acum mă ruga să-i dau adresa unui ospiciu ieftin. Iar doctorul trebuia închis aiurea, din ordinul Justiţiei.

Îi spusei că pentru el era regretabil, dar cazul surorii lui nu era caz ide ospiciu. Îmi răspunse că dacă nici ea nu era de ospiciu, atunci nu mai știa cine putea fi. Venerabilul reverend Ionathan murise de mai bine de un an în senilitate și istovire mintală; nu era de crezut că nebuna să fi făcut încercări aiurea. Ajunsese de râsul lumii în Dundee, de mult, precum provocase acum hohotele de râs ale întregii Rome. Era sătul și nu voia să mai aibă de-a face cu ea. Nici eu, îi răspunsei; după cincisprezece ani de viaţă între femei isterice, voiam puţină liniște. Singurul lucru bun ar fi s-o ia cu sine la Dundee.

În ce privește medicul, el făcuse tot ce putuse. Pe cât știam, era un medic care servise în India, ieșise la pensie și nu se pricepea la isterie. Nu prea avusese prilej să vadă la soldaţii englezi cazuri de „sarcini nervoase”, cum le numim noi, foarte dese însă la femeile isterice.

Aflasem cumva că sora lui avusese nerușinarea să comande leagănul în socoteala fratelui. Fusese silit să plătească cinci lire, când cu două lire ar fi putut cumpăra la Dundee un cărucior de ocazie; n-aș putea să-l ajut să găsească un cumpărător pentru cărucior? Nu voia să câştige nimic la el, voia numai să-și vadă banii înapoi.

Răspunsei că dacă lasă pe soră-sa la Roma, ea ar fi în stare să-și comande alt cărucior. Acest gând îl impresionă. Îi împrumutai trăsura mea, și plecă la gară cu soră-sa. De-atunci nu i-am mai văzut.

GEORGE BERNARD SHAW

1856-1950 (scriitor englez)

Medicul în dilema[61]
Piesă în 5 acte
(fragment)

ACTUL 1

Domnul: Vă mai aduceţi aminte de mine? Numele meu e Schutzmacher. Universitate și Belsize-Avenue. Loony Schutzmacher, vă mai amintiţi?

Ridgeon: Ce! Loony! (îi strânge mâna cu prietenie). Bine, frate, te credeam de mult mort. Șezi. (Schutzmacher se așază pe canapea, Ridgeon pe scaun). Unde ai fost în ultimii treizeci de ani?

Schutzmacher: Am practicat, până mai acum câteva luni. Apoi m-am restras.

Ridgeon: Bine ai făcut, Loony! Aș vrea, să-mi pot și eu permite să mă retrag. Ai practicat în Londra?

Schutzmacher: Nu.

Ridgeon: Practică modernă pe coasta mării probabil?

Schutzmacher: Cum aș fi. Putut ajunge la o clientelă aleasă? N-aveam niciun sfanţ. În toată viaţa mea n-am avut un pacient care să fi câştigat mai mult de 30 schillingi pe săptămână – diurniști de tribunal și fermieri. M-am stabilit într-un oraș industrial din Anglia de mijloc, unde aveam un mic cabinet de consultaţie, cu zece shillingi pe săptămână.

Ridgeon: Și ai avut noroc?

Schutzmacher: Ei da, îmi merge destuii de bine. Am o casă în Hertfordshire, afară de locuinţa noastră din oraș.

Ridgeon: Aș vrea ca voi ceștia bogăţii să mă învăţaţi cum se fac bani.

Schutzmacher: Dar în schimb dumneata ai un renume.

Ridgeon: Dă-l dracului de renume! Un venit îmi trebuie. Crap de invidie când văd automobilele și vilele voastre — voi medici practici ce sunteţi! în ce constă oare secretul vostru?

Schutzmacher: Oh, secretul meu a fost destul de simplu, deși aș fi putut avea neplăceri, dacă ar fi deșteptat atenţiunea generală. Mă tem, că dumneata consideri aceasta ca întrucâtva nedemn.

Ridgeon: Oh, eu am o inimă largă „în ce a constat secretul?

Schutzmacher: Oh, numai în două cuvinte.

Ridgeon: N-o fi cumva". Tratamentul gratis exclus?"

---

[61] G. B. Shaw — Medicul în dilemă, Ed. Libr. Stănciulescu, București.
Acțiunea se petrece în casa Dr. Ridgeon, înălțat recent la titlul de „Sir" pentru descoperiri științifice în domeniul medicinei (n.r.).

Schutzmacher (isperiat): Nu, nu, zău nu !

Ridgeon (scuzându-se): Firește că nu. Am glumit numai.

Schutzmacher: Cele două cuvinte ale mele sunau pur și simplu: „succes garantat!"

Ridgeon admirativ): „Succes garantat!"

Schutzmacher: Garantat. Doar asta cere la urma urmei fiecare de la un medic, nu-i așa?

Ridgeon: Dragă Loony, aceasta a fost o inspiraţie. A stat scris pe firma dumitale?

Schutzmacher: N-aveam nicio firmă, ci numai o vitrină, roșie, știi, cu litere negre: Doctor Leo Schutzmacher D. d. Bis. Consultaţie și medicamente Sixpence: Succes garantat.

Ridgeon: Și garanţia s-a dovedit justă de nouă ori în zece cazuri, nu-i așa?

Schutzmacher (oarecum jignit de o evaluare așa mediocră): Oh, muilt mai des! Cei mai mulţi oameni se însănătoșesc în cele din urmă, dacă sunt prudenţi și li se dă un sfat rezonabil. Și medicamentul le-a făcut într-adevăr bine la oameni. — Parrish Somatose-Phosphate, știi. O lingură de masă plină la o jumătate litru apă. Nu există ceva mai bun, indiferent despre ce-i vorba.

Ridgeon: Redpenny, notează: Parrish Somatose.

Schutzmacher: Eu însumi iau asta, când nu mă simt bine. Ei, adio. Sper că vizita mea nu ţi-a fost neplăcută, nu-i așa? Voiam numai să te felicit.

Ridgeon: A fost foarte drăguţ din partea dumitale, dragul meu Loony. Să dejunezi duminica viitoare cu mine. Vino de mă ia cu automobilul dumitale și ia-mă apoi cu dumneata la Hertfort.

Schutzmacher: Cu cea mai mare plăcere. Îţi mulţumesc. La revedere (iese cu Ridgeon, care se-ntoarce numaidecât).

Redpenny: Bătrânul Paddy Cullen a fost aci, înainte de venirea dv. Voia să fie cel dintâi care să vă felicite.

Ridgeon: Așa? Cine ţi-a permis dumitale să intitulezi pe Sir Patrick Cullen bătrânul Paddy Cullen, june grosolan ce ești?

Redpenny: Dv. înși-vă nu-l numiţi niciodată altfel.

Ridgeon: Dar acum nu mai, când sunt Sir Colenso. Mâine mă vei numi și pe mine bătrânul Colly Ridgeon.

Redpenny: La Clinica S-fta Anna o și facem.

Ridgeon: Nu spun eu! Asta-i care face ca studentul în medicină să fie produsul cel mai respingător al civilizaţiei moderne – el nu știe de niciun respect. Niciun… Niciun… Niciun…

Emmy anunţând la ușă): Sir Patrick Cullen. (Se retrage.) (Sir Patrick Cullen e mai bătrân cu mai bine de douăzeci de ani decât Ridgeon, nu încă la Sfârșitul vieţii sale, dar aproape de acesta și resemnat. Numele său, spiritul său just „uneori cam rigid, statura sa largă, lipsa tuturor acelor semne bizare ale unei servilităţi ceremoniale, prin care un bătrân medic englez te lămurește uneori asupra situaţiei profesiunii sale în Anglia în tinereţea lui, și câteodată un anumit fel de a vorbi: toate

astea trădează pe irlandez; dar el a trăit toată viaţa în Anglia și e cu totul aclimatizat. Felul lui de a se purta faţă de Ridgeon, pe care-l iubește, e în același timp bizar și părintesc: faţă de alţii e cam năzuros și înţepat, gata să înlocuiască vorbirea articulată cu un fel de mormăit, și nemaifiind dispus, la vârsta lui, să se obosească prea mult din punctul de vedere al sociabilităţii. El strânge cu putere mâna lui Ridgeon, și-i face semn cu ochiul în chip camaraderesc și vesel).

Sir Patrick: Ei, tânărul meu amic. Te cam strânge acum pălăria, nu?

Ridgeon: Mă strânge mult prea tare. Dumitale îţi datoresc totul.

Sir Patrick: Ei asta, nerozii, dragul meu. Totuși mulţumesc (se așază în unul din jilţuri în apropierea sobei. Ridgeon se așază pe canapea). Aș vrea să pălăvrăgesc puţin cu dumneata. (Către Red penny): Tinere, dispari de aici.

Redpenny: Imediat, Domnule, (își strânge hârtiile și se-ndreaptă spre ușă.)

Sir Patrick: îţi mulţumesc. Bun băiat. (Redpenny dispare.)

Îmi tolerează toate, băieţii aceștia, pentru că sunt om bătrân, un adevărat om bătrân, nu ca dumneata. Dumneata te prefaci și îţi dai numai aerul bătrâneţii. Observata-i vreodată un băiat care își îngrijește mustaţa? Ei, un medic de vârstă mijlocie, care își îngrijește capu-i cărunt, prezintă cam același spectacol.

Ridgeon: O Doamne, da: așa pare. Și mă gândeam că zilele cochetăriei mele au trecut! Ia spune-mi, la ce vârstă încetează un om să fie nătâng?

Sir Patrick: Gândește-te la acel francez care a întrebat pe bunică-sa, la ce vârstă ispitele dragostei nu ne mai pot atinge? Bătrâna femeie a răspuns că nu știe (Ridgeon râde). Ei, eu îţi răspund la fel. Dar lumea începe să devie foarte interesantă pentru mine, Colly.

Ridgeon: Nu-i așa, că ţi-ai păstrat interesul pentru știinţă?

Sir Patrick: O Doamne, da. Știinţa modernă e un ce minunat. Privește numai marea dumitale descoperire! Privește toate marile descoperiri ! Unde duc? Glonţ înapoi la ideile și descoperirile sărmanului și bătrânului meu tată. E mort de mai bine de patru zeci de ani. O, e foarte interesant.

Ridgeon: Totuși nimic nu e mai presus ca progresul, nu-i așa?

Sir Patrick: Nu mă interpreta greșit, amicul meu. Nu vreau să depreciez descoperirea dumitale. Cele mai multe din descoperiri se fac regulat din cincisprezece în cincisprezece ani, și de când a d-tale a fost făcută pentru ultima dată, au trecut tocmai o sută și cincizeci de ani. Poţi să fi mândru de aceasta. Dar descoperirea dumitale nu e nouă. E numai vaccinarea, nimic alta. Tatăl meu a făcut vaccinări, până ce pe la anul 1840 au fost considerate ca criminale. Faptul acesta a zdrobit inima bătrânului Colly, de-acolo i s-a tras moartea. Și acum se dovedește că tatăl meu a avut într-adevăr dreptate. Dumneata te-ai reîntors la vaccinare.

Ridgeon: Eu nu mă pricep la variolă. Specialitatea mea e tuberculoza, tifosul și ciuma. Dar firește, principiul oricărei vaccinări e același.

Sir Patrick: Tuberculoza? Hm-m-m-m! Ai descoperit un remediu contra ftiziei?

Ridgeon: Cred.

Sir Patrick: Ah, da. E foarte interesant. Cum zice bătrânul cardinal al lui Brownings? „Am cunoscut douăzeci şi patru de șefi ai revoluţiei". Ei bine, eu am

cunoscut treizeci de medici, care au descoperit un remediu contra ftiziei. De ce atunci mai mor oamenii de boala asta, Colly? Probabil din ticăloșie. Așa de pildă a fost un vechi prieten al tatălui meu, George Boddington din Sutton-Coldfield. Acesta a descoperit în 1840 cura în aer liber. El se prăpădi însă din pricina asta şi-şi pierdu clientela numai pentru că deschidea ferestrele; și astăzi am vrea să lăsăm, de se poate, abia un acoperiș deasupra capului unui ftizic. Toate astea sunt foarte, foarte interesante pentru un om bătrân.

Ridgeon: Ei, cinic bătrân ce ești, dumneata nu prea crezi în descoperirea mea. Îl ameninţă cu degetul.

Sir Patrick: Ba nu atât de departe nu merg, Colly. Dar totuși, îţi aduci aminte de Jane Marsh?

Ridgeon: Jane Marsh? Nu.

Sir Patrick: Nu-ţi amintești de ea?

Ridgeon: Nu.

Sir Patrick: Vrei să susţii că nu-ţi amintești de femeia cu abcesul tuberculos la braţ?

Ridgeon (îşi amintește deodată): Ah, fata spălătorese dumitale? Jane Marsh îi zicea? Asta am uitat.

Sir Patrick: poate că ai uitat de asemenea că ai vrut s-o inoculezi cu tuberculina lui Koch?

Ridgeon: Și în loc să se vindece, braţul i-a putrezit de-a binelea. Da, îmi aduc aminte. Sărmana Jane ! Cu toate acestea, ea trăiește acum destul de bine din braţul acela, anume îl arată la cursuri medicale.

Sir Patrick: Dar nu asta ai urmărit doar, dumneata, nu-i așa?

Ridgeon: Ba, la asta am vrut să ajung.

Sir Patrick: Vrei să zici că Jane a vrut să ajungă la asta.

Ridgeon: Ei, pacientul trebuie doar totdeauna să lase să ajungă lucrurile aci dacă e nevoie de o experienţă. Și Fără asemenea experienţe nu putem descoperi nimic.

Sir Patrick: Dar ce-ai descoperit în cazul Jane?

Ridgeon: Am descoperit că vaccinarea care are menirea de-a vindeca, câteodată ucide.

Sir Patrick: Asta şi-aș fi putut-o spune eu de mai-nainte. Eu însumi am făcut câteva încercări cu aceste inoculări moderne. Am omorât cu ele oameni și am vindecat cu ele oameni; dar am renunţat la ele, pentru că nu puteam spune niciodată dacă voi ucide sau voi vindeca.

Ridgeon (scoate o foaie volantă dintr-un sertar de birou și i-o dă): Citește asta, când vei avea o oră liberă; și vei vedea de ce n-ai știut aceasta niciodată.

Sir Patrick (mormăie și se pipăie să-și găsească ochelarii): Ah, ce să fac cu foile voastre volante? Ce reiese din ele? (Se uită în foaie.) Opsonin? Ce naiba mai e și opsonin?

Ridgeon: Opsonin e substanţa cu ajutorul căreia trebuie să fie transformaţi germenii bolilor, pentru ca să fie consumaţi de globulele albe ale sângelui. (Se

așază iar pe canapea.)

Sir Patrick: Asta nu-i ceva nou. Asta am mai auzit-o, că globulele albe din sânge… cum îi zicea? Ah da, Metschnikoff, acesta le numește…

Ridgeon: Fagociţi.

Sir Patrick: Ah, fagociţi, da, da, da. Ei bine, de teoria că fagociţii stârpesc germenii bolilor am auzit încă cu ani de zile în urmă, cu mult înainte ca ea să fie cunoscută de toată lumea. De altfel, ei n-o fac totdeauna.

Ridgeon: Ba da, o fac, dacă îi transformi cu opsonin.

Sir Patrick: înșelăciune.

Ridgeon: Nu, nu e înșelăciune. În practică iată despre ce e vorba: fagociţii nu devorează microbii dacă aceștia n-au fost mai întâi îngrășaţi frumos în acest scop. Pacientul prepară doar grăsimea de la sine, dar descoperirea mea constă în aceea că prepararea acestei grăsimi, pe care o numesc opsonin, se face de către aparatul circulator al sângelui. Natura e totdeauna ritmică, știi, și vaccinatorul excită, ca să zic așa, circulaţia sângelui. Dacă am fi vaccinat pe Jane Marsh în momentul când începuse formarea grăsimii, i-am fi vindecat braţul. Dar noi am venit tocmai în momentul slăbirii: de-aceea și-a pierdut braţul. Eu numesc faza progresivă creștere, iar faza negativă descreștere. Totul atârnă de faptul de-a vaccina la momentul potrivit. Vaccinează în momentul când pacientul se află în faza negativă — și l-ai ucis; vaccinează în timp ce pacientul se află în faza pozitivă — și-l vindeci.

Sir Patrick: Dar, mă rog, cum știi dumneata, dacă pacientul se află în faza pozitivă sau în cea negativă?

Ridgeon: Trimiţi o picătură de sânge la Laboratorul Sf-ta Anna și în cincisprezece minute îţi arăt în cifre proporţia de opsonin ce cuprinde. Dacă cifra necesară există, vaccinarea va aduce vindecarea; dacă nu există, atunci aduce moartea. Aceasta e descoperirea mea: cea mai importantă de la descoperirea circulaţiei sângelui de către Harvey. Pacienţii mei tuberculoși nu mai mor acum.

Sir Patrick: Și ai mei mor, dacă vaccinul meu îl surprinde în faza negativă, cum o numești dumneata. Nu-i așa?

Ridgeon: Negreșit. A injecta unui pacient un vaccin fără a stabili mai întâi cantitatea sa de opsonin, înseamnă a merge așa de departe cu omorul pe cât poate merge în general un respectabil medic practician. Dacă aș vrea să omor un om, aș face-o tocmai în chipul acesta.

Emmy (băgând capul pe ușă): Vreţi să primiţi pe o doamnă, care ar vrea să vindecaţi pe soţul ei bolnav de plămâni?

Ridgeon (nerăbdător): Nu. Nu ţi-am spus că nu primesc pe nimeni? (Către Sir Patrick): Trăiesc într-o stare de asediu, de când s-a aflat că sunt un vrăjitor și pot vindeca pe ofticoși cu o picătură de ser. (Către Emmy): Să nu mă deranjezi încă odată pentru pacienţi cărora nu le voi fi fixat de mai-nainte ora de consultaţie. Nu primesc pe nimeni.

Emmy: Ei, o să-i spun, să aștepte puţin.

Ridgeon (sălbatic): O să-i spui că n-o pot primi și ai s-o expediezi, înţeles?

Emmy (nemișcată): Vreţi să primiţi pe doctorul Cutler

Walpole? El nu vrea tratament: vrea numai să vă felicite.

Ridgeon: Binenţeles. Fă-l să intre. (Ea se-ntoarce și vrea să plece.) Așteaptă… (Către Sir Patrick): Aș vrea să mai vorbesc două minute cu d-ta singur. (Către Emmy): Emmy, roagă pe domnul doctor Walpole să aștepte numai două minute, până ce termin o consultaţie.

Emmy: Oh, va aștepta cu plăcere. Flecărește cu sărmana doamnă. (Iese.)

Sir Patrick: Dar ce este?

Ridgeon: Să nu râzi de mine. Am nevoie de sfatul dumitale.

Sir Patrick: Un sfat medical?

Ridgeon: Da. E ceva care nu-i în regulă la mine. Nu știu ce-o fi.

Sir Patrick: Nici eu. Te-ai examinat doară?

Ridgeon: Da, firește. În ce privește organele nu e nimic, cel puţin nimic deosebit. Dar am o durere ciudată: nu știu unde, nu pot s-o localizez. Uneori cred că e inima; alte ori îmi suspectez șira spinării. Propriu-zis nu mă doare, dar mă face foarte neliniștit. Ceva se va întâmpla, asta o simt. Și apoi mai sunt și alte simptome. Îmi vin în minte fragmente de melodii, care mi se par foarte frumoase, deși sunt absolut banale.

Sir Patrick: Auzi glasuri?

Ridgeon: Nu.

Sir Patrick: Asta mă bucură. Când pacienţii mei îmi povestesc că au făcut o descoperire mai mare ca Harvey și aud glasuri, atunci îi închid.

Ridgeon: Crezi că sunt nebun? Același lucru l-am crezut și eu o dată sau de două ori. Spune-mi adevărul: eu pot să-l suport.

Sir Patrick: E foarte sigur că n-auzi glasuri?

Ridgeon: Foarte sigur nu.

Sir Patrick: Atunci e numai puţintică ţicneală.

Ridgeon: Avut-ai vreodată vreun caz asemănător în practica dumitale?

Sir Patrick: Oh, da, adesea. Între 17 și 22 de ani se întâmplă foarte des. Câte odată revine pe la vârsta de patruzeci de ani. Dumneata ești holtei. Nu e nimic serios — dacă ești prudent.

Ridgeon: Cu prânzurile mele… sau…?

Sir Patrick: Nu; cu purtarea dumitale. Șira spinării dumitale n-are nimic; și inima dumitale e de asemenea sănătoasă; dar raţiunea dumitale de om sănătos e suferindă. Nu vei muri, dar vei face poate din dumneata un nătâng. Fii deci prudent.

Ridgeon: Văd, că dumneata nu crezi în descoperirea mea. Uneori nici eu însumi nu cred într-însa. Îţi mulţumesc totuși. Să-l lăsăm pe Walpole să intre?

Sir Patrick: Firește, lasă-l să intre. (Ridgeon sună.) E un operator iscusit, acest Walpole, deși e numai unul din chirurgii cloroformiști. În tinereţea mea, victima era îmbătată, apoi studenţi și servitori o ţineau bine; după aceea trebuia să strângi bine din dinţi și să termini afacerea repede. Astăzi se lucrează comod; și durerea vine abia în urmă, după ce ai băgat onorariul în buzunar, ţi-ai împachetat instrumentele și-ai părăsit casa. Părerea mea e, Colly, că cloroformul a produs multă nenorocire. Dă fiecărui prost putinţa de-a deveni chirurg.

Ridgeon (către Emmy care a intrat la auzul clopoţelului): Introdu-l pe domnul Walpole.

Emmy: Vorbește cu doamna.

Ridgeon (scos din fire): Nu ţi-am spus… (Emmy iese afară fără să-i dea atenţie. El se domolește și se-nfige resemnat cu spatele rezemat de consolă).

Sir Patrick: Cunosc pe Cutler Walpole al dumitale și pe cei de teapa lui. Aceștia au găsit că corpul unui om e plin de resturi ale unor organe vechi, care n-au niciun rost. Mulţumită cloroformului se poate extirpa o jumătate de duzină din ele, fără a-i face omului vreun rău, exceptând boala și piesele de aur, care l-ar costa această glumă. Am cunoscut bine neamul acesta acum cincisprezece ani. Tatăl lui Walpole amputa pacienţilor pentru cincizeci de lire vârfurile loburilor și badijona timp de un an de zile gâtlejuriile cu clonat de potasiu; costa două lire pe zi. Ginerele lui extirpa pentru două sute de guinee amigdalele, până ce în schimbul unui onorar dublu s-a dedat bolilor de femei. Cutler însuși a studiat stăruitor anatomia, spre a găsi ceva nou de operat; și în sfârșit a pus mâna într-adevăr pe ceva, pe care-l numește apendice. El l-a adus la modă. Oamenii îi plătesc două mii de lire ca să li-l taie. Ar putea tot atât de bine să pună să li se taie părul; cred însă că ei îşi dau după aceea aere importante. Nu te poţi duce acum la niciun dineu, fără ca vreun vecin de masă să nu se laude cu una sau cealaltă din aceste operaţii inutile.

Emmy (anunţând): Doctorul Culler Walpole. (Iese.) (Cutler Walpole e un bărbat energic, îndrăzneţ, de patruzeci de ani. Are trăsături de un desemn pur, foarte hotărâte și simetrice, care încadrează un nas scurt, proeminent, foarte frumușel și trei colţuri frumos rotunjite, care îl alcătuiesc bărbia și maxilarele. Comparate cu trăsăturile delicate ale lui Ridgeon și cu acele veştejite de bătrâneţe ale lui Sir Patrick figura sa are aerul parcă ar fi făcută și netezită de o mașină; dar ochii îndrăzneţi și cercetători îi dau viaţă și putere. El nu pare niciodată în nedumerire sau în îndoială: se simte că, dacă face o greșeală, apoi o face fundamental și hotărât. Posedă mâini frumoase, bine îngrijite, braţe scurte și e mai mult voinic și legat de cât înalt. E îmbrăcat elegant, poartă vestă fantezie, o cravată frumoasă, în culori, prinsă de un inel frumos, brelocuri la lanţul ceasului, gamașe peste botine și are aerul unui sportsman bogat. El se-ndreaptă glonţ spre Ridgeon și-i strânge mâna cu efuziune).

Walpole: Scumpul meu Ridgeon, felicitările mele cele mai cordiale, arhicordiale! O meriţi.

Ridgeon: îţi mulţumesc.

Walpole: Ca om, bineînţeles. O meriţi ca om. Opsoninui e pur și simplu un fleac, asta ţi-o va spune orice chirurg capabil; dar suntem cu toţi încântaţi că se recunosc în public însușirile dumneatale personale. Sir Patrick, dumneata ce mai faci? Ţi-am trimis de curând o broșură despre o mică invenţie, ce-am făcut-o — un nou ferăstrău — pentru omoplaţi.

Sir Patrick (se gândește): Da, am primit-o. E un ferăstrău bun, o unealtă folositoare și ușor de mânuit.

Walpole (confidenţial): Știam, că dumneata vei ști să-i găsești avantajele.

Sir Patrick: Da, îmi aduc aminte, a fi văzut acest ferăstrău acum 65 de ani.

Walpole. Cel? Unde?

Sir Patrick: La un tâmplar de artă.

Walpole: Ce idee! Nonsens! Tâmplar de artă!

Ridgeon: Dar lasă-l, Walpole. E gelos.

Walpole: Apropo, sper că nu vă tulbur în vreo afacere privată.

Ridgeon: Nu, nu. ia loc. L-am consultat numai. Nu prea sunt în apele mele. Probabil surmenaj.

Walpole (repede): Eu știu, de-i. O ghicesc după înfăţișarea dumitale; o simt după strângerea de mână a dumitale.

Ridgeon: Ce anume?

Walpole: O intoxicare a sângelui.

Ridgeon: Intoxicare? Imposibil.

Walpole: Intoxicare, îţi spun, 95 la sută din oameni suferă de intoxicare cronică a sângelui și mor din cauza aceasta. E așa de simplu ca abc. Apendicele dumitale e plin de materii putrezite, de alimente nedigerate și de ptomaine râncezite. Te rog, Ridgeon, urmează sfatul meu: lasă să-ţi extirpez eu afacerea. Vei deveni după operaţie un om cu totul nou.

Sir Patrick: Oare nu-l iubești, așa cum e?

Walpole: Nu. Nu sufăr pe nimeni, care n-are o circulaţie sănătoasă a sângelui. Îţi spun numai atât: într-o ţară guvernată în mod inteligent nu s-ar îngădui oamenilor să umble cu asemenea lucruri și să devie focar de infecţiune ! Operaţia ar trebui să fie obligatorie: e de zece ori mai importantă ca vaccinarea.

Sir Patrick: îmi dai voie să întreb dacă ţi-ai extirpat propriul dumitale apendice?

Walpole (triumfător): Eu n-am apendice. Uitaţi-vă la mine! Nu prezint niciun fel de simptome. Sunt sănătos tun. Aproximativ cinci la sută din populaţie n-are; și eu sunt printre acești cinci la sută. Să vă dau un exemplu. Cunoaşteţi pe doamna Jack Foljambe — eleganta doamnă Foljambe? Am operat de Paști pe cumnată-sa, Lady Corran, și am găsit la dânsa cel mai mare apendice ce l-am văzut vreodată. Avea un volum de aproape două uncii. Ei bine, doamna Foljambe nu putu suferi ca cumnata sa să fie o femeie curată, sănătoasă și dânsa numai un mormânt văpsit. Ea stărui s-o operez și pe dânsa. Și, pe dumnezeul meu, n-avea de loc apendice. Nici urmă măcar! Nici măcar o rămăşiţă! Fui atât de stupefiat, atât de uimit, încât uitai să scot tampoanele și le cusui înăuntru, până ce infirmiera băgă de seamă lipsa lor. Undeva, am dovedit că doamna avusese un apendice extraordinar de mare. (Se așază pe canapea).

Emmy (băgând capul pe ușă): Doctorul Ralph Bloomfield Bennington.

(O pauză lungă și plină de așteptare urmează acestei anunţări. Toţi privesc spre ușă; dar cel așteptat nu apare).

Ridgeon (în sfârșit): Unde e?

Emmy: (uitându-se îndărăt): Ce dumnezeu. Credeam că vine îndată după mine. A rămas afară, mai vorbește cu doamna.

Ridgeon (furios): Ţi-am poruncit parcă să spui acestei doamne… (Emmy

dispare).

Walpole (sărind iar în picioare): Adevărat, Ridgeon, bine că-mi aduc aminte. Am vorbit cu nenorocita aceea. E vorba de soţul ei; ea crede, că e ftizic; obișnuinţa diagnoză falsă: acestor blestemaţi de medici practicanţi ar trebui să li se interzică a se atinge de un pacient în afară de prezenţa unui specialist supraveghetor. Ea mi-a descris simptomele lui, cazul e clar ca lumina zilei: intoxicare acută. N-are mijloace și nu-și poate permite să fie operat. Trimite-l deci la mine. O voi face pe gratis. E loc pentru el în clinica mea. Îl voi pune pe picioare, îl voi meremetesi și o voi face pe ea fericită. Fac bucuros pe oameni fericiţi. (Se-ndreaptă spre scaunul de lângă fereastră.)

Emmy (băgând capul pe ușă): Iată-l.

(Sir Ralph Bloomfield Bennington se strecoară în odaie. E un bărbat înalt, cu un cap semănând cu un ou mare și zvelt. Pe vremuri, întreaga-i făptură era și ea zveltă; acum însă în al șaselea deceniu al său, vesta i s-a cam umplut. Sprâncenele-i blonde stau blânde și nehotărâte. Posedă un glas extrem de muzical; vorba-i e un cânt neîntrerupt, și el nu se satură niciodată de sunetul lui. O enormă mulţumire de sine radiază dintr-însul. El face un efect îmbucurător și liniștitor chiar numai prin simpla absenţă a unei boli sau a fricii de așa ceva. Personalitatea sa binevenită contribuie să însănătoșeze pe bolnavi. Până și picioare rupte ar fi redevenit întregi, zice-se, la sunetul glasului său; e medicul născut și tot atât de independent de tratament propriu-zis și de iscusinţă ca orice savant creștin. Când o pornește cu elocvenţa sa, sau cu vreo descriere ştiinţifică, e tot atât de energic ca Walpole; dar e o energie insinuantă, voluminoasă, elementară, cu care învăluie obiectul său și auditoriul și face imposibilă orice întrerupere sau neatenţie și care impune stimă și încredere. Tuturor, exceptând spiritele cele mai tari. În lumea medicală e cunoscut ca B.B.; și invidia, pe care a provocat-o practica sa plină de succese, e potolită de convingerea că din punct de vedere ştiinţific e un colosal șarlatan: dacă în cele din urmă el nu știe nici mai mult nici mai puţin decât colegii săi, se fălește de fapt cât de slab e la dânsul ceea ce la oamenii comuni e tolerat ca utilitate).

B. B.: Ah! Sir Colenso. Sir Colenso, nu-i așa? Fii bine venit în ordinul cavalerilor.

Ridgeoti (strângându-i mâna): îţi mulţumesc B. B.

B. B.: Ei, iată pe Sir Patrick! Și cum ne simţim azi? puţintel răcit? puţintel ţeapăn? dar încolo sănătos și încă cel mai cuminte din noi toţi (Sir Patrick mormăie). Oh, Walpole! Unde nu e nimic și împăratul și-a pierdut dreptul, nu-i așa?

Walpole: Ce înţelegi prin aceasta?

B. B.: Ai uitat de fermecătoarea cântăreaţă de operă pe care ţi-am trimis-o ca să-i îndepărtezi umflătura de la coardele vocale?

Walpole (sărind în sus): Dumnezeule mare, doar nu oi fi vrând să zici că ai trimis-o la mine pentru o operaţie la gât!

B. B. (șiret): Aha! Aha! Aha! (amenințându-l cu degetul): I-ai extirpat apendicele. Puterea obiceiului. Nu e inamic — nu fi supărat de atâta lucru. Și-a recăpătat după aceea vocea și te consideră ca pe cel mai mare operator în viaţă; și asta eşti, asta

ești, asta ești!

Walpole (cu șoaptă tragică foarte grav): Intoxicare! Da, da, intoxicare… (Se așază iar.)

Sir Patrick: Și cum se află o anumită familie, distinsă în urma tratamentului dumitale, Sir Ralph?

B. B.: Amicul nostru Ridgeon va afla desigur cu bucurie că am încercat tratamentul său cu opsonin la micul prinţ Henric cu un succes deplin.

Ridgeon (stupefiat și cuprins de teamă): Dar cum…

B. B. (continuând): Diagnoza mea a fost tifos: băiatul grădinarului șef se-mbolnăvise de această boală, și-ntr-o zi m-am dus la spitalul Sf-ta Anna și am obţinut un tub din excelentul dumitale ser. Dumneata însuţi din nefericire tocmai ieșiseși.

Ridgeon: Sper că ţi s-a lămurit totul în mod amănunţit.

B. B. (respingând această presupunere absurdă): Ei aș, dragul meu, n-am nevoie de niciun fel de lămuriri. Soţia mea aștepta afară în trăsură, n-aveam prin urmare vreme să cer să fiu instruit în meseria mea de către studenţii dumitale. Știu exact cum să umblu cu el. Am întrebuinţat acest antitoxic din prima zi a descoperirii dumitale.

Ridgeon: Dar serul e periculos, dacă nu e întrebuinţat la momentul potrivit.

B. B.: Binenţeles că e. (Orice medicament e periculos, afară dacă-l aplici la momentul potrivit. Un măr la dejun îi prieste pacientului; un măr la prânzul de seară îl îmbolnăvește pentru o săptămână. Există numai două reguli pentru atitoxine. Întâi, nu trebuie să-ţi fie frică de ele; al doilea să le dai să ia de trei ori pe zi, cu un sfert de oră înainte de mese. (Ridgeon e stupefiat.) Remediul dumitale a făcut minuni asupra micului prinţ. Temperatura i-a scăzut; l-am așezat numaidecât în pat și peste o săptămână era iar sănătos și acum e pentru toată viaţa pe deplin imun contra tifosului. Fericita familie a fost aproape înduioșătoare în gratitudinea ei; dar eu am spus că numai dumitale trebuie să-ţi mulţumească; și mă bucur că rezultatul e ridicarea dumitale la rangul de cavaler.

Ridgeon: Mă simt foarte obligat faţă de dumneata. (Foarte emoţionat se așază pe scaun în apropiere de canapea.)

B. B.: Oh, nu, nu! E numai meritul dumitale. Nu te lăsa *covârșit* de sentimentele dumitale.

Ridgeoii: Nu e nimic. Am avut doar o ușoară ameţeală. Surmenaj, probabil.

Walpole: Intoxicare.

B. B.: Surmenaj? Așa ceva nici nu există! Eu muncesc cât zece. Am ameţeli? Nu. Dacă nu te simţi bine, e că suferi de o boală. Poate să fie una fără însemnătate; dar e o boală. Și-n ce constă această boală? Într-un bacil, care se-nmulţește în sânge. Și-n ce constă vindecarea? în descoperirea și distrugerea bacilului.

Sir Patrick: Dar dacă nu există aici niciun bacli?

B. B.: Imposibil, Sir Patrick; *trebuie* să fie un bacil, căci altminteri pacientul doar n-ar putea fi bolnav?

Sir Patrick: Ai putea dumneata să-mi găsești bacilul surmenajului?

B. B.: Nu; dar de ce nu? Pentru că bacilul, chiar dacă există, e invizibil, dragă Sir Patrick. Bacilii aceștia sunt niște corpuri transparente, incolore ca sticla, ca apa. Spre a-i face vizibili trebuie coloraţi. Ei bine, dragă Paddy, unele din bestiile astea nu vor să se lase a fi colorate cu niciun preţ.

Ignoranţii afirmă, ce-i drept, că nu există bacili; dar (doveditor): cum ar exista atunci boli? Din nefericire (el deplânge profund îndărătnicia bacililor) bacilii nu suferă nici coccinilia, nici mettyliu, nici violet de genziană, ei nu suferă în general nicio materie colorantă. În consecinţă nu putem vedea bacili, deși ca oameni de știinţă noi știm că există. Dar poţi dumneata dovedi că nu există? Îţi poţi dumneata imagina o boală fără bacili? Îmi poţi dumneata arăta, de pildă, un caz de difterie fără bacili?

Sir Patrick: Nu. Dar eu am să-ţi arăt bacilul fără un caz de difterie — în propriul dumitale gât.

B. B.: Nu, nu acelaşi, Sir Patrick. E cu totul alt bacii; dar amândoi seamănă din nefericire atât de mult unul cu altul încât nu se poate observa deosebirea. Scumpul meu Sir Patrick fiecare din aceste interesante mici creaturi are câte un imitator: întocmai cum oamenii se imită unii pe alţii, așa fac și bacilii. De aceea există un veritabil bacii al difteriei, pe care l-a descoperit Loeffler, și un pseudobacil care seamănă aidoma și pe care, cum spui d-ta, îl poţi descoperi în gâtul meu.

Sir Patrick: Și cum deosebești pe cel veritabil de cel fals?

B. B.; Foarte simplu: dacă bacilul e adevăratul Loeffler, ai difteria; și dacă e pseudobacilul, te simţi bine. Nimic mai simplu. Știinţa e totdeauna simplă și totdeauna profundă. Numai jumătăţile de adevăruri sunt primejdioase. Teoreticienii ignoranţi aleg câteva experienţe superficiale cu bacili, scriu despre ele prin ziare și încearcă să discrediteze știinţa. Ei induc în eroare pe mulţi oameni onorabili și demni. Dar știinţa are pentru asemenea oameni un răspuns în toate privinţele desăvârșit:

„Periculos e a-nvăţa numai puţin:
Bea cupa până-n fund, ori ocolește-o”.

Nu vreau prin aceasta să scobor generaţiunea dumitale, Sir Patrick: mulţi dintre voi, practicieni bătrâni, au făcut minuni, numai prin simpla lor privire profesională și experienţa lor clinică! dar când mă gândesc că medicul obicinuit din vremea dumitale spinteca și tăia și infecta pe pacienţi cu bacilii de pe hainele și instrumentele sale și dacă compar toate acestea cu siguranţa știinţifică și simplicitatea procedeului meu, aplicat de curând micului principe, atunci nu pot să nu fiu mândru de propria-mi generaţie, de acei bărbaţi care au fost crescuţi în teoria microbiană — veteranii marii lupte pentru evoluţie din anii șaptezeci. Putem avea defectele noastre: dar suntem totuși oameni de știinţă cel puţin! Acesta e și motivul pentru care primesc și continuu să dezvolt tratamentul dumitale scumpul meu Ridgeon. Pentru că e știinţific. (Se așază în jilţul de lângă canapea.)

Emmy (anunţând la ușă): Doctorul Blenkinsop.

(Doctorul Blenkinsop e un bărbat cu totul altfel. E vădit un om fără succes. E slab și uzat. E sărăcăcios nutrit și sărăcăcios îmbrăcat. El are între ochi brazdele pe care le sapă acolo conștiinţa, și alte (brazde pe care griji materiale continue i le-au tras peste tot obrazul, acestea din urmă cu atât mai adânc săpate, cu cât el a văzut zile mai bune. El salută pe colegii săi bogaţi ca contemporan al lor și vechi coleg de clinică, deși el însuși are de luptat aci cu neîncrederea ce se manifestă faţă de sărăcie și de exilarea în clasa mijlocie mai săracă. Are părul scurt, negru, o faţă rotundă, trăsături neexpresive și înclinare spre o dublă gușă, spre dubli obraji și chiar spre o dublă frunte, care din pricina alimentaţiei insuficiente a mers numai până la piele).

Ridgeon: Bună ziua, Blenkinsop!

Blenkinsop: Viu, să-ţi exprim felicitările mele cele mai devotate. O Doamne, găsesc aci pe toţi marii matadori.

B. B. (condescendent, dar amical): Cum îţi merge Blenkinsop?

Blenkinsop: Și Sir Patrick (Sir Patrick mormăie).

Ridgeon: Cunoști pe Walpole? Firește.

Walpole: Bună ziua.

Blenkinsop: „Pentru prima dată am onoarea. În mica mea clientelă nu prea ai prilejul să-ntâlneşti oameni mari ca dumneata. Nu cunosc pe nimeni afară de bătrânii medici de pe vremea mea de la Spitalul Sf-ta Anna (către Ridgeon): Și dumneata eşti va să zică Sir Colenso? Cum ne simţim în această situaţie.

Ridgeon: La-nceput comic. Dar nu lua notă despre asta.

Blenkinsop: Mi-e rușine că trebuie să mărturisesc că habar n-am în ce constă. Marea dumitale descoperire. Totuși, în amintirea vremilor de odinioară te felicit nu mai puţin.

B. B.: Cum se face asta? Dumneata erai doar științificește totdeauna la înălţime?

Blenkinsop: Oh, pe Vremuri eram și altfel. Aveam două-trei costume și flanele bune, cu care duminica mă duceam la vâslit. Uită-te acum la mine: acesta e cel mai bun costum al meu; el trebuie să-mi ajungă până la Crăciun. Ce să fac? De când am devenit doctor, acum treizeci de ani, n-am mai deschis o carte. La început aveam obiceiul să citesc reviste medicale dar știi cât de iute renunţi la aceasta; afară de asta nici nu-mi pot oferi fluxul lor. La urma urmei sunt doar numai hârtii de afaceri pline de notiţe de reclamă.

Am uitat toată știinţa mea. A afirma contrariul, ar fi de prisos. În schimb posed o mare experienţă clinică. Și experienţa de la patul bolnavului e doar principalul lucru, nu-i așa?

B. B.: Fără îndoială, cu condiţia însă să ai la îndemână o teorie sănătoasă, științifică, pentru corectarea observaţiilor d-ta-le în patul bolnavilor. Experienţa singură n-o poate face. Când iau cu mine câinele meu la patul bolnavilor, vede și el ce văd eu. Dar el nu învaţă nimic din asta. De ce? Pentru că nu e un câine instruit științificește.

Walpole: îmi vine să râd când aud: pe medici și pe practicieni vorbind de

experienţă clinică. Dar ce vedeţi voi oare la patul bolnavului altceva decât exteriorul pacientului? Ei bine: în aparenţă lucrul merge, afară doar de cazurile de boli de piele. Ceea ce e necesar, e cunoștinţa zilnică cu interiorul omului; și aceasta n-o poţi dobândi decât la masa de operaţii.

Eu știu, ce spun. Am fost timp de douăzeci de ani chirurg și specialist și n-am cunoscut încă nici un singur medic practicant care să fi pus o diagnoză justă! Să li se supună acestor domni un caz simplu de tot și ei vor pune diagnoza: cancer, artritism și apendicită sau orice alte boli imaginabile, pe când orice chirurg experimentat va vedea imediat că ce vorba de un caz foarte simplu de intoxicaţie a sângelui.

Blenkitisop: Dv. Domnii mei vorbiţi bine. Dar ce-aţi spune dv. de clientela mea? Afară de societăţile de lucrători, toţi pacienţii mei sunt slujbași și oameni de afaceri. Aceștia nu trebuie să fie bolnavi; ei nu-și pot oferi acest lux. Și atunci când cad istoviţi, ce pot eu să le fac nenorociţilor acestora? Dumneavoastră puteţi trimite pe pacienţii voșbri la Sankt-Moritz sau în Egipt, le puteţi prescrie călăria sau plimbări cu automobilul sau să bea șampanie, sau o schimbare de aer și liniște timp de șase luni. Pe când eu aș putea recomanda tot așa de bine pacienţilor mei o plimbare în lună. Și ceea ce-i mai rău e că eu însumi sunt prea sărac, ca să rămân sănătos, cu alimentaţia la care sunt redus. Am o digestie atât de păcătoasă și arăt în conformitate. Și atunci cum pot eu inspira încredere? (Se așază dezolat pe canapea.)

Ridgeon (neliniștit): Oprește-te, Blenkinsop, e prea dureros. Nimic mai tragic pe lume ca un medic bolnav.

Walpole: Da, zău: seamănă cu un pleșuv, care vrea să plaseze un remediu pentru creșterea părului. Slavă Domnului că sunt Chirurg!

B. B.: Eu nu sunt niciodată bolnav. În toată viaţa mea n-am fost bolnav nici măcar o zi. Aceasta sigur îmi dă putinţa să simpatizez cu pacienţii mei.

Walpole (interesat): Ce! Dumneata nu ești niciodată bolnav?

B. B.: Niciodată.

Walpole: Dar asta e extraordinar de interesant. Eu cred că dumneata n-ai apendice. Dacă vreodată nu te-ai simţi bine, te-aș examina bucuros.

B. B.: îţi mulţumesc, dragul meu, dar momentan sunt prea ocupat.

Ridgeon: Eu n-o să mă mai plâng niciodată. Când ai intrat dumneata, Blenkinsop, tocmai le povesteam domnilor că m-am surmenat.

Blenkinsop: Ar părea cam pretenţios din parte-mi să vreau să prescriu unui om mare ca dumneata felul de viaţă ce ar trebui să ducă, dar am totuși multă experienţă; și dacă-mi dai voie, ţi-aș recomanda să mănânci zilnic, cu o jumătate de oră înainte de dejun, o livră de prune coapte. Sunt convins că te vei simţi apoi mai bine. Prunele sunt acum foarte ieftine.

Ridgeon: Ce zici de asta, B. B?

B. B. (încurajator): E foarte cuminte, Blenkinsop. Mă bucură enorm că și dumneata ești un adversar al medicamentelor.

(Sir Patrick mormăie. B.B. șiret): Aha ! haha ! Cine latră lângă sobă? E oare

protestul vechii școli, care îşi apără medicamentele sale? Ah, crede-mă, Paddy, lumea ar fi mai sănătoasă dacă toate farmaciile din Anglia ar fi distruse. Ia privește numai ziarele. Sunt pline de reclame scandaloase de medicamente patentate. Există un colosal sistem comercial al drogurilor șarlatanești și al otrăvurilor. Și cine e vinovat de acest lucru? Noi — îţi spun: noi! Noi dăm exemplul. Noi am răspândit superstiţia. Noi am învăţat pe oameni să creadă în sticle cu medicamente și acum ei de cumpără la droghist, în loc să consulte pe medic.

Walpole: Foarte adevărat. Eu n-am prescris de cincisprezece ani niciun medicament.

B. B.: Produsele chimice pot cel mult să facă să dea îndărăt simptomele; ele nu pot extermina răul din rădăcină. Adevăratul medicament pentru toate bolile e natura. Crede-mă Sir Patrick: natura și ştiinţa merg mână-n mână, deși ai fost învăţat altminteri. Natura a creat în globulele albe ale sângelui cum le numiţi dv. — fagociţi, cum le numim noi — un remediu natural, menit a devora și extermina toţi germenii bolilor. La urma urmei există pentru toate bolile numai un singur tratament cu adevărat ştiinţific și acesta constă în a provoca crearea de globule albe. Crearea fagociţitlor. Medicamentul e o iluzie. Trebuie să căutăm a găsi provocatorul bolii; să preparăm din el un antitoxin convenabil; pe acesta să-l injectăm de trei ori pe zi, cu un sfert de ceas înainte de prânzuri; și rezultatul? Crearea fagociţilor, provocată; aceștia înghit boala; și pacientul se face bine, dacă boala firește nu progresase prea mult. Aceasta e, după părerea mea, quintesenţa descoperirii lui Ridgeon.

Sir Patrick (visător): Pe cinstea mea, am impresia, parcă aș auzi vorbind aici pe bătrânul meu părinte.

B. B. (se ridică uimit): Pe părintele dumitale? Dar bine, scumpul meu Patrick, părintele dumitale doar trebuie să fi fost mai bătrân ca dumneata.

Sir Patrick: El a spus aproape cuvânt cu cuvânt același lucru pe care-l spui dumneata. Jos cu medicamentele! Principalul e vaccinarea!

B. B.: Vaccinarea! Vorbești de vaccinarea contra variolei?

Sir Patrick: Da. În cercul intim al familiei, tatăl meu avea obiceiul să spună că el crede în eficacitatea vaccinării variolice nu numai contra variolei, ci și contra tuturor afecţiunilor de febră.

B. B. (aleargă extrem de interesat și agitat spre Ridgeon):

Ridgeon, ai auzit? (Aleargă spre Sir Patrick): Sir Patrick sunt emoţionat de cele ce ai povestit, mai mult decât pot spune. Tatăl dumitale a luat-o înainte propriei mele descoperiri. Eu n-aveam niciodată timp suficient spre a o desăvârși: dar ţi-o ofer dumitale, dragă Ridgeon, completeaz-o dumneata. Ascultaţi Walpole, Blenkinsop: fiţi atenţi o clipă. Cele ce urmează o să vă intereseze nespus de mult. O întâmplare m-a dus pe drumul cel adevărat. Aveam acum de curând în spital un caz de tifos și alături un caz de tetanos. Pat lângă pat: un colesiastic și un misionar de oraș. Închipuiţi-vă acum ce însemna aceasta pentru bieţii oameni! De unde să ia un eclesiastic bolnav de tifos demnitatea de care are nevoie? Cum să fie elocvent un misionar de oraș când suferă de crampe în fălci? Nu e posibil ! Ei bine, eu iau ceva din antitoxinul tific al lui Ridgeon și un tub de ser al lui Muldoley contra

tetanosului. Însă în unul din accesele sale misionarul trântește de pe masă toate remediile mele, și după ce le așez iarăși la loc, schimb din greșeală poziţiile lor și pun tubul lui Ridgeon în locul serului lui — Muldoley. Urmarea fu că am tratat cazul de tifos cu remediul contra tetanosului și cazul de tetanos cu serul antitific (medicii se uită încremeniţi unul la altul. B.B. zâmbește triumfător). Ei bine, s-au însănătoșit amândoi. *S-au însănătoşit.* Afară de un ușor tic nervos, misionarul e azi sănătos ca înainte. Aceasta firește mi-a dat de gândit. M-am întrebat de ce misionarul n-a murit de tifos din cauza remediului contra tetanosului și eclesiasticul din cauza serului contra tifosului? Aici e o problemă pentru dumneata Ridgeon. Cugetă Sir Patrick. Reflectează, Blenkinsop. Examinează chestia fără prejudecată, Walpole „în ce constă acţiunea reală a antitoxinului? Pur și simplu în excitarea fagociţilor. Foarte bine. Dar câtă vreme provoci crearea globulelor albe ale sângelui, e tot una ce ser anume se întrebuinţează în acest scop. Haha! Ei? Băgaţi de seamă? Aţi priceput? Din momentul acela am întrebuinţat absolut fără deosebire, tot felul de seruri cu rezultate pe deplin satisfăcătoare. Am vaccinat pe micul prinţ cu substanţa dumitale, Ridgeon, pentru că voiam să-ţi dau prilejul de-a te distinge, dar încă acum doi ani am făcut experienţa de-a trata un caz de scarlatină cu serul contra turbării de la Institutul Pasteur și a mers de minune. Acesta a excitat în cel mai înalt grad crearea de globule albe, și fagociţii au făcut restul. Iată motivul pentru care tatăl lui Sir Patrick era de părere că vaccinarea vindecă toate febrele. Ea a provocat crearea globulelor albe.

Emmy (băgând capul pe ușă): Domnule doctor Walpole, automobilul dv. a tras la scară; caii lui Sir Patrick se sperie de el, coborâţi repede.

Walpole (se ridică): Adio, Ridgeon.

Ridgeon: Adio. Și foarte mulţumesc.

B. B.: Te-ai lămurit asupra punctului meu de vedere, Walpole?

Emmy: El nu poate aștepta, Sir Ralph. Caii dau buzna în curte, dacă dumnealui nu vine.

Walpole: Viu, viu. (Către B. B.): Punctul dumitale de vedere e fals; fagociţii sunt un nonsens: toate astea sunt cazuri de intoxicaţie a sângelui; și adevăratul remediu e cuţitul, ’nă ziua, ’nă ziua, Sir Paddy. Mi-a făcut mare plăcere, doctor Blenkinsop. Vino, Emmy… (Iese; Emmy îl urmează.)

B. B. (cu tristeţe): Walpole n-are minte. Nimic alta decât chirurg. Un operator minunat; dar la urma urmei ce înseamnă a opera? Simplu — lucru manual, nimic alta. Creierul — creierul rămâne stăpânul situaţiei. Apendice: Vacs ! Nici nu există un asemenea organ. Nu e decât o îngroşare fără importanţă a membranei, care se ivește poate la 2 la da sută din populaţie. Mă bucur firește pentru Walpole, că operaţiunea e modernă; căci e băiat bun; și la urma urmei operaţia, nici nu strică, cum le-o spun adesea oamenilor: într-adevăr, zguduirea nervoasă și șederea în pat timp de paisprezece zile face mult bine oamenilor după o obositoare „season” londoneză însă afacerea tot o șărlătănie oribilă este. Dar trebuie să mă car acuma. Cu bine Paddy (Sir Patrick mormăie). Bună ziua, bună ziua, bună ziua dragă Blenkinsop, bună ziua. Bună ziua, Ridgeon. Nu te-ngriji de sănătatea dumitale. Știi

ce ai de făcut: dacă ficatul, ţi-e leneș, ia puţin argint viu, asta nu strică niciodată! Dacă te simţi ne liniștit, încearcă cu brom. Dacă asta nu ajută, un mic remediu excitant: puţin fosfor și stricnină. Dacă nu poţi dormi, trional, trional, trion…

Sir Patrick (sec): Firește niciun fel de medicamente. Colly, nu uita asta.

B. B. (cu fermitate): Desigur că nu. Foarte bine, Sir Patrick. Ca ajutor grabnic la ocazie se pot întrebuinţa acestea bineînţeles; dar ca tratament? – Nu. Nu. Evită în tot cazul farmacia.

Ridgeon (petrecându-l la ușă): Așa voi face. Și foarte mulţumesc pentru înnobilarea mea. Cu bine.

B. B. (la ușă): À-propos, cine e pacientul, care așteaptă afară?

Ridgeon: De cine vorbești?

B. B.: O femeie încântătoare. Soţul ftizic.

Ridgeon: E încă tot aici?

Emmy (privind în odaie): Aideţi, Sir Ralph. Soţia dv. Așteaptă în trăsură.

B. B. (trezit subit): Oh! Cu bine. (Iese repede.)

Ridgeon: Emmy, persoana tot aicea e? Atunci spune-i o dată pentru totdeauna: nu pot și nu vreau s-o primesc.

Emmy: Oh, nu e grăbită: nu-i pasă dacă o să trebuiască să mai aștepte. (Iese.)

Blenkinsop: Trebuie să plec și eu; fiece jumătate de oră, ce rămân departe de treaba mea, mă costă optsprezece pence. Adio.

Ridgeon: Vino dintr-una din zilele astea să dejunezi la mine.

Blenkinsop: Luxul acesta nu-mi pot permite dragă prietene; m-ar costa propriile mele dejunuri pe timp de-o săptămână. Îţi mulţumesc însă din inimă.

Ridgeon: Oare n-aș putea face ceva pentru dumneata?

Blenkinsop: Dacă ai de prisos vreun frac vechi, ceea ce numești dumneata unul vechi ar fi adică pentru mine unul nou, atunci gândește-te la mine, când vei examina iar vreo dată garderoba, dumitale. Cu bine (iese grăbit).

Ridgeon (privind după el): Bietul om! (Adresându-se lui Sir Patrick): Așa, va să zică, ăsta e motivul pentru care am fost înnobilat! Și asta e profesiunea medicului!

Sir Patrick: Și încă ce bună profesiune, scumpul meu. Dacă vei avea experienţele mele asupra ignoranţei sau superstiţiei pacienţilor noștri, te vei mira că mai suntem buni de ceva.

Ridgeon: Noi nu aparţinem unei profesiuni, ci unei conjuraţiuni.

Sir Patrick: Toate profesiunile sunt conjuraţiuni împotriva laicilor. Și nu fiecare poate fi un geniu, ca d-ta. Să se-mbolnăvească poate fiecare dobitoc, dar să devie un medic bun – asta nu poate fiecare; de aceea, tot sunt încă prea puţini medici buni. Și cu toate astea, Colly: B.B. ucide mai puţini oameni, ca dumneata.

Ridgeon: Oh, asta se prea poate. Dar el ar trebui, zău, să cunoască deosebirea dintre un vaccin și un antitoxin. A provoca crearea globulelor albe ale sângelui ! Vaccinul nici nu interesează măcar globulele albe. Asta e de la început până la sfârșit fals, iremediabil de primejdios de fals. A-i da lui în mână un tub cu ser e o crimă — pur și simplu o crimă.

Emmy (întorcându-se): Ei, Sir Patrick? Cât timp să mai stea caii în curent?

Sir Patrick: Ce te privește pe dumneata, hârcă bătrână?

Emmy: Ei, domol, domol: nu vă descărcaţi mânia asupra mea. Și Colly doar trebuie să vie la rând.

Ridgeon: Poartă-te cuviincios, Emmy, ieși afară.

Emmy: Oh, eu m-am purtat cuviincios, încă înainte de-a de fi învăţat pe dumneata să te porţi. Eu știu ce sunt medicii: șed împreună și se-njură unul pe altul, în loc să se ocupe de bieţii pacienţi. Și mai știu ce sunt caii, Sir Patrick. Am crescut la ţară. Fiţi așa de bun și veniţi.

Sir Patrick (sculându-se): Bine, bine. Adio, Colly. (Bate pe Ridgeon pe umeri și iese; se oprește o clipă, se uită gânditor la Emmy și spune cu mare convingere): Ești într-adevăr un diavol urât și bătrân. Asta e neîndoios.

Emmy (strigă după el extrem de indignată): Nici dumneata nu ești o frumuseţe. (Foarte iritată către Ridgeon): Ăștia n-au maniere; ei cred că pot să-mi spuie ce vor, și dumneata îi mai aţâţi. Da, am să le spun eu acestor oameni ce cred despre ei. Așa; acum da sau nu: vrei să primești pe nenorocita aia, sau nu?

Ridgeon: Îţi spun pentru a cincizecea oară că nu primesc pe nimeni. Spune-i să plece.

Emmy: M-am săturat să mi se tot spuie, s-o fac să plece.

Ridgeon: Trebuie să mă supăr mai întâi, Emmy?

Emmy (lingușitoare): Vino, vorbește-i numai un minut, de hatârul meu. Fii atât de bun. Mi-a dat trei schillingi. Ea crede că pentru bărbatul ei e chestie de viaţă sau de moarte dacă o primești sau nu.

Ridgeon: Dânsa preţuiește viaţa soţului său la trei shillingi?

Emmy: Mai mult nu are. Alţii găsesc că trei shillingi nu sunt inamic, tocmai atât cât să poată căpăta o deslușire. Femei nefolositoare! De altfel cea de-afară te va pune pe dumneata în bună dispoziţie pentru toată ziua, fiindcă e o faptă bună s-o asculţi; e de felul celora, ce-ţi plac dumitale.

Ridgeon: Ei, nici nu s-a prea păcălit. Pentru trei shilingi a avut o consultaţie, cu Cutler Walpole și cu Sir Ralph Bloomfield Benington. Numai asta face șase lire. Desigur că l-a consultat și pe Blenkinsop; alte optsprezece pence.

Emmy: Şi-o vei primi și dumneata de hatârul meu, nu-i așa?

Ridgeon: Oh! trimite-o înăuntru și du-te la dracu'. (Emmy fuge afară satisfăcută. Ridgeon strigă): Redpenny.

Redpenny (apare în pragul ușii): Ce e?

Ridgeon: Trebuie să examinez acum un pacient. Dacă până în cinci minute nu va fi plecat, vino și spune-mi că sunt chemat urgent la clinică. Pricepi: Trebuie să-l facem să plece.

Redpenny: S-a făcut. (Dispare; Ridgeon se duce la oglindă şi-şi potrivește puţin cravata).

Emmy (anunţând): Doamna Dubedat.

Doamna Dubedat (cu ton încet insinuant): Domnul doctor…

Ridgeon (scurt): Un moment, aș vrea înainte de-a începe dumneavoastră să vă spun că nu vă pot ajuta. Sunt extrem de ocupat. V-am trimis acest răspuns cu

bătrâna mea servitoare. N-aţi vrut să vă mulţumiţi cu acest răspuns.

Doamna Dubedat: Cum puteam?

Ridgeon: Aţi mituit-o.

Doamna Dubedat: Am…

Ridgeon: Nu face nimic. S-a rugat de mine, să vă primesc. Trebuie însă să mă credeţi că, cu toată bună-voinţa ce aș avea, nu mai pot prelua niciun nou caz.

Doamna Dubedat: Domnule Doctor, trebuie să salvaţi pe soţul meu. Trebuie. Dacă vă voi explica motivele, veţi pricepe că trebuie s-o faceţi. Nu e un caz comun, nu e de comparat cu niciun altul. El e cu totul altfel ca ceilalţi oameni. Oh, credeţi-mă, zău! V-o pot dovedi. Am (căutând prin mapă) adus ceva și trebuie să v-o arăt. Dv. puteţi să-l salvaţi: gazetele spun că dv „puteţi.

Ridgeon: De ce suferă… Tuberculoză?

Doamna Dubedat: Da. Plămânu-i stâng e atacat…

Ridgeon: Bine. Nu mai trebuie să-mi mai spuneţi nimic.

Doamna Dubedat: Dv. Puteţi să-l vindecaţi, dacă voiţi. E oare adevărat, că o puteţi, ori nu? (plină de jale): Oh, răspundeţi-mi, vă rog.

Ridgeon (prevenind-o): Veţi fi liniștită și vă veţi stăpâni nu e așa?

Doamna Dubedat: Da. Iertaţi. Știu, n-ar trebui… (revenind): Oh, vă rog, spuneţi-mi, că puteţi să-l salvaţi; atunci totul va fi bine.

Ridgeon: Eu nu sunt un doctor miraculos; dacă doriţi tratamente, trebuie să vă duceţi la oameni care vând asemenea lucruri. Dar am la clinică zece pacienţi tuberculoși a căror viaţă, după cum cred, o pot salva.

Doamna Dubedat: Slavă Ţie Doamne!

Ridgeon: Un moment. Închipuiţi-vă că acei zece bolnavi sunt zece naufragiaţi pe un wrac plutitor, care e tocmai atât de mare încât să poată îngădui salvarea lor, dar care în niciun caz n-ar mai putea purta pe el unul mai mult. Deodată se ivește dintr-o parte încă un cap din valuri și roagă să fie primit. El imploră pe căpitanul wracului să-l salveze. Dar căpitanul poate accepta pe noul venit numai dacă se decide să arunce în mare pe unul din cei zece din barcă și să-l dea pradă morţii. Asta e, ce ceri dumneata de la mine…

Doamna Dubedat: Cum e cu putinţă? Nu înţeleg. Mai există doar cu siguranţă…

Ridgeon: Trebuie să mă credeţi pe cuvânt. Asistentul meu, întregul meu personal și eu însumi lucrăm cu mare presiune. Facem tot ce ne stă în putinţă. Tratamentul e nou. Cere timp, mijloace și iscusinţă; și acestea nu ajung momentan pentru niciun nou caz. Cei zece pacienţi ai noștri sunt aleși pe sprânceană! Pricepeţi doar, ce înţeleg prin aleși.

Doamna Dubedat: Aleși? Nu, asta n-o pricep…

Ridgeon (sever): Trebuie să pricepeţi. Sunteţi silită să pricepeţi și să vă resemnaţi la aceasta. La fiecare din cele zece cazuri trebuia să am în vedere nu numai dacă cel în chestie ar putea fi salvat, ci și dacă ar merita să fie salvat. Trebuia să aleg zece din cincizeci; și să condamn la moarte pe ceilalţi patruzeci. Printre aceștia erau unii care aveau soţii tinere și copii minori. Dacă gravitatea îmbolnăvirii lor i-ar fi putut salva, ei ar fi fost salvaţi de zece ori. Nu mă îndoiesc că îmbolnăvirea

soţului dv. E un caz grav. Pot vedea lacrimile în ochii dv.(ea își șterge iute ochii), știu, că mă veţi inunda cu un puhoi de rugăminţi, îndată ce voi înceta de-a vorbi; dar e inutili. Trebuie să vă adresaţi unui alt medic.

Doamna Dubedat: Puteţi să-mi spuneţi numele vreunui medic care cunoaşte secretul dv?

Ridgeon: N-am niciun secret; eu nu sunt un șarlatan.

Doamna Dubedat: Mă iertaţi, nu voiam să spun nimic ofensator. Nu știu cum să vorbesc cu! dv. Oh, vă rog, să nu vă simţiţi jignit.

Ridgeon (puţin rușinat): Ei, nu-i nimic. (El cedează puţin și se așază). Vorbesc nerozii; La urma urmei sunt totuși un șarlatan, un șarlatan foarte capabil. Dar descoperirea mea nu e patentată.

Doamna Dubedat: Atunci orice medic poate însănătoși pe bărbatul meu? Oh, atunci de ce n-o face niciunul? Am încercat cu atâţia; am jertfit atâţia bani. Dacă aţi vrea numa să-mi indicaţi numele unui medic!

Ridgeon: Orice om din strada asta e un medic. Dar afară de mine și de cei câţiva inși, pe care îi instruiesc la spitalul Sf-ta Anna, nu există încă nimeni care să poată aplica cum trebuie tratamentul cu opsonin. Suntem însă foarte ocupaţi; regret foarte mult, dar aista-i tot ce vă puteam spune. (Sculându-se): Bună ziua.

GHEORGHE BRĂESCU

1871-1949 (scriitor român)

Se sunase mobilizarea[62]

Se sunase mobilizarea. Pe stradă oamenii umblau în sus și în jos, alergau ca nebunii, schimbau două vorbe, se îmbrăţișau între două șpriţuri și se depărtau fumând cu nervozitate.

În piaţă, muzica militară cânta arii naţionale. Căruţele, deshămate în faţa hanurilor, formau baricade. În pragul cârciumilor se iveau rezerviști beţi, cu saci atârnaţi de gât, descheiaţi la mantale, cântând răguşiţi, cu ochii injectaţi de băutură și neodihnă: *„Boo, bo, bo, borul lui Traian"…* într-o cacofonie eroică.

Un gratarагiu îşi frigea degetele servind, fără să pridideascâ, mititei cruzi. Pe la răspântii, gorniștii îşi făceau de cap, sunând potpuriu nesfârșit de semnale. Un popă în odăjdii trecea binecuvântând norodul, făcându-și drum, cu crucea sus, printr-o herghelie de cai mizeroși, ce săreau împiedicaţi de picioarele dinainte, mânaţi spre cazarmă de poliţiști cu mustăţile ude.

În curtea cazărmii, un plutonier, răgușit și el, îmbrăca oamenii aruncându-le în braţe, din mormanul de lucruri amestecate scoase în mijlocul curţii, efecte de

---

[62] Gh. Brăescu — Opere alese, voi. II, Editura pentru literatură, București, 1962.

îmbrăcăminte, inventariindu-le cu voce tare:

— Turlan Ilie.

— Zânt!

— Ţine ici, na… cămașă… izmene… obiele…

Și efectele zburau în aer, aruncate în obrazul oamenilor.

Departe, în marginea curţii, medicul mobilizat, îmbrăcat pentru întâia oară în haine miilitare, cu pantalonii prea strâmţi, cu tunică prea scurtă, cu chipiu recalcitrant, se vedea foarte priceput înjurând, vrând să arate că cunoaşte meseria armelor.

Oamenii stăteau plini de speranţe nelămurite, așteptându-se să sufere de o boală minunată necunoscută, care să-i scape de urgie fără durere. Stăteau dezbrăcaţi înţepeniţi, acoperindu-și cu rufe murdare goliciunea.

— Cine-i la rând, tu ești?

— Eu să trăiţi…

— De ce nu te-ai dezbrăcat până acum?

— Eu sunt…

— Leapădă căldărușa, ce ţii căldărușa aia în mână?… Ai venit la pomană? Dezbracă-te.

— Numai o vorbă…

— Dezbracă-te, n-auzi?

— Am venit…

— Dezbracă-te, mama ta de tâlhar…

— Domnule, nu mă-njura, eu sunt…

— Dezbracă-te, fire-ai al dracului cu mă-ta și nu vorbi!…

— Domnule…

— Scoate cămașa.

— Trăiţi… vă sărut mâna.

— Leapădă izmenele… Uite-l cum tremură… De pe acum ţi-e frică, păcătosule… Dă-i un purgativ, să-și vină în fire!…

— (Înspăimântat): Dom'le…

— Nu vorbi… Descleștaţi-i fălcile…

— Hai, c-apoi pe urmă îţi torn cu pâlnia… Așa, vezi… P-ăsta să-l puneţi în frunte… Cum te cheamă?

— Simion.

— Ce meserie ai?

— Dascăl.

— Învăţător?

— Nu, dascăl de biserică. Așteptam pe părintele… Zise: „Du-te tu, Simioane, înainte, că viu și eu…". Mă tem că pentru sfeștanie.

— Așaa?… Ei, fire-ai al dracului de (tâmpit!… De ce nu spune-ai de la început, idiotule?… Stai colo și așteaptă…

— Acu ce să mai aștept?… Mă duc acasă.

SACHA GUITRY

1885-1957 (scriitor francez)

Cum am fost reformat[63]

Era în 1914, luna octombrie. Urmam un tratament neplăcut într-o staţiune balneară mohorâtă din sud-vest, când am fost anunţat că trebuie să mă prezint miercurea următoare în faţa Consiliului de Reformă.

Eram ţintuit la pat de 3 zile de o criză violentă de reumatism, localizată la genunchi. Am anunţat de acest lucru autorităţile în drept, adică pe primar. S-a înregistrat, pur și simplu, cererea mea și mă întrebam ce se va mai întâmpla. Iată ce s-a întâmplat.

Miercuri dimineaţa, pe la ora 8, cineva a bătut cu violenţă la ușă și, fără să mai aștepte răspunsul, a intrat. Erau două persoane: un medic maior și un jandarm. Pe faţa celor două persoane nu se putea citi firește nici cea mai mică simpatie pentru mine. Pentru ei eram un individ care nu se comporta ca lumea și care îşi mai și permitea să deranjeze autorităţile.

De altfel, cel mai important dintre ei nu făcea nimic pentru a-și ascunde sentimentele pe care i le inspiram. Și totuși, cu toată severitatea privirii lui, și poate tocmai pentru asta, acest om, încă tânăr și distins, mi s-a părut fermecător.

S-a oprit la capul patului cu chipiul pe cap.

— Dumneata ești acela prea bolnav pentru a te putea deranja?

— Da, domnule.

— Și ce ai?

— Reumatism.

— Unde?

— La genunchi, domnule.

— Mi-ar plăcea să constat chiar eu asta!

Și cu un gest destul de brusc — aș putea spune chiar brutal — îmi ridică cuvertura. Dacă rândurile acestea ar cădea vreodată sub ochii acelui medic maior, al cărui nume nici nu-l știu, să nu creadă cumva că păstrez o amintire urâtă despre vizita lui. Dimpotrivă, și iată de ce.

Când mi-a zărit genunchii, foarte umflaţi, mânia lui îi dispăru brusc, cum se vede uneori o furtună potolindu-se.

— O! În ce hal arătaţi!

— Sunt în această stare, domnule, din luna mai.

Cinci minute mai târziu, după ce l-am poftit să se așeze și după ce și jandarmul îşi luase un scaun, le-am povestit pe larg despre boala mea lungă. Simţeam cum crește simpatia lor pentru mine.

---

[63] Sacha Guitry — Mes Médecins, Cortial, Paris, 1932.

— Din toate suferinţele pe care le-am îndurat de 5 — 6 luni, niciuna nu se compară cu accesul de gută.

— Cum, suferiţi și de gută? la vârsta asta?

— Sigur că da!

— Închipuiţi-vă, domnule, că și eu am gută și că sufăr îngrozitor.

Și mi-a povestit și el pe larg despre boala lui, despre senzaţia aceia de a avea degetul zdrobit de un cleşte sau mâncat de șobolani.

— Pot să vă întreb, domnule maior, ce tratament urmaţi când se declanșează o criză?

— Iau aspirină în doză masivă.

— Ei bine, este ceva mai bun decât asta.

Și i-am indicat singurul medicament care într-adevăr îmi lua durerea. I-am lăudat eficacitatea, asigurându-l că nu dă niciodată greș.

— Iată un lucru care mă interesează; aș vrea să notez imediat acest medicament.

Găsi pe noptiera mea tot ce trebuie pentru scris.

— Pot să-mi permit să vă indic și modul de utilizare cel mai bun?

— Sigur că da, chiar vă rog.

„Am început astfel: „se va lua un cașet între cele două mese principale; niciodată pe stomacul gol. Se va lua cu o jumătate de pahar de apă alcalină…”

După 5 minute, medicul maior, amabil și distins, pleca împreună cu jandarmul, având în buzunar o reţetă prescrisă de mine.

Françoise

Piesa

Fragment din actul II

O cameră într-un spital

Operatul: Soră dragă… nu crezi că mi s-a făcut prea multă morfină?

Sora: Pentru ce?

Operatul: Pentru că… știi ce impresie am? Am impresia că în momentul ăsta mă doare… da… am impresia că mă doare, fără însă să o simt… și asta e foarte rău… pentru că dacă nu mi s-ar fi făcut atâta morfină aș fi simţit durerea și atunci medicul ar veni și mi-ar da un ajutor. Nu crezi că mi s-a făcut multă morfină pentru ca să nu deranjez pe nimeni în noaptea asta?

Sora: Nu, sigur că nu!

Operatul: Da! ei bine eu am impresia că morfina este un lucru care se face bolnavilor pentru ca medicii să doarmă liniștiţi. Da, sigur, morfina este făcută pentru ca medicii să doarmă liniștiţi.

LEONID LENCI

1906-? (scriitor sovietic)

Bani peșin[64]

Nu de mult mi s-a întâmplat să mă îmbolnăvesc de gripă.

În general nu există boli plăcute sau simpatice, dar cred că gripa este totuși una dintre cele mai păcătoase, prin senzaţiile pe care ţi le dă. Este o boală în timpul căreia, cum se spune, nu-ţi mai arde de nimic.

Simţind junghiuri nesuferite în tot corpul, mi-am luat temperatura și, după ce m-am convins că e ridicată, am căzut într-o stare de spirit mohorâtă, care amintește de acea parte a zilei când ziua nu s-a terminat, iar noaptea încă n-a început, și pe care francezii o numesc „nici lup, nici câine”.

Nu-mi rămânea de făcut altceva decât să bolesc.

M-am băgat în pat, am anunţat doctorul și, până la venirea lui, m-am gândit să citesc ceva.

Cartea pe care am luat-o din raft era o voluminoasă lucrare în limba engleză: „Îndreptar asupra ocrotirii sănătăţii”. „Îndreptarul”, întocmit de „Asociaţia pedagogilor și medicilor din S.U.A.”, era editat la Washington. Mi-am amintit că lucrarea mi-o dăduse un doctor cunoscut, care mă încredinţase că citirea ei îmi va face o deosebită plăcere.

„Ce plăcere poate să-ţi facă o carte de strictă specialitate?”, m-am gândit, dar am deschis-o totuși.

Chiar titlul primului capitol îmi atrase atenţia:

„Valoarea vieţii și a bolii exprimată în bani”.

„E interesant de văzut, gândii eu, cât valorează viaţa omului din punctul de vedere al *businesman-ului* și care este astăzi în America preţul gripei și al anginei?”

Citii mai departe și aflai că pe baza tabelelor întocmite de societatea de asigurare „Metropolitan”, autorii „îndreptarului” au calculat că într-o familie cu un venit anual de 2.500 de dolari, educaţia unui copil până la vârsta de 28 de ani costă aproximativ 7.500 de dolari. Cheltuielile pentru întreţinerea unui copil până la vârsta de 18 ani constituie o investiţie de capital, care mai târziu trebuie să aducă dividende sub forma câștigurilor realizate de el. Moartea copilului sau o boală care are ca urmare invaliditatea provoacă pierderea acestor investiţii. În cazul când copilul trăiește și atinge vârsta de 18 ani, el este evaluat, potrivit calculelor autorilor acestor tabele, la 29.000 de dolari, după ce se scad toate cheltuielile sale de întreţinere în viitor.

Am început să mă simt rău. Am avut senzaţia, aproape fizică, de greaţă: lată-l, „banul lipsit de suflet”, în toată odioasa lui splendoare!

---

[64] Leonid Lenci — Schițe umoristice. Editura Cartea rusă. București, 1953.

La „ei” totul se poate transforma în bani!

Vreţi să ştiţi ce beneficiu aduce unei familii „cu un venit anual de 2.500 de dolari” moartea unei bunici bătrâne? Poftim ! Dacă bunica a murit pur și simplu de bătrâneţe — atât, iar dacă a murit de boală, beneficiul scade, că trebuie să se ţină seama de cheltuielile cu tratamentul și îngrijirea.

Se înţelege, desigur, că în asemenea familie un copil care crește nu e o bucurie a vieţii, ci un capital. Dacă ajunge până la 18 ani, începe să aducă dobândă. Dacă nu ajunge, părinţii vor plânge, dar nu copilul, ci bănișorii pierduţi.

Frământat de aceste gânduri și de temperatura care se ridica, am pus cartea pe noptieră, și în scurt timp am căzut într-un fel de toropeală.

Era chiar stare de toropeală și nu somn adevărat, fiindcă păstrasem senzaţia propriului meu „eu”. Dar sângele, încălzit de virușii gripei, pulsa spre creier și, fără să-mi dau seama, trecui în lumea plină de năluci a închipuirii.

— Se făcea că eram lungit pe pat, într-o cameră mică și curată. Nu știu ce boală aveam. Eram un tânăr american de 15 ani și mă chema Tom.

Bărbatul acela gras, fin vestă și cu faţa roșie, care într-un colţ al odăii stătea de vorbă cu un om cărunt cu înfăţișare demnă și îmbrăcat în negru, e tatăl meu. Femeia slabă, cu ochii plânși, e mama mea. Omul cărunt, îmbrăcat în negru, e doctorul. Despre ce-or fi vorbind?

Mi-am ciulit urechile și am auzit:

— Doctore, vă rog să-mi spuneţi exact cât va costa tratamentul lui Tom? – întrebă tata.

Doctorul răspunde ceva, indicând probabil o cifră.

Tata pălește și se apucă cu mâinile de cap.

Mama începe să plângă încet.

Doctorul spune:

— Să nu vă pară rău de bani. Doar până acum aţi și investit în băiatul vostru cel puţin 20.000 de dolari. N-are niciun rost să-i pierdeţi!

— Dar de unde să iau bani pentru vizitele medicului și pentru doctorii? – spune cu amărăciune tata.

„Uf, mi se pare că ard !”, mă gândesc eu.

Mama spune printre lacrimi:

— Trebuie să vindem totul, ca să-l salvăm pe Tom!

— Asta-i idee înţeleaptă — zice doctorul. Dacă Tom al vostru n-ar avea 15 ani, n-aș încerca să vă conving. Dar gândiţi-vă singuri: peste trei ani va începe să aducă venit și cheltuielile voastre vor fi recuperate.

Tata ia abacul de pe masă. Pe faţă îi apare o expresie de concentrare. Mișcă deznădăjduit bilele de colo până colo și apoi zice:

— Dar dacă se îmbolnăvește iar?

— N-aveţi decât să supravegheaţi mai bine investiţia voastră. N-o lăsaţi să răcească.

— Dar dacă nu va găsi de lucru, când va ajunge la 18 ani? — întreabă tata. Cu șomajul ăsta nu-i chiar atât de ușor să capeţi serviciu.

„Precis că ard”, mă gândesc din nou, stăpânindu-mi cu greu un geamăt.

Mama repetă:

— Trebuie să facem totul ca Tom să se vindece!

Doctorul ia și el abacul și începe să socotească. La urmă spune:

— Vă fac o reducere de 50 dolari, dar niciun cent mai puţin.

— Dar dacă îşi rupe un picior? – întreabă tata îngândurat. — Sau o mână? Joacă fotbal și oricând i se poate întâmpla ceva.

— Astea-s fleacuri! – răspunde doctorul. L-am sărutat în gând pentru cuvintele astea. — Copilul este o întreprindere comercială și orice întreprindere este legată de un anumit risc. Trebuie să riști, onorabile, trebuie să riști, încheie el, bătându-l pe tata pe umăr.— Decide-te!

Mama începe să plângă și mai tare. Mi se face grozav de milă de ea. Tata tace.

„Sigur, m-am curăţat, gândesc eu. N-o să dea banii”.

Într-un târziu, tatăl meu spune:

— O să vând mobila și o să văd eu cum mă descurc. Începeţi tratamentul!

Doctorul se scoală de pe scaun și se îndreaptă spre mine.

Am început să gem, am deschis ochii și… m-am trezit.

La căpătâiul meu stătea aplecat simpaticul Ivan Vasilievici, doctorul policlinicii noastre. Faţa lui, rotundă și plină de buntate, radia de sănătate și un nesecat optimism.

— Bună ziua, spuse Ivan Vasilievici. Dar ce-i cu dumneata, drăguţule? Tare ai gemut în somn!

Aveam o poftă grozavă să-i povestesc lui Ivan Vasilievici ce simţisem în clipele când fusesem un american de 15 ani.

— Am fost o întreprindere, Ivan Vasilievici, spusei eu, dar, când m-am trezit am devenit din nou om. Înţelegeţi?

— Nu, răspunse Ivan Vasilievici. Dar temperatura ţi-ai luat-o?

„Ce bine e că a venit să mă vadă un medic sovietic și că nu va trebui să vorbesc despre onorariu, despre socoteli, despre tot mecanismul murdar al banului”.

— Da, e clar că ai febră mare, spuse Ivan Vasilievici. Ai luat o gripă, iubitule. Ia, hai, să te examinez.

Îmi puse stetoscopul pe piept și-mi porunci:

— Respiră adânc.

Și am început să respir adânc și liniștit.

1951

Profesiunea

E foarte greu să-ţi alegi o profesiune potrivită, nu-i așa? Și câte drame, ca să nu zicem tragedii, nu se petrec din această pricină. Să luăm de exemplu o artistă sau un artist prost. Din omul acesta ar fi putut să iasă un veterinar minunat, un pedagog bun, un excelent inginer, dar el și-a supraapreciat talentul, s-a suit pe scenă și, gata

drama! Și pentru el și pentru public.

Eu n-am avut nicio dificultate în alegerea profesiunii. Tatăl meu e medic, bunicul meu a fost și el medic, iar eu, încă din copilărie, îi doctoriceam pe toţi: păpușilor le desfăceam burţile și le scoteam apendicele, iar pisicilor le puneam prișniţe.

La institut nu făceam decât să visez la clipa în care voi începe să practic medicina. Mă înţelegi? îmi iubesc profesiunea și gata.

Când am absolvit institutul, am cerut singură să fiu trimisă într-o regiune îndepărtată, unde e mare nevoie de medici și unde poţi munci din plin. Tatăl meu m-a înţeles și m-a sprijinit. Cu mama însă a mers mai greu.

Mama e mamă. Nu voia să se despartă de mine în ruptul capului. Ea mă socotește până astăzi „un copil slăbuţ". Ce spui? Eu și „copil slăbuţ"!

Doamne, cât ne-am mai certat atunci!

Îi spuneam:

— Mămico, te rog înţelege că sunt medic! Iar doctorii tineri n-au ce face la Moscova! Sunt destui și fără noi !

— Cum adică „n-au ce face"? (spunea ea). Un doctor tânăr ca tine poate oricând să se mărite la Moscova!

— Pe mine statul m-a ţinut la învăţătură (spuneam eu) nu ca să mă reped numaidecât la măritiș, ci ca să vindec oameni!

— Poate că nimerești un soţ așa… mai bolnăvicios și o să-l poţi trata toată viaţa!

Mama-i mamă!

Dar iată cum s-a întâmplat acum. Am venit acasă în concediu. Sun la ușă. Mama îmi deschide, se uită la mine și izbucnește în plâns:

— Lenocica, sărăcuţa de tine, cum ai slăbit! Tată, ia te uită! Parc-ar fi o scobitoare!

Tata nu rezistă și izbucni în râs:

— Halal scobitoare! Abia intră pe ușă!

Lucrez pe Volga, dincolo de Saratov, într-un sat mare. Spitalul meu e cam micuţ, dar foarte frumușel și bine utilat. Natura pe acolo e minunată! Când ieși la câmp, simţi atâta libertate încât ţi se oprește răsuflarea de emoţie! Iar principalul lucru e că pe la noi oamenii sunt foarte de treabă!

N-o să uit niciodată cum am făcut prima operaţie.

A venit la mine brigadierul Egor Ivanovici Potapov. Avea pe antebraţul drept un abces mare cât un ou de găină.

E un om simpatic, mai în vârstă, cu mustăţile de culoarea griului copt. Purta o tunică militară îşi pe piept cinci medalii.

Îmi spune:

— Doctore, trebuie să mă tai!

Îi propun să-l anesteziez, dar mă refuză.

Eram foarte emoţionată în timp ce-l pregăteam pentru operaţie.

El bagă de seamă și căută să mă liniștească. Parcă nu eu mă pregăteam să-l operez pe el, ci el pe mine.

— Tu, fato, spuse el, nu fii emoţionată, că e un fleac operaţia asta. Harș, odată,

și gata!

Îl întreb:

— Dar n-o să ţipi?

El zâmbește și răspunde:

— Fată dragă, vorba e să nu ţipi tu, nu eu… De mine să n-ai grijă, că nu ţip. Eu am tot fost tăiat până acuma.

Mă liniști, mă luă cu vorba. În timpul ăsta eu… „harști”!

Și închipuiţi-vă că n-am zis nici „pâs”!

Sau cazul cu tușa Glașa. E mulgătoare renumită.

A venit la noi în spital cu o congestie pulmonară. Temperatura aproape de patruzeci de grade și starea generală cam proastă.

Când îmi făceam vizita de dimineaţă, îmi spuse:

— Doctore! Lasă-mă să plec pentru o oră, să dau o fugă până la fermă să văd ce-i cu Colombina noastră !

Cu patruzeci de grade. Temperatură și ea vrea să „dea o fugă”!

Îi răspunsei:

— Stai liniștită și nu te agita. Chiar aseară a fost zootehnicianul vostru și m-a rugat să-ţi comunic despre Colombina că se simte bine!

— Nu se știe, doctore, ce se poate întâmpla peste noapte, în organismul ei de vacă! Vacile de rasă parc-ar fi copii! O să mă întorc repede, nu te neliniști 1

Dar, bineînţeles că îmi era dor de Moscova. Se poate oare să nu-ţi fie dor de Moscova noastră?!

Ședeam uneori seara în cămăruţa mea de la spital, ascultam postul de radio Moscova (abia acum l-am apreciat cum se cuvine!) și parcă vedeam străzile noastre, pe Puşkin al nostru, casa noastră, pe tata cu ziarul în mână… Pe mama… Mi se strângea inima. Și atunci mă gândeam că a doua zi de dimineaţă am o operaţie de făcut, că în cursul zilei trebuie să mă duc până la raion să mă cert fiindcă îmi reţin medicamentele, că seara trebuie să ţin o conferinţă la cercul sanitar din colhoz, și-mi trecea toată tristeţea. N-ai vreme să fii trist la noi! Afară de asta m-am și apropiat foarte mult de oamenii noștri.

Tușa Glașa când m-a condus la gară, la plecare, mi-a spus:

— Elena Victorovna, să te întorci neapărat la noi! Ne-am obișnuit cu dumneata! Iar până la sosirea dumitale, o să-ţi pregătesc și un mire bun, un intelectual…

Ce caraghioasă e!

Când am sosit la Moscova, am fost chiar puţin buimăcită.

Zilele treceau în goană și eu aveam atâtea de văzut!… Să mă duc peste tot… Piese de teatru noi, expoziţii, conferinţe, operaţii interesante! Ca să prididesc cu toate, merg pe stradă alergând.

De îndată ce am sosit, primul lucru pe care l-am făcut, a fost să mă reped la institutul nostru.

Aici, toată lumea m-a primit cu bucurie: și profesorii și ceilalţi colaboratori.

Directorul nostru, Boris Dmitrievici, mă întrebă:

— Ei, cum o duci? Ai învăţat să vorbești cu vocea de bas a doctorilor?

Era gluma lui preferată.

Se întâmpla să vină la el câte o fetiţă din acelea cocoloșite de mama lor (nu știu de ce s-au nimerit la facultatea noastră de igienă atât de multe din soiul acestora…). Curăţică, tăcută și piţigăiată. El însă o lua repede:

— De ce vorbești timid cu mine? Ești doar viitor medic igienist. Trebuie să vorbești cu voce de bas! „O sută de ruble amendă!”

N-am văzut pe niciuna dintre colege. E, de altfel, ușor de înţeles, fiindcă ne-am risipit care-ncotro. N-am întâlnit-o decât pe Nina Hvorostova. Dar mai bine n-o mai întâlneam!

Văzui că merge una așa… de două ori mai grasă decât mine.

Pardesiu alb, pantofi ultimul model, iar faţa atât de plictisită, de parcă dormea de-a-n picioarele, cu ochii deschiși, visând ceva cu totul lipsit de interes!

O întrebai:

— Tot la Moscova, Nina? De ce?

Ea îmi răspunse:

— M-am măritat și soţul meu a obţinut să nu fiu trimisă nicăieri.

— Și unde lucrezi?

— Nicăieri. Acasă.

— Copii ai?

— Da’ mai dă-i încolo! Nu mă grăbesc de loc.

— Și ce faci toată ziua?

Ea râse:

— Crezi că puţină treabă are o femeie care nu are ce face? Mă învârtesc!

— Pesemne că te distrezi mult!

— Dar unde să te distrezi la Moscova?

— Ei, de pildă, la teatru nu te duci?

— Da’ mai dă-l încolo!

— La expoziţii, muzee… La Tretiacov ai fost?

— Nu. Ce să mă mai car la Tretiacov, când știu că pot să mă duc oricând acolo?

Îi spusei:

— Nina, doar ești doctor ! Cum de nu te plictisești fără munca ta? Când ai văzut pentru ultima oară un bolnav?

Râse din nou:

— Acum două săptămâni. Stiopocica al meu și-a stricat stomacul mâncând prea mulţi colţunași. A trebuit să chem doctorul!

— Dar nu puteai și singură să-i prescrii niște ulei de ricin?

— „Dumnealui” nu mă recunoaşte de loc ca medic. „Tu, nevastă, spune el, poţi numai să omori un om, dar nu să-l vindeci”!

O privii în ochi și o întrebai:

— Spune, Nina, și ești fericită?

Căscă și răspunse:

— Fericită… așa… în general…

Uite, însă, că eu n-o cred fericită. Dacă-i fericită de ce are o faţă somnoroasă și

plictisită? Și de ce cască tocmai când îi vorbești de fericire?

Mă simţii dezgustată, mormăii un „la revedere” și plecai. Și mi se făcu deodată dor să mă întorc, cât mai repede, la mine pe Volga, în spitalul meu, la bolnavii mei!

Mă îndreptai spre centrala telefonică interurbană și pe drum mă gândeam: „O să-i spun lui Vasia că plec marţi, cu două zile mai devreme”.

Care Vasia? Mă privește personal care Vasia! în general… un agronom… Și tușa Glașa n-are absolut niciun amestec în chestia asta…

SAȘA PANĂ

1902-1981 (medic și scriitor român)

Ăia din curte[65]

Nu era om în sat care să nu cunoască vestea. Încă de miercuri, tobosarul satului se oprise la toate răscrucile, și nu erau multe, vreo patru, cinci — că nu erau în Corni decât opt-nouă sute de suflete. Tobosarul părea un băiat de vreo 14 ani, slăbănog, pistruiat, cu urechile clăpăuge și cu mersul șlampăt. Dar oamenii din sat cunoșteau bătaia lui și numai a lui de mai bine de cincisprezece ani. Era vârstnic. Avea peste 30 de ani. Nimeni nu știa anume nici de unde venise îşi cum se pripășise pe acele meleaguri de pe malurile Bahluiului. În sat îi spuneau oamenii „fătălăul”, căci avea o hibă că nici mustăţi nu-i crescuse, nici de fete nu se îndrăgea. Obrazuil îl avea de culoarea pergamentului, stafidit, ochii spălăciţi și glas piţigăiat. Notarul îl pusese într-o zi, într-o doară, să bată toba. Și-i spusese cu ce anume vorbe să cheme pe oamenii strânși într-o zi de iarmaroc să vină Ha primărie și să-și afle rândul la prestaţie. Hârtoapele drumului cu munca fiecăruia se astupau și la fel se smulgeau bălăriile din șanţurile drumului. Și prinsese băiatul meșteșugul ciocănitului în tobă cu atâta îndemânare, că nu mai cunoscuseră nici Corni, nici satele megiește mai ditai tobosar.

Și în miercurea trecută, Pafnutie chemase poporul, de-i beteag sau vreo durere îl roade, să vină duminica dimineaţă la dispensar că vor veni acolo doftori de la Iași să scotocească beteșugul fiecăruia și să-i lecuiască.

Oamenii rămaseră la început nedumeriţi, că nu știau unde este dispensarul satului. Dar, din vorbă în vorbă, fiecare dându-și cu presupusul, au ajuns să dibuiască taina. Le-au venit într-ajutor ăi mai bătrâni. Își amintiră ei că, într-un toi de vară, descălecă în mijlocul satului dintr-o brișcă cu lemnăria galbenă și chenare negre domnul prefect al judeţului împreună cu alţi doi domni tineri și o doamnă, care-și păzea frumuseţea chipului sub un văluraș ce-l spânzura de la pălărie peste faţă. Prefectul sări primul din trăsură și cucoana fu ajutată de braţul lui și de al altuia

---

[65] Saşa Pană — A fost odată și nu va mai fi ! Editura de stat, București, 1949.

din cuconași să coboare. Și ea coborî și păși ușor și parcă cu scârbă în vârful picioruşelor încălţate în niște condurași de păpușă. De la primărie, au trecut cu toţii în casa de alături — în anul acela gătată — iar acolo s-au ţinut cuvântări, s-au ciocnit pahare cu vin anume adus de la crama surorilor Axente din Cotnari, iar oamenii adunaţi buluc la gard, au strigat și ei, de câte ori vătăjelul primăriei răcnea ridicând mâinile în sus, „Ura, ura! Să trăiască !".

S-a vorbit de sănătate, de popor, de talpa ţării, de partidul liberal și a doua zi, cei ce treceau prin faţa clădirii cu pricina, dacă știau buchisi slovele, puteau citi (că literele erau de-o şchioapă):

MINISTERUL SĂNĂTĂŢII
DISPENSARUL
Dr. CONST. ANGELESCU

Mai rămânea să se numească un agent sanitar, medicul plășii să vină o dată pe săptămână, să se trimită de la centru niscaiva prafuri și unsori și totul o să meargă strună. Dar astea nu s-au întâmplat o zi, nici două, nici nouă… și trecu o lună, trei, frunzele începură să cadă, apoi veni iarna. Oamenii treceau pe lângă dispensar, ca pe lângă un monument: cu indiferenţă. Într-o zi, la geamuri apărură perdeluţe, pe hogege se văzu fum, cineva făcuse pârtie prin zăpadă, de la ușă până la poartă și seara se zări înăuntru lumină. Dar oamenii nu dădură mare interes ăstor schimbări. Ei stăteau prin casele lor, strânși la clacă. La lumina opaiţului și cu fruntea descreţită de o vorbă de duh, desghiocau da știuleţi de porumb. Vezi că nu umblau cu capul zvârlit spre nori, ci mai mult cu privirea încruntată spre vârful opincilor. Așa că nici băgaseră de seamă când pe locul firmei celeia frumoase rămăsese o pată mai albă de perete, mare cât o pernă.

Acolo, o fi domnul dispensar, la domnul notar, că doar nu era să rămână casa goală. Notarul avea cu ce să-și umple cele trei odăi măricele, proaspăt spoite și cu chenăraș de sineală tras cam da un cot sub bagdadie, jur-împrejur.

Într-adevăr, acolo trebuiau să se seringă, duminica dimineaţă, bolnavii din Corni și din împrejurimi — fiindcă Pafnutie făcuse câţiva kilometri roată în jurul satului să cheme toată lumea.

Și betegi erau mulţime.

Era o zi frumoasă în duminica aceea, de Cireșar, Duminica Orbului, scria în calendar, 1938.

Primii oameni începură să intre în curte, când soarele încă nu ieșise deasupra zării. Apoi, pâlcuri tot mai dese se adunau pe la răscruci, aflau unde-i locul de-i cheamă și mergeau povestindu-și necazurile ce le rodeau trupul. Parcă nu mai rămăsese om la casa lui, parcă nu mai era om sănătos în sat. Au cine este sănătos de-a-binelea? Dar ca oamenii din Corni, mai rar.

Abia acum, când știai ce-i mână și te uitai mai acătării la ei, o jale te cuprindea, ba și îngreţoșare. Picioare pocite de buboaie cât cepele degerate, degete strâmbe, mâini scălâmbăiate, copii cu gâlci la gât din care se scurgea o zeamă prăzulie,

bărbaţi şi femei; cu nasul mâncat, parcă de hârcă, mulţi copii cu burta mare şi picioarele încovoiate, bălăbănindu-se ca raţele în mers şi mulţi, mulţi oameni cu obrajii galbeni pământii, supţi de friguri sau cine ştie de ce alte metehne.

*

Camioneta serviciului sanitar al judeţului plecă din dreptul acelui serviciu pe la 8 şi jumătate dimineaţă. Tot oraşul ştia din ajun că şi în judeţul Iaşi începe campania sanitară iniţiată de Nae. Dacă oamenii care n-aveau cu doftoricescul meşteşug nici în clin nici în mânecă puteau să pronunţe numele medicului general aflat în fruntea Ministerului Sănătăţii fără alte simţăminte de cât de admiraţie impersonală pentru aprigul organizator — cum i se conturase aureolă — nu la fel se putea spune şi despre subalternii săi, adică despre întreg Serviciul Sanitar.

— Nae e extraordinar!

— Dacă nimeni n-a pus pân-acum ordine, o să vedeţi ce va face Nae!

— Nae nu ştie de glumă!

— Unu-i Nae. A dat groaza-n doctori!

— Nae a fost alaltăieri în inspecţie la Turnu Severin!

— Ce vorbeşti, frate? Am primit ieri o telegramă de la cumnatu-meu, doctorul primar din Constanţa. Cică Nae a vizitat întreg judeţul.

— În „Lumea" de azi, scrie că Nae o să fie la ora asta la Cluj.

— E prăpăd. În zece zile, o mie de medici au fost destituiţi, mutaţi, daţi în judecată, iar reţinerile din salar sunt mai mari de cât salariile…

Într-adevăr, Nae zbura cu avionul dintr-un capăt la altul al ţării, sărea din avion în tren, din tren în maşină şi pe unde trecea nici iarba nu mai creştea. Şi avea ceva care te uimea.

Era un om civilizat; el deschidea uşa cancelariei spitalului.

Personalul prezent sărea în picioare, parcă împins de un tel:

— Să trăiţi!

— Bine aţi venit!

— Vă salut!

— Am onoarea! spunea fiecare cum găsea de cuviinţă sau cum i se nimerea. Nae tăcea. Rotea privirea deasupra ferestre lor. Cei din cameră i-o urmăreau ca fâşia de lumină a unui reflector pe cer. Nae îşi oprea privirea într-o mică reţea de păienjeniş prinsă într-un ungher.

„E de rău" — gândeau cu toţii.

Nae nu spunea nimic. Niciun muşchi al feţei nu-i trăda gândul. Cu paşi măsuraţi, se îndrepta spre birou, deschidea primul registru ce-i era în faţă. Frunzărea o filă, două, — trei. A găsit ceea ce a căutat! Cifra din coloana vârstei bolnavilor la unul din cei înregistraţi era corectată. Ilie Pârjogeanu avea patruzeci şi opt şi nu patruzeci şi şapte de ani. Privirea lui Nae se oprea câteva clipe peste acel 7 prefăcut în 8.

Privea şi tăcea.

„E de rău!" — gândeau toţi cei de faţă.

În sfârșit, Nae catadicsea să privească personalul sanitar aflător în cancelarie. Privirea i se înecă într-o butonieră din care lipsește nasturele.

„Ce să fie?” — gândeau cu toţii. Ce să fie? Nedumerirea asta e probă că medicii nu cunosc pretenţiile lui Nae. Șeful lor e doar general activ, iar ei niște civili. Dar asta îi scutește să nu fie încheiaţi „reglementar” la toţi nasturii halatului?

„E de rău” — gândesc cu toţii.

Nae se îndreaptă spre fotoliul din spatele biroului. Medicii fug în lături parcă s-ar simţi bolnavi de lepră. Nae scoate din buzunarul vestonului un carneţel și notează ceva. Apoi, privește la ceas, și către medicul șef al spitalului, silabisind cuvintele:

— Să tragă mașina la scară.

Medicul șef a ieșit până afară și s-a întors într-o clipă:

— Mașina e la scară.

Nae se ridică și pornește calm cu aceiași pași măsuraţi de la sosire, spre ușă:

— Vă salut!

Toţi se pripesc să-i răspundă:

— Să trăiţi!

— Bună ziua!

— Am onoare! Și gândesc: „E de bine”. Nae le-a dat bună ziua.

„A fost de rău” află cu toţii peste 24 de ore când primesc ordinul telegrafic: unul de destituire, alţii de mutare, toţi reţinere din salar. Cine a spus că nu e de glumit cu Nae, a știut ce spune.

După lungi sforţări cerebrale, Nae a găsit cum să-și lege numele de o mare iniţiativă. Ziarele îi publică poza, ceea ce e foarte bine.

Să-l cunoască, să se poată feri oamenii. Acum ziarele publică și răspublică iniţiativa: în fiecare duminică, un număr de medici de diferite specializări trebuie să plece prin sate, să consulte și să trateze pe ţăranii bolnavi. „Să se sfârșească odată cu lăsarea în părăsire a bietului sătean ros de boli. Să se sfârșească E ordinul d-lui Nae. Însănătoșirea poporului, rapidă și promptă.

Din Iași, au plecat în astă duminică doctorii Jitianu, specialist în boli de piele și în sifilis, Taubman cel uscat ca un cocostârc, priceput în boli interne, adică ale bojocilor, Dumitrescu-Urziceni, chirurg renumit și care avea pentru astăzi angajată o operaţie ce urma să-i aducă bănet frumușel. Mai e Hodoroabă, doctor pentru boli de nas, gât și urechi, și Schulimson, care „face” ochi. Într-adevăr, are niște ochi de broască, un gât lung și cu mărul lui Adam cât pumnul. E nervos, părul de culoarea ruginii, răvășit și vorbește puţin peltic.

Camioneta a pornit, ţigările fumegă și Hodoroabă dă drumul primei anecdote pipărate.

— O știm, o știm! ţipară câţiva, spre dezastrul vorbitorului, care pusese nădejde mare în succesul snoavei.

Ora de drum a trecut repede, veselie mare s-a încins, că medicii râdeau de cum deschidea unul gura. Numai la un moment dat, un zăbranic le acoperi buna dispoziţie, când Taubman zvârli întrebarea:

— Ce aţi zice voi să dăm la Corni peste Nae?

Dar ei îşi reveniră repede, blestemând gura care cobește și făcând răspunzător pe confratele lor dacă cumva prezicerea s-ar împlini:

— Să știi că de s-o adeveri, la întoarcere, te aruncăm jos din mașină, îl amenințară Jitianu și Schulimson. Iar Dumitrescu Urziceni, căruia nu-i plăceau probabil datoriile, fu de părere să-l azvârle de pe acum:

— Ce poţi face da dus, nu lăsa pentru întoarcere!…

La gluma confratelui, iar se încropi voia bună care pe feţele tuturor se citea, numai pe a celui peltic nu, căci era refractară la atari expresii.

Hârtoapele drumului le cam zdruncinaseră bojocii și când mașina opri în mijlocul satului, oamenii răsuflară de bine.

Mulţime atât de mare de „clienţi” nu mai văzuseră ei. La primărie, spânzura un steag tricolor spălăcit de soare și de ploi.

Doi lăutari — unul cu dibla și altul cu ţambalul — atacară „Mulţi ani — trăiască”. Ta-Ta-Ta, de trei ori așa cum e cântecul.

Primarul, notarul, preotul și nevestele fugiră spre poartă și oamenii se îmbrățișară ca vechi cunoștinţe. Femeile îşi propteau bine mâna sub buzele oaspeţilor, după ce-și ștergeau dosul palmei de fustă și spuneau pe rând „mersi”.

Intrară prin ușile larg deschise și fură îndrumaţi spre odaia unde-i aștepta o gustare. Mulţimea de bolnavi — unii așteptau de trei-patru ore — îşi recăpătă răbdarea aproape sleită.

Înăuntru, oaspeţi și gazde se așezară care cum nimeri în jurul unei mese lungi înjghebate din alte trei și acoperite cu pânzeturi de in albe, fine.

— Doar o scurtă gustare, ca să vă prindeţi sufletul! Lămuri Aglaia Salcie, „notăreasa”, adică nevasta notarului.

Dinspre bucătărie unduiau miresme plăcute nărilor. Acolo se pregătea prânzul. O pâine mare, rotundă, rumenă, coaptă în casă, fu așezată în mijlocul mesei. Păhărelele de rachiu de diferite culori și mărimi, adunate de pe la preot și de la primar, căci ale gazdei erau prea puţine, așteptau să fie umplute, golite și iar umplute. Pofta de mâncare nu lipsea. Pifteluţe, bucăţi de slănină și felii de brânză înfulecară oamenii de-a valma, iar vin era din belșug. Cam căldicel, și gazda se scuză anunţând că pentru prânz a coborât damigeana cu ciutura în puţ.

Trecuse aproape o oră, când doctorul Jitianu găsi că ar fi timpul să treacă la consultaţii. Mai răsturnară câte un pahar pe gât și cu voie bună, dar cu ochii cam împăienjeniţi intrară în odaia anume pregătită pentru examinarea suferinzilor. Fiecare medic trecu la o masă, scoase din servietă câteva coli de hârtie, în care rubricile desenate din ajun de agentul sanitar așteptau să fie completate.

Parcă într-o înţelegere obștească, aruncând privirea pe geam și văzând mulţimea de betegi, confraţii îşi șoptiră pe franţuzește:

„Il faut. Travailler vite”. „Autrement nous dormirons ici”. – („Trebuie să lucrăm repede”. „Altfel, la noapte, aici o să dormim”.)

Iar doctorul Hodoroabă, vrând să fie spiritual, completă:

— Il faut donner rasol !

Primul care intră pe mâna lui Taubman fu un ţăran mâncat de friguri de vreo patru toamne. Nu-i fu greu să pună degetul pe numele bolii. Totuși, de formă, îl pipăi cu nădejde sub stomac, în timp ce-l întrebă. Numele, vârsta, de-i căsătorit și de are copii, cu care date completă rubricile, iar în despărţitura în capul căreia scria „tratamentul", scrise chininizare. Apoi scotoci în servietă până nimeri o cutiuţă rotundă din care scoase o pastilă albă:

— Uite, omule, să înghiţi asta cu puţină apă. Trebuie să iei trei de astea pe zi — dimineaţa, la amiază și pe-nserat – măcar vreo două săptămâni și ai să te faci zdravăn ca tunul.

Omul dădu să întrebe de unde o să capete și ceilalţi 40 de năsturei amari, dar doctorul! avea răspunsul la îndemână.

— De la dispensar.

Iar aprodul avu grijă să-i împingă repede afară și altul îi luă locul.

Pe bolnavii roși de sfrânţie sau de „celperit", cum îi zic la ţară sifilisului, doctorul Jitianu îi înţepa cu un ac grosuţ (aveau dreptate ţăranii să-i zică sulă), ca să simtă omul că aici nu e joacă.

Răni vechi și puturoase din care se scurgea o zeamă murdară, pansa Dumitrescu-Urziceni. Iar celor cu ochii încleiaţi de conjunctivită de-ţi era silă, dar și milă să te uiţi la ei, Schulimson le răsucea pleoapele pe coada unei linguriţe, anume adusă într-un portofelaș lungueţ de piele. Apoi le freca cu o pietricică vânătă verzuie, înșurubată în capul unui creion, după care le dădea un vârtej de apă dintr-un căzănel anume pregătit, căruia îi zicea irigator. Pe bolnavi îi ustura amarnic tratamentul, iar el le striga: „Trageţi o goană prin curte !". Oamenii porneau pipăind aerul cu mâinile, cu pleoapa răsturnată ca o carne. Vie și se izbeau ca orbeţii în alţii care intrau, sau în pervazul ușii. Apoi o luau la fugă pe uliţă, după sfat. Goana îşi avea rostul ei: vântul le mai ușura usturimea. Veniră unii pe care boala îi orbise de-a binelea. Ăstora, frecatul cu piatră vânătă nu le mai era de niciun ajutor. Dar nici pe aceștia nu-i ierta. Să nu zică „prostimea" c-a venit degeaba. Oricât de repede au condus confraţii examinările, când coana Aglaia le bătu într-un gemuleţ ca să le spună că masa e gata, nu trecuseră prin faţa lor niciun sfert din cei care așteptau salvarea. Ciocănitul notăresei fu urmat de intrarea în sala de consultaţii a lui Tache Murgu, primarele, a notarului Salcie și a preotului Diaconescu.

— Domnul a zis: Șase zile să lucrezi și a șaptea să te odihnești. Apoi și dumneavoastră aţi muncit de ajuns și e vremea să dăm trupului ce i se cuvine, o luă evanghelește ultimul intrat, că era meseria lui.

Fură aduse un lighean, căni cu apă, prosoape lungi cu chenare frumos brodate de mâini harnice și pricepute, de-ţi era parcă milă să te ștergi cu ele. Și medicii se pregătiră să treacă acolo unde-i aștepta ceva mai plăcut. Celor de afară li se trimise vorba să aștepte. Era ora unu și jumătate. Până se aduse ţuiculiţa, femeile notabilităţilor satului găsiră cu cale să se minuneze de câtă tărie de inimă au domnii doctori să privească și chiar să pună mâna pe atâtea buboaie și scârbe. Tache interveni prompt că „la masă să lăsăm naibii gândurile astea și să trecem la interes". Primarul parcă era mai flămând decât toţi. Era un om voinic, cu mustaţa pe oală,

în obraji culoarea sfeclei. Picioarele păreau doi butucași anume să-i sprijine bărdăhanul.

Și se încinse masă, parcă doctorii erau cei ieșiţi din spital: cu ciorbă de potroace, acrișoară și plăcută limbii, cu ostropel de pui (zeama taman cât trebuie usturoiată), cu găluște să-ţi lingi degetele și, cui mai putea, nu lipseau nici pârjoalele mari, așa cum se obișnuiește în Moldova. Munciseră nevestele de zor și fiecare îşi lăuda care a fost partea ei la făcutul bucatelor și mai pricepută din toate pare-se că era soaţa preotului Palaghia. Că ea tot lângă casă de preot crescuse și oamenii știau bine să gătească și foarte bine să mănânce. Vinul era de două feluri. Unul roș, de-i zicea puterea ursului, era din chiar via notarului, iar altul porfiriu, de culoarea frunzelor în miez, de toamnă, să tot bei fără să-ţi stingă setea. Dar ăst de-al doilea se terminase repede. Era dania preotului pentru oaspeţii de azi, că și el îl primise în dar săptămâna trecută când botezase pe băiatul arendașului din sat. Când veniră la rând sarailiile scăldate în miere, se făcuse ora aproape patru. Și erau gustoase. Foile de aluat fuseseră bine întinse, subţiri și fără ochiuri, iar umplutura de nuci, trecută prin mașină de tocat, era din belșug. Și oaspeţii și gazdele îşi lingeau degetele și binecuvântară campania sanitară… Atunci careva avu prostul gând să întrebe:

— Ce facem cu ăia din curte?

„Ăi din curte", lihniţi de foame, mâhniţi de așteptare, se trântiseră pe iarbă, alţii dincolo de portiţă pe marginea șanţului și unul pe altul se îmbiau să intre înăuntru, să vadă de nu cumva domnii doftori au uitat de ei, cum a uitat și Cel de sus. Cei câţiva care îndrăzniră fură opriţi la ușă de Anica, fata de ajutor la casa notarului, care, în pofida felului ei simţitor ia durerea oamenilor, trebui să facă voia stăpânului. Și delegaţii se întoarseră abătuţi. În ochii lor scânteia revolta.

— Domnii doctori parcă acum au dat de dulce, așa înfulecă. Sfinţia-sa lebinecuvântă paharele. Mai încercară și alţii, și aduseră vești noi — cam aceleași — de pe frontul mesei, așa cum îl prindeau când se crăpa ușa și Anica, cu noi străchini pline, trecea de la bucătărie spre meseni. Îl văzură pe Tache Murgu grohăind într-un fotei de pai.

Ţăranii cu rănile neoblojite mestecau înjurături:

— I-au stricat bardăhănosul de primar și notarele, mama lor de porci.

— Ăștia parcă ar face praznic după noi, spuse o ţărancă uscată, cu faţa pungă și numai o burtă mare cât o găleată, că-i era chiar plină de apă. Suferea de complicaţia unei boli grele a maiului.

— Ne-au chemat să-și bată joc și să ne scrie la condică!

Le era necaz, de era foame, parcă-i înjunghiau mai rău rănile ce le purtau de luni de zile, alţii de ani. Mulţi plecară blestemând:

— Întoarce-li-s-ar mâncarea cu maţele pe dos și să-i rupă și pe ei vârcolacii de șale cum mă rup pe mine! Barem n-o să-mi pară rău.

Și câţiva ţărani, scuipând cu scârbă spre pragul dispensarului, ieșiră pe poartă.

Pe un colţ de masă, în bucătărie, prânzise și șoferul camionetei. De două ori l-a împiedicat Aglaia Salcie să intre în odaia ospăţului, dar a treia oară a scăpat

până în spatele lui Jitianu:

— Domnule doctor, e târziu și afară mai așteaptă mulţime. Oamenii îs nemâncaţi, nu numai bolnavi. Când îi mai vedeţi, că se face noapte acu? Și aici e la ţară, n-avem electrică. Apoi drumu-i prost, mi-e că rămânem undeva la noapte, înţepeniţi.

Medicul nu se arătă prea atins de cât de ultimul argument, și cum și vinul roș era pe fund, se hotărî pentru marea încercare: să se urnească de pe scaun și să-i urnească și pe confraţii săi. El fusese acel cu prostul gând: „Ce facem cu ăia din curte?”

În curte, oamenii se înmulţiseră, căci tot așteptându-i, cei de acasă — nevestele unora, bărbaţii altora, porniseră spre dispensar să vadă de soarta lor şi să se aducă de-ale gurii.

Scâncetele copiilor spintecau aerul. Nu lipsea nici lătratul câinilor adunaţi ca pe un câmp de iarmaroc.

Reîncepu examinarea bolnavilor. Foile de hârtie se umpleau de nume și prenume, vârstă, starea civilă și de diagnostic. Fiecare pleca cu câte un prăfușor sau o unghie de alifie pe un colţ de hârtie. De pansat, nu mai era timp.

Pe la orele 7, mai rămăseseră vreo 30 de suflete amărâte care nici de atâta nu mai avură parte. Se terminaseră și praful și unsorile, și o ameţeală plăcută de somn pornea să-i cuprindă pe domnii doctori. Ei tot mai des priveau prin geam, spre camionetă, gândind ce bine ar fi să se vadă în pat.

Veni și ora plecării. Fiecare îşi strânse hârtiile. După ele, trebuiau să redacteze o dare de seamă însoţită de grafice, din care să se vadă numărul bolnavilor vizitaţi și felurite totaluri, pe boli, vârstă, sex sau după cum omul era holtei sau îşi pusese pirostriile. Îndeplinirea acestor tabele, dări de seamă și grafice era de mare importanţă, poate de cea mai mare importanţă.

În această privinţă, ordinul lui Nae glăsuia răspicat:

„În 48 de ore după împlinirea vizitei sanitare în sat trebuie să primesc (tabele și grafice despre etc. Etc… de neexecutare veţi răspunde”… adică de neexecutarea graficului.

Și tabelele cerute au plecat luni după amiază, spre București, cu un curier special, cu rapidul. Marţi, la orele 11, Nae le găsi pe biroul său împreună cu altele ce sosiră din alte colţuri ale ţării. Nae le privi cu privirea lui de sfinx. El lucra la o mare operă pe care şi-o sprijinea pe aceste dări de seamă. Până la terminarea operei sale, putea fi sigur că starea sănătăţii oamenilor nu va suferi modificări, deoarece o a doua injecţie sau o a doua pastilă de leac, n-avea să mai primească nimeni.

Când norul de praf pe care-l stârnise mașina se risipi, camera de consultaţii a dispensarului recăpătă vechea înfăţișare. Ion îşi încheiase meseria de aprod și împreună cu Anica, urcaţi pe o masă scoasă în cerdac, luară jos firma care în ziua aceea mai cunoscuse o scurtă existenţă. Apoi totul se înnodă de unde fusese firul rupt dimineaţa.

O inspecţie sanitară inopinată
(fragment)

Plutonierul Barabancea Constantin, de la cabinetul comandantului Brigăzii de cale ferată, îşi îndeplinise datoria. Nu atât faţă de ofiţeri, cât faţă de camarazii săi Ursu și Tureatcă, cu care avea anumite socoteli. Nu degeaba stătea Barabancea în Capitală: inspecţiile. Trebuia să iasă bine.

„Generalul medic Emil Săndulescu", din I.G.G., vine în specţie neanunţată spre seară sau cu mașina ministerului — în care caz va pleca din București pe la orele 4 d.a., sau cu aceleratul de Iași de 19,35.

Și într-un caz și în celălalt, va sosi târziu, dumiri locotenentul Ivanciu.

După câteva momente de marmură, mesenii începură să se separe în două tabere. Unii erau siguri că generalul va veni cu mașina, alţii, la fel de dârji, că va veni cu trenul.

— Trenul îl aduce prea târziu, aproape de 10 noaptea; vine cu mașina. Sigur.

— Mașina îi zgâlţâie rărunchii și pe cât îl ştiţi de spilcuit, e boșorogit rău. Freza, mănușile roșii și cizmele mai sunt întregi.

— Ei ! pe chestia asta să mai vină un rând, ultimul – piţigăie Tureatcă. Anisia !

Și de astă dată, Anisia era alături, cu sticla da îndemână, scoasă parcă din mâneca unui prestidigitator.

— Popândău, paștele și grijania, trap… și-i spune lui Haim să nu sufle o vorbă de inspecţie. Acuși venim și noi.

Popândău o luă da goană, înghiţind în sec. Barem un păhăruţ să-i fi dat și lui, că strașnic i se făcuse sete.

……

Pe la orele șase, un soldat a fost trimis să aștepte în faţa gării. Trebuia să surprindă sosirea generalului, dacă acesta ar fi folosit automobilul. Ostașul avea consemnul ca "imediat ce se va opri o mașină din care va coborî un domn general cu roșu la manta, în dreptul pieptului", să vină într-un suflet la companie.

Afară se pornise o burniţă, așa cum se cuvine în zilele de început de noiembrie… Se lăsase frig. Burniţa se putea ușor preface în zăpadă. Curând se întunecă. Soldatul se înapoie și anunţă că numai poate vedea nimic. Fu acuzat că suferă de orbul găinilor; dar nu manifestă nici opunere, nici supărare. Între timp, în cancelarie se puseseră rămășaguri între cei care susţineau că va veni cu mașina și cei care opiniau pentru tren. Pe la orele $19^{1}/_{2}$, adepţii mașinii se considerau bătuţi. Ora serviciului fiind depășită, plecară cu toţii spre case. Reangajaţii locuiau în curtea companiilor, în vagoane amenajate în locuinţă, ca saltimbancii în turnee. Vagoanele erau lângă bariera pe unde trece drumul Drăgaicei. A-i găsi la serviciu, abia ar părea suspect generalului, care se hotărâse pentru o inspecţie neprevenită.

Cu supravegherea sosirii trenului fu însărcinat artelnicul.

Până la ora când se va anunţa sosirea trenului, el va sta la companie. Apoi va porni spre peron, de unde spionarea trebuia „cu schepsis" făcută. Asta știa Damian, și fără sfatul lui Ivanciu.

Trenul intră în gară la ora precisă, după orar. De după un stâlp ornamentat cu resturi de iederă ruginită, artelnicul îl văzu chiar prin fereastra luminată a compartimentului de clasa I-a care în oprire ajunsese în dreptul punctului său de observaţie. Era singur, înalt, cu părul cărunt, figura blajină, încă tinerească. Îl văzu cum se chinuia să nimerească mâna stângă în mâneca mantalei. Mâna-i luneca pe alături. Iată-l, coboară !

Generalul se îndreaptă spre şeful staţiei. Schimbară câteva cuvinte. Şeful chemă pe un acar. Artelnicul văzu apoi cum generalul plecă însoţit de acar, într-o mână cu un felinăraș și în cealaltă cu servieta celui pe care-l conducea, spre pavilionul camerelor de rezervă ale controlorilor de cale ferată, sosiţi în interes de serviciu. Pavilionul era în partea opusă cazărmii. Caporalul Damian îi urmări până ce dispăruseră din raza vizuală. Apoi aşteptă. Nu prea mult. Curând acarul se înapoie și în câteva minute artelnicul cunoscu situaţia pe frontul inspecţiei și avu ce comunica majorilor nerăbdători.

— Generalul l-a pus pe acar să-i tragă cizmele. În servietă avea o pereche de papuci de casă, câteva coli de hârtie și niște mătişoare de piele roșie care au căzut când acarul a scos papucii să-i dea generalului. Apoi l-a trimis după lista de mâncare din restaurantul gării.

— Urmărirea continuă! hotărî Tureatcă. Cum stai cu ţigările Damiane? Damian stătea cu ţigările totdeauna bine.

Pe la unsprezece, după ciorba de potroace și ramstehul cu cartofi pai în zeamă plăcută gurii, după niște plăcinte cu brânză de vaci, două trigoane bine scăldate în miere și totul udat cu o sticlă de Drăgășani (plătite cu 40% reducere din preţul de pe listă, după cum glăsuia convenţia între restaurator și slujbașii căilor ferate, printre care erau asimilaţi și ofiţerii și subofiţerii din brigada de căi ferate) generalul se declară obosit și trimise pe acar după intendentul localului, căruia îi dădu dispoziţie să fie trezit dimineaţa la orele patru și jumătate precis.

Majurii respirară adânc și hotărâră că, deoarece inspecţia nu e anunţată, dacă generalul va sosi la cazarmă mai înainte de ora începerii Serviciului, nu va găsi nici pe ofiţeri, nici pe ei.

Dar ultimii vor fi anunţaţi, imediat, de către furieri pentru ca să poată fi în cel mai scurt timp, la companii. „Ochiul stăpânului îngrașă vita”, lămuri Ursu.

Generalul intră în curtea cazărmii la cinci precis. Afară era întuneric. Venise însoţit de un hamal care-i aducea servieta în care stetoscopul profesional odihnea între perechea de papuci și colile albe de hârtie. În așteptarea-i, Popândău, retras după paravanul despărţitor, adormise cu fruntea pe măsuţa şchioapă. Degetul generalului îi ciocăni pe ceafă ca la o ușă. Plantonul sări înjunghiat și-n grabă, spanga armei (în noaptea aceea voia să facă pe santinela) pe care o strângea în braţe în timpul somnului era cât pe ce să atace unul din ochii ofiţerului-general, dacă ciocănitul s-ar fi produs dintr-o mai intimă apropiere de ostaș.

În sunetul bătăii în piuliţă, trupa s-a adunat în curte. Erau orele 5½. Generalul medic nimerise în cancelaria companiei a IV-a și se instalase la birou. Furierul (titular) ca să se manifeste activ, suflă cu tărie praful de pe masă în ochii oaspetelui.

Până să i se aducă apelul solicitat, citi. Textul etichetei lipite vizibil spre colţul de sus, din dreapta. Pe fondul albastru, părea etichetă pe învelitoarea unui caiet de școlar. Textul era scris cu litere aproximativ ronde:

BIROUL INVALIT
de
Locot. RĂDULESCU GRIGORE
C-dantul Comp, a IV. C.F.
7 Noemvrie 1930

În privinţa datei, locotenentul făcuse o premeditată mistificare, antedatând textul cu 48 de ore. Adică înaintea zilei când generalul se hotărâse să vină în inspecţie. „Învelirea" biroului se produsese deci întâmplător…

Generalul ţinu personalului din cancelarie (între timp sosiseră și reangajaţii) o alocuţiune despre pericolul tifosului exantematic și al păduchilor, agenţii săi de transmisiune. În încheiere, declară că va fi fără cruţare dacă la controlul trupei va găsi paraziţi.

Ursu era gata să plesnească sub tunica peste talia căreia petrecuse centura. Deși fixase catarama la prima gaură, portul îi părea o corvoadă. Se dezobișnuise. Garnizoana orașului era „moale", de altfel agenţii comenduirii nu dibuiseră cârciuma lui Dobre unde îşi „formau ideile" de-alde Ursu, Ivanciu, Tureatcă, Gri-Gri. Tureatcă era și el lângă general, cu obrazul săgetat de vreo două proaspete tăieturi de brici pe obrazul stâng și una mai lungă pe cel drept, ca o paranteză roșie pusă gurii. De aceea, obrajii săi de culoarea clisei păreau mai înviorați. Erau de faţă Capmare și Tautu. Inima le ţăcănea iepurește la gândul că generalul i-ar întreba ceva de-ale scriptelor sau i-ar pune să scrie. Dar nici una, nici alta nu se întâmplă.

Generalul medic rugă să nu fie anunţaţi ofiţerii comandanţi nici subalternii:

— Nu e cazul să fie deranjaţi. Voi consemna rezultatul. Aveţi condică de inspecţie? Nici medicul să nu fie chemat.

Să fi vrut să-l cheme, tot nu-l nimerea ușor. Sub obișnuitul pretext al inspectării soldaţilor din compania de pază a podurilor de cale ferată, el era oricând în iubitul său București și colinda librăriile de la „Socec" până la „Cartea de Aur".

Jucându-se ou șnurul monoclului răsucit pe arătătorul drept, generalul medic mai adăugă:

— Doresc să meargă repede. Soldaţii să se dezbrace afară până la cămașă și să intre la mine câte unul, așa cum îl voi striga. Aici n-am nevoie de ajutoare. S-a înţeles? Toţi părăsiră încăperea într-o clipă. Doar Tăutu rămase lângă ușă. Majurii cunoşteau sistemul (îi ziceau „boala") generalului medic la inspecţie.

Ei aduseră în săliţă două scaune de bucătărie. Pe cel din dreapta ușii, al celei fixe, se cocoţă Ursu — acum lepădase și centură și veston, având în mână o cămașă scoasă atunci din magazia de efecte; pe scaunul de alături, tot în picioare

și cu o cârpă în mână, Tureatcă. Zece soldaţi, primii după apelul companiei a III-a, tremurau goi.

Dinăuntru, generalul strigă și Alexe repetă de la ușă, ca un aprod:

— Stănoagă Stan !

Soldatul Stănoagă trecuse gol prin dreptul lui Tureatcă. Acesta îl șterse bine cu cârpa aspră pe spate și pe piept, cu un gest ce semăna cu măturatul în jos al prafului de pe o mobilă. Praful era de astă dată păduchii.

Ajuns în dreptul lui Ursu, cu mâinile ridicate în sus „a predare", cum îi ordonase Tureatcă, acesta îi trecu într-o clipă cămașa peste cap și-i făcu vânt înăuntru.

Între timp, i se aduse generalului un halat de la infirmerie.

Cu monoclul proptit în scobitura de sub ochiul stâng, începu să cerceteze cu atenţie, răsucind pe dos cămașa, tighelul de la guler, apoi cele de la mâneci și baza cămășii jur-împrejur.

— Pleacă. Următorul. Dobrică Ilie!

Afară, Dobrică Ilie aștepta, masat de Tureatcă, să iasă Stănoagă. Când îşi făcu apariţia, Ursu îi smulse cămașa și o trecu, într-o clipă, peste capul lui Dobrică, făcându-i vânt înăuntru.

Generalul repetă operaţia de inspectare care și de astă dată se termină cu acelaşi rezultat.

— Bun; următorul. Dordea Emil.

Un lucru nu-i plăcea generalului. Ritmul leneș, pauza mare între ieșirea unui soldat și intrarea următorului. I se raportă „nevoia să nu se ţină oamenii goi afară, în frig…"

Încetineala o provoca numai lipsa unei a doua cămăși curate.

Un soldat îşi dădu cu părerea să se aducă de la magazie, pentru o oră, două sau trei cămăși. Parcă înţeleși, amândoi majurii izbucniră:

— Care-i ăla cu ideea? Să vină să-l pup cu bâta!

— Să stricăm două-trei cămăși!… De asta le dă Stătu?…

Totul continuă în ordinea scontată de reangajaţi. Absenţii nejustificabili reglementar, „învârtiţii" erau înlocuiţi cu soldaţi din compania IV-a. Și când venise rândui acesteia, se petrecu reciproca. Nici râioșii nu ajunseră sub monoclul generalului. Necum cei cu spatele săgetat de prea multe zgârieturi din cauza scărpinatului. Companiiile aveau un efectiv mic la sediu. Cei mai mulţi erau plecaţi în tură. La șapte fără zece, generalul ceru alcool să se spele pe mâini. I se aduse și o turcească gingirlie precum și condica de inspecţie, de către caporalul Albuleţ

Cristea, sanitarul cu școală, care ţinu să vadă mai de-aproape pe marele său șef, îi ajută la dezbrăcatul halatului. Sanitarul acesta reușise ca timp de trei luni niciun bolnav din infirmerie să aibă febră peste 36 grade. În a treia lună, medicul surprinse pe un malaric tremurând cu termometrul la subţioară, dar termometrul era dispus cu rezervorul de mercur înspre partea din afară.

— Să trăiţi dom'le general, nu vreţi, să vizitaţi infermelia? șopti într-o doară sanitarul. Generalul privi la ceas și întinse lui Tureatcă ordinul de serviciu.

— Să-l vizezi cu data de ieri la sosire și azi la plecare. (Ceea ce însemna două

zile de misie de transport.)

Majorul făcu întocmai, semnând „pentru Comandant” și când i-l înapoie, îndrăzni:

— Domnule medic general, cred că aţi rămas mulţămit. La noi nu există așa ceva, pardon de expresie, paraziţi.

— Mulţămit! băiatule. Și-am văzut că aveţi cămăși foarte bune. Aduceţi-mi două pentru ordonanţele mele, că ale lor sunt ferfeniţă. Când vine curierul cu corespondenţa secretă să treacă pe-acasă, știi unde, în Luminii 5 bis, prin Vasile Lascăr; să ia zdrenţele ca să le aveţi la număr. Și-aduse stiloul deasupra condicii de inspecţie.

Majurii înghiţiră câte un nod de mărimea unei cămăși și dădură fuga la magazie. Generalul puse pe artelnic să întrebe la gară dacă acceleratul de Focșani are „sosirea regulată”. Află că mai sunt 14 minute până intră în gară. Oprire opt minute.

Cu litere mani și clare el caligrafia:

„Inspectând azi 10 noemvrie, inopinat, companiile a III-a și a IV-a din batalionul I.C.F., am găsit starea sanitară și higienică foarte bună. Nu există paraziţi. Nici cazuri de scabie”.

În acest moment majurii depuseră două cămăși noi pe marginea biroului. Generalul le privi cu coada ochiului.

— Le puneţi în servietă? îndrăzni Ursu, respectuos.

Dar generalul, drept răspuns continuă să scrie:

„Aceste două companii pot fi date ca exemplu pe unitate”.

Și semnă cu bucle foarte artistice atât la E cât și la S.

În timp ce se îndrepta spre gară, încadrat de Tureatcă și de Ursu care-i ducea servieta, artelnicul trecu la telefon și chemă, prin gară, ștabul regimentului din Focșani:

— Daţi-mi compania Depozit. Compania Depozit? Domnul plutonier Anghel? Da? Să trăiţi! Aici e Radu, artelnicul de la Buzău. Generalul doctor a plecat spre voi… Chiar acum, cu personalul. Se interesează de păduchi… Știu eu că vă pricepeţi. Aici l-am dus bine… Nu cu preșu’… cu cămașa! Să trăiţi!

În aceeași clipă intrară cei doi locotenenţi, amândoi sublocotenenţii, precum și soldaţii Solomon Avram și Zalmanovici Haim. Sextetul se îndreptă spre condica de inspecţii. Artelnicul Damian, care era mai aproape de masă, o apucă, se urcă pe scaun și începu să declame:

„Inspectând azi 10 noiemvrie, inopinat…”

ALEXANDRU CAZABAN

1872-1966 (scriitor român)

Doamna de la „Crucea Roșie”[66]

Deși uniforma de soră de caritate e lipsită de orice cochetărie, totuși pe unele doamne sau domnișoare le prinde de minune. Se vede că contrastul dintre seriozitatea costumului și dintre privirea ștrengărească de sub boneta albă, ţintată cu semnul roș al crucii, dă unor doamne sau domnișoare o înfăţișare de mironosiţă și le umple de… un fel de „nu știu ce” care-ţi amintește drăgălășia unei… „mamzele Nitouche”.

Femeilor serioase, cu ochii adânci și obosiţi, le dă frumuseţea distinsă a unei *Mater dolorosa* care te face să suspini, cu regret, că n-ai fost și tu un erou rănit pentru… binele ţării…

Dacă pe unele doamne sau domnișoare, costumul le face „șarmante”, pe altele, dimpotrivă, nu le prinde de loc. Da’ nu numai că nu le prinde de loc: costumul nu poate să repare ce a greșit natura.

Vezi, că lucrul ăsta nu l-a înţeles de loc, respectabila Esmeralda Căciulesco—nee[67] Sumănaru — care de la începutul războiului, și până aproape de sfârșit, n-a lepădat o clipă — nu vorbesc de pat — uniforma acestei instituţiuni de caritate.

Trecând cu vederea peste prodigioasa-i corpolenţă, ne oprim la faţă. Dar… să trecem și peste faţă — peste tranșeele viscolite de pudră — și să nu zicem nimic.

Gâtul, cam lung, ar fi avut graţia unui gât de lebădă neagră dacă neiertătoarea scrofuloză nu și-ar fi lăsat acolo nepieritoarele ei urme.

Și dacă madam Căciulesco se compară, cumva, în gând, cu o Mater dolorosa, eu o voi compara, în public, cu o Mater scrofuloza — bineînţeles numai de dorul să fac și eu un calambur pe timpurile astea posomorâte de război.

În toată viaţa ei, îmi închipui, Doamna Esmeralda Căciulesco n-a pus atâta grijă în facerea toaletei cum o pune acum, ca soră de caritate. Cu trei ceasuri înainte de a pleca la spital, e în faţa oglinzii, ca să-și aducă faţa la nivelul unei feţe de douăzeci de ani. Cu aranjarea cârlionţilor ce fug de sub bonetă, e o adevărată lucrare de artă care cere multă răbdare și dibăcie.

Când iese pe stradă, împrăștie un miros ameţitor de liliac alb, iar băieţii de liceu și senatorii se uită cu admiraţie la ghetele ei poloneze, lungi ca niște cizme de vânătoare. La spital, colegele ei, mai tinere, de caritate, o salutau reverenţios, deși cu greu puteau s-ascundă un zâmbet ironic.

Ea le răspundea în treacăt, căutând îngrijorată, din ochi, pe cineva. Se liniștea

---

[66] Al. Cazaban — Văzute și auzite, E.S.P.L.A., București, 1958.

[67] Născută (nota red.).

îndată ce descoperea, în grupul medicilor, pe un tânăr mic de statură, cu părul blond, cu mustaţa roșcată.

Era medicul francez care vedea de răniţii din salonul de sub îngrijirea doamnei Esmeralda Caciuilesco. Tânărul medic o saluta politicos, iar doamna Căciulesco, întinzându-i mâna, își lăsa ochii în jos, îi suia în plafon, apoi făcea din șolduri o mișcare de sprinteneală tinerească.

Cât ţinea „vizita medicală", nu-l slăbea nicio clipă. Fericită că avea prilej să arate că știe bine franţuzește, îi punea mereu tot felul de întrebări, la care francezul răspundea dând din cap. Când se întâmpla să facă medicul o glumă, cât de neînsemnată, doamna Esmeralda Căciulesco se pornea pe un râs așa de zgomotos încât deștepta din somn pe bolnavul de pe masa de operaţie, adormit de cloroform sau kelen. „Vous êtes mechant, mon docteur!" [68] . La facerea pansamentelor, ea se „devota" sărind mereu să-l ajute. Dacă, din întâmplare, mâna doctorului o ajungea pe a sa, doamna Esmeralda şi-o retrăgea ca și când ar fi mușcat-o un șarpe.

Medicul, aplecat asupra bolnavului, nu vedea această… manevră femeiască, ceea ce o făcea pe doamna Esmeralda Căciulesco să înece un suspin. La „ieșire", când doctorul îi săruta mâna, sora de caritate simţea un gânditici la inimă și gândea, sugându-și buza de sus: „Cât de bine știu ei s-aplice o compresă".

— „Cât de nobili!… Cât de gentili și cocheţi!… Cât de muncitori și scrupuloși în serviciu sunt medicii francezi!" îi lăuda pretutindeni doamna Esmeralda Căciulesco, fie pe stradă, fie în biserică, fie la Five-o'clock[69]. Mai ales pentru medicul din spitalul ei nu mai găsea calificative cum să-l mai înalţe. După laudele ei, ţi-ai fi închipuit că medicul cel plăpând, tânăr și blond ar fi o celebritate, fără rival la noi, ba chiar și în Franţa.

Pentru ea spitalul era ceea ce-i o grădină pentru o pasăre cântătoare, o floare pentru un fluture, un lac pentru o broască. Era singura care se putea lăuda că Niciodată nu fusese „dată lipsă la apel". Pentru zelul ei a primit și o decoraţie, și câteva gazete i-au adus și laude.

Într-o dimineaţă, s-a întâmplat să întârzie. Grăbită, îşi luă de la garderobă halatul alb, de serviciu, și se îndreaptă, palpitând, spre cancelaria spitalului.

Ușa era întredeschisă puţin. Când să intre, se opri. O voce femeiască, tocmai în clipa aceea, îi pronunţase numele. Doamna Esmeralda Căciulesco vru să se retragă dar se opri. Emoţia sau curiozitatea o ţintuise. În cele câteva clipe în care a stat nemișcată, a auzit tot ce n-ar fi vrut să audă. Vocea femeiască curgea limpede ca cristalul:

— Nu te mai apăra, doctore… Ești trist… îţi lipsește ceva.

— A! se auzi o singură exclamaţie, dar a fost destul pentru doamna Esmeralda Căciulesco să înţeleagă că doctorul francez era tachinat de o colegă de-a ei.

---

[68] Sunteţi răutăcios, doctore! (nota red.).

[69] Gustare, ceai ce se ia la ora 5 după amiază (nota red.).

Colega urma nemiloasă:

— Da, doctore!… Trebuie să fie ceva la mijloc… Toată lumea a observat că îndată ce apare madam Esmeralda Căci…

— C'est trop fort, par exemple![70], izbucni doctorul — elle commence[71]…

Doamnei Căciulesco îi slăbiră deodată încheieturile. Crezu că leșină. Dar, mândria ei de femeie îi dete o forţă supraomenească. Se smuci din loc și, cu faţa roșie de mânie, întoarse spatele. În sală, aproape îşi rupse halatul de serviciu și ieși din spital cu faţa suptă, ca și când ar fi zăcut acolo două luni de zile.

Din ziua aceea n-a mai îmbrăcat uniforma de soră de caritate.

Într-o zi am întâlnit-o într-o farmacie. Discuta cu o doamnă de la Crucea Roșie.

— Nu-mi mai vorbi, te rog, de medicii francezi! protestă fosta soră de caritate… îi cunosc eu foarte bine! Niște fanfaroni rău crescuţi… Niciunul nu lucrează cu conștiinciozitate!… Am fost înainte de război, ţi-o spun drept, francofilă, dar după război, parole d'honneur[72] de nu mă fac germanofilă… Poate să m-audă cineva de la Curtea marţială… Ça m'est egal![73] …

Chirurgie rurală

După ce răscoliserăm pădurea în lung și lat, dădurăm de o poiană mai zvântată, unde ne-am oprit spre a ne potoli foamea cu merindele aduse din București în geanta mea de vânătoare…

Cei patru tovarăși erau ţărani din Luncani — un cătun alcătuit dintr-o îngrămădire de câteva case — nu departe de pădurea pe care o bătuserăm de dimineaţă, în lung și-n lat, umblând după iepuri și sitari.

Tovarășii mei se îndeletniceau mai mult cu vânatul decât cu plugăria, așa că mai mult vorbeau decât mâncau…

Nu departe de noi, câinii noștri, culcaţi pe iarba uscată a poienii, stau de pândă, gata să prindă din zbor bucăţile pe care le aruncam de la masa noastră vânătorească.

Băgai deodată de seamă că printre cei doi prepelicari ai mei îşi aștepta porţia și alt câine, pe care nu-l văzusem umblând cu noi, în pădure.

Era un copoi care odată trebuie să fi fost de soi bun, dar acum ajunsese o jigodie destul de urâtă, cu părul ros de bătrâneţe, cu ochii triști și cu coada între picioare… Capul prea mare în legătură cu trupul, îi clătina întruna, ca al unui moșneag damblagit.

Se legăna pe niște picioare așa de ţepene că parcă n-ar fi avut încheieturi…

---

[70] Asta-i prea din cale afară, în adevăr ! (nota red.).

[71] Ea începe... (nota red.).

[72] Pe cuvânt de onoare (nota red.).

[73] Puțin îmi pasă (nota red.).

Aproape că nici nu-și putea ţine cumpăna cum trebuie.

De câte ori aruncam câte-o bucată de pâine celor doi prepelicări, se repezea să prindă și el o bucăţică, poticnindu-se, gata să cadă…

Se obosi îndată de această mișcare și apoi se lăsă pe iarbă, rămânând acolo nemișcat, cu botul întins pe labe, cu ochii flămânzi și pironiţi în geanta din care scosesem merindele…

Mirat, întrebai pe ţărani de ce mai luaseră după ei un câine atât de bătrân şi de prăpădit că de-abia se mai târâie pe urma noastră.

— Nu l-am luat cu noi, mă lămuri chiar stăpânul copoiului. Ce să facem cu el?… S-a ţinut el de noi… De câte ori plec la pădure, apoi mă simte, măcar că e surd și doarme ascuns în fundul coșarului de porumb. Nu e chip să scapi de el, chiar dacă l-aș bate!… Cum cred că am scăpat de pacostea asta, îl și aud venind în urma mea… Hei, săracul!… Vine la pădure ca să-și mai aducă aminte de tinereţea lui. Că vezi, a fost un câine și jumătate!… Pe toată valea Amaradiei nu s-a pomenit câine ca Haiducu meu!… Cât îl vezi de mic și de pipernicit, îţi ţinea sălbăticiunea de porc în loc… Cu el, am doborât peste douăzeci de mistreţi. Era neîntrecut da porci… Se războia, domnule, cu cel mai furios mistreț!… Așa îl încolţea, că sălbăticiunea trebuia să stea în loc, ca să-și ferească pielea de mușcăturile afurisitului.

Și piele ca a porcului, nici ursul n-are!… Așa de tare se înverșuna porcul împotriva lătrăturilor și a mușcăturilor încât, în fierbinţeala lui, nici nu simţea când mă apropiam cu pușca în mână, gata de tras… Când javra asta, cum o vezi, lătra la porc, apoi toată pădurea fierbea de hărmălaia lui!… Strașnic câine!… Nici nu s-a pomenit copoi care să se vâre în sufletul porcului cum se vira Haiducu ! Prea era îndrăzneţ… Dar vezi, cu îndrăzneala lui odată i s-a înfundat!… Murea săracul, de nu era cu noi Tudor Giamparoiu, de la Hârtoapele.

— Ce i s-a întâmplat bietului copoi? mă grăbii să aflu.

— A fost rupt de un porc… Un — mistreţ, din cei bătrâni, l-a atins cu colţul așa de rău, că i-a dat maţele afară… Numai uită-te la el și vezi că i se cunoaşte și azi semnul.

Și cum vorbea așa, vânătorul întinse mâna și, apucând câinele de după cap, îl răsturnă cu burta în sus.

— Uite, domnule, cât de bine se cunoaşte locul unde a fost rupt de colţul porcului!…

Semnul unei răni de mult vindecate, începând de jos și terminându-se aproape de gât, brăzda burta câinelui, în curmeziș.

Mă minunai:

— Dar cum a mai putut trăi după o astfel de sfâșietură?

— Uite că a trăit, măcar că murise pe loc!… L-am găsit nemișcat, pe o coastă, cu burta spintecată din care curgeau maţele…

Nici nu mai sufla!… Doar îşi ţinea ochii deschiși și se uita la mine cum s-ar fi uitat un om… Parcă m-ar fi întrebat: „Ce faci cu mine?… Mă lași așa?”… Dar ce era să-i fac?… Mă uitai și eu la tovarășii mei… Unul din noi chiar a spus că ar trebui

să-l împușcăm ca să nu se mai chinuiască, ș-apoi să-i îngropăm…

Și eram gata să-i ascult dacă Tudor Giamparoiu n-ar fi fost cu noi. El ne-a zis, hotărât: „Nu vedeţi, mă, că e încă viu?… Trebuie să-l coasem, așa cum coase doctorul de la spital”… Noi, ce să mai zicem? Doar Tudor a fost sanitar la un spital din Bucureşti… Acolo a văzut el cum umblă doctorii în maţele omului și cum îi coase la loc pe cei de îi taie cu cuţitul…

— Și l-a putut coase, Tudor? întrebai mirat. Asta-i treabă grea… Mai întâi, îţi trebuie scule.

— Uite, domnule, că l-a cusut!… Și l-a cusut cu trăinicie, că era meșter Tudor… El așa a făcut: mai întâi, i-a pus maţele la loc și apoi s-a pus să-i coase burta. Cum n-avea ac la îndemână, a făcut o ţeapă dintr-un lemn de sânger, care lemn e tare ca osul. Cu ţeapa de sânger a găurit pielea, și fiindcă nu avea nici aţa ori sfoară, a luat curmei de tei…

— Și l-a cusut cu curmeiul?

— În toată legea!…

— E de necrezut!

— Nici noi n-am crezut, încuviinţă vânătorul. Mai ales că, pe când îl cosea, câinele închisese ochii și nici nu mai sufla… Da’ Tudor nu și-a pierdut curajul. După operaţie a pus câinele în sac și mi l-a cărat în spinare până acasă. Că vezi, eu n-am mai vrut să mai car o mortăciune… Acasă, i-am făcut un culcuș în tindă și l-am lăsat acolo să-și dea sufletul în pace… Da’ să vezi minune: a doua zi, l-am găsit pe Haiducu meu cu capul ridicat și viu… I-am dat în pripă apă proaspătă și a băut-o cu lăcomie…Apoi, iar s-a culcat… peste trei zile, a prins a mânca lapte cu mămăligă… Peste o lună l-am luat la pădure… Am mai vânat, cu el, aproape zece ani!… Nici nu știu câţi porci am împușcat, apoi…

— Dar doctorul care l-a cusut așa de bine, ce face?

— Ce să facă?… Ia, a murit ! Că vezi, și el a fost rupt tot de un porc… da pe el l-a cusut un doftor din București.

TUDOR ARGHEZI

1880-1967 (scriitor român)

Un tâlhar medical[74]

Un prieten al lui Coco s-a întors în ţară cu titlul de doctor în chimie. Paralel cu munca de laborator tânărul student a învăţat de la natură rectitudinea și simplicitatea mijloacelor ei și, conștiincios și demn, a venit să-și puie aparatele și fiolele în serviciul auxiliar al științelor medicale curate. Undeva la o adresă și la un număr de telefon, tânărul savant și-a instalat bijuteriile de precizie, construite din

[74] T. Arghezi — Simple povestiri, Editura Tineretului, București,

cristal și nichel, și a publicat un anunţ cinstit și sobru, pentru necesitatea elementară de a se afla că la o adresă anumită un nou profesionist se îndeletnicește cu verificarea și analiza sângelui și a secreţiilor fizicului nostru inteligent.

Clientela nu a venit sau a venit puţină. Chimistul trebuia să trăiască. Un coleg l-a sfătuit să viziteze pe domnii medici, de preferinţă pe cei cu clientelă, ou înfumurări de lăutari, cu în scrieri anticipate și cu afișul de închiriat pe ușă: „Vizita: una mie lei". Bolnavii cunosc din redactări variate, care uneori fac abstracţie nu numai de obraz dar și de gramatică, inscripţia de introducere la câţiva medici, reputaţi și de mare specialitate. Ei costă scump, ca vânzătoarele de graţii, cedează numai la sumă rotundă și primesc banii înainte. Din traficul sutanelor medicale masculine lipsește numai instituţia patronajului cunoscut sub numele de „Ţaţă", care la unii împărţitori de miracole cu monopol de stat a luat forma unui secretariat. Mângâierea prostatei: 100 Lei. Urechea da ţâţă: 1.000 lei. Sunt operaţiile banale. Scara preţurilor crește ca la dricar și ca la arhiereu, care îşi trag vitaminele, ca și medicii mari, din accesoriile pobreganiei și ale colivei. O moarte sub cloroform: 100.000 lei.

Tânărul chimist a călcat pragul unui asemenea intendent al sănătăţii publice. Secretara l-a întrebat de ce suferă și i-a atras atenţia că fiind marţi, Idolul dintre irigatoare și instrumente nu-l poate primi până sâmbătă, când îl ajunge rândul.

Chimistul a răspuns că suferă de lipsă de clientelă și a rugat să i se comunice Zeului din lăuntru, de după perdea, că a venit să-i ceară concursul. Păpușa misterioasă cu chelie din „sala de consultaţii" a clipit din ochi și a cerut să fie lăsat să intre chimistul. Chimistul a intrat.

Înscenarea interiorului era prevăzută cu acele sute și mii de unelte zadarnice, pe care industria inventivă, a fabricanţilor de asemenea lucruri, le pune zilnic la îndemâna actorilor din circul lui Hypocrat. Flaute de metal sticlos cu câte șapte, șase, cinci, patru, trei, două găuri și o gaură, orânduite la rind în dulapuri cu lemnul de metal și cu ușile de geam, ca să nu cumva să nu le vadă clientul. Piculine de sticlă, ciocuri de raţă, foarfeci cu dinţi, orchestre mute de tuburi învârtite, rafturi de clondire, lămpi, tăvi, cutii, scaune, robinete — toate licărind de-o lumină răsfrântă pe o cotitură și pe un gâtlej. O teroare intenţională domina fabrica de sănătăţi a medicului, filtrând totuși un miros antiștiinţific de sarmale, sosit din bucătărie, printre miresmele de iod, carbol și eter.

Chimistul surâse de acest aranjament de brigand apreciind cifra sutelor de mii de lei ce se primenesc, ca niște ape cu permanganat, la penumbra prestigiului cumpărat de la sticlar. Convorbirea cu proprietarul acestui magazin de flacoane fu mediocră, somitatea fiind intelectualmente îngâmfată și prostănacă.

— Vrei clienţi? zise medicul. Îţi trimit câţi poftești. Cu o singură condiţie: „Reacţiunea să fie pozitivă".

Banditul se manifestase întreg. El cerea, cu alte cuvinte, chimistului ca toate analizele lui de sânge luat de la bolnavii imaginari să conţie sifilis negreșit. Astfel târguit, chimistul se asocia cu medicul și afișând și el în laboratorul lui: „Două mii de lei analiza", putea să-și pregătească o carieră bănoasă. Chimistul rămase

încremenit. Cum nu-și luase revolverul în buzunar — singura sculă care s-ar fi potrivit exact cu bruta medicală — se mărgini să iasă trântind ușile marelui vindecător.

Povestindu-i lui Coco contactul lui cu un tâlhar brevetat, chimistul, cu bună dreptate, se întreabă ce încredere poate să acorde publicul unui laborator de analize condus de un chimist fără nume bine stabilit și face socoteala miilor de modalităţi mijlocii exploatate de medici de soiul celui vizitat, între sănătate și starea de boală.

Medicul chimistului lui Coco tratează de sifilis pe toţi bolnavii lui, injectându-le în vine și mușchi, la diverse tării teoretice, apă distilată.

MIHAIL SEVASTOS

1892 — 1967(scriitor român)

Doleanţele pacientului[75]

Am corpul medical în mare stimă.
Cât nici nu-ncape în modesta-mi rimă.
Vă rog — căci viaţa-i bunul meu unic –
Să-mi acordaţi atenţie un pic.
În cursul vieţii cu păţanii varii.
Ba în spitale, ba în dispensării.
Am suferit de ochi, de piept, de gâlci.
Chiar și un braţ mi-am fracturat la bâlci.
În lanţuri, vrând de-o fată să m-apropii:
Era să dau atuncea ortul popii…
Îngăduiţi-mi să vă spun ce-am tras
Când am fost greu bolnav de pancreas:
Am fost depus la Colţea-ntr-o rezervă
(0, zei „de ce nu-mi daţi mai multă vervă?).
Vreo două ceasuri am zăcut inert.
Cu puls scăzut și cu stomac deșert.
O soră intră-n cameră și-mi lasă, într-un târziu, trei farfurii pe masă.
Or fi umplute, goale? Nu le văd.
Căci nu pot merge… pot abia să șăd.
Cam peste-o oră ușa se deschide
Și sora avansează către blide.

---

[75] M. Sevastos — Cronici rimate, Editura pentru literatură, București, 1963

— Cum? N-aţi mâncat?
— Nu pot umbla.
M-a nimerit pesemne o dambla.
— Atunci v-aduc la pat aparatura.
Căci tratamentele încep cu gura.
Mi-aduce-ntr-adevăr un aparat.
Ca braţul pentru mâneci de călcat.
Și mă fixează între două clape
Din care un atlet nu-i chip să scape.
Pe „blană”-mi pune blide și tacâm.
Și iarăși singur în spital rămân.
Încerc cu lingura să sorb din zeamă;
Dar ce-i în taler nu pot să-mi dau seamă…
Aș vrea din cleștele de lemn să scap.
Salt din buric și mă proptesc în cap.
Nu ies din menghinea ce mă sufocă:
Îmi pare că s-a-ntins pe mine-o focă.
Cu degetul apăs pe un buton.
Din gură strig pe fel de fel de ton
Și în sfârșit apare damicela.
Să strângă de pe pieptul meu vesela.
Eliberat în fine de sub teasc.
Simt clipă după clipă cum renasc.
Dar iute intră sora cea drăguță
Și pune-un pumn de droguri pe mesuță:
— Aveţi pastile, preastimate domn.
Pentru-ntărire, burtă, pentru somn.
Iar cele mici, rotunde, subţirele.
Sunt indicate-n dorul de măsele.
Și pleacă sora ca un titirez.
Cum nu pot toate să le memorez
(Știind atât: că sora e bălaie).
Le-arunc grămadă-n coșul de gunoaie.
Zvârlind la *coș* pastile azi și mâni,
M-am vindecat în două săptămâni.
Dar viaţa omului e dură:
Făceam în orice zi temperatură.
Tușeam ca un măgar din gros.
Și doctorii credeau că-s ofticos.
Un dascăl pune altă diagnoză:
Eu sufeream de fapt de trichinoză.
Cu cisticerci pe diafragmă ici și ici.
Deci febra și cu tusea-s de aici!

Porniră medicii să se consulte
Și, după multă sfadă și insulte.
Am fost trimis pe Coasta de Azur.
Un an la soare și la aer pur.
Dar vindecat cu raze și cu clisme.
M-au doborât la pat reumatisme.
Un an întreg de ele n-am scăpat
Cu aspirini, nămol, salicilat…
Un medic, după niște analize
Și radiografii în timp de crize.
Mi-a declarat emfatic că m-am ars:
Că am într-o fisură de la tars
Un cuib plin de microbi de tifoidă
Ce s-a pitit un sfert de veac, perfidă.
Mi s-a făcut la gambă un raclaj
Și — iarăși pe coclauri în voiaj!…
Iar alţi amici au suferit sălbatic.
Trataţi de medici pe teren hepatic.
Și de ficat s-au lecuit frumos
Când apendicele din trup și-au scos.
Dar tragedia mea nu-i isprăvită:
Am contractat și eu colecistită.
Am fost supus la un regim sever:
Era mai-mai să mă strămut în cer.
Dar trei savanţi de-ai noștri, învăţaţii.
Au spus că-i cazul unei operaţii.
La sanatoriu dus într-un amurg.
N-a vrut să mă disece un chirurg
Pân n-o vedea cum mă prezint în criză;
— Și îmi mai trebuie o analiză;
Dar deocamdată ia cârnaţi de porc.
Scrumbii, păstramă… și, când mă întorc.
De te frământi cumva ca-n gheara morţii.
Ia un calmant pe gât, vreo două porţii
Și-a doua zi, neapărat te tai.
Mănâncă, bea rachiu, habar să n-ai.
L-am ascultat, precum asculţi de mamă,
Înfulecai cârnaţi, scrumbii, păstramă.
Băui un sfert de ţuică, și apoi
Am mai umplut de două ori un ţoi.
Dar criză cu dureri, nici pomeneală…
Se miră doctorul: — Ce fel de boală?
Mănâncă mâine gâscă pe curechi

Și tescovina n-o du la urechi.
Mâncat-am gâscă cufundată-n varză
Și drojdia-ncepu pe gât să-mi arză.
Simţeam că-n burtă raci nu-mi mai încap.
Rachiul tot mi-era urcat la cap.
Dar criză, spasmuri… nicidecum.
Făcură și consult: acum e-acum…
Cu băutură și mâncare bună.
Am stat în sanatoriu cam o lună.
Și am ieșit gras, rumăn și voinic.
Cu diagnoza: n-am avut nimic.
Dar pus de medici la regim sălbatic,
Îmi defectară marele simpatic
Și echilibrul gastro-nutritiv.
Trăind cu pantopon și purgativ.
Restabilind normalul, cum vedem.
Cu săraturi, slănină și ghiudem.
A-nvins sistemul liberei nutriţii –
Așa mi-au spus cu patos erudiţii.
Tot ce-n această cronică am spus.
Sunt fapte întâmplate, basme nu-s…
De aceea rog pe medici, doctoroaie.
Surori și moașe, brune și bălaie.
Când vin la capul unui pacient.
Cât încă-i viu, să-l cate mai atent.

RADU D. ROSETTI

1874-1964 (scriitor român)

Epigrame[76]

Unor oculiști care se ceartă pentru o catedră la universitate

Până acum, orbeau clienţii;
Acum, din oculiști, vreo trei.
Au început cu-nverșunare.
Să-și scoată ochii între ei.

[76] R. D. Rosetti —Spicuiri, E.S.P.L.A., București, 1958.

Unui dentist

Când colegu-și terfelește.
Parcă și-a ieşit din minte.
Ce-și zic doctorii? Firește
C-are-n contra lui… un dinte

Unei surori de caritate

0! sora mea de caritate.
Tu, care-n veci ai lecuit.
Desigur, ca varietate.
Pe mine m-ai îmbolnăvit.

Unui medic electroterapeut

Specialist în multe boli.
Lucrează scurt, frumos și rece.
Te-aşază-n baie între doi poli
Și dânsul încasează zece.

Bacteriologilor de la Constanţa.

„Primul examen a fost alarmant din cauza medicilor bacteriologi de la Constanţa care având la dispoziţie o cultură de microbi insuficientă au opinat că ne aflăm în faţa unei epidemii de holeră”. *Ziarele.*

Fără s-o pornim pe ceartă.
Sau să ne îndemne ura.
Zicem c-o făcurăţi fiartă
Fiindcă v-a lipsit… cultura!

Cuprins

Prefaţă 3
Cuvânt înainte 5
Esopia-Baba și dohtorul 6
Bolnavul și doftorul 6
Marcus Valerius Marţialis — Medic și cioclu 7
Medicul și bolnavul 7
Giovanni Boccaccio — Decameronul (fragment) 8
Mateo Alemán — Viaţa lui Guzman de Aflarăche (fragmente). 12
Vicente Espinel-Viaţa scutierului Marco Do Obregon (fragment) 13
Molière — Amorul medic (fragment) 15
Bolnavul închipuit (fragment) 22
Jean de la Fontaine — Medicii 25
Charles Dufresny — Facultatea 27
Alain René Lesag — Gil Blas (fragment) 28
Anton Pann — Hotărâtul de moarte 36
Petre Ispirescu — Astronomul, doctorul și ţăranul 38
Anton Bacalbasa — Vizita medicală 40
Medic de regiment' (fragment) 41
Anton Pavlovici Cehov — Chirurgia 43
Intrigi 47
Măsuri de rigoare 51
Esculapi rurali 54
Eugene Mouton — Povestea invalidului cu cap de lemn…59
O. Henry — Băutura fermecată 63
Mark Twain — La cura de apetit (fragment) 67
Dimitrie Teleor — Primul meu bolnav 72
Dr. Urechea Alexandru — Sănătos ori nebun (fragment)… 79
Șarlatanismul în medicină (fragment); 81
Jaroslav Hašek — Peripeţiile bravului soldat Švejk în războiul mondial (frag) 88
Anatole France — Doamna Clara 98
George Ranetti — O „razzia" a doctorului Botescu 100
Georges Courteline — O durere de gât 102
Constantin Bacalbasa — Doctorul Drasch 109
Karel Čapek — Povestea cea mare cu doctori (fragment)… 113
Dr. George Ulieru — Din carnetul unui medic de plasă (fragmente) 118
Tristan Bernard — Medici specialiști 123
Axel Munthe — Cartea de la San Michele (fragmente) 126
George Bernard Shaw — Medicul în dilemă (fragment)… 132
Gheorghe Brăescu — Se sunase mobilizarea 150
Sacha Guitry — Cum am fost reformat 153
Françoise (fragment din actul II) 154

Leonid Lenci-Bani pește 155
Profesiunea 188
Sasa Pană — Ăia din curte 161
O inspecţie sanitară inopinată (fragment) 170
Al. Cazaban — Doamna de la „Crucea Roșie” 175
Chirurgie rurală 175
Tudor Abghezi — Un tâlhar medical 179
Mihall Sevastos — Doleanţele pacientului 182
Radu D. Rosetti — Epigrame 185